

VOJENSKÁ MYSL

Časopis ministerstva národní obrany

Ročník třináctý

9-10

MINISTERSTVO NÁRODNÍ OBRANY

PRAHA 1963

Střetné sražení v počátečním období války

Major Jiří Brus

V současné době se diskutuje o tom, jaký druh bojové činnosti bude v příští válce převládat.

Není sporu o tom, že jaderné zbraně vtiskly bojové činnosti rozhodný a aktivní charakter. Diskutuje se především o místu a úloze střetného boje a sražení a o jejich souvislosti s útokem. Někteří autoři střetný boj a sražení povýšili na samostatný druh bojové činnosti, který bude převládat na všech etapách operace. Jsou však i takové názory, které pochybují o hromadném vzniku střetných bojů a sražení.

Místo a úloha střetného sražení (boje) v příští válce

Pod pojmem střetného sražení rozumíme údery raket i letectva a rozhodnou činnost svazků, spojenou s pochodem, rozvinutím (rozčleněním) do útočné sestavy a úderem z chodu současně oběma stranami.

Podstata střetného sražení spočívá tedy v tom, že obě strany řeší cíle operace jadernými údery a útočnou činností vojsk za použití různého druhu manévru ve velmi krátkých lhůtách.

Podívejme se, jak podmínky vzniku střetného sražení odpovídají charakteru příští války.

Socialistická vojenská doktrína předpokládá, že příští válka bude mít pohybový ráz, bohatý na manévry všeho druhu. Fronta bude v neustálém pohybu. Klasický útok z období druhé světové války, zahajovaný průlomem, nebude existovat. Při útoku se vojska budou pohybovat převážně v prouděch nebo v předbojových sestavách, rozvinou se pouze v krajních případech a dočasně, vzápětí opět přejdou do proudů. Obrana se stane dočasným jevem. V samotné obraně musí být založena myšlenka přechodu k aktivní činnosti, neboť jaderné zbraně umožní přecházet rychle od jednoho druhu bojové činnosti k druhému. Snahou obránce bude uchovat své hlavní síly, oklamat nepřítele o jejich skutečném umístění a použít je v rozhodujícím okamžiku. Úkol donutit nepřítele k rozvinutí a vytvořit podmínky k provedení jaderných úderů budou plnit vojska krytu. Z těchto hledisek střetná sražení a boje budou velmi častým jevem v celém průběhu války, neboť použití jaderných zbraní bude obě strany nutit k tomu, aby aktivně využívaly výsledky jaderných úderů. Zákonitě se budeme často setkávat se střetným sražením v počátečním období války, kdy síly obou stran nebudou ještě vyčerpány.

Střetné sražení a boje mohou vznikat v různých etapách operací, např. při přibližování operačních učenění a navázání dotyku při zahájení nepřátelství, při odrážení protiúderů a protiztečí, při střetnutí se zálohami nepřítele a při přechodu do protiútoků.

Vzniká otázka, zda na současném stupni vývoje bojové činnosti je správné pohlížet na střetné sražení a boj jako na **zvláštní druh bojové činnosti**. Domnívám se, že **nikoli**. Vojska v příští válce budou většinou v pohybu. K tomu je bude nutit nejen potřeba širokého manévru, využívat výsledky jaderných úderů a mezery v sestavě nepřítele, ale i stále se měnící radiační situace a nebezpečí úderů se strany nepřítele. Která strana bude sledovat rozhodné cíle své činnosti, musí počítat s tím, že se střetne s nepřítelem v pohybu.

V důsledku ohromných ničivých účinků jaderných zbraní a rozptylování vojsk na bojišti se nemusí provádět průlom obrany nepřítele. To nebude při existenci jaderných zbraní třeba. Útočná operace bude souhrnem různých druhů bojové činnosti vojsk, z nichž hlavním druhem se stane střetné sražení (boj), útok na spěšně vybudovanou obranu a pronásledování.

Střetný boj (sražení) zvláště při hromadném použití jaderných zbraní může ztratit, v některých případech i své dřívější charakteristické rysy. Tak např. tankové svazky mohou využít účinků hromadného úderu a **čelními údery** rozbít uskupení nepřítele. Proto v některých případech střetný boj nemusí být souhrnem obranné a útočné činnosti, jak jsme tomu byli zvyklí, ale i **souhrnem jaderných úderů a roztínajících čelních úderů**.

Nebylo by však správné pokládat střetné sražení za obyčejný útok. Střetné sražení je nejsložitější druh útočné činnosti.

Který druh útočné činnosti v příští válce bude převládat lze velmi těžko určit. Jedno je jisté, že tato otázka je závislá na bojové pohotovosti všech ozbrojených sil, účinnosti našeho prvního hromadného úderu, efektivnosti boje se zálohami nepřítele, na směle a rozhodné činnosti vojsk a v neposlední řadě na činnosti a úspěchu nepřítele. V každém případě je však možné tvrdit, že střetný boj a sražení budou velmi častým jevem příští války.

Pohraniční střetné sražení

Zvláštním druhem střetného sražení je pohraniční střetné sražení, neboť řeší nejzávažnější úkol prvních dnů války, tzn. získání a udržení iniciativy.

Pod pojmem pohraničního střetného sražení rozumíme jaderné údery a útočnou činnost svazů prvního strategického sledu s cílem rozbít hlavní uskupení nepřítele, přejít do rozhodného útoku a zničit další zálohy nepřítele v hloubce. V krajním případě může být cílem sražení způsobit nepříteli rozhodující ztráty, zmařit mu splnit cíle první operace a vytvořit podmínky k opakování jaderných úderů, zasazení druhých sledů a přechod do protiútoku.

Doba trvání střetného sražení může být různá a bude vyplývat z rámce, ve kterém bude střetné sražení probíhat. Zahájením střetného sražení je začátek prvního hromadného úderu; ukončením je přechod jedné ze stran k obraně nebo zahájení odchodu hlavními silami.

Zda příští válka bude zahájena střetným sražením nebo jinou formou útočné činnosti nelze však zodpovědět jednoznačně.

Naše vojenská doktrína jasně stanoví, že vojska musí být schopna zmařit napadení nepřítele, přejít do rozhodného útoku a získat iniciativu na svou stranu. Doktrína vychází především z charakteru příští války a poměru ozbrojených sil na hlavním západoevropském válčišti. Ovšem druh bojové činnosti u nepřítele může být různý. V souvislosti s tzv. **PŘEDNÍ STRATEGIÍ** velení NATO a pře-

devším velení západoněmeckého Bundeswehru klade stále větší důraz na aktivní činnost pozemních vojsk, která by měla následovat po nenadálém jaderném úderu.

Bylo by proto nesprávné vylučovat možnost střetného sražení při zahájení války, ale naopak je třeba s touto možností počítat. Je ovšem možné, že cíle střetného sražení budou různé. Je známo, že nepřítel může přejít k rozhodné činnosti až po jaderném útoku, který trvá několik dnů. Střetné sražení může nepřítel vést s více nebo méně rozhodnými cíli. Ovšem domnívat se, že agresivnímu charakteru použití jaderných zbraní „západem“ nebude podřízena úloha pozemních vojsk by nebylo správné.

Podmínky vzniku pohraničního střetného sražení

Pohraniční střetná sražení mohou vznikat za nejrozličnější situace. Nepřítel může před zahájením války provést pod různými záminkami řadu opatření, jako je přeskupení vojsk na vybrané operační směry a přísun dalších sil na válčiště, k tomu, aby co nejlépe využil výsledků jaderného napadení pozemními vojsky. Tato opatření mohou probíhat v období kratšího nebo delšího zostření mezinárodní situace.

Je třeba počítat i s takovou variantou, kdy nepřítel s cílem dosáhnout maximálního překvapení provede úder jadernými zbraněmi a současně s tím, nebo s nepatrným předstihem začne z chodu vytvářet uskupení pozemních vojsk k útoku. Nelze pochopitelně vyloučit, že nepřítel vzhledem k složité dislokaci si provede některá dílčí vylepšení ve své sestavě.

V závislosti na zjištěných přípravách nepřítele k napadení mohou naše vojska být na různém stupni bojové pohotovosti. Vzhledem ke krátkosti času naše vojska nemusí uspět do zahájení nepřátelství zaujmout operační sestavu a budou nucena bojovat ve velmi složitých podmínkách. Ani pak nebude správné zříci se útočné činnosti. I v této situaci vojska a štáby musí být schopny zahájit úspěšnou bojovou činnost. To je velmi složitý a náročný způsob bojové činnosti, neboť bude probíhat v období jaderných úderů, činnosti vzdušného i pozemního nepřítele.

Charakteristické rysy pohraničního střetného sražení

Hlavní tíhu prvního hromadného úderu ponesou strategické jaderné prostředky. Účast ostatních prostředků může být omezená, neboť operační uskupení obou stran se budou nacházet ve vzdálenosti 100 i více kilometrů od sebe.

Operačně taktické jaderné prostředky se mohou zúčastnit zahájení prvního hromadného úderu pouze částí, nebo být použity až v jeho průběhu. Doba pro přípravu a provedení úderů bude velmi krátká. Proto i nároky na připravenost a bojovou pohotovost raketových útvarů jsou velmi vysoké.

Taktické raketové prostředky se budou přesunovat v sestavě svazků a zahajovat palbu bezprostředně před navázáním dotyku s nepřítelem. S jejich účastí v prvním hromadném úderu nelze v tomto případě počítat.

Pozemní vojska musí jak možno nejrychleji překonat pásmo obsazené pouze krycími jednotkami a získat vhodný prostor pro rozčlenění, popřípadě rozvinutí vlastních vojsk a k provedení jaderných úderů. Získat výhodný prostor k rozvinutí bojové činnosti po účinných jaderných úderech bude jedním z předpokladů k získání iniciativy a přenesení boje na území nepřítele.

Pozemní vojska neudeří celým prvním sledem současně, nýbrž postupně, po překonání různé vzdálenosti mezi protistojícími svazky z prostorů své dislokace. Tím se střetné sražení rozpadne na řadu po sobě jdoucích střetných bojů.

V operační sestavě obou stran se vytvoří značné mezery a vzdálenosti. Tím budou vytvořeny podmínky k širokému manévru. Celá sestava se protáhne do velké hloubky a vzniknou odkryté boky.

Složité situace se vytvoří ve velení vzhledem ke vzdálenostem velitelských stanovišť od vojsk a nutnosti velet vojskům za přesunu do té doby, než překonají příslušnou vzdálenost a navážou dotyk s nepřítelem. Tíha okamžitého využití jaderných úderů bude spočívat především na výsadekových vojscích všeho druhu. Ovšem ani tato otázka využití jaderných úderů není snadná, neboť použití výsadek bude vázáno na včasné zaujetí výchozích prostorů pro vysazení ještě do zahájení nepřítelství. Proto stupeň pohotovosti výsadek bude žádoucí přehodnotit.

Střetné sražení a boje se odehrávají v terénu, který nebude veliteli znám a kdy se budou rozhodovat výhradně podle mapy.

Velitelé budou velet a rozhodovat se za krajního nedostatku času a zpráv o nepříteli.

Z těchto charakteristických rysů je zřejmé, že vzniknou velmi složité podmínky pro bojovou činnost a velení vojskům.

Zásady organizace a vedení pohraničního střetného sražení bez zaujetí operační sestavy.

Hlavním cílem pohraničního střetného sražení je rozbít útočné uskupení nepřítele jadernými údery, přenést bojovou činnost na území nepřítele a dokončit jeho zničení po částech. Jaderné zbraně budou hrát vedoucí úlohu při úspěšném zmaření jaderného útoku nepřítele. Proto je bude nutné při sebenepatrnějších náznacích napadení vyvádět do prostorů, odkud by mohly plnit své úkoly.

Hlavním cílem jaderných úderů budou zbraně hromadného ničení, tankové útvary a svazky nepřítele, jakož i prostředky a místa velení.

Jaderné údery bude účelné vzhledem k velké hloubce operačního učlenění nepřítele provádět postupně, nejprve na nejbližší cíle a po přiblížení dalších prvků operační sestavy budou přenášet palbu do hloubky. Raketové útvary frontu i nakonec armády by měly zahájit přemísťování až po skončení střetného sražení.

Dříve úspěch střetného sražení spočíval především v předejití nepřítele v rozvinování, v současné době **předejití nepřítele v jaderných úderech.**

Z pozemních vojsk zahájí boj jako první předsunuté odřady. Předsunuté odřady jsou velmi důležitým prvkem sestavy svazů prvního sledu. Proto stupně jejich pohotovosti musí být vyšší než u ostatních útvarů dříve a budou vyváděny dříve na státní hranici. Hlavní jejich úloha spočívá v tom, aby rychle překonaly pásmo zabezpečující státní hranici, nezavazovaly se do bojů s krycími jednotkami nepřítele, ale rychle pronikly na území nepřítele a zmocnily se předem určených nebo upřesněných objektů nebo čar na území nepřítele a zabezpečily rozvinutí nebo rozčlenění hlavních sil svazků ve výhodném terénu a okamžiku, popřípadě rychle proniknutí do operační sestavy nepřítele.

Tyto zásady jsou všeobecně známé, avšak při výcviku vojsk se neplní. Při cvičeních např. předsunuté odřady nejsou uváděny do takové pohotovosti, aby byly schopny v případě agrese nepřítelem okamžitě překročit státní hranici.

Plnit úkol za hodinu, nebo dokonce za několik hodin po úderu, to je již pozdě.

Rovněž tak určovat čas „Č“ předsunutým odřadům po zahájení úderu nepříteli je zbytečné. Předsunutý odřad není vázán ničím, co by bránilo plnit stanovený úkol. Jaderné údery jsou vedeny do hloubky a proto mohou předsunuté odřady po obdržení rozkazu k vyrazení plnit svůj úkol.

Složení předsunutých odřadů je zpravidla určeno předem. Musíme však učinit taková opatření, aby předsunuté odřady svazků prvního sledu, které jsou na větší vzdálenosti od státní hranice, byly dostatečně silné a schopné bojovat samostatně ve značné vzdálenosti od státní hranice po dobu 6 – 10 i více hodin. Zejména do té doby, než hlavní síly divize překonají potřebnou vzdálenost k navázání dotyku s nepřítelem.

Současně s předsunutými odřady by měly být v pohotovosti taktické vzdušné výsadky, zvláště plánujeme-li je použít v přihraničním pásmu. Jejich využití musí být dobře zplánováno, aby tyto poměrně slabé síly nebyly nerozumně obětovány. Bude účelné je vysazovat k získání přechodů, přeprav nebo objektů na takových místech, kde nepředpokládáme zasazení hlavních sil nepřítele a kde bude naopak vhodný směr při rozvíjení vlastního útoku, nebo do prostorů palebných postavení raket. Hloubka jejich vysazení bude určena schopností těchto jednotek bojovat několik hodin, nanejvýš však půl dne do té doby, než se spojí s předsunutými odřady, útočícími čelně.

Důležitou etapou v období jaderných úderů je vyrazení a přesun hlavních sil svazků prvního sledu do prostoru, vybraného pro střetné sražení. Pro přesun bude velmi těžké organizovat statickou pořádkovou službu. Tento úkol nebude možné včas splnit. V období manévrových forem bojové činnosti musí být proudy vedeny zkušenými vojáků, kteří dobře znají komunikační síť a určené přechody. Vyrazení vojsk nesmí zabránit ani vyřazení některých jednotek a svazků.

Velitel musí během přesunu učinit všechna opatření k tomu, aby síly vyšly do určeného prostoru. Tento prostor musí být volen nikoli z hlediska průběhu státní hranice, ale **podle skutečného uskupení a vzdálenosti sil nepřítele**. Není tedy správné automaticky předpokládat, že ke střetnutí hlavních sil dojde na státní hranici.

Za přesunu nesmíme dopustit zastavení nebo zdržení hlavních sil svazků. Bylo by nesprávné zdržovat přesun proto, aby byl dosažen současný útok všech svazků. Naopak útvary a svazky z hloubky se musí snažit co nejrychleji dosáhnout svazky vpředu. Je ovšem samozřejmé, že tento jev nelze dopustit na všech stupních. Podle mého názoru musí svazek bojovat a plnit úkol jako jeden celek, i když s útvary na jednotlivých směrech.

Při vytváření operační sestavy z chodu musí štáb svazu jednotlivé prvky operační sestavy pevně řídit. Je možné, že část sestavy svazu vzhledem k vyššímu stupni bojové pohotovosti bude v jiných prostorech, nebo více vpředu, než jsou ostatní prvky. Zde nesmí dojít k omylům nebo k náhodě.

Hlavním druhem manévru ve střetném sražení bude úder do boku a týlu nepřítele, spojený s hlubokým manévrem, nebo čelní úder. Rovněž je možné spojit tyto dva druhy, nebo kombinovat boční úder s obranou částí sil čelně.

Údery do boků a týlu nepřítele budou provádět především motostřelecké svazky a jejich tankové útvary. Hlavním úkolem tankových svazků je rychle proniknout do hloubky sestavy nepřítele, nezavazovat se do vleklých bojů a ničit raketové prostředky v hlavních palebných postaveních nepřítele.

Ve výhodné situaci, kdy jednotky a útvary nepřítele budou spolehlivě umlčeny jadernými zbraněmi, je možné, aby tankové svazky co nejrychleji využily výsledků jaderných úderů a provedly hluboký čelní úder, dokončily zničení nepřítele, pronikly řidkými, bojeneschopnými a jadernými údery narušenými sestavami nepřítele a nejkratší cestou vyšly do operačního týlu nepřátelského svazu. Při výběru tohoto manévru je pochopitelně nutné důkladně zvážit tankové síly a odolnost protistojícího nepřítele, terén a přírodní překážky na směru úderu.

Samotné střetné sražení bude někdy kombinací bočních i čelních úderů (souasných nebo postupných) a rovněž obranných bojů na směrech útoku nebo tam, kde nepřítel dosáhl převahy v silách i prostředcích. Rozhodující pro posouzení druhu bojové činnosti bude druh boje hlavních sil svazu.

Volbu druhu manévru by však měl ovlivnit velitel armády, protože především on má ucelený obraz o operačním uskupení nepřítele a na něm bude záviset, jak sladí bojovou činnost a manévr svazků v rámci svazu.

Při zavázání hlavních sil do střetného sražení bude stěžejním úkolem jaderných prostředků zničit zálohy nepřítele, odříznout první sledy od druhých sledů a tím vytvořit předpoklad pro zničení nepřítele po částech. Úkol ničit protistojícího nepřítele v dotyku případně taktickým jaderným prostředkům.

Při střetném sražení je současně třeba počítat se značnými mezerami v sestavě nejen nepřítele, ale i vlastní. Proto současně s požadavkem využívat mezer u nepřítele k rychlému pronikání do hloubky stojí zde požadavek zabezpečení vlastních mezer a boků. Z těchto důvodů je účelné ponechávat si druhé sledy a přesunovat je spolu se zálohami tak, aby mohly zasáhnout na ohroženém směru a v případě potřeby zabezpečit bojem vlastní sestavu.

Při obchvatech a úderech do boků může dojít k obklíčení některých sil nepřítele. Nebylo by však správné, aby se značné síly armád a frontů vtažovaly od samého počátku do bojů a obklíčení nepřítele. Výhodnější budou hluboké, roztírající údery, které umožní vyjít hlavním silám do palebných postavení operačně taktických prostředků nepřítele. Obklíčování v nutném případě bude spojeno s maximálním využitím výhodného terénu a prováděno nejvýše silami jednoho svazku.

Po úspěšném pohraničním střetném sražení budou zpravidla zasazeny druhé sledy armád a vytvořeno silné tankové uskupení, které by bylo schopno rychle pronikat do hloubky území nepřítele, využívat účinky strategických jaderných úderů a činnosti operačních a strategických vzdušných výsadků.

Některé otázky velení v pohraničním střetném sražení

Velení vojskům při zahájení střetného sražení bude velmi časově omezeno. Nebude čas na přijímání úplných rozkazů a nařízení. Podstata řízení bojové činnosti bude spočívat ve vydávání řady krátkých, upřesňujících nařízení jednotlivým svazkům, kde velitel určí:

- úkoly jaderných prostředků a výsadků;
- směr rozhodující činnosti svazku;

- prostor, který je třeba získat do zahájení střetného sražení;
- druh manévru;
- způsob součinnosti s výsadky a sousedy a
- organizaci velení.

Je pochopitelné, že toto rozhodnutí velitel ještě upřesní při přibližování vojsk na základě získaných zpráv.

Výsledek střetného sražení si může rovněž vynutit určité korekce v původním plánu operace. S tím musí štáby počítat a být připraveny co nejúčelněji je uskutečnit.

Místa velení u armády by měla být připravena tak, aby PVS se přesunovalo současně se svazky a včas zaujalo prostor, odkud by bylo účelné řídit střetné sražení. Na PVS budou hlavní funkcionáři armády. Bude-li prostor střetného sražení blízko státní hranice, je možné řídit střetné sražení z velitelského stanoviště bez přemístění.

Zásady střetného sražení, zahajovaného z operační sestavy

Je pochopitelné, že řada otázek tohoto i předchozího druhu střetného sražení bude společná. Mnoho otázek však bude rozdílných, zvláště při zahájení.

Úsilí jaderných zbraní svazů musí být soustředěno na nejdůležitější uskupení ZHN a prvního sledu sestavy nepřítele, jehož vyřazení naruší bojeschopnost jako celku. Převážná část jaderných úderů na první sled nepřítele musí být provedena do té doby, než bude navázán dotyk. Proto větší nároky budou na rychlé zjišťování cílů pro jaderné údery a na vlastní jejich uskutečnění. Počet úderů operačně taktickými a taktickými prostředky nebude narůstat, ale naopak musí být největší v první etapě zahájení střetnutí.

Střetná sražení pozemních vojsk se budou odehrávat v blízkosti státní hranice a téměř současně celými sledy.

Hlavní zásadou střetného sražení bude soustředění úsilí a manévru palbou na rozhodující směr i za cenu nedostatečného umlčení a přechodu do obrany některého svazku na podružném směru. Úsilí motostřeleckých divizí by mělo být soustředěno na proniknutí tankových divizí do hloubky sestavy nepřítele.

Manévr v první fázi střetného sražení bude více omezen, neboť se boje zúčastní na obou stranách více sil současně. Častější formou manévru budou čelní údery. Pro údery do boků si budou muset svazky vytvářet podmínky bojem a aktivní činností předsunutých odřadů.

Způsob útočné činnosti bude podobný, jak jsem jej popsal v předchozích statích.

Velení bude založeno na rozhodnutích, vydaných před zahájením bojové činnosti.

Obecné otázky střetného boje a střetného sražení

Plukovník Oldřich Kvapil

Ozbrojený boj je dvoustranný proces, který ovlivňují obě zúčastněné strany. Především se proto podíváme na druhou stranu — na možného nepřítele.

Vedeme-li vojska do střetného boje či sražení proti nepříteli, počítáme s tím, že nepřítel je v pohybu, že jej zastihneme více nebo méně připraveného k stejnému způsobu boje proti nám.

Nepřítel, právě tak jako my, přivádí vojska do předpokládaného prostoru střetného boje či sražení pochodem. Pochodové sestavy nepřátelských vojsk mají poměrně značnou hloubku. Nepřátelské svazky a vyšší svazky pochoduji v širokých pásmech. To znamená, že celá nepřátelská sestava je rozčleněna již za pochodu, jak do hloubky, tak i do šířky. Pochodová sestava nepřátelských sil nevytváří kompaktní celek, který by bylo možno ničit a zničit jediným úderem.

V tom je podstatný rozdíl proti dřívějšímu, kdy se nepřátelské síly přisunovaly do prostoru předpokládaného střetného boje — sražení jako kompaktní celky. Např. vzdálenosti mezi jednotkami v pochodových proudech byly diktovány jediné požadavky ochrany před úderem letectva nebo palbou dělostřelectva. Nepřítel, právě tak jako my, klade hlavní důraz na překvapivé provedení jaderných úderů a rychlé využití jejich účinků pozemními silami, hlavně tankovými jednotkami; uvažuje o používání vzdušných výsadek k zabezpečení úspěchu ve střetném boji či sražení.

Nepřátelská mechanizovaná divize může pochodovat na dvou až třech osách. Hloubka pochodové sestavy mechanizované divize NSR může být při dvou osách 120–150 km, při třech osách do 80 km. Tanková divize se může přesunovat v podstatě za stejných podmínek, délka proudů je zhruba stejná.

Nepřátelský vyšší svazek, jakým je např. 2. as NSR (tři mechanizované a jedna tanková divize) může být na přesunu uskupen do hloubky okolo 400 km. Tuto hloubku bojových (pochodových) sestav si musíme uvědomit, uvažujeme-li o střetném boji či sražení s nepřítelem.

Nepřítel zachovává, právě tak jako my, přísně požadavek rozptýlení vojsk v rámci požadavků OPZHN. Požadavek rozptýlení do hloubky i do šířky ztěžuje jistě řízení vojsk. Je to nutný důsledek změn, které přinesly na bojiště jaderné zbraně. Jestliže ztěžuje do jisté míry řízení vojsk, pak téměř znemožňuje současný úder většinou sil, je-li k jeho provedení nutný jakýkoli manévr. Jestliže by se nepřítel pokusil řídit pohyb vojsk v manévru ke střetnému boji tak, aby zajistil současný úder všech sil proti našim vojskům, pak by nutně část jeho vojsk musela zastavit nebo zpomalit pohyb na delší či kratší dobu (podle stupně velení) a vystavila by se nebezpečí zničení našimi jadernými údery.

Mluvíme-li o nepříteli, chci zároveň poukázat, že v podstatě stejné podmínky jsou u naší divize a vševojskové armády. Rozdíl v tomto směru je v hloubce pochodových sestav. Vliv

menší délky proudů našich svazků se nutně projeví v jejich vyšší manévrovosti a v kratší době připravenosti většiny sil svazků k boji.

Hloubky a šířky pochodových sestav nutně vedou k tomu, abychom věnovali zvláštní pozornost úloze prostoru a času v současném střetném boji a sražení.

*

V předchozím odstavci jsem poukázal na možné délky proudů nepřátelské mechanizované divize, i na podobný problém u našich svazků.

Za pochodu k předpokládanému prostoru střetného boje či sražení se síly obou stran budou pohybovat v prostoru jistě šířky a hloubky. Obě strany musí také překonat větší či menší prostor dělící je od sebe. Doba k překonání tohoto prostoru bude různá podle rychlosti pochodu, schopnosti druhé strany zpomalit jeho průběh, podle délek proudů na jednotlivých osách a délek proudů jednotlivých útvarů a svazků. Rozdíl bude tím větší, čím větší budou hloubky proudů a rozdíl v podmínkách pochodu jednotlivých částí sestavy. Při tom některé osy povedou po dobrých komunikacích, jiné i terénem.

Ukazuje se, že je třeba velmi pečlivě a reálně promýšlet otázku vlivu prostoru a času na střetný boj a sražení. S ohledem na prostor a čas je nutně uvažovat o jiné stylizaci úkolů svazků v rámci přípravy střetného sražení a útvarů v rámci přípravy střetného boje.

Tyto podmínky nutně vedou k tomu, že střetný boj na stupni svazku a střetné sražení na stupni vševojenské armády budou zahajovány na jednotlivých směrech tak, jak vojska uspějí dosáhnout stanovených prostorů a čar rozvinutí, pokud tyto budou stanoveny předem. Bude třeba dů-

kladně propočítávat, kdy a na které části nepřátelského uskupení provést jaderné úder. Dobu těchto úderů musíme sladit se skutečnými možnostmi využití jejich účinků vojsky, která útočí na jednotlivých směrech.

Střetný boj bude s největší pravděpodobností charakterizován i na stupni svazku postupným zasazováním sil na jednotlivých směrech. Střetné boje budou tedy nutně vznikat na nižších stupních.

Postupné zasazování sil a rozčleněné bojové sestavy s mezerami mezi útvary a jednotkami na taktickém stupni, mezi svazky na operačním stupni v podstatě za stejných podmínek na obou stranách nutně povede ke vzniku velmi složité, mnohdy delší či kratší dobu nepřehledné situace v prostoru bojové činnosti. Již v rámci svazků vzniknou složité situace tím, že obě strany se budou snažit využívat mezer v bojových sestavách druhé strany k proniknutí do boků a týlu jednotlivých uskupení. Síly obou stran se mohou v mnoha případech prolínat.

Ještě složitější situace může vzniknout při střetném sražení v rámci vševojskové armády.

Tyto podmínky si vyžádají opatření k ochraně boků a křídel bojujících jednotek, útvarů i svazků. Uvažovat pouze o průzkumovém zabezpečení, to vzhledem k celkovým podmínkám dobře nelze.

Zvláštní opatření bude třeba k zajištění bezpečnosti takových prvků bojové (operační) sestavy našich vojsk, jako jsou velitelská stanoviště armády a svazků, prostory bojového rozmístění oddílů vojskových raket a armádní raketové brigády. Na druhé straně může však složitá situace umožnit rychlé zničení jaderných prostředků nepřítele a jeho míst velení.

Prostor a čas ovlivní zámysl obou stran o úderu do křídla, boku nebo

týlu druhé strany. Soudobé prostředky průzkumu dovolují včas zjistit přípravu takového úderu a hluboká sestava vojsk umožňuje včasný manévr silami a prostředky k ochraně křídla, boku nebo týlu.

Možnost vzniku různých, často nepředvídaných situací zvláště v mezích v sestavě vojsk, na jejich křídlech a bocích si nutně vyžádá včasnou přípravu protipatření již v organizaci bojové (operační) sestavy vojsk. Od stupně útvaru výše bude nutné vytvářet silné zálohy, zvláště tankové a protitankové, pohyblivé odřady zatařasovací, jež budou schopny zabránit nepříteli v uskutečnění jeho zámyslu. Existence dostatečně silných záloh bude zvláště důležitá tehdy, když velitel svazku či armády bude mít jen minimální počet jaderných náloží a malé kilotonáže, nebo je v dané situaci nebude mít vůbec. K takové situaci může dojít často na stupni svazku.

*

Dříve jeden z rozhodujících prvků úspěchu ve střetném boji bylo *překvapení*.

Bylo možné utajit přesuny vojsk do prostoru střetného boje či sražení, utajit zámysl střetného boje a sražení, předejít nepříteli v zahájení palby a v rozvinutí vojsk. Byly podmínky k tomu, aby vcelku k boji nepřipravená vojska nepřítele byla s překvapením napadena mohutnou palbou a aniž jim byla dána možnost rozvinutí napadena a zničena pozemními vojsky, hlavně tankovými jednotkami. Počítalo se — a to vzhledem k celkovým podmínkám reálné — s tím, že např. divize, vytvoří-li si podmínky k překvapení nepřítel, může udeřit do jednoho nebo obou boků pochodové sestavy nepřátelských sil a zničit je, anebo jim způsobit aspoň značné ztráty dříve, než se zorganizují k boji.

V té době bylo také účelné určovat více méně přesné čáry rozvinutí vojsk, jejich úder zahajovat současně, aby bylo dosaženo co největší síly překvapivého úderu. Bylo také reálné stanovit vojskům úkol pro střetný boj takto: „...rozvinout se na čáře... a úderem ve směru... s překvapením zničit...“. Byl to odraz konkrétních podmínek, aby bylo možné skutečně nepřítel překvapit. V soudobých podmínkách jsou jiné prostředky a možnosti průzkumu. Změnila se — a to v rozhodující míře — vojska obou stran.

Jaká je tedy v soudobých podmínkách možnost překvapit nepřítel, napadením jeho nerozvinutých silnějšími jadernými údery a údery pozemních vojsk?

Odpověď na tuto otázku je třeba hledat v podrobné analýze možných situací, v nichž bude přijímáno rozhodnutí k střetnému boji — sražení s přicházejícími nepřátelskými silami. Mluví-li v souvislosti se střetným bojem a sražením o překvapení, mluví tím možnost překvapivého napadení nepřipraveného nepřítel pozemními vojsky. Oblast překvapení nepřítel jadernými údery spadá sice do širokého rámce překvapení, ale má své specifické podmínky, které nejsou tak typické pro pozemní vojska: raketové jaderné zbraně nejsou vázány podmínkami prostoru a času do té míry, jako pozemní vojska.

Překvapení vojsk v širším či užším rámci ať v oblasti boje (taktiky) nebo operace (operačního umění) je vždy svázáno s činností průzkumu, zajištění a předsunutých prvků bojové sestavy, zdravou předvídavostí možného vývoje situace, s rozhodností a iniciativou velitelů a štábů, se stupněm bojové pohotovosti vojsk.

Soudobé průzkumné prostředky mohou působit prakticky do celé

hloubky bojiště i válčiště v každé denní i roční době, i když podmínky noci a zhoršení viditelnosti jejich možnosti částečně omezují. Průzkum, je-li dobře organizován, může být — obrazně řečeno — všudypřítomný. To platí stejně pro průzkum náš, jako pro průzkum nepřítele. Počítat tedy s tím, že by se našim vojskům podařilo oklamat všechny druhy průzkumu nepřítele, není ve většině případů reálné. Není reálné ani uvažovat o tom, že by pohyb větších sil k bojišti nebo na bojišti (válčišti) zůstal nepřátelskému průzkumu skryt delší dobu. Tak musíme uvažovat i za předpokladu, že učiníme všechna opatření operačního maskování a utajení.

Nepřátelská vojska jsou vysoce mobilní. Nepřítel věnuje trvalou pozornost zabezpečení stále a vysoké bojové pohotovosti vojsk. Počítat proto s tím, že se nám podaří zastihnout pochoduující nepřátelské síly nerozvinuté a nepřipraveny k boji, to by neodpovídalo příliš skutečným možnostem. Může k tomu samozřejmě dojít tehdy, budou-li z naší strany vytvořeny všechny nutné podmínky. Mezi ně patří především ztížení činnosti nepřátelského průzkumu, utajený přesun vojsk do blízkosti nepřítele, jejich rychlé rozvinutí a zahájení úderů na jednotlivých směrech bez zdržování na čarách rozvinutí. Může k tomu dojít i tehdy, bude-li nepřítel účinně napaden skupinovým nebo hromadným úderem jaderných zbraní dříve, než zahájil rozvíjení nebo v době rozvíjení a hlavní síly jeho vojsk utrpí takové ztráty, že bude podstatně snížena jejich bojeschopnost. Může k tomu dojít i tehdy, kdy z různých důvodů nebude v kritické době pro nepřítele dobře organizován jeho průzkum, tedy chybou nepřítele; my však v přípravě boje na chyby nepřítele nemůžeme spoléhat. Vždy bude jednou

z hlavních podmínek úspěchu překvapivého napadení nepřítele, včasné zjištění a zničení jeho prostředků jaderného napadení, které jsou vždy připraveny k boji a pro naše vojska ve všech fázích boje a operace největším nebezpečím.

I když uvádím možnost překvapení nepřítele v některých podmínkách jako reálnou, může k její realizaci dojít zpravidla jen na těch směrech bojové činnosti vojsk, na nichž bude bojová činnost všestranně zabezpečena tak, aby vojska mohla splnit stanovené úkoly za všech okolností. Tak tomu bude zejména na rozhodujícím směru činnosti v rámci válčiště. Na podružných směrech nikdy takové ideální podmínky nebudou. Proto je nutné zvláště v našich podmínkách uvažovat o méně příhodné situaci, i když možnost překvapení nepřítele nesmíme negovat vcelku. Reálnější bude, připustíme-li, že nepřítel může zjistit pohyb našich vojsk ještě dříve, než budou zasazena do boje nebo sražení. Z toho ovšem vyplývá další závěr: absolutní překvapení nepřítele, které bylo dříve za jistých podmínek možné, bude dnes výjimkou. I jedna nebo dvě hodiny času stačí nepříteli k tomu, aby učinil u vojsk taková opatření, která by jejich překvapení znemožnila.

Uvedl jsem již hloubky pochodové sestavy nepřátelské mechanizované divize. Mezery mezi jednotkami a útvary na osách umožňují v podstatě rozvinout síly k boji přímo z pochodové sestavy. Objeví-li se nebezpečí napadení z boku, jsou síly rozvinuty do té míry, aby mohly bojovat s pozemním nepřítelem. Hloubka pochodové sestavy umožňuje široký manévr na ohrožené směry a znemožňuje současně postihnout jedním úderem pozemních vojsk všechny síly nepřítele. Část jeho sil zůstane vždy mimo úder našich vojsk i tehdy, podaří-li se nám ne-

přítele za výhodných podmínek překvapit.

Překvapující úder pozemních sil na nerozvinutého a k boji nepřipraveného nepřítele je tedy v soudobých podmínkách záležitostí více než problematickou, i když k němu ve výjimečných případech může dojít. Jinou otázkou je pak možnost překvapení nepřítele na nižších stupních, neboť lze říci, že až po stupeň praporu jsou i v soudobých podmínkách jiné možnosti a podmínky, než je tomu na vyšších stupních.

Jaderné zbraně mohou však vytvořit podmínky k překvapivému úderu i pro pozemní síly. V takové situaci, kdy hlavní síly nepřítele budou zbaveny bojeschopnosti našimi jadernými údery úzce sladěnými s údery hlavně tankových útvarů a svazků na jednotlivých směrech a kdy bude nepřítel ještě do zahájení boje zbaven většiny svých prostředků jaderného napadení, může dojít k jeho překvapení našimi vojsky. Překvapení má v tomto případě však jiný smysl, jinou náplň, neboť vychází z toho, že nepřítel bude zbaven možnosti volného manévru.

Tak lze tedy v soudobých podmínkách, podle mého názoru, chápat význam prvků překvapení, při zahájení střetného boje a sražení, jeho obsah a možnosti jeho uskutečnění.

I při jisté možnosti dosáhnout překvapení nepřítele zůstávají v platnosti ty požadavky na opatření u našich vojsk a štábů, jejichž cílem je zabránit překvapení od nepřítele. Proto stoupá význam průzkumu a zajištění, všestranného zabezpečení rychlého pochodu a rozhodného úderu našich vojsk, rozhodnosti, aktivity a iniciativy velitelů a štábů všech stupňů, včleňování dostatečně silných druhých sledů a záloh.

Za jiných než optimálních podmínek se nám podaří překvapit nepřítele

jen výjimečně. Tato skutečnost se ve svých důsledcích na naše vojska projevuje v tom, že budou ještě při rozčleňování, popřípadě rozvíjení napadení jadernými údery, které sníží jejich bojeschopnost, dále úporností a vleklostí bojů, které budou mít rozhořčený charakter. V takových bojích dosáhne vítězství ta strana, která bude lépe připravena k bojové činnosti ve velmi složitých podmínkách nejasných situací, která převyšuje nepřítele stupněm morálně politického stavu vojsk, efektivněji využije jaderných úderů, zmocní se iniciativy a projeví větší rozhodnost a důslednost. Svou úlohu v tomto směru sehraje nutně i stupeň organizovanosti týlu a materiálně technického zabezpečení vcelku.

*

Zvláštní význam v soudobých podmínkách má průzkum, jehož cílem je zjistit včas situaci nepřítele, zejména prostředky jaderného napadení, cíle pro vlastní jaderné údery a podklady pro rozhodnutí velitelů.

Musí získat velitelům čas k upřesnění rozhodnutí. Proto musí mít takový časový předstih, aby kromě potřebného času dával vlastním vojskům dostatečné informace o prozkoumaném prostoru. V některých případech se bude sám podílet na ničení nepřátelských prostředků jaderného napadení. Musí včas dodat zprávy o výsledcích vlastních jaderných úderů a umožnit tak ohodnocení stupně bojeschopnosti nepřítele a jeho připravenosti k boji. Průzkum, jeho organizace a prostředky, schopnost rychlého zjišťování, předávání a upřesňování zpráv budou jedním z řady činitelů rozhodujících o výsledku střetného boje a sražení ještě před jejich zahájením.

Průzkum v očekávání střetného boje a sražení musí nutně obsáhnout i oblasti přilehlé k prostoru předpo-

kládaného střetnutí s nepřítelem, odkud by nepřítel mohl působit buď palbou (jadernými zbraněmi, dělostřelectvem) nebo pozemními silami proti našim vojskům v střetném boji a sražení.

V době, kdy vlastní vojska povedou střetný boj či sražení, musí být pozornost průzkumu zaměřena nejen k jejich bezprostřednímu zabezpečení a zamezení jejich překvapení od nepřítele, ale současně na prostory, kam jsou usměrněna vojska po zničení nepřítele.

Sily a prostředky průzkumu jsou však omezené a na žádném stupni vedení jich není dostatek. Příprava, vedení a zabezpečení střetného boje a sražení nás proto nutí, abychom používali průzkumné prostředky hospodárně a centralizovaně a udržovali s nimi nesehlávající spojení, což umožní pružnou změnu úkolů podle vývinu situace. Je nutné počítat se zesílením průzkumu a nahrazením ztracených prostředků během boje (sražení), aby průzkum měl trvalou schopnost zjišťovat zprávy z celého zájmového prostoru. Jedině tak bude moci průzkum vytvořit předpoklady úspěchu, získat čas i prostor, přispět k paralyzování činnosti nepřítele a tím i k jeho konečnému zničení.

Na druhé straně sebelépe organizovaný průzkum, dotovaný všemi potřebnými silami a prostředky, nemůže sám zničit nepřítele. Velitelé a štáby si musí uvědomit, že pomalá reakce na prověřené zprávy průzkumu pomáhá nepříteli. Práce se zprávami průzkumu ve štábu musí být tak rychlá, jak to vyžaduje jejich obsah. Musí odpovídat požadavkům co nejrychlejšího upřesnění podkladů velitelům k doplnění rozhodnutí a upřesnění úkolů vojsk, zvláště raketových jaderných zbraní a letectva a rozhodující části bojové či operační sestavy vojsk.

Velmi důležité v tomto směru je nejen rychlé a správné vyhodnocení zpráv a vyvození z nich správných závěrů, ale i jejich konfrontace se zprávami a závěry ze situací na jiných úsecích fronty k vyvození celkového závěru o zámyslu nepřítele. Jedině rychlá práce, zachování požadavku maximální úspory času jak v činnosti průzkumu, tak i v práci se zprávami o nepříteli ve štábech ušetří čas velitelům, štábům a hlavně vojskům, pomůže vytvářet nejprůběžnější podmínky ke zničení nepřítele.

*

Vedle činnosti průzkumu je důležitá aktivní činnost předsunutých odřadů. Jejich význam pro vytvoření co nejprůběžnějších podmínek pro bojovou činnost hlavních sil stoupá.

V podmínkách soudobého boje a operace se obsah úkolů předsunutých odřadů značně rozšířil a má poněkud jiný ráz, než za normálního útoku v hloubce nepřátelské obrany (sestavy). Předsunuté odřady zesilují funkci průzkumu. Úkoly mohou plnit různými způsoby. Proti podmínkám normálního útoku, kdy se předsunuté odřady snaží proniknout co nejrychleji do hloubky nepřátelské sestavy a plnit zde stanovené úkoly aniž by se zavazovaly do boje se silnějším nepřítelem, mohou při předvídání střetného boje plnit úkoly značně odlišné.

Předsunuté odřady mohou dostat úkol přinutit k rozvinutí aktivní činnosti nebo i přechodem do spěšné zaujaté obrany nejen zajišťovací prvky, ale aspoň část hlavních sil nepřítele, zavázat je do boje a zbavit tak nepřítele možnosti manévru na některé směry. Mohou zdržovat postup nepřítele pohyblivou obranou v určitém, zpravidla přesně vymezeném prostoru a po určenou dobu a získávat tak čas pro vlastní vojska. Mohou

proniknout systémem nepřátelského zajištění a udeřit proti některé části pochodu hlavních sil nepřítele, zavázat jejich část do boje a tím ověřit zprávy průzkumu. Mohou i ničit některé jednotky nebo části pochodové sestavy hlavních sil nepřítele, např. prostředky jaderného napadení, velitelská stanoviště apod., pokud o nich budou zprávy. Častěji však budou předsunuté odřady plnit úkoly daleko aktivnější, čemuž napomůže právě jejich nejmenší (z hlediska ostatních prvků sestavy vlastních vojsk) vzdálenost od nepřítele.

Bude-li nepřítel napaden větším počtem jaderných úderů, mohou právě předsunuté odřady rychle využít jejich účinků vniknutím do dezorganizované sestavy nepřítele a dokončit ničení části jeho sil, hlavně prostředků jaderného napadení, ještě před příchodem hlavních sil vlastních vojsk a jejich vstupem do boje. Tím vytvoří předpoklady ke splnění úkolu vlastními vojsky v co nejkratší době. Tento způsob bojové činnosti předsunutých odřadů bude v soudobých podmínkách zvláště typický. Odpovídá nejvíce požadavkům vysoké aktivity, získání iniciativy a rychlého využití účinků vlastních jaderných úderů.

Předsunuté odřady mohou plně využívat prostor na směru postupu, aniž by obtěžovaly sousedy. Možnost postupovat v celé šířce pásma svazků, v sestavě rozptýlené do šířky i do hloubky, chrání je před jadernými údery nepřítele. V některých případech může proniknutí předsunutých odřadů do nepřátelské sestavy aspoň na rozhodujícím směru činnosti ovlivnit výsledek sražení. V takovém případě je nutné jich plně využít a zabezpečit jejich činnost včasnými jadernými údery.

Vysoce aktivní činnost, rozhodnost a iniciativa velitelů i vojsk předsunu-

tých odřadů může být již od samého začátku střetného boje i sražení významným činitelem v převzetí iniciativy vcelku. Nepřítel bude na útok předsunutých odřadů (složených zpravidla z tankových jednotek) vedený do prostorů jaderných úderů reagovat manévrem dalších sil. Proto musí být takováto činnost předsunutých odřadů dobře promyšlena a zorganizována, musí být dobře zváženy jejich časové možnosti samostatně bojovat, aby mohly požadavky na ně kladené splnit. Bojové možnosti předsunutých odřadů jsou přece jen omezené a proto musí být jejich činnost v podobných případech plánována tak, aby nemohly být nepřítelem zničeny do příchodu hlavních sil vlastních vojsk.

*

Jaderné zbraně, které vnesly zásadní změny do všech způsobů bojové činnosti vojsk i druhů boje a operace, nutně vnesly zásadní změny i do teorie a praxe střetného boje a sražení. Jaderné zbraně umožňují zničit značně silnějšího nepřítele i v případě, kdy úder našich pozemních sil očekává a učinil opatření k získání iniciativy.

Kdysi bylo nutným požadavkem úspěchu ve střetném boji a sražení předejít nepřítele v zahájení palby. Tento požadavek trvá i dnes v plné míře, dostává však jiný obsah, který lze charakterizovat asi takto: naše vojska mohou ve střetném boji a sražení úspěšně bojovat s nepřítelem a zničit i značně větší jeho síly, jestliže se jim podaří provést dříve jaderné údery, včas zjistit a zničit nepřátelské prostředky jaderného napadení a rychle využít účinků jaderných úderů pozemními vojsky.

Podstatný rozdíl proti dřívějšímu tkví tedy ne tak ve formě, jako spíše v obsahu činnosti palebných prostředků. Mohlo-li dříve dělostřelectvo a le-

tectvo zpomalit postup nepřítele, ztížit mu zaujímání bojové sestavy a tím omezit jeho bojeschopnost, pak jaderné zbraně ho zbavují (způsobením hromadných ztrát) bojeschopnosti vůbec, nebo ji aspoň ve značné míře snižují.

Střetné boje a sražení jsou v malém měřítku obrazem celé možné války. Strana, která předejde nepřítele v jaderných úderech, zbaví nepřítele značné části prostředků jaderného napadení dříve, než mohly být použity a která dokáže využít účinků jaderných úderů včas pozemními vojsky, zajistí si úspěch i proti daleko silnějšímu nepříteli.

Snaha udeřit při zahájení střetného boje nebo sražení — k využití účinků vlastních úderů — pozemními silami současně z určité čáry, mohla by vést k nesprávnému požadavku jistého vyrovnávání vojsk. S ohledem na účinky jaderných zbraní je třeba zvážit, zda je nutné, aby nadřízený určoval vojskům čáru rozvinutí. Místo čáry rozvinutí, která do jisté míry svazuje iniciativu podřízených velitelů, je možné stanovit např. prostor, v němž budeme nepřítele ničit nejúčinněji jadernými údery. Vzhledem k tomuto prostoru je pak možné upřesnit úkoly podřízeným bez stanovení čáry rozvinutí. Příslušný velitel by pak mohl na podkladě jemu známé situace upřesnit podřízeným způsob zahájení boje na směru útoku. Mluvíme-li stále o nutnosti vysoké iniciativy velitelů všech stupňů, pak bychom jim ji měli ponechat i v tomto případě. Při tom je nutné samozřejmě zvážit různé podmínky jednotlivých stupňů velení a způsob příchodu sil do prostoru bojové činnosti. Jiná bude situace na stupni divize, která přichází pod ochranou jednoho nebo dvou předsumutých odřadů na dvou až třech osách, jiná bude situace útvaru, který

pochoduje na jedné ose, jiná bude situace u praporů. Někdy stupeň iniciativy podřízených musíme do jisté míry omezit a trvat na bezvýhradném plnění rozkazů. Iniciativa podřízeného musí být zaměřena k co nejlepšímu splnění uložených úkolů.

Velitel divize a armády může ovlivňovat střetnutí již od jeho zahájení jadernými údery. Časové sladění jaderných úderů s postupem vojsk by mělo zabezpečit, aby se vojska nemusela na všech směrech rozvíjet, aby aspoň na rozhodujícím směru činnosti mohla zahájit úder na nepřítele v předbojových sestavách, které umožňují dosáhnout nejvyšší rychlosti a prudkosti úderu. Zvláštní pozornost je třeba věnovat zabezpečení činnosti předsumutých odřadů, pokud budou na některých směrech vysílány.

Vliv jaderných zbraní a rozptýlených sestav vojsk se projeví v tom, že bojová činnost vojsk ve střetném boji a sražení se rozpadne na řadu samostatných bojů, střetnutí. Na velkém prostoru vzniknou menší i větší ohniska boje, při čemž směry bojové činnosti našich jednotek a útvarů se mohou podstatně změnit proti původnímu plánu, resp. proti směrům, na kterých boje byly zahájeny. To si samozřejmě vynutí řadu opatření k udržení pevného velení a tím i řízení bojové činnosti vojsk v duchu jednotného zámyslu.

*

Střetný boj a sražení jsou v podstatě jednou z forem útočného boje a operace. Mají však takové zvláštnosti, které je i v soudobých podmínkách nutně ukazují jako zvláštní druh útočného boje a operace. Metodika přípravy, zahájení a vedení střetného boje a sražení je podstatně jiná než v normálním útoku. Velký význam mají jaderné zbraně. Bez nich nelze v soudobé

bých podmínkách uvažovat o rychlém zničení nepřítele při vzájemném střetnutí sil od stupně svazku (někdy i útvarů) výše. Na nižších taktických stupních bude docházet ke střetnutím s nepřítelem i bez podpory jaderných zbraní; takové boje však nemohou rozhodovat o výsledku celé operace.

Pro boj a sražení v soudobých podmínkách bude typické postupné vcházení vojsk do boje. Vyrovnávat vojska nebo vyčkávat do příchodu všech sil k soustředěnému úderu by ohrozilo vojska více než zahájení úderu jednotlivými částmi bojové sestavy tak, jak se která přiblíží k nepříteli. Nebude-li časový rozdíl při postupném zahajování boje jednotlivými částmi bojové sestavy tak veliký, aby je nepřítel mohl zničit převahou svých sil, pak vůbec nerozhoduje, zda naše vojska zahájí úder současně.

Časově rozdílným zahájením boje na směrech vynucených celkovou situací a postupným příchodem sil do prostoru bojové činnosti vzniknou velmi složité situace, k jakým dříve nemohlo docházet.

Rozdílné vcházení útvarů a svazků do boje na jednotlivých směrech ovlivní dobu provádění jaderných úderů, které musí být sladěny s pohybem vojsk. Údery na rozhodujícím směru činnosti musí být tak účinné, aby vojskům dovolily rychle proniknout do nepřátelské sestavy, zakončit zničení nepřátelských prostředků jaderného napadení, rychle uchopit iniciativu a tím i diktovat nepříteli podmínky boje a operace. První jaderné údery musí být řízeny v soulase se zámyslem na hlavní síly nepřítele, které jsou v pohybu ve směru postupu představených odřadů našich svazků nebo se rozvíjejí k boji. Musí způsobit hlavním silám nepřítele takové ztráty, které podstatně sníží jejich bojeschopnost. Při tom je samozřejmé, že pro další ja-

derné údery v průběhu střetného sražení, budou již lépe ověřeny cíle a údery budou prováděny podle projevivšího se zámyslu nepřítele. V této situaci bude též možno odpovědněji rozhodnout, které části sestavy nepřítele jsou pro naše vojska nejnebezpečnější - mimo nepřátelské prostředky jaderného napadení - neboť o jejich prioritě v tomto směru není pochyb.

Boje v rámci střetného sražení budou probíhat na jednotlivých směrech s různým výsledkem pro naše vojska. Bude různé vypětí vojsk podle toho, budou-li útočit do prostorů vlastních jaderných úderů, nebo povedou-li bojovou činnost pouze za podpory svých zbraní. Velmi často - a to zvláště na směrech, kde nebude použito jaderných zbraní, dojde k těžkým bojům. Výsledek takových bojů místního rozsahu nelze nikdy dobře předvídat, neboť v nich sehraji roli všechny možné faktory od morálně politických vlastností vojsk až po schopnosti velitelů. Velitel, který je odpovědný za výsledek střetného boje nebo sražení, je povinen i tam, kde ztratil možnost volného disponování silami (v důsledku jejich zavázání se do boje), menšími silami vytvářet podmínky k docílení úspěchu vcelku.

K docílení vítězství nad nepřítelem v takových bojích bude nutné pevně řídit a doplňovat součinnost všech druhů vojsk, nedovolovat její narušování, pevně řídit vojska v jakékoli situaci, zabezpečovat jejich křídla, boky a týly a stále volit nejvhodnější způsoby ničení nepřítele po částech. Teoreticky se zdá být vše velmi jednoduché. Reálně však vzato, mohou vzniknout tak těžké situace, které si dnes umí představit jen málokterý náš velitel. Tak tomu bude i když vojska obou stran budou bojovat v některých prostorech a situacích bez použití jaderných zbraní větší kilotonáže. Naše vojska prav-

děpodobně nebudou použita na hlavním strategickém směru válčiště. Z toho vyplývá, že bychom se měli zaměřit hlavně na studium otázek střetného boje a sražení bez použití jaderných zbraní větší kilotonáže a dosáhnout, aby naši velitelé i vojska uměli ničit nepřítele nejen jadernými zbraněmi, ale všemi prostředky.

Valná část našich vojsk je stále určena k bojové činnosti na zemi. To znamená, že jsou v plnění bojových úkolů úzce vázána na terén, jsou nucena v řadě případů svá opatření provádět podle toho, jaké podmínky právě terén poskytuje. Výhody i nevýhody terénu jsou zpravidla stejné jak pro nás, tak i pro našeho nepřítele. Proto je třeba velmi důkladně hodnotit i vliv terénu.

*

Zvláštní problémy vznikají s přípravou a vedením střetného boje a sražení v počátečním období války za předpokladu, že obě strany dosáhnou takového stupně bojové pohotovosti, že se jejich síly - aspoň předem - střetnou již v prostoru státních hranic. To je možné a nijak to neodporuje teoretickým úvahám o možném průběhu prvních operací.

Zahájení střetného boje našimi útvary a svazky na jednotlivých smě-

rech bude ovlivněno skutečností, že bude vcelku velmi málo zpráv. To znamená, že hlavně prvosledové prapory a útvary by zahájily boj bez podrobnějších znalostí nepřítele a často boj s nepřítelem na jednotlivých směrech, aniž by měly možnost vyčkat upřesnění rozhodnutí nadřízenými veliteli. Střetný boj na mnohých směrech nebudeme moci zahájit manévrem, neboť to terén prostě nedovolí a jednotky se střetnou s nepřítelem čelně. Jaderné zbraně v mnoha případech nebudeme moci použít na první sledy nepřítele bez nebezpečí pro vlastní jednotky. Dojde k velmi tvrdým, rozhořčeným bojům, které mohou mít na jednotlivých směrech různé výsledky. Zálohy a druhé sledy musí být proto připraveny k zásahu proti nepříteli, kterému by se podařilo proniknout na některém směru sestavou našich jednotek a k využití úspěchu vlastních jednotek. Rozvinutí útoku do hloubky nepřátelského území a přenesení bojové činnosti aspoň na některých směrech do hloubky nepřátelské sestavy umožní také manévr proti tylům a bokům těch nepřátelských sil, které pronikly do hloubky naší sestavy na jiných směrech. Současně se vytvoří podmínky k rychlému zničení nepřátelských prostředků jaderného napadení a tím i k rozvinutí operace do hloubky nepřátelského území.

*

Střetný boj a střetné sražení mají v soudobých podmínkách, kdy rozhodujícím prostředkem operace jsou jaderné zbraně, nutně řadu zvláštností. Nelze je chápat jen mechanicky, nelze jen přiznat, že tyto zvláštnosti jako průvodní jev jaderných zbraní nutně existují. Studovat je, hledat cesty k jejich řešení, to je důležitý úkol každého velitele a příslušníka štábu. Ukázal jsem některé jejich obecné rysy a jejich odraz na naše vojska. Jen jejich vyhodnocení z různých stran a střetnutí různých názorů povede ke správným závěrům.

Střetné sražení vševojskové armády v útočné operaci počátečního období války

Plukovník Karel Rusov

Střetné sražení je takový souhrn bojové činnosti vojsk, při níž se obě strany snaží dosáhnout rozhodujících operačních cílů útočnými formami boje na stejných operačních směrech.

Základem boje je nejefektivnější využití výsledků jaderných úderů manévrovými způsoby bojové činnosti vojsk.

Střetná sražení v minulých válkách (včetně první světové války) měla pouze krátkodobý charakter a vznikala převážně v příhraničních pásmech v počátečním období války.

Ve VVV měla bojová činnost obou stran v důsledku masového použití tankových vojsk, letectva, dělostřelectva a růstem motorizace armád vysoce manévrový ráz. Proto již v operacích v 2. a 3. období VVV, které měly velkou hloubku, docházelo k náhlým změnám situace a střetná sražení se již stala součástí operací.

Použití zbraní hromadného ničení a také úplná mechanizace a motorizace vojsk vtiskují soudobému boji a operaci výjimečně dynamický a manévrový ráz. Vysoká pohyblivost a manévrovost vojsk dovoluje rychlé využití účinků úderů prostředků hromadného ničení a umožňuje snížit účinnost jaderného napadení nepřítele. Široké použití raketových jaderných zbraní v ozbrojených silách soupeřů, dále použití velkého množství tanků a mechanizovaných vojsk vede spolu se snahou rozptýlit vojska k činnosti na širokých frontách. Důsledek tohoto je vysoce manévrový charakter činnosti vojsk, působících na samotných směrech. Rozhodnost cílů a velký rozmach operací, nenadálост bojové činnosti a úporný boj o získání a udržení iniciativy od samého začátku války způsobují vysokou dynamičnost operací. Časté a rychlé změny situace, nepřetržitost a rychlý spád bojové činnosti vojsk v útoku, nutí válčící strany okamžitě využívat účinků jaderných úderů. Útočník se snaží využít vzniklé mezery k proniknutí a obránce zase přehradit mezery zasazením druhých sledů a záloh. Takové způsoby bojové činnosti vojsk vytvářejí podmínky a možnosti vzniku častých střetných bojů a sražení. K zabezpečení aktivní útočné činnosti vojsk je nezbytně nutná vysoká bojová pohotovost vojsk jak před zahájením tak i v průběhu bojové činnosti.

V soudobé válce bude mít střetné sražení docela nový obsah, vyvolaný použitím nových prostředků boje v masovém měřítku. Tyto prostředky a způsoby jejich použití mají základní vliv na charakter střetných bojů a sražení. V útočné operaci vševojskové armády v počátečním období války budou vznikat podmínky k střetnému sražení při ničení vojsk prvního sledu nepřítele a během operace při ničení nepřátelských záloh. V důsledku toho mohou být střetná sražení a střetné boje nejčastějším druhem bojové činnosti vojsk.

V soudobých podmínkách jsou střetná sražení jednou z nejsložitějších a také nejtypičtějších forem manévrové činnosti vojsk v operacích počátečního období války, při nichž se obě bojující strany budou snažit dosáhnout rozhodných cílů operace v krátké době při masovém použití raketových jaderných zbraní a jiných prostředků hromadného ničení.

Proto také RMNO i „Směrnice pro operační přípravu“ pro příští rok věnují střetnému boji a sražení velkou pozornost a ukládají „Prohloubit návyky ve střetném řešení, dovedném řízení a všestranném zabezpečení pohraničního střetného sražení a v řízení manévrové a rozhodné činnosti vojsk“.

1. Podmínky vzniku a charakter střetného sražení (schéma 1, 2)

Teoretici armády USA předpokládají, že jejich pozemní vojska přejdou do útoku vzápětí po jaderných úderech nebo již v průběhu prvního hromadného úderu, bez zaujetí výchozího položení, s cílem proniknout hluboko na naše území, rozbít uskupení našich vojsk a ovládnout důležité prostory a objekty, které jim zabezpečí další rozvíjení útoku. Nebudou-li mít při zahájení války dostatek sil a prostředků, vojska plně soustředěna anebo utrpí-li velké ztráty v důsledku odvetného jaderného úderu, předpokládají přejít pozemními vojsky do obrany s cílem způsobit porážku útočícím uskupením našich vojsk a vytvořit podmínky pro přechod do útoku. Pak základem obrany bude dovedně využít ZHN, široký manévr palbou, silami a prostředky s cílem udržet iniciativu, zničit vojska útočníka zbraněmi hromadného ničení a rozhodnými protiúderými vysoce pohyblivých uskupení z hloubky obrany.

Taková obrana (podle názorů představitelů armády USA) předpokládá kombinaci obranné a útočné činnosti vojsk na výhodných směrech a ve výhodném terénu, pak rychlý přechod většiny sil armádního sboru nebo polní armády do útoku. Síly a prostředky k útočné činnosti se vydělují již v průběhu obrany. Bojová činnost vojsk bude v počátečním období války charakterizována hromadným použitím jaderných

zbraní, vysokou pohyblivostí a manévrovostí vojsk, jejich rozptýlením a činností na směrech vzniku střetných bojů a sražení. Podle jejich názorů je střetný boj a střetné sražení součástí útočné činnosti a chápou ji jako sražení svazků a svazů válečných stran, jejichž síly nejsou úplně rozvinuté pro boj a útočí na stejných směrech. Střetná sražení podle jejich názorů budou vznikat v průběhu útočné operace při odražení protiúderů a při střetnutí se s přisunujícími se zálohami z hloubky; v obraně pak může dojít ke střetnému sražení při vyvádění záloh s cílem likvidovat vlomy ve vlastní obraně a dále při vyvádění vlastních druhých sledů a záloh k protiúderům.

V první útočné operaci počátečního období války může dojít ke střetnému sražení při boji o získání iniciativy a při srážce silami, které se rozvíjejí k útoku. Zvláštností těchto střetných sražení bude, že k nim dojde bezprostředně po jaderných úderech a že svazky a svazy budou doplněny na plné počty již v míru.

Polní armáda USA může vést střetné sražení buď všemi silami nebo částí sil; během útočné operace kromě toho také silami skupiny pro rozvinutí úspěchu v hodnotě zesíleného armádního sboru (2-3 md, 1-2 od), který bojuje 50 až 70 km vpředu od hlavních sil armády.

Naše vševojsková armáda v útoč-

né operaci počátečního období války může vést střetné sražení se silami armádního sboru nepřítele, který může mít k dispozici 30 až 40 jaderných nábojů s dostřelem na cíle do hloubky od 14,5 do 125 km. Tento může být podporovaný 2 až 4 leteckými křídly stíhačů a bombardovacích stíhačů a 1 až 2 křídly průzkumného letectva (celkem 250 až 300 letounů). Z armády USA je nejlépe vybavená pro střetné sražení obrněná divize (do 306 středních tanků). Na čáry rozvinutí se přesunují svazky po dvou až třech pochodových osách v pásmu do 20 až 30 km. Armádní sbor, který má v prvním sledu 2 až 3 divize, se může rozvinout a vést střetný boj v pásmu 40 až 60 km. Divize prvního sledu sboru se může rozvinout za 2 až 3 hodiny a všechny síly sboru za 10 až 12 hodin. Včasnými jadernými a leteckými údery na prostory soustředění, na proudy vojsk za přesunu a při rozvíjení, ničením našich prostředků raketového jaderného napadení a míst velení, bude se snažit získat iniciativu a zbavit naše vojska bojeschopnosti. Po jaderných úderech bude se snažit rozhodnými údery tankových vojsk do boku a týlu hlavního uskupení za širokého použití vzdušných výsadek, úplně zničit naše vojska. Takový způsob operace v počátečním období války s tak rozhodnými cíli a vysokou aktivitou vojsk dává bezesporu předpoklady k častému vzniku střetných bojů a sražení. Vysoký účinek jaderných prostředků a vysoká pohyblivost vojsk způsobují, že bojová činnost v počátečním období války se bude vyvíjet nerovnoměrně na samostatných směrech, že budou vznikat značné mezery mezi svazky prvního sledu armády a rozsáhlé části terénu budou zničeny nebo zamořeny radioaktivními látkami. Toto umožní vojskům směle a rozhodně pronikat do hloubky nepřátelské sestavy a roz-

hodnými údery do jeho boků a týlu z chodu ve střetných bojích a sraženích ničit jeho vojska a zálohy. Jaderné údery a úder pozemních vojsk mohou proběhnout současně a již v první den války může dojít k úporným střetným sražením.

Střetná sražení v útočné operaci vševojskové armády v počátečním období války mohou tudíž vzniknout:

- při zahájení první útočné operace vševojskové armády prvním sledem armády za současného přechodu vlastních i nepřátelských vojsk do útoku;

- v první nebo další operaci vševojskové armády v různé hloubce operace při střetnutí se zálohami nepřítele, které se přesunují k protiúderu;

- při dokončování první útočné operace nebo při přechodu do další operace, kdy vojska prvosledové armády nebo armády druhého sledu frontu se střetnou s přisunovanými zálohami nepřítele z hloubky, nebo se zálohami, které přecházejí do protiúderu nebo do protiútku.

Každá z těchto podmínek vzniku střetného sražení bude mít vlastní charakteristické rysy. Při zahájení první útočné operace vševojskové armády, přejdou-li do útoku síly obou stran současně, dojde ke střetnému sražení na těch směrech, kde po jaderných úderech budou mít vlastní vojska dostatek sil a prostředků k útoku. Střetné sražení bude probíhat na směrech různými způsoby bojové činnosti vojsk, které budou závislé na ztrátách vlastních vojsk po jaderných úderech nepřítele a na tom, zda poměr sil a prostředků na daném směru bude pro vlastní vojska výhodný.

Střetné sražení začne rozvíjením vojsk při přechodu do útoku, protože obě válčící strany budou úporně bo-

jovat o získání iniciativy a budou se snažit zničit uskupení protivníka v co nejkratší době.

Na důležitých směrech útoku se jich zúčastní hlavní síly armády a ke střetnému sražení může pak dojít v různých hloubkách; při rozvíjení vojsk na státní hranici, v době, kdy nepřítel začal vyvádět úderné uskupení nebo je v hloubce teprve vytváří a také tehdy, podařilo-li se mu proniknout na naše státní území.

Bojová činnost vojsk armády se bude vyznačovat úporností a rozhodností, jako důsledek oboustranného použití zbraní hromadného ničení.

Výsledek střetného sražení může mít rozhodující vliv na další činnost vojsk v operaci, avšak úspěšné zničení nepřitele bude převážně závislé na efektivním použití jaderných zbraní v prvním hromadném úderu. Zvláštností střetného sražení v této fázi operace bude, že je ho možné předem předvídat již při organizaci a plánování první útočné operace. Proto k zabezpečení jeho úspěchu bude možno přijmout řadu konkrétních opatření již při plánování prvního hromadného úderu, při vytváření úderného uskupení sil a prostředků armády pro operaci a pro jejich použití na nejvýhodnějších směrech.

Vševojsková armáda může vést střetné sražení na **začátku první útočné operace** v celé šířce útočného pásma buď všemi silami a prostředky nebo jen jejich částí. Proti těmto silám může nepřítel použít první sled svého operačního uskupení v hodnotě 3 až 5 svazků. Na ostatních směrech útočného pásma armády mohou se střetného sražení zúčastnit jen části sil armády proti svazkům nepřitele útočícím na samostatných směrech, nebo se mohou vlastní svazky střetnout se sborovou skupinou rozvíjení úspěchu.

Na křídlech sestavy armády může dojít v součinnosti s vojsky sousední armády ke střetnutí s menšími či většími silami útočícího nepřitele nebo s armádní skupinou rozvíjení úspěchu nepřitele v síle rovněž okolo 3 až 5 svazků. Proto také budou střetné boje svazků, působících na samostatných směrech, obvyklým jevem.

Zvláštností střetného sražení v první armádní útočné operaci bude, že k němu může dojít **v různé hloubce v podmínkách, kde nepřítel bude ztrácet iniciativu a tehdy, podaří-li se nám likvidovat jeho převahu v prostředcích jaderného napadení a kdy bude postupně přecházet do obrany.**

Povede-li nepřítel mobilní obranu, může dojít ke střetnému sražení s jeho zálohami přisunovanými z hloubky, jejichž úkolem bude likvidovat vlny do jeho sestavy a zvláště pak přehradit mezery po našich jaderných úderech. Dále může dojít ke střetnému sražení s přisunovanými druhými sledy a zálohami nepřitele, připravujícími se k protiúderu s cílem zničit uskupení hlavních sil armády, které proniklo do hloubky nepřátelské sestavy, obnovit původní stav obrany nebo stabilizovat linii fronty na výhodných, předem připravených obranných čarách, nebo obsadit takové prostory a objekty, které budou vážnou překážkou pro další rozvíjení útoku vojsk armády.

Druhé sledy a zálohy nepřitele budou působit v těsné součinnosti s prvními sledy, zejména které zabezpečují křídla a boky jeho protiúderných uskupení. Vševojsková armáda může vést střetné sražení v první útočné operaci nebo v další operaci s přisunovanými druhými sledy a zálohami **polní armády** nepřitele v době, kdy tyto se přesunují nebo rozvíjejí k protiúderu. V těchto případech dojde ke střetnému sražení zpravidla na jednot-

livých směrech. Vševojsková armáda je povede samostatně nebo v součinnosti se sousední prvosledovou armádou, střetne-li se se silným uskupením nepřítele. V tomto případě může vejít vševojsková armáda do střetného sražení při zasazování druhosledové armády frontu (součinnost organizuje velitel frontu).

Charakteristickým rysem střetného sražení armády v těchto podmínkách bude snaha předejít nepřítele v jaderných a chemických úderech. Těmito budeme ničit nepřátelské zálohy za přesunu a při jejich rozvíjení a pak přejdou hlavní síly armády do útoku z chodu s cílem zničit jeho uskupení rozhodnými údery do jeho boku a týlu. V některých případech může armáda přejít do střetného sražení i bez pomoci frontu.

Cílem střetných sražení při dokončování úkolu první armádní operace a se zahájením úkolu v další armádní útočné operaci, bude zničit přesunované zálohy nepřítele a vytvořit podmínky k plynulému přechodu z jedné operace do druhé. Ke střetnému sražení pak může dojít na těch směrech, kde nepřítel přešel do protiúderu nebo do protiútku s cílem zničit hlavní uskupení sil armády a tím si vytvořit podmínky k přechodu do útoku. Vševojsková armáda prvního sledu nebo druhosledová armáda frontu, zasazená do sražení, může svými silami a prostředky zničit na jednom směru protiúderné uskupení v hodnotě zesíleného armádního sboru nepřítele i více. V některých případech může se vševojsková armáda zúčastnit ničení uvedeného nepřátelského uskupení jen částí sil, na křídle, v součinnosti se sousední armádou. Přejde-li nepřítel do protiútku ve většině útočného pásma armády, použije velitel armády zpravidla všech sil a prostředků ke zničení nepřátelského uskupení v součinnosti se

silami sousedů a s ostatními prostředky frontu.

Zvláštností střetného sražení při dokončování první armádní operace a při přechodu do další operace bude zpravidla nedostatek jaderných a chemických nábojů, pohonných hmot a munice, který může být způsoben složitou radiační, chemickou i vzdušnou situací. Může dojít k nevýhodnému poměru sil v důsledku značných ztrát vlastních vojsk, a také použije-li nepřítel při přechodu do protiúderu čerstvých sil.

V takových případech bude mít rozhodující význam k dosažení úspěchu střetného sražení rychlý manévr palbou raketových vojsk, letectva a sil a prostředků frontu, nevylučuje i zasazení druhého sledu frontu do sražení.

Střetné boje a sražení mohou vznikat v jednotlivých fázích operace buď současně nebo postupně, na jednotlivých směrech, v různých hloubkách a v různých situacích. Dojde-li ke střetnému sražení většiny sil armády současně na několika směrech, pak předpokladem k dosažení úspěchu je, aby armáda měla dostatek sil a prostředků a měla celkovou převahu nad nepřítelem. Nemá-li však armáda dostatek sil a prostředků, pak bude účelné soustředit úsilí vojsk armády (2 až 3 divizí) ke zničení hlavního uskupení nepřítele a na ostatních směrech přejít dočasně do obrany. Po zničení hlavního uskupení nepřítele mohou přejít postupně do útoku svazky, které přešly dočasně do obrany.

Střetná sražení v armádní útočné operaci počátečního období války se mohou rozvíjet v různých podmínkách situace, jímž musí plně odpovídat i bojová činnost vojsk. Před zahájením střetného sražení bude často situace nejasná, protože boj bude mít rychlý spád. Vojska se budou rozvíjet do

střetného sražení z chodu vzápětí po jaderných úderech, budou bojovat na širokých frontách, na samostatných směrech a hlavní formou manévru pozemních sil bude úder do boku a týlu nepřátelských uskupení. Společným jmenovatelem všech situací, za kterých dojde ke střetnému sražení, bude oboustranný úporný boj o získání a udržení iniciativy. Výjimečně náročné požadavky budou ve střetném sražení kladeny na velení a organizaci součinnosti. Střetné sražení je nutně chápat jako nejrozhodnější způsob bojové činnosti vojsk v útoku a považovat je jako hlavní prostředek ke splnění cílů operace, protože jejich výsledek může náhle změnit celkový průběh armádní (frontové) operace.

Podmínky vzniku střetných sražení v armádní útočné operaci počátečního období války určují i **rozsah, obsah a zvláštnosti práce velitele a štábu armády** při přípravě a organizaci takových operací. Velitel a štáb armády musí umět předvídat možnost vzniku střetného sražení co do místa a času a to nejen před zahájením operace, ale zvláště v jejím průběhu. Takové předvídaní umožňuje nejen včas přijmout rozhodnutí ke střetnému sražení, ale hlavně zabezpečuje vojskům nutný čas pro jejich přípravu. Umožňuje též předejít nepříteli v jaderných úderech na jeho prostředky hromadného ničení a přisunované zálohy a uskutečnit manévr vojsk armády k dokončení zničení nepřátelského uskupení. K zabezpečení organizovaného zahájení střetného sražení vojsky armády budou mít velký význam předběžná opatření, která velitel a štáb armády uskuteční jako důsledek včasného a správného předvídaní střetného sražení, i když budou mít zpravidla jen orientační charakter. Velitel armády se musí často rozhodnout ke střetnému sražení, aniž bude mít dosta-

tek údajů o situaci nepřítele. Střetné sražení se bude bezprostředně organizovat za přesunu vojsk a při zahájení jejich bojové činnosti.

Rozhodnutí pro střetné sražení může mít různý obsah a bude doručováno vykonavatelům samostatnými nařízeními. Při organizaci střetného sražení určuje velitel armády cíl a zámysl střetného sražení, síly a prostředky, které se ho zúčastní, úkoly armádní raketové brigádě, podporujícímu letectvu, úkoly svazkům a způsob součinnosti a opatření k zabezpečení vojsk.

Přitom velitel armády vychází z nutnosti zničit nepřátelské uskupení v co nejkratší době a splnit cíle operace. Ve svém zámyslu určuje velitel armády, které uskupení nepřítele a ve kterém prostoru, kdy a jakými silami a způsoby zničit, na kterém směru soustředit hlavní úsilí raketových, chemických prostředků a pozemních vojsk a operační sestavu armády.

V zámyslu půjde v podstatě o současné nebo postupné zničení vojsk nepřítele na směrech. V duchu zámyslu určuje velitel armády pořadí objektů a cílů nepřítele a způsob jejich ničení jadernými a chemickými prostředky, úkoly vojskům a způsob jejich činnosti. Hlavní úder armády ve střetném sražení je účelné vést na takovém směru, který zabezpečuje zničení hlavního uskupení nepřátelských prostředků hromadného ničení a jeho hlavního uskupení tankových vojsk a který současně umožňuje ovládnutí důležitých prostorů v týlu nepřátelského uskupení. Při volbě směru rozhodujícího úderu a ostatních směrů úderu vojsk je nutno vytvořit možnosti k širokému manévru silami a prostředky, k využití odkrytých boků nepřítele, a k zabezpečení součinnosti, k efektivnímu využívání účinků jaderných úderů vojsk v co nejkratším čase.

Operační sestava vojsk armády je

závislá na podmínkách situace a musí odpovídat zámyslu předpokládané činnosti. Při zahájení první útočné armádní operace povedou střetné sražení zpravidla ty síly a prostředky, které jsou v příhraničním pásmu armády. Bude-li do zahájení operace předcházet období zvýšeného napětí, může být armáda včas doplněna a může mít i více sil a prostředků. Během útočné operace se může střetného sražení zúčastnit 4 i více svazků vševojskové armády.

Operační sestava vševojskové armády může zahrnovat uskupení raketových vojsk, jeden nebo dva operační sledy a zálohy různého určení. Přejde-li armáda do útoku silami stojícími v míru, je výhodné mít operační sestavu armády v jednom sledu a vytvořit vševojskovou zálohu. Tankové svazky je pak výhodné použít v prvním sledu. Bude-li mít armáda více svazků, pak bude výhodné uskupit její síly do dvou operačních sledů a druhého sledu použít k hlubokým úderům do boků a týlu nepřátelského uskupení.

Aby bylo možno nepřítele předejít v jaderném úderu, je nutno dosáhnout současné pohotovosti k odpálení raket armádními i vojskovými prostředky. K tomu je účelné rozvinout v palebných postaveních nejen armádní raketovou brigádu, ale podle možnosti i oddíly vojskových raket svazků ještě před zahájením střetného sražení a velitel armády měl by jim včas upřesnit úkoly.

Vševojsková armáda může ve střetném sražení plnit tento hlavní úkol: udeřit hlavními silami (nebo částí sil) na přisunující se síly nepřítele, zničit tyto síly a ovládnout takové prostory, které zabezpečí rychlé rozvinutí útoku v souladu se zámyslem útočné operace.

Bojové úkoly vševojskových svazků mohou být co do obsahu a hloubky různé a dělí se na bližší a další úkol, nebo se svazkům určuje bližší úkol a směr další činnosti. Konkrétním obsahem bližšího úkolu tankových a motostřeleckých svazků může být zničit taktické prostředky hromadného ničení, rozbit bojovou sestavu svazků nepřítele v celé jejich hloubce a ovládnout důležité prostory, které zabezpečují další rozvíjení úspěchu, jakožto rozbit druhé sledy a zálohy nepřítele, přicházející z hloubky. Dalším úkolem divize může být zničit přicházející bližší operační zálohy nepřítele a rozvinout úspěch v určeném směru. V jiném případě může být úkolem svazku odrazit úder nepřítele a způsobit mu ztráty palbou z místa (jako bližší úkol), dalším úkolem může být přejít svazkem do útoku a zničit nepřátelské uskupení v součinnosti s ostatními svazky armády.

Při určování úkolů je výhodné orientovat vždy velitele svazků na další rozhodné rozvíjení úspěchu v operační hloubce nepřítele a přísně sladovat činnost svazků s údery raketových vojsk a letectva, s činností vzdušných výsadků a útvarů PVO.

Závěrem k této části:

Hromadné použití raketových jaderných zbraní a oboustranná rozhodná bojová činnost tedy vytváří podmínky k častému vzniku střetných bojů a sražení v současné armádní útočné operaci v počátečním období války.

Ke střetným sražením v průběhu armádní útočné operace může dojít v nejrůznějších podmínkách situace. Tak může dojít ke střetnému sražení při jejím zahájení, v jejím průběhu a rovněž při jejím dokončování a jejich úspěšný výsledek může rozhodujícím způsobem ovlivnit úspěšné splnění úkolů armády v útočné operaci.

Střetný boj a sražení nejsou *samoučelným způsobem bojové činnosti*, ale naopak jedním z *nejrozhodnějších způsobů činnosti vojsk v útoku*, jimiž lze dosáhnout cílů operace.

Organizace střetného sražení v armádě útočné operaci bude probíhat ve složité situaci. Proto již v době přípravy útočné operace, před zahájením války, bude nutné *předvídat maximum opatření k zabezpečení organi-*

zovaného zahájení střetného sražení vojsky armády. Bezprostřední organizace střetného sražení se bude usku- tečňovat v době vyvádění vojsk ke státní hranici a se zahájením bojové činnosti vojsk. *Úkoly vojskům armády bude nutno určit včas a nejdůležitějším úkolem bude předejít nepříteli v jaderných úderech a po nich následujícího úderu vojsk armády do boku a tlu hlavněho uskupení nepřítel.*

Použití jaderných zbraní ve střetném sražení

Střetnému sražení armády budou předcházet jaderné úder y raketových vojsk a letectva na přicházející nepřátelské uskupení z hloubky. Raketové jaderné zbraně, chemické a ostatní prostředky ničení bude výhodné používat především k ničení nepřátelských prostředků hromadného ničení, tankových svazků a útvarů na rozhodujícím směru vševojskové armády s cílem způsobit co největší ztráty hlavnímu nepřátelskému uskupení. Předejít nepříteli v jaderných úderech je možno tehdy, podaří-li se nám včas vyvést raketové prostředky armády do palebných postavení a připravit hotovostní baterie v každém oddílu s 15 až 35minutovou pohotovostí k odpálení raket. Jen takovým způsobem můžeme předejít nepříteli v jaderném úderu na zjištěné a prověřené nejdůležitější cíle nepřítel e ještě před střetným sražením. Velitel armády se musí snažit, aby využil údajů doplňkového průzkumu cílů k upřesnění úkolů raketovým vojskům již při vyvádění vojsk armády ke státní hranici a podle toho určil konkrétní cíle, a dobu odpálení raket.

Jaderné úder y můžeme provést různým způsobem v závislosti na dané situaci, na konkrétních možnostech raketových vojsk a letectva, které jsou dané stupněm jejich pohotovosti

k palbě. Raketové prostředky armády mohou jedním odpálením všech odpalovacích zařízení raketové brigády zničit jednu skupinu RS REDSTONE, jeden oddíl RS CORPORAL a 2—3 letiště nepřátelských nosičů. V takovém případě však už nemohou současně ničit prisunované svazky nepřítel e. V některých případech může být výhodnější zničit raketovými jadernými úder y nepřátelské zálohy na dalekých přístupech a zabránit jim tak organizovaně přejít do střetného sražení. V jiném případě bude účelné použít chemických prostředků a ostatních obvyklých prostředků ničení k vytvoření výhodných cílů u nepřítel e ve zvoleném prostoru a tím zabezpečit neefektivnější použití jaderných úderů na tyto cíle. Pak je výhodné jadernými úder y ničit rozvíjející se vojska nepřítel e při přechodu do útoku. Těchto úderů třeba využít k úplnému zničení nepřátelského uskupení rozhodnou činností vojsk armády vzápětí po jaderných úderech. Podařilo-li se nepříteli předejít nás v rozvíjení hlavních sil, může být střetné sražení zahájeno jadernými úder y prostředků armády a svazků na rozvíjející se uskupení vojsk nepřítel e, které přechází do útoku. Za této situace mohou být nejdůležitějšími cíli pro jaderné úder y zjištěné prostředky jaderného napá-

dení nepřítele, jeho tankové prapory, dělostřelecké oddíly a bojová skupení při rozvinování do útoku. Armáda může svými prostředky způsobit 60 procent ztrát 6 tankovým praporům a do 82 % ztrát 6 nepřátelským skupením. To tvoří celkovou hodnotu dvou svazků nepřítele při současném použití chemických a ostatních prostředků ničení. V průběhu střetného sražení je nutno včas použít jaderné úderů armádních i vojskových prostředků k cílevědomému ničení znovu se objevivších dalších prostředků hromadného ničení nepřítele, tankových uskupení a záloh a neprodleně využít jejich účinků vojsky k dokončení zničení nepřátelského uskupení.

Jaderné zbraně mohou plnit úkoly různými způsoby. Prostředky hromadného ničení nepřítele můžeme ničit jednotlivými nebo skupinovými jadernými úderů, vojska za přesunu a v prostorách rozvinování je výhodné ničit skupinovými nebo hromadnými úderů. Pozemních jaderných úderů je výhodné použít k ničení takových cílů,

Rozvinování vojsk armády do střetného sražení

Do útoku v první armádní útočné operaci počátečního období války přecházejí vojska armády po přesunu z prostorů jejich mírové dislokace nebo z prostorů rozptýlení vzápětí nebo současně s raketovými jadernými úderů. Během přesunu vycházejí vojska na plánované směry útoku a rozvíjejí se z chodu. Vojska se budou přesunovat ve složité vzdušné, radiační a chemické situaci, vzniklé po prvním hromadném úderu. Některé úseky na osách budou zničeny, v důsledku požárů budou některé komunikace vyřazeny a mohou být zničeny i některé přepravy na vodních tocích. V osadách budou komunikační uzly po jaderných úderech zavaleny a některé

kteřé jsou poměrně značně vzdáleny od útočících vojsk s ohledem na meteorologickou situaci a s cílem zbavit nepřítele možnosti manévru a ztížit přesuny jeho vojsk vytvořením radioaktivních pásem zamoření.

Včasnými jadernými úderů je nutné způsobit nepříteli takové ztráty, které by umožnily přechod hlavních sil armády do střetného sražení bez předchozího jejich rozvinutí. Ve střetném sražení bude hlavním úkolem jaderných úderů zničit takové cíle, které v krátké době podstatně sníží mohutnost palby nepřítele, naruší jeho operační sestavu, způsobí značné mezeř v jeho bojové sestavě a vytvoří podmínky pro rychlé dokončení rozbití nepřátelského uskupení vlastními vojsky. Zvláště je důležité jadernými úderů zničit nebo zastavit nepřátelské uskupení za přesunu a zabránit nepříteli provést jaderné úderů na vojska armády. Takovým způsobem je možno získat čas k provedení základních opatření k zabezpečení vstupu pozemních sil armády do střetného sražení.

Úseky terénu budou zamořeny radioaktivními látkami. V té době se bude nepřítel snažit rušit přesuny vojsk armády i vysazením vzdušných výsadků a bude vyvíjet rozhodnou snahu zvláště tankovými uskupeními proniknout na naše území. Taková situace bude vyžadovat pružného velení vojskům armády, organizaci účinné protivzdušné obrany, nepřetržitého průzkumu všemi druhy vojsk, účinného ženíjního zabezpečení a organizaci pořádkové služby a regulace pohybu vojsk.

Za přesunů vojsk bude velitel armády upřesňovat použití raketových vojsk a letectva k provedení jaderných a chemických úderů na takové cíle, je-

jichž zničení zabezpečí úspěšný přechod pozemních vojsk armády do střetného sražení z chodu a pokud možno bez předchozího rozvinování. Přesun vojsk armády prvního sledu frontu ke státní hranici se zahajuje na signál v pásmech určených plánem operace, po stanovených osách, připravených předem již v míru. Pochodová sestava svazků a armády musí odpovídat zámyslu útočné operace a průchodnosti os přesunu. Ke snížení ztrát jadernými údery nepřítele, k vytvoření možností objížděk zničených a zamořených úseků terénu, k zabezpečení organizovaného vyvedení hlavních sil armády k mohutnému a překvapivému úderu, je nutné určit každé divizi pásmo přesunu široké okolo 20 až 25 km tak, aby v něm bylo potřebné množství komunikací. Vševojskové armádě o 4—5 svazcích se 3—4 svazky v prvním sledu armády se určuje pásmo přesunu široké 100—150 km. Přesun raketových vojsk je výhodné plánovat předem. Budou-li se přesunovat raketová vojska armády současně s jejími hlavními silami, pak je nutné jim určit nejvýkonnější samostatné osy přesunu.

Pochodová sestava svazků prvního sledu armády musí odpovídat zámyslu střetného boje a může být uspořádána takto: na každé ose přesunu se určují průzkumné odřady, odřady zabezpečení pohybu, jednotky pochodového zajištění a před hlavními silami svazku se vysílá po nejvýkonnějších komunikacích předsunutý odřad. Ostatní útvary hlavních sil svazků se zajišťují předvoji a bočními (zadními) odřady. Má-li divize provést roztínající úder nepřátelského uskupení a bude-li se rozvíjet na široké frontě, určují se jí k přesunu nejméně 3—4 osy přesunu. Hloubka pochodové sestavy svazku na dvou až třech osách může dosahovat 50—60 km, což umož-

ní rozvinout svazek za 2—3 hodiny a tankové útvary za 1—1,5 hodiny.

Pro rychlý přesun prvního sledu armády musí ženíjní a silniční útvary a jednotky zabezpečit rychlou obnovu komunikací a přepravy na vodních tocích. Pořádková a regulační služba musí pracovat naprosto spolehlivě. Úkolem jednotek radiačního průzkumu armády a svazků je určit rychlé úseky a pásma radioaktivního zamoření, označit jejich průběh podle úrovně radiace (0,5, 5, 30, 100 r/hod.) tak, aby byly vytvořeny reálné předpoklady k rychlému určení způsobů jejich překonání.

Nepřítel může vytvořením pásem radioaktivního zamoření ztížit nebo zabránit přesunu druhého sledu a záloh armády tak, aby si vytvořil podmínky ke zničení vojsk armády po částech.

Za přesunu vojsk je třeba znát situaci vlastních vojsk i nepřítele, aby bylo možno vytvořit ještě do rozvinutí vojsk nejvýhodnější uskupení k přechodu do střetného sražení. Dojde-li ke střetnému sražení na jednom směru, vojska se rozvíjejí podle přijatého zámyslu. V prvním sledu armády se mohou rozvinout 2—3 divize k obchvatu nebo obejít nepřátelského uskupení a k úderu do jeho boku a týlu nebo k čelnímu roztínajícímu úderu. Ve druhém sledu nebo ve vševojskové záloze velitele armády mohou být 1—2 divize, protitanková záloha a POZ, které je nutno rozmístit poblíž prostoru střetného sražení. Při tom je nutné, aby armádní raketová brigáda byla rozvinuta včas a dosáhla pohotovosti k provedení jaderných úderů dříve, než ostatní vojska armády. Dělostřelecké útvary a svazky je účelné přesunovat v sestavě předvojů a před čely hlavních sil, rozvíjet je z chodu a použít je k palbě podle stupně pohotovosti.

Zasazení druhosledové armády frontu do sražení

Při dokončování armádní útočné operace vedou obvykle střetné sražení síly prvosledové armády frontu na samostatných směrech. Při ničení silného nepřátelského uskupení přisunovaného z hloubky, zvláště při plnění dalšího úkolu frontu, bude zpravidla nutné zasadit do sražení *druhosledovou armádu frontu*. Přesunuje se zpravidla v širokém pásmu, v noci a podle možností jednotlivými svazky a do její sestavy se začleňují některé svazky armády prvního sledu. To umožňuje snížit ztráty úderu ZHN nepřítel. Raketová vojska je výhodné přesunovat po samostatných osách pod ochranou některého ze svazků druhosledové armády tak, aby včas zaujala palebná postavení a byla připravena provést jaderné úderu na zálohy nepřítel současně s úderem letectva a frontovými raketovými prostředky a tím zabezpečila rozvinutí hlavních sil armády k střetnému sražení.

Druhosledová armáda frontu může silami jednoho svazku, PTZ a POZ armády poutat nepřítel na široké frontě a hlavními silami přechází vzápětí po jaderných úderech z chodu k úderu do boku a týlu přisunovaných nepřátelských záloh a ve střetném sražení je ničí. Armáda druhého sledu frontu musí učlenit svoji pochodovou sestavu bez ohledu na činnost svazků armády prvního sledu, s předvídáním střetného sražení. K tomu musí velitel a štáb druhosledové armády přijmout potřebná průzkumná opatření k zabezpečení přesunu a včasnému rozvinutí hlavních sil. Dojde-li ke střetnému sražení na styku dvou armád, organizuje střetné sražení velitel frontu. V takovém případě může armáda částí sil poutat nepřítel čelně a hlavními silami se bude snažit udeřit současně se silami sousední ar-

mády do boku a týlu nepřátelského uskupení současně s předcházejícími raketovými jadernými úderem.

Raketová vojska armády druhého sledu, letectvo a dělostřelectvo armády bude účelné včas připravit k provedení překvapivých úderů na hlavní cíle nepřátelského uskupení.

Současně s těmito úderem zahajují boj s nepřítelem předsunuté odřady nebo předvoje útvarů a svazků, směle útočí na nepřítele a zmocňují se výhodných čar pro rozvinutí hlavních sil armády. V sestavě předsunutých odřadů musí být ženijní a chemické jednotky, které zabezpečují ovládnuté čáry a boky útvarů. Jako první dosahují prostor bojové činnosti průzkumné odřady. Dělostřelectvo předvojů a hlavních sil se rozvíjí z chodu a okamžitě palebnými přepady (v trvání 10—15 minut) ničí živou sílu a bojovou techniku nepřítel. Letectvo při zahájení střetného sražení ničí pumovými úderem a palubními zbraněmi nepřátelské prostředky jaderného napadení, živou sílu a bojovou techniku v prostorech rozvíjení a na osách přesunu.

Hlavní síly svazků se musí rychle přesunout do prostorů bojové činnosti předsunutých odřadů, rozvinout se z chodu a aniž by čekaly na úplné rozvinutí hlavních sil armády, využívají účinků raketových jaderných úderů a z chodu vcházejí do sražení s hlavními silami nepřítel. K dosažení úspěchu je nutno dočasně soustředit hlavní síly svazků a útvarů na směrech jejich útoku, ale tak, aby nebyly zbytečně dlouho vystaveny nebezpečí jaderných úderů nepřítel. Toho se dosáhne využitím všech sjízdných os v pásmu činnosti svazků a pevným vedením. Klade-li nepřítel jen slabý odpor, nezdržují se předsunuté odřady

ani hlavní síly prvosledových svazků na ovládnutých čarách, ale rozvíjejí úspěch do hloubky, ničí předsunuté útvary nepřítele a vycházejí k jeho hlavnímu uskupení. Tím lze zabránit předčasnému rozvíjení vojsk, rychle vést hlavní síly armády do sražení a rozbít hlavní uskupení nepřítele.

Vojska musí směle a rozhodně bojovat, bez zdržování se na čarách a v prostoru rozvíjení. Svazky a útvary, které se opozdily a také hlavní úderné uskupení armády se přesunují zvýšenou rychlostí. Je nepřipustné zpomalit tempo útoku vojsk působících vpředu. Při rozvíjení hlavních sil armády do sražení, musí dosáhnout raketová vojska armády, letectvo a dělostřelectvo maximálního vypětí. Jejich činnost musí být zaměřena na současné umlčení všech prvků operační sestavy nepřátelského uskupení, zvláště ale na zničení jeho prostředků jaderného napadení.

Taktické vzdušné výsadky prvosledových svazků, vysazené z vrtulníků ničí v součinnosti s tankovými útvary nepřátelské prostředky jaderného napadení, zmocňují se komunikačních uzlů a přeprav, poutají bojem nepřátelské útvary na přesunu a ničí jeho místa velení. Tím zabezpečují vysoce manévrovou činnost vojsk armády. Zaváží-li se do boje svazky, působící na samostatných směrech, pak předsunuté odřady těchto svazků poutají nepřítele čelně a umožňují obchvatný manévř hlavními silami svazků, které

vedou úder do boků a týlu nepřátelského uskupení ihned po jaderných úderech oddílem vojskových raket nebo je ničí čelními roztrínajícími úderů.

Možnosti manévru vojsk a jejich technické vybavení dovolují při účinné organizaci pořádkové služby a žemijního zabezpečení a při správné organizaci PVO přesunout armádu ve vysokém tempu, rychle rozvinout vojska armády a zahájit střetné sražení z chodu, vzápětí po jaderných úderech. Každé střetné sražení bude mít určité zvláštnosti, různé způsoby rozvíjení vojsk a zahájení bojové činnosti. Tyto způsoby budou vždy závislé na konkrétní situaci a na zámyslu velitele armády.

Nejdůležitější podmínkou k rozbití přisunovaných uskupení nepřítele ve střetném sražení bude předejít nepřítele v úderech raketovými jadernými zbraněmi, chemickými prostředky a ostatními prostředky ničení.

Bude-li štáb armády pružně a nepřetržitě velet vojskům, může vševojsková armáda zničit ve střetném sražení, pokud se jí podaří předejít nepřítele v jaderných úderech, stejně silně, nebo i silnější uskupení vojsk nepřítele.

Jaderné úderů provádí raketové vojsko a letectvo. Možnosti předejít nepřítele v jaderných úderech budou záviset na stupni organizovanosti a pružnosti velení raketovým vojskům a letectvu velitelem a štábem armády.

Rozvíjení a dokončení střetného sražení v armádní útočné operaci počátečního období války

Při zahájení střetného sražení usměrňuje velitel a štáb armády úsilí vojsk k rychlému zničení nepřátelského uskupení a k přenesení úsilí vojsk do hloubky — ke splnění cílů operace. K tomu využívá rychle a rozhodným

způsobem dosaženého úspěchu, který se projeví na některém ze směrů střetného sražení.

Narůstání sil v střetném sražení na rozhodujících směrech se dosahuje dovedným manévrem raketových pro-

středků a správnou volbou způsobů jejich použití. Dále pak dovedným použitím úderů letectva a dělostřelectva, zasazením druhého sledu (vševojskové zálohy) armády do sražení a také zasazením sil a prostředků přeskupečných z ostatních směrů.

Účinků jaderných úderů využívá hlavní úderné uskupení armády, především její tankové svazky, které musí rozvíjet útok vysokými tempy a v součinnosti se vzdušnými výsadky ničit nepřátelské uskupení po částech. Ke splnění těchto úkolů je nutno předejít nepříteli v jaderných úderech, zabezpečit rychlý postup úderného uskupení armády, udržovat nepřetržitou součinnost a zabezpečit přenesení hlavního úsilí armády do operační hloubky vysazováním vzdušných výsadků a rozhodným postupem tankových svazků. Organizace a technické vybavení dovolují, aby svazky plnily tyto úkoly za přesunu nebo v předbojových sestavách rychlostí 15—25 km za hodinu. Jedině tím je možné dosáhnout vysokých temp ve střetných sraženích a účinně využívat jaderných úderů.

Ve střetném sražení budou vojska obcházet a obchvacovat nepřátelské proudy a jeho rozvinutá uskupení a současně provádět úder do jeho boků a týlu z různých směrů. Taková činnost vojsk umožňuje rozdělit nepřátelské uskupení a zničit je po částech. Tyto charakteristické rysy v bojové činnosti vojsk budou nejnepřítelštější pro střetné sražení, k němuž dojde na začátku útočné operace, přejdou-li do útoku obě strany současně. V tomto případě svazky armády (tři—čtyři divize) působící na rozhodujícím směru v pásmu širokém 70—100 km, pronikají z chodu mezerami v sestavě nepřítelů ihned po jaderných úderech a rozvíjejí ve vysokém tempu (100 i více

kilometrů za den) útok rozhodnými údery do boků a týlu nepřítelů.

Svazky prvního sledu armády musí organizovat části sil čelní i boční zajištění. Jejich hlavní síly v plukovních, praporečích nebo rotních proudech v čele s tankovými útvary a jednotkami postupují rychle vpřed, využívají účinků jaderných úderů a ničí nepřítel po částech. Jestliže se nepodaří vojskům vyjít včas do určených prostorů, aby mohly udeřit do boku a týlu nepřátelského uskupení, bude možno provést při nedostatku jaderných nábojů roztínající čelní údery, rozbít nepřátelské uskupení a zničit je po částech. Povede-li nepřítel úder současně po několika směrech, bude těžké účelně ničit jeho uskupení postupně, po částech. V těchto případech je výhodné provést jaderné údery a soustředit úsilí vojsk armády ke zničení nejdůležitějších uskupení nepřítelů. Uskupení nepřítelů na podružných směrech je možné izolovat vytvořením pásu radioaktivního a chemického zamoření a přehradit je ženijními zátarasy. Po rozbíjení nepřátelského hlavního uskupení je možné přejít k ničení jeho sil na podružných směrech.

K zabezpečení odkrytých boků vojsk se zřizují zátarasy, vysílají se boční odřady a organizuje se palebné zabezpečení. Kromě toho se určují i aktivní úlohy vojskům ke zničení skupin nepřítelů, které ohrožují jejich boky.

Tankové a motostřelecké svazky, které působí na samostatných směrech, využívají účinků jaderných úderů, mezer a trhlin v nepřátelské sestavě a pronikají rozhodně s využitím manévru do hloubky. Za postupu ničí prudkými údery do boků a týlu nepřítelů, aniž se zavazují (podle situace) do boje svými hlavními silami.

Obdobnými způsoby vedou střetné sražení i svazky armády, v průběhu

útočné operace při střetnutí s nepřátelskými zálohami na jednom operačním směru. Vševojsková armáda může zničit nepřátelské uskupení rozhodným útokem do hloubky jeho sestavy.

Nepřítel se bude snažit rychlým vyvedením svých záloh do prostoru střetného sražení zabránit našim úderům jadernými a chemickými zbraněmi.

Abychom snížili ztráty vojsk armády, bude výhodné, zahájit podle možností, střetné sražení jen v předbojových sestavách a vystříhat se úplného rozvinutí vojsk. Předbojové sestavy (plukovní, praporní proudy) nejlépe umožňují rychle využívat účinků vlastní jaderných úderů, pronikat mezerami a trhlinami do hloubky nepřátelské sestavy a ničit nepřítele po částech.

Nepřetržitost útočné operace nutně povede ke vzniku střetných bojů a sražení i v noci. Noc umožňuje skrytě přesunout a rozvinout vojska, udeřit s překvapením, s menšími ztrátami vlastních vojsk a s dosažením většího efektu při ničení nepřítele, byla-li noční činnost včas a pečlivě organizována. Noční boj však přináší i řadu nesnází, jako např. omezení pozorování, ztěžuje orientaci vojsk, znesnadňuje průzkum a volbu cílů jaderných úderů a umožňuje utajit manévry nepřítele.

Střetná sražení v noci mohou mít tyto zvláštnosti:

- předsunuté odřady budou zpravidla útočit na nejkratších směrech bez složitého manévru;

- hlavní síly se mohou rozvinout v menší vzdálenosti od nepřítele;

- osy přesunů vojsk bude nutno zřetelně a viditelně označit;

- jaderné údery provádět po doplnkovém průzkumu cílů;

- volit jednoduché formy manévru vojsk na bojišti;

- cíle a objekty, na které má být vedena dělostřelecká palba, osvětlovat;

- postup tanků a pěchoty zabezpečovat soustředěnou palbou dělostřelectva na vyžádání;

- střetné sražení vést zpravidla jen silami 1. sledu armády, 2. sled zasazovat až za svítání.

Rozvíjení střetného sražení je charakterizováno úporným bojem za získání a udržení operační iniciativy. Činnost vojsk armády musí být sladěna s jadernými údery a rozhodujícími údery na směrech, zvláště tankovými divizemi. K zabezpečení jejich přesunu se vysazují vzdušné výsadky. Pásmo radioaktivního zamoření je výhodné buď rychle překročit nebo obcházet. Uskupení nepřítele, která se vklíní do hloubky sestavy našich vojsk, odráží armáda částí sil, které dočasně přejdou do obrany. K likvidaci nepřátelských protiúderů (protiútoků) se vyčleňují zvláště síly, které ničí nepřítele údery do boků a jeho týlů.

Velitel armády usměrňuje úsilí vojsk k efektivnímu využití účinků jaderných úderů. Tankové svazky usměrňuje k rychlému ovládnutí letišť, startových postavení raket a řízených střel, ke zničení záloh a k ovládnutí životně důležitých objektů a center nepřítele.

Vojska prvního sledu armády manévrovou činností vhodnými způsoby dokončují rozdělení a ničení nepřítele po částech. Není účelné zdržovat postup vojsk bojem s jednotlivými ohnisky odporu nepřítele. Vojska musí rychle rozvíjet dosažený úspěch do hloubky, nerozptylovat svoje síly a úplně zničit poraženého nepřítele. Za tím účelem použije velitel armády jaderné údery především na rozhodujícím směru a též druhý sled a zálohy armády.

Střetné sražení armády je nutné dokončit úplným zničením hlavních sil nepřítele nebo pronásledování zbytků je-

ho vojsk. Za pronásledování bude nutno zabránit nepříteli snížit tempo pronásledování a ztížit podmínky k přechodu do spěšně zaujaté obrany. Hlavním úkolem vojsk armády v této situaci bude pokračovat v nepřetržitém a rozhodném útoku do hloubky. Proto je nutné upřesňovat úkoly svazkům při zakončování střetného sražení a usměrňovat jejich činnost k plnému využití dosaženého úspěchu. Hlavní úkoly při rozvíjení úspěchu střetného sražení budou plnit tankové svazky rozhodným útokem do hloubky, v součinnosti s výsadky, vysazenými na osy přesunu nepřátelských záloh. Činnost tankových svazků zabezpečuje nepřetržitost útoku těch sil, které dokončují střetné sražení. K zabezpečení narůstání úsilí vojsk při rozvíjení rozhodného útoku v operační hloubce budou prováděny na rozhodujícím

směru armády hromadné (skupinové) jaderné údery a na tomto směru bude velitel armády zasazovat druhý sled a zálohy armády. nepříteli musíme zabránit jakýmkoli způsobem vytvořit v hloubce obranné uskupení, které by snížilo tempo útoku.

Výsledky boje o získání a udržení operační iniciativy ve střetném sražení v útočné operaci armády v počátečním období války se budou vyznačovat zničením nepřátelských uskupení v krátké době a ovládnutím důležitých objektů v operační hloubce. Rozhodná činnost svazků armády ve vysokých tempech, zaměřená k rychlému a efektivnímu využití jaderných úderů s předstihem, hluboký obchvat boků nepřátelských uskupení a široké použití vzdušných výsadků zabezpečí úspěšné splnění cílů střetného sražení armády v počátečním období války.

Některé zvláštnosti zabezpečení střetného sražení

Operační zabezpečení vojsk armády ve střetném sražení se bude organizovat podle zásad platných pro zabezpečení útočné operace. Avšak některé druhy zabezpečení budou mít určité zvláštnosti.

Průzkum organizuje štáb vševojenské armády a štáby svazků především v zájmu raketových vojsk. Za přesunu vojsk a při zahájení střetného sražení je úkolem průzkumu včas zjistit sestavu a rozmístění prostředků hromadného ničení nepřítele, nepřátelská uskupení na přesunu, uskupení nepřátelského letectva, stav os přesunu a přeprav přes vodní toky v pásmu armády a radiační situaci.

Hlavní úsilí armáda zaměřuje na včasné průzkum a doplňkový průzkum těch cílů, které bude ničit jadernými údery. Ke splnění tohoto úkolu se používá všech sil a prostředků vzdušného a radiotechnického průzkumu, činnosti průzkumných odřadů a průzkum-

ných skupin, vysazovaných do týlu nepřítele.

Za přesunu armády s předvídaním střetného sražení bude mít velitel armády 2 až 3 hodiny času (100 až 150 km přesun při rychlosti 25 km/hod.) k získání všech potřebných údajů k upřesnění úkolu raketovým vojskům a letectvu ke zničení zjištěných prostředků hromadného ničení nepřítele a také k upřesnění rozhodnutí a k dovedení úkolů do vojsk.

Dostane-li velitel armády včas potřebné údaje od průzkumu, bude možné předejít nepříteli v jaderných úderech a také včas přijmout rozhodnutí ke zničení nepřítele ve střetném sražení. V takové situaci je nutné, aby čas potřebný k získání potřebných důležitých údajů průzkumu se neměřil hodinami (které jsou zapotřebí např. k získání průzkumných údajů fotografováním), ale minutami. Radiační, chemický a ženíjný průzkum v pásmu pře-

sunu armády, průzkum stavu přeprav přes vodní toky, určení hranic pásem radioaktivního zamoření je možný hlavně s využitím vrtulníků a jeho výsledky je třeba předávat rádiem přímo do štábů armády a svazků.

Štáb armády získává zprávy též od průzkumných odřadů a od průzkumných skupin. PzO budou získávat zprávy z prostoru, ve kterém dojde ke střetnému sražení, PzS z týlu nepřítele.

Ještě větší význam má včas získat zprávy o nepříteli při jeho rozvíjení do sražení a pak během střetného sražení. Nepřítel v této době bude velmi často (zpravidla každých 20 až 30 minut) měnit palebná postavení taktických prostředků jaderného napadení (HONEST JOHN, LACROSSE) a také pozemních vojsk.

Štáb armády musí zaměřit úsilí průzkumu na včasné zjištění přesunujících se záloh a jaderných prostředků nepřítele, aby pokud možno vyloučil překvapivé změny a tím si vytvořil co nejvýhodnější podmínky k předejití nepřítele v jaderných úderech a zabezpečil manévry vojsky. Dostatek a včasnost zpráv bude mít zvláštní význam v závěrečné fázi operace, kdy budeme muset zabezpečit časově i prostorově manévry silami a prostředky armády k dosažení úspěchu ve střetném sražení. A to se neobejde bez spolehlivě a rychle pracujících všech orgánů průzkumu.

Úspěch střetného sražení v podmínkách vystupňované aktivní činnosti vzdušného nepřítele bude v mnoha případech závislý na *promyšleně organizované PVO*. Protivzdušná obrana ve střetném sražení musí zabezpečit voj-

ska před vzdušnými údery nepřítele a zabránit mu ve vzdušném průzkumu. Tento úkol plní protiletadlové raketové prostředky a stíhací letectvo frontu. Důležité objekty operační sestavy armády a týlové útvary bude nutno zabezpečovat samostatně. Při zahájení střetného sražení bude nutno přesunout prostředky PVO do takových prostorů, odkud bude možné spolehlivě zabezpečit vojska armády při jejich rozvíjení a při zahájení střetného sražení. Tento manévry by měl být předvídan již v plánu útočné operace.

V průběhu střetného sražení se přemisťují prostředky PVO skoky a musí zabezpečovat nepřetržitě obranu vojsk. Vojsko PVO armády v této době provede průzkum vzdušného nepřítele; včas bude vyhlášovat nebezpečí vzdušného napadení a ničit vzdušného nepřítele. Hlavní úsilí prostředků PVO je nutné soustředit na ochranu raketových vojsk, hlavního úderného seskupení armády, míst velení, *pohyblivé raketové technické baterie* a důležité týlové objekty. Splnění těchto úkolů se dosahuje včasným manévrem divizních a armádních raketových prostředků a radiotechnických jednotek tak, aby se včas rozvinuly na směrech činnosti úderného uskupení armády. Oddíly protiletadlových raket svazků a armády mohou zničit do 21 cílů ve výškách 200 až 8 000 m, armádní pluk PLRS do 6 cílů ve výškách 2 000 až 20 000 m. Stíhací letectvo frontu zesiluje PVO vojsk armády zvýšením počtu pohotovostních letounů ve vzduchu a včasným seskupením letectva během útoku. K zabezpečení těsné součinnosti prostředků PVO organizuje se velení ze společných stanovišť.

Zvláštnosti velení vojskům ve střetném sražení

Úspěch střetného sražení v útočné operaci vševojskové armády bude záviset na nepřetržitosti a pevnosti ve-

lení, které musí být zaměřeno na včasné získání podrobných údajů o situaci, jejich soustavném a pečlivém vyhod-

nocování jako podklad pro rozhodnutí velitele nebo k jeho upřesnění. Rozhodující bude rychlost dovedení úkolů k vojskům a jejich splnění v krátké době.

Pružným velením vojskům je možné zabezpečit provedení překvapivých jaderných úderů, předejít tak nepříteli v úderech a jejich výsledků rychle využít vojsky. Operativnosti řízení vojsk se dosáhne zkrácením času potřebného k vyhodnocování situace a rychlým dovedením úkolů do vojsk. Hlavní zvláštností velení vojskům tedy bude nutnost zkrátit dobu, potřebnou k získání a zpracování údajů průzkumu, přijetí a upřesnění rozhodnutí a dovedení úkolů do vojsk. Tuto dobu je nutné počítat na minuty i při nejasnosti situace, při neúplnosti údajů o situaci nepřítele a práci všech štábů během přesunu. Obě strany se budou snažit navzájem se předejít v jaderných úderech, aby v krátké době získaly iniciativu.

Dosavadní způsoby velení vojskům a prostředky spojení, které jsou k dispozici ve štábech armády a svazků nezabezpečují uvedené požadavky velení ve střetném sražení. Tyto prostředky a metoda práce stěží umožňují získat potřebné údaje a zpracovat je v době několika desítek minut, popřípadě i několika hodin. Aby bylo možné rozhodným způsobem zkrátit dobu k získání potřebných podkladů, bude nutno využít k přenosu údajů průzkumu do štábu armády zpráv předávaných průzkumným letectvem a vrtulníky přímo - rádiem. K jejich vyhodnocování bude nutné využívat prostředků mechanizace a automatizace, které budou postupně štábům dodávány (prostředky příjmu, zpracování a přenosu informací, strojně početní stanice, rozmnožovací techniky a dalších), automatizovat spojovací techniku a zavádět nové prostředky utajeného velení.

Obzvláště důležité bude zavést tyto prostředky k zabezpečení velení raketovým prostředkům armády a svazků. Současné vzory (typy) této techniky zabezpečují již možnosti získat a zpracovávat zprávy během 10 až 15 minut.

Dále bude nutno podle možnosti zavádět do štábů vysoce výkonné prostředky zabezpečení automatizace spojení, schopné přenášet údaje rychlostí 50 šifrových znaků za 0,6 vteřiny s možností utajení. Rychlost řízení palby raketových vojsk a dělostřelectva vyžaduje využívat nové techniky k získání podkladů pro řízení palby za 20 až 25 minut a přípravou prvků střelby za 3 až 4 vteřiny (zavedením elektronkových počítačích strojů). Zavedení takové techniky vytvoří skutečné předpoklady k tomu, abychom i ve složitých situacích mohli předejít nepříteli v jaderných úderech.

Automatizace a mechanizace práce štábu armády umožní řídit vojska daleko méně početnými skupinami vysoce kvalifikovaných generálů a důstojníků a dosahovat tak potřebných rychlostí ve velení vojskům při střetném sražení. Operativnosti v práci štábu dosáhneme také včasným předvídáním možností průběhu střetného sražení, čímž zabezpečíme včasnou informovanost vojsk, umožníme rychle přijímat a upřesňovat rozhodnutí, zabezpečíme včasné doručení úkolů, získáme čas pro přípravu vojsk a vytvoříme podmínky pro jejich nepřetržitou součinnost.

Velení raketovým vojskům bude nutno centralizovat v rukou velitele armády. Vzhledem k rychle se měnícím situacím bude výhodné tuto zásadu uplatňovat především v období příprav ke střetnému sražení, zatímco v jeho průběhu bude výhodné velení decentralizovat a využívat v širokém měřítku iniciativy a dovednosti velitelů všech stupňů při určování způsobů bo-

jové činnosti, bojové sestavy k plnému využití sil a prostředků při plnění daných úkolů. Takový způsob velení vyžaduje, aby podřízeným byly úkoly doručovány formou bojových nařízení, která by měla operativní charakter s uvedením nejdůležitějších údajů, která umožní podřízeným iniciativně volit způsoby splnění daných úkolů. Tato nařízení musí doručovat vojskům osobně velitel armády nebo předat rádiovými pojítky zabezpečujícími automaticky utajené velení nebo graficky — fototelegraem. Ve všech případech je však nutno doručení těchto nařízení zdvojovat, zvláště vysíláním styčných důstojníků s využitím vrtulníků.

Nepřetržitost, pevnost a přesnost velení ve střetném sražení, které může vzniknout na začátku první útočné operace, bude závislé ve značné míře na pohyblivosti velitelských a předsunutých velitelských pracovišť armády a svazků. V závislosti na situaci může velitel armády velet buď z velitelského stanoviště nebo PVS. V průběhu střetného sražení přibližuje se PVS armády a svazků na nejbližší vzdálenost za vojsky, pracuje za krátkých zastávek a za přesunu. K tomu účelu musí být místa velení vysoce pohyblivá a zabezpečovat nepřetržité spojení. Představitelé letectva se rozmisťují poblíž PVS armády a štábů divizí.

Při přesunu vojsk do střetného sražení je účelné, aby velitel armády byl na PVS a měl možnost osobního spojení s veliteli svazků na rozhodujícím směru. PVS armády je vhodné přemístit po splnění bližších úkolů svazky prvního sledu armády. Velitelské stanoviště armády je výhodné přemísťovat po sledech tak, aby v době rozvíjení hlavních sil prvního sledu armády bylo v prostoru rozvíjení těchto sil. Další přemístění velitelského stanoviště je výhodné po zasazení druhého sledu nebo zálohy

armády do sražení. Velitelé svazků velí z pohyblivého místa velení (PVS), které je během přesunu v proudech hlavních sil svazků. Během střetného sražení by mělo být PVS divize ve vzdálenosti 3—5 km za středem bojové sestavy divize.

Součinnost ve střetném sražení se organizuje v zájmu svazků a útvarů, které plní hlavní úkol při ničení uskupení nepřítele. Základem ničení nepřítele je předejit ho v hromadných úderech, po nichž následují rozhodné úderý svazků a útvarů do boku a týlu nepřátelského uskupení, nebo roztínající úderý a zničení nepřítele po částech. Součinnost je nutno organizovat ihned po doručení úkolu s důrazem na svazky působící na směru hlavního úderu. Upřesňuje se co do místa a času. K jejímu zabezpečení vyjiždí ke svazkům, působícím na rozhodujícím směru armády, velitel armády a odpovědní důstojníci štábu. Nedovoluje-li to situace, je možné organizovat součinnost předáním krátkých nařízení velitelům svazků rádiem. Tato nařízení je nutno zdvojit vysláním styčných důstojníků vrtulníky. V době rozvíjení vojsk do střetného sražení může se součinnost upřesňovat dílčími nařízeními, která budou orientovat velitele svazků o situaci, upřesňovat jim úkoly a informovat je o úkolech sousedních svazků. Součinnost se organizuje v duchu zámyslu velitele armády pro střetné sražení s cílem upřesnit úsilí vojsk armády k využití jaderných úderů, upřesnit činnost vojsk, která poutají nepřítele čelně s činností tankových a motostřeleckých svazků, které mají udeřit do boku a týlu nepřátelského uskupení. Dále se upřesňuje součinnost svazků s letectvem. Velitel a štáb armády musí bez ohledu na omezené časové možnosti zabezpečit jednotné pochopení úkolů všemi vykonavateli.

Další hlavní zvláštností velení ve střetném sražení je volba správných metod velení, požadavek co největšího omezení zpracované dokumentace a snaha dosáhnout vysoce aktivního, rozhodného a iniciativního řízení vojsk v průběhu střetného sražení.

Žádný druh bojové činnosti vojsk neklade na velitele a štáby všech stupňů tak tvrdé požadavky, jako střetné sražení. Proto je nutno dosáhnout ve štábech rozhodného zkrácení doby potřebné na získání a zpracování potřebných údajů, přijetí a upřesnění rozhodnutí v nejkratších možných časech včetně dovedení úkolů do vojsk. Tuto dobu bude nutno počítat na minuty. Jen tím bude umožněno předejít nepříteli v jaderných úderech, získat a udržet operační iniciativu ve střetném sražení. Tyto požadavky mohou splňovat jen ty štáby, které budou pracovat vysoce operativně, které budou vysoce sladěné a které ovládnou postupně zaváděné prostředky mechanizace a automatizace velení.

Důležitým způsobem velení vojskům ve střetném sražení bude zcela určitě i dovedné střídání centralizova-

ného a decentralizovaného řízení, založeného na využití široké iniciativy a samostatnosti velitelů všech stupňů při určování způsobů plnění úkolů. Rozhodnutí a úkoly vojskům je nutné dovádět k vykonavatelům formou krátkých bojových nařízení.

Velitelská stanoviště armády i svazků je nutné přibližovat vojskům. Velení i za přesunu musí být nepřetržitě a v důležitých fázích střetného sražení musí velitelé všech stupňů velet osobně, aby zabezpečili rychlé dovedení úkolů k podřízeným, zvláště při rychle se měnících situacích.

Součinnost ve střetném sražení se zabezpečuje vydáváním krátkých nařízení a orientováním vykonavatelů o situaci a o úkolech sousedů. Přesná a nepřetržitá součinnost vojsk musí zabezpečit vzájemnou činnost všech druhů vojsk ve střetném sražení co do cílů, prostoru a času k využití účinků jaderných úderů a k dokončení zničení nepřátelských uskupení. Jedině tím je možné získat iniciativu a splnit cíle střetného sražení v útočné operaci armády.

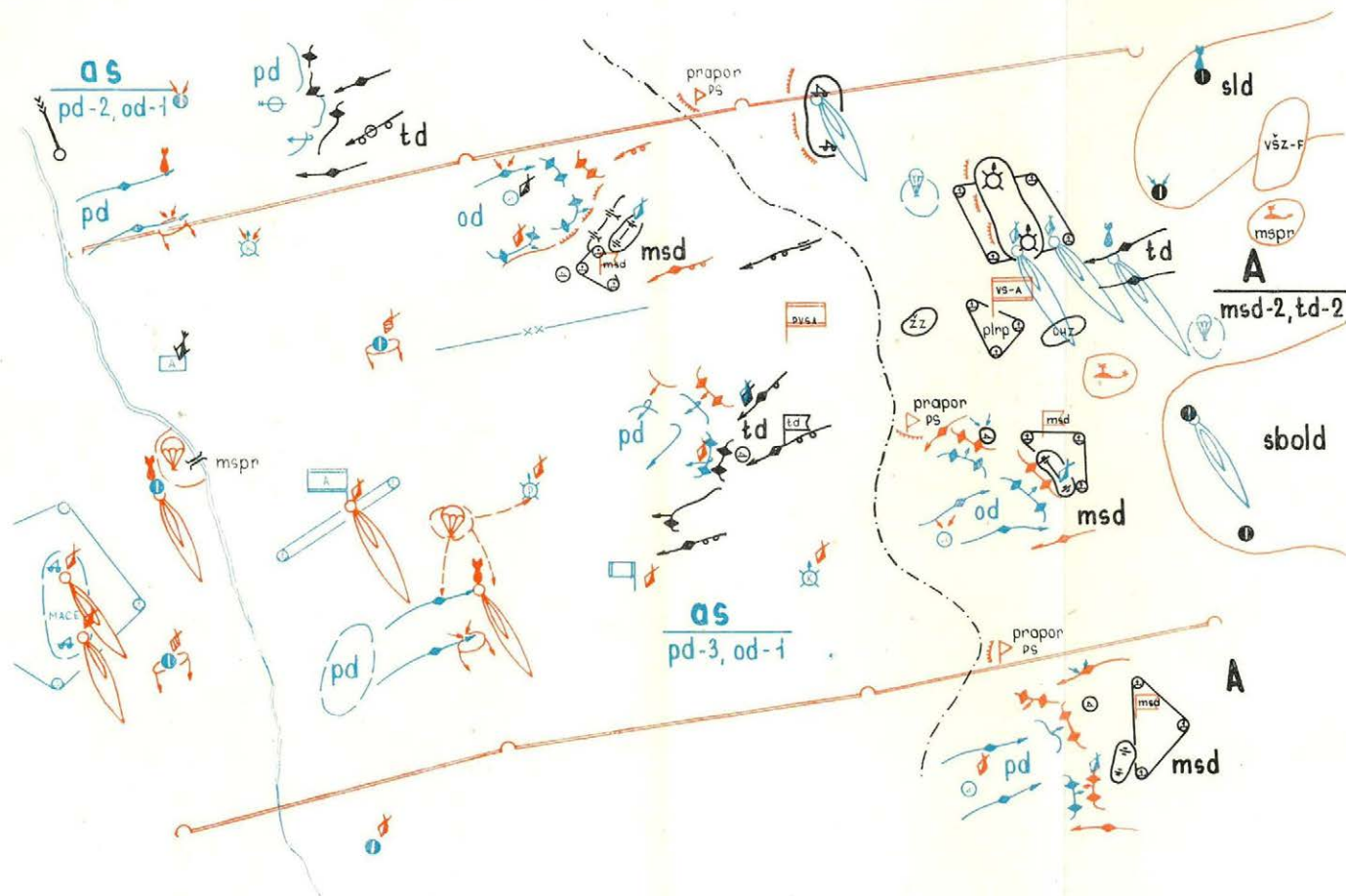
Z á v ě r

Hromadné použití jaderných zbraní válčícími stranami, vysoká pohyblivost a manévrovost vojsk armády i rozhodná činnost nepřítelů vytvoří podmínky k častému vzniku střetných sražení a bojů v útočné operaci vševojskové armády v počátečním období války. Použití jaderných zbraní spolu s vysokou manévrovostí vojsk a rozhodnými cíli operace v počátečním období války vytvářejí předpoklady k tomu, aby vojska v útoku řešila úkoly střetnými boji a sraženími, která mohou být nejčastějším druhem činnosti vojsk armády.

Střetné sražení v útočné operaci armády může být vedeno v různých podmínkách situace. Může k němu dojít jak při zahájení operace, tak v jejím průběhu a také při jejím dokončování a jejich výsledek v mnoha případech bude určovat i úspěch splnění úkolů armády v útočné operaci. Střetná sražení budou jedním z rozhodujících způsobů bojové činnosti vojsk, která zabezpečí splnění cílů operace. Střetné sražení se bude organizovat zpravidla v období vyvádění vojsk a se zahájením operace. Nepřítel bude nutno předcházet v hromadných jaderných úderech. Tím bude možné dosahovat náhlé změny v poměru sil a zabezpečovat včasný manévr a rozhodný úder vojsky na bojišti. Takový způsob

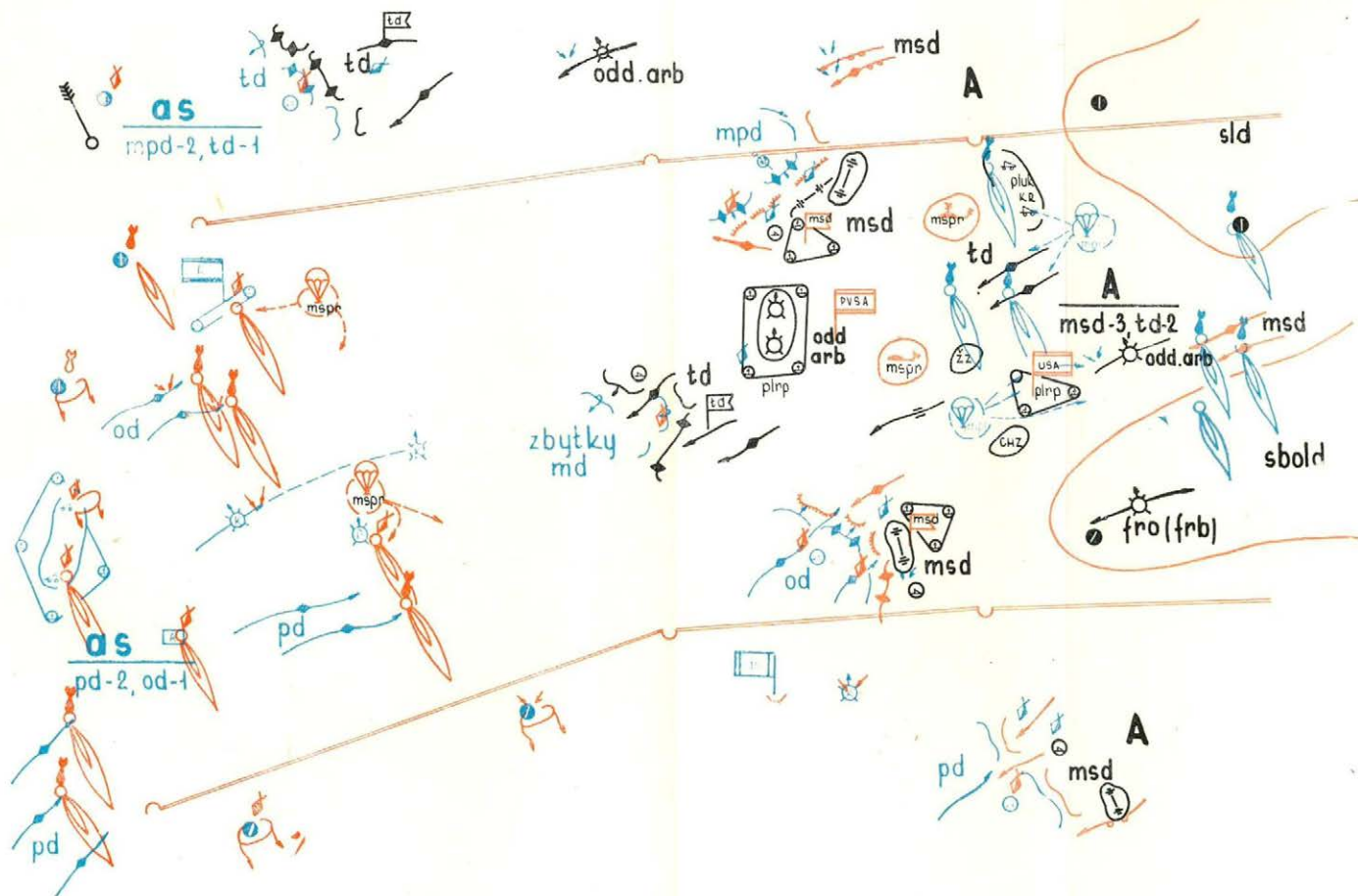
MOŽNOSTI VZNIKU STŘETNÉHO SRAŽENÍ PŘI ZAHÁJENÍ PRVNÍ ARMÁDNÍ ÚTOČNÉ OPERACE
 (PŘI SOUČASNÉM PŘECHODU STRAN DO ÚTOKU)

SCHEMA 1

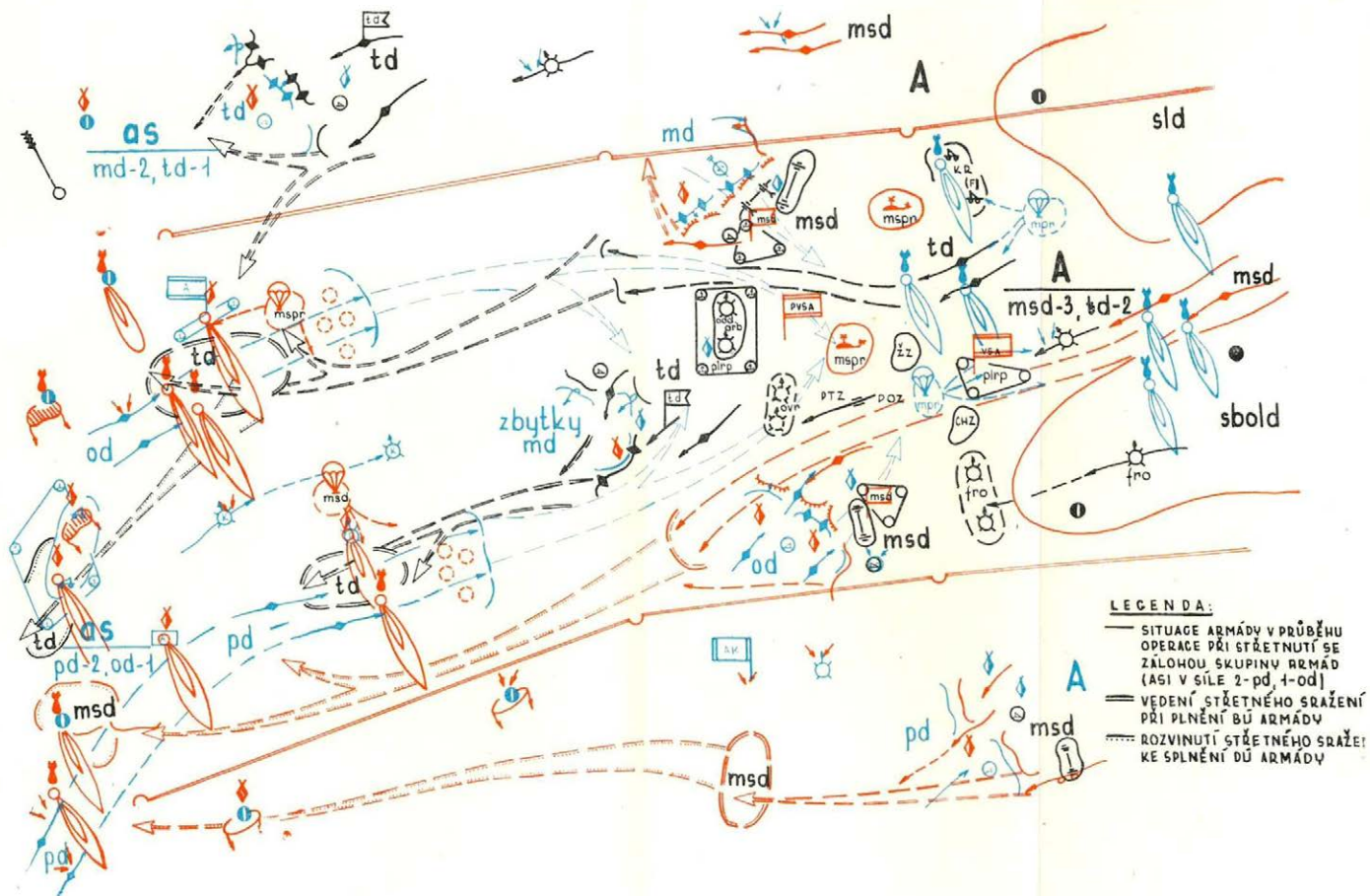
MOŽNOSTI VZNIKU STŘETNÉHO SRAŽENÍ S PŘISUNOVÁNÍMÍ ZÁLOHAM NEDŘÍTELE
V ÚTOČNÉ OPERACI ARMÁDY V POČÁTEČNÍM OBDOBÍ VÁLKY

SCHEMA 2

STŘETNÉ SRAŽENÍ VŠEVOJSKOVÉ ARMÁDY V PRŮBĚHU ÚTOČNÉ OPERACE

SCHEMA 3

použití raketových jaderných zbraní vytvoří nejvýhodnější předpoklady ke zničení nepřátelských uskupení při jejich přechodu do střetného sražení. Podaří-li se předejít nepříteli v jaderných, chemických a leteckých úderech a včas vyvést vojska armády a zasadit je z chodu do sražení těsně po jaderných úderech, bude moci vševojsková armáda ve střetném sražení zničit nepříteli v hodnotě nejméně zesíleného armádního sboru v síle 3 až 5 svazků.

Základními způsoby bojové činnosti vojsk armády ve střetném sražení může být obchvat a obejít. Ta umožňují poutat části sil nepříteli čelně a hlavními silami udeřit z různých směrů do boku a týlu nepřátelského uskupení. Přitom využívají trhlín a mezer v nepřátelské sestavě a ničí nepříteli po částech. Cílem takové bojové činnosti vojsk je vytvořit podmínky k proniknutí hlavních sil armády do hloubky nepřátelské sestavy. Jestliže nebudou mít vojska dostatek času k obchvácení anebo obejít bude podle situace výhodné provést roztínající čelní údery vzápětí po jaderných úderech k rozbití sestavy nepříteli.

Rozhodná činnost vojsk armády ve střetném sražení, vysoká tempa dosahovaná vojsky po jaderných úderech, rychlý manévr na bojišti a široké používání vzdušných výsadek zabezpečují ničení nepříteli v krátké době a umožňují získat iniciativu a splnit cíle střetného sražení.

K rozvinutí úspěchu ve střetném sražení je účelné využít manévr raketových jaderných zbraní, zasadit do sražení druhý sled a zálohy armády a zabezpečit rozhodnou činnost tankovým divizím ke splnění cílů útočné operace. Úspěch bude v mnoha případech závislý na stupni bojové pohotovosti vojsk, přesném velení vojskům a na jejich připravenosti k přesunům. Bude závislý i na schopnosti rychle překonávat pásma radioaktivního zamoření a pásma zátarasů. Výsledky střetného sražení budou ovlivněny i stavem politického, operačního a týlového zabezpečení vojsk a zabezpečením protivzdušné obrany.

K dokončení střetného sražení je nutno úplně zničit hlavní síly nepřátelského uskupení nebo přejít do pronásledování jeho zbytků, ničit jeho krycí jednotky, z chodu prolamovat spěšně zaujatou obranu a vytvářet tak podmínky k nepřetržitému a rozhodnému rozvíjení útoku do hloubky.

Hlavní zvláštností velení vojskům ve střetném sražení bude zpravidla soustavná snaha velitelů a štábů maximálně zkracovat dobu potřebnou na získávání a vyhodnocování údajů pro situaci, dobu na přijetí nebo upřesnění rozhodnutí a dovedení úkolů vojskům ve složitě a rychle se měnící situaci i v případě, že nebude dostatek zpráv o nepříteli. Toho lze dosáhnout vysokou pohyblivostí a operativností štábů a zaváděním prostředků mechanizace a automatizace. Základním způsobem velení bude zpravidla střídání centralizovaného a decentralizovaného velení v průběhu střetného sražení, založeného na širokém využití iniciativy a samostatnosti velitelů všech stupňů při určování způsobů plnění úkolů. Rozhodnutí, úkoly a nařízení pro součinnost bude nutné dovádět do vojsk během několika minut formou krátkých bojových nařízení. Velitelská stanoviště armády a svazků co nejvíce přibližovat k vojskům a zabezpečovat velení za přesunu.

Protiradiotechnická činnost u vševojskové armády

Major Zdeněk Krpata

Použití radiotechnických prostředků a různých zařízení ve všech oblastech vojenskosti a značná závislost důležitých zbraní na jejich činnosti mají za následek, že vznikla řada účinných opatření a protipatření, zvaných ve svém souhrnu — **protiradiotechnická činnost**, která je součástí operačního zabezpečení vojsk.

Cílem protiradiotechnické činnosti je znemožnit nebo ztížit nepříteli použití radiotechnických prostředků, dezorganizovat jeho velení vojskům, snížit účinnost bojových prostředků a tím oslabit údernou sílu nepřitele a odolnost jeho obrany.

Charakteristickým rysem všech radiotechnických prostředků je vysílání a příjem elektromagnetických vln. Tyto základní vlastnosti umožňují v první řadě zjistit činnost radiotechnických prostředků a podle charakteristického způsobu jejich provozu určit i cíl jejich použití. Radiotechnický průzkum může tak zjistit nejen rozmístění spojovacích uzlů různých stupňů velení a jednotlivých zbraní, včetně zbraní hromadného ničení, ale ze způsobu práce lze vyhodnotit i pravděpodobnou dobu, místo a způsob jejich využití.

Vzhledem k tomu, že přijímací část radiotechnických prostředků za určitých konstrukčních předpokladů zpracovává každé odpovídající elektromagnetické vlnění v daném frekvenčním pásmu, je možné tomuto radiotechnickému přijímači dodat ke zpracování nejen klamné informace, ale i signály takového druhu, které příjem žádaného — užitečného — signálu úplně nebo částečně znemožní.

Těchto základních nedostatků, které již z principiálních důvodů není možné dosti dobře odstranit, se využívá při protiradiotechnické činnosti.

Kromě radiotechnického rušení je možné proti radiotechnickým prostředkům působit i fyzickým ničením anebo jinou maskovací činností, která vede k jejich oklamání.

Protiradiotechnickou činnost dělíme podle její účinnosti na tři základní oblasti:

- **rušení radiotechnických prostředků a systémů nepřitele;**
- **ničení a umlčování zjištěných a zaměřených radiotechnických prostředků nepřitele;**
- **maskování vojsk a objektů z hlediska protiradiolokačního.**

Největšího úspěchu a účinku v protiradiotechnické činnosti dosáhneme vhodnou kombinací těchto způsobů, jejich centralizovaným použitím a překvapivým zasazením na rozhodujících místech v různých obdobích operace. Základním předpokladem úspěšné protiradiotechnické činnosti je systematický radiotechnický průzkum radiotechnických prostředků nepřitele a to jak základní, tak i doplňkový.

Centralizovaně se plánuje protiradiotechnická činnost na vševojskové armádě.

* * *

Jaké jsou možnosti použití radiotechnických prostředků pravděpodobného nepřitele v útočné operaci vševojskové armády?

V pásmu jednoho armádního sboru se můžeme setkat s těmito radiotechnickými prostředky:

1. naváděcí systém AN/MSQ

je určen k navádění taktických letounů a řízených střel MATADOR a MACE na pozemní cíle.

Systém obsahuje zpravidla jeden sledovací radiolokátor typu AN/MPS 9 a jeden identifikační radiolokátor typu AN/MPX 7, který pracuje na frekvenci 1030 až 1040 MHz.

Sledovací radiolokátor MPS 9 má maximální dosah 320 km na frekvenci 2700 až 3100 MHz.

Kromě těchto základních prostředků se používá doplňkových rádiových prostředků v krátkovlnném frekvenčním pásmu, v druhém leteckém pásmu i směrových stanic.

Tyto systémy se umísťují zpravidla v několika pásmech, např. ve vzdálenosti 30 až 120 km, 120–200 km apod.

V pásmu armádního sboru můžeme počítat s 3–4 těmito prostředky.

2. radionavigační systém TACAN

Tento všeobecně používaný radionavigační systém pracuje na frekvenčním pásmu 962–1215 MHz, má 126 kanálů vzdálených od sebe 1 MHz a výkon 7 kW.

K zabezpečení činnosti letectva je třeba v pásmu armádního sboru počítat se 3–4 stanovišti a jedním střediskem řízení a uvědomování taktického letectva. K těmto je třeba připočítat 7–10 pomocných radiolokačních stanovišť. Stanoviště nebo středisko navedení a uvědomování taktického letectva bývá vybaveno přehledovými, výškovými i identifikačními radiolokátory různých typů a o různých počtech. Minimálně je každé středisko vybaveno 1 soupravou základních radiolokátorů.

Jednotky a svazky armádního sboru jsou vybaveny dalšími radiotechnickými prostředky.

Frekvenční pásmo	Počet	Určení sítě	Účastníci
KV	1	armádní administrativa	armáda – divize
KV	1	velitele sboru	sbor a divize
KV	1	průzkumu sboru	sbor a divize
VKV	1	velitele sboru	sbor a divize
KV	1	výzvy letectva	armáda, sbor, divize
VKV	2–3	letecké podpory	letadla ve vzduchu návodčí
KV	1	velitele divize	divize, bojové skupení, brigáda, velitel dělostřelectva
VKV	1	velitele divize	divize, bojové skupení, brigáda, velitel dělostřelectva
KV	1	průzkumu divize	divize, bojové skupení, prapory, průzkumný prapor
KV	1–2	týlu divize	divize, bojové skupení (brigáda)
KV	1	výstraha divize	všechny útvary do samostatné roty v to
KV	1	leteckých požadavků	divize, bojové skupení (brigáda)
KV	3	velitel bojového skupení (brigády)	bojové skupení, prapory
VKV	3	velitel brigády	bojové skupení, prapory
KV	3	týlová bojová skupení	bojové skupení (brigáda), prapory
VKV	6–12	praporů	prapory, roty
KV	1–2	dělva divize	velitel dělostřelectva, oddíly
VKV	5–7	oddíly	oddíly, baterie
VKV	2–3	řízení spojení	jednotky spojovacího praporu

Celkem

KV 16–18 rádiových sítí;
VKV 20–30 rádiových sítí.

U divize:

- v bojovém skupení (brigádě) jsou dva radiolokátory k pozorování pozemních cílů;
- v tankovém praporu je jeden radiolokátor k pozorování pozemních cílů;
- v průzkumném praporu je jeden radiolokátor k pozorování pozemních cílů;
- v divizním dělostřelectvu je jeden radiolokátor k pozorování pozemních cílů a 3—4 řídicí radiolokátory;
- u lehkého obrněného pluku je jeden radiolokátor k pozorování pozemních cílů v průzkumném praporu;
- u průzkumného dělostřeleckého oddílu je až 6 řídicích radiolokátorů.

V dělostřelecké skupině sboru:

— u oddílu ŘS CORPORAL	1—2 střelecké radiolokátory;
— u oddílu 280mm k	3 sledovací radiolokátory;
— u oddílu HONEST JOHN	1 sledovací radiolokátor.

U protiletadlového dělostřelectva:

— u oddílu ŘS HAWK	10—18 řídicích a střeleckých radiolokátorů;
— u oddílu pl 90 mk	9 řídicích a střeleckých radiolokátorů;
— u oddílu pl 70 mk rovněž	9 řídicích a střeleckých radiolokátorů.

K zabezpečení rádiového a směrového spojení jsou v divizi u bojových skupení (brigád) a praporů k dispozici prostředky k zabezpečení těchto rádiových sítí: (Viz tabulku.)

K zabezpečení těchto rádiových sítí se používá hlavně rádiových stanic AN/GRC 26, AN/DRC 19 a AN/GRC 46.

K zabezpečení rádiového spojení na velmi krátkých vlnách jsou k dispozici různé typy rádiových stanic s výkonem 16 W, frekvenčně modulovaných s telefonním provozem.

Letectvo používá pro spojení u bojových jednotek frekvenčního pásma 220 až 400 MHz a u průzkumných letounů a vrtulníků ještě 100—156 MHz. Na těchto pásmech se používá rádiových stanic s výkonem 2—8 W.

Spojovací prapor divize má k dispozici k zabezpečení směrového spojení řadu směrových stanic ve frekvenčním pásmu 50—600 MHz. Nejrozšířenější je směrová stanice AN/TRC 24.

Samostatné rádiové uzly se u divize zřizují:

- u hlavního velitelského stanoviště;
- u záložního velitelského stanoviště (příp. předsunutého);
- u velitelství dělostřelectva divize;
- u týlového velitelského stanoviště příp. VS podpůrného velitelství;
- u bojových skupení nebo brigád.

V pásmu armádního sboru se mohou vyskytnout další radiotechnické prostředky, především armády.

* * *

Plánování protiradiotechnické činnosti u vševojskové armády

K radiotechnickému průzkumu, ničení, rušení a protiradiolokačnímu maskování je možné u vševojskové armády počítat s těmito silami a prostředky:

— **protirádiový prapor.** Uskutečňuje rádiový průzkum a rušení nepřátelského rádiového spojení a podílí se na protiradiotechnické činnosti v plném rozsahu. Je schopen uskutečňovat doplňkový průzkum a rádiové rušení nepřátelských sítí pracujících na velmi krátkých i krátkých vlnách. K zaměřování nepřátelských rádiových stanic je vybaven rádiovými zaměřovači.

Může plně rušit rádiové spojení jednoho svazku a lehkého obrněného pluku, kromě směrového spojení (jeho možnosti uvádím v příloze 1);

— **rádiová průzkumná jednotka** je prostředek náčelníka průzkumu armády a uskutečňuje základní rádiový průzkum nepřátelského rádiového spojení. Výsledků radio-

vého průzkumu využívá protiradiový prapor. Oba prostředky jsou trvale ve vzájemné součinnosti;

— **četa radiolokačních pátračů** je prostředek náčelníka průzkumu raketového vojska a dělostřelectva armády. Zpravidla rozvíjí základnu o 3 stanovištích a je schopna v našich podmínkách uskutečňovat průzkum nepřátelských radiolokátorů do hloubky 15–20 km. Podle konfigurace terénu a vzájemné vzdálenosti stanovišť obsáhne základna o 3 stanovištích sektor o šířce 12–20 km;

— **koutové odrážače** se používají k protiradiolokačnímu maskování vojsk a objektů u vševojskových armád;

— **raketové vojsko a dělostřelectvo**. Z dělostřelectva divize a armády lze použít k umlčování radiotechnických cílů poměrně nejvýhodněji 122mm houfnice a na vzdálenost větší 122mm kanónů.

Některé normy ničení:

Předsunuté velitelské stanoviště divize včetně rádiového uzlu o celkové rozloze 3 ha ve vzdálenosti 6–10 km ničíme palebným přepadem oddílu houfnic 122 mm v trvání 6 minut při spotřebě 28 ran na dělo.

Rádiový uzel velitelského stanoviště divize o rozloze přibližně 2 ha ve vzdálenosti 9–10 km je možné zničit obdobně jako předsunuté velitelské stanoviště.

Je-li velitelské stanoviště divize dále než 10 km, je výhodné zničit pouze rádiový uzel o rozloze přibližně 2 ha oddílem 122mm kanónů při spotřebě 0,2 palebného průměru (celkem 600 ran na danou plochu).

Body cíle se umlčují podle běžných norem.

Radiotechnické cíle je možné ničit i raketami s jadernou náplní.

Při použití raket vycházíme z těchto zásad:

— jadernou náplň použít výjimečně, po vyčerpání všech možností zničení cílů jinými prostředky — zejména letectvem;

— zničit velitelské stanoviště i rádiový uzel je třeba s 90% pravděpodobností;

— současné ničení velitelského stanoviště i rádiového uzlu je účelné do stupně armádního sboru;

— je-li dostatečně zjištěn pouze rádiový uzel, tento ničíme úderem menší ráže. Vyřadit celé velitelské stanoviště je nehospodárné.

Některé normy ničení jadernými zbraněmi:

— rádiový uzel divize a armádního sboru do 15 kt;

— AN/MSQ; TACAN do vzdálenosti 70–80 km do 20 kt.

Středisko (stanoviště) řízení a uvědomování taktického letectva, jakož i radiolokátory pozemních vojsk budeme umlčovat raketovými vojsky též výjimečně. Budou ničeny v rámci umlčování hlavních uskupení protivzdušné obrany a polního dělostřelectva. Převážná část těchto cílů bude zpravidla umlčována letectvem a hlavním dělostřelectvem.

Podpůrné letectvo

Jeho použití v rámci operace vševojskové armády zabezpečuje letecká operační skupina.

Centralizované umlčování radiotechnických cílů, především radiolokačních uzlů a jednotlivých prvků naváděcích soustav, je řešeno v rámci frontu velitelem letecké armády vyčleněnými vzlety stíhacího bombardovacího pluku (1–2 vzlety do bližšího úkolu frontu). Kromě těchto vzletů frontového letectva může velitel armády vyčlenit z prostředků plánovaných k podpoře armády síly k ničení dalších radiotechnických cílů, na kterých má zvláštní zájem.

Tento úkol zabezpečí letecká operační skupina.

Některé přibližné normy použití letectva:

K umlčení radiolokátoru je zapotřebí roj stíhačů bombardérů a k umlčení radiolokačního uzlu (střediska nebo stanoviště řízení a uvědomování) letka stíhačů bombardérů.

Úkoly průzkumnému dělostřelectkému leteckému pluku plánuje štáb dělostřelectva v souladu se zámyslem operace. Tento pluk využíváme k doplňkovému průzkumu

radiotechnických cílů zjištěných radiolokačními pátrači a rádiovým průzkumem. Při vyhledávání jednoho cíle je zapotřebí přibližně tří vzletů a na upřesnění cíle je zapotřebí 1—2 vzletů.

Na průzkumu a ničení radiotechnických cílů se také podílejí **vzdušné výsadky a průzkumné skupiny rot zvláštního určení.**

Proti ostatním prostředkům mají tu výhodu, že nemusí znát přesně polohu cíle. Cíl si samy vyhledají, upřesní a zničí jej. Elektronicky složitá a mechanicky zpravidla méně odolná radiotechnická zařízení mohou vyřadit běžnými ručními zbraněmi, granáty a trhavinami nepřekračujícími zpravidla váhu 2 kg. Zejména zranitelné jsou antény a bloky s elektronikami a radiotechnickými součástkami. Také zničení zdroje elektrické energie a přívodových kabelů může na delší dobu vyřadit radiolokátor nebo rádiovou stanici z provozu.

* * *

Plánování a řízení protiradiotechnické činnosti štábem armády.

Protiradiotechnickou činnost plánuje a organizuje operační oddělení armády se složkami štábu. K zabezpečení operace zpracovává plán protiradiotechnické činnosti armády.

Při plánování a řízení protiradiotechnické činnosti je nutné dodržovat tyto zásady:

- protiradiotechnickou činnost organizovat centralizovaně v souladu s plánem operace a charakterem terénu;
- protiradiotechnickou činnost zejména radiotechnické rušení nepřátelských radiotechnických prostředků uskutečňovat účinnou odpovídající technikou; k zabezpečení intenzivního rušení volit vhodný prostor s přiměřenou vzdáleností od cíle s přihlédnutím k parametrum rušeného prostředku a vlastního rušiče a k šíření elektromagnetických vln;
- maximálního účinku v boji proti radiotechnickým prostředkům nepřítele dosahovat vhodnou kombinací všech způsobů radiotechnické činnosti a soustředit úsilí na rozhodující období operace při maximálním využívání momentu překvapení;
- nepřetržitým průzkumem všeho druhu, zvláště radiotechnickým průzkumem získávat neustále konkrétní podklady pro protiradiotechnickou činnost;
- těsnou součinností s druhy vojsk, zejména se štábem raketového vojska a dělostřelectva, ženijního vojska, průzkumným oddělením a leteckou operační skupinou trvale zabezpečovat vzájemnou informovanost a získávat tak podklady pro řízení protiradiotechnické činnosti.

Plán protiradiotechnické činnosti zpracovává operační oddělení armády na základě rozhodnutí velitele armády a odborných směrnic náčelníka oddělení protiradiotechnické služby frontu.

V odborných směrnicích náčelníka oddělení protiradiotechnické služby mohou být řešeny tyto otázky:

- radiotechnická situace nepřítele;
- hlavní úkoly armády, přidělené prostředky, rozdělení cílů k ničení;
- úkoly plněné frontem ve prospěch armády;
- zakázané frekvence;
- způsob hlášení.

Plánovaná opatření zabezpečuje protiradiový prapor na základě nařízení pro protiradiovou činnost.

Operační oddělení při plánování protiradiotechnické činnosti může řešit

s dělostřelectvem a raketovým vojskem:

- průzkum a doplňkový průzkum radiotechnických cílů všeho druhu;
- volbu radiotechnických cílů podle důležitosti určených k ničení raketovým vojskem a dělostřelectvem;
- rozdělení cílů mezi letectvo, raketové vojsko a dělostřelectvo;
- protiradiolokační maskování armádní raketové brigády a oddílů vojskových raket — v rámci komplexního maskování;

s leteckou operační skupinou:

- formou požadavků na front k zabezpečení průzkumu a ničení radiotechnických cílů letectvem (nebylo-li upřesněno ve směrnících náčelníka oddělení protiradiotechnické služby frontu nebo velitelem letecké armády);
- využití vzletů vyčleněných ve prospěch armády na některé důležité radio-technické cíle;

s ženíjním vojskem:

- protiradiolokační maskování vojsk a objektů komplexního maskování;

se spojovacím vojskem:

- převzetí vlastních dopravních údajů (pro protirádiový prapor);
- spojení s protirádiovým praporem;
- stanovení zakázaných sítí (frekvencí);
- materiální otázky protirádiové techniky;

s průzkumným oddělením:

- průzkum radiotechnických cílů všemi druhy průzkumu a jejich případné ničení prostředky náčelníka průzkumu;
- zakázané frekvence nepřítele;
- součinnost mezi protirádiovými a průzkumnými rádiovými jednotkami.

Obsah plánu protiradiotechnické činnosti (viz příloha 2):

- hlavní prvky operačního uskupení armády;
- hlavní prvky operačního uskupení nepřítele;
- podrobná radiotechnická situace nepřítele;
- cíle a prostředky protiradiotechnické činnosti a způsob jejich použití;
- hlavní opatření druhů vojsk plněná v rámci protiradiotechnické činnosti.

Z á v ě r

Protiradiotechnická činnost a její plánování je na stupni vševojskové armády nedílnou součástí činnosti štábu při přípravě každé operace. Dovedné využití sil a prostředků, které se podílejí na protiradiotechnické činnosti může podstatně ovlivnit a dezorganizovat nepřátelský systém velení, snížit možnost efektivního použití jaderných i ostatních zbraní a vhodným protiradiolokačním maskováním zabránit i zbytečným ztrátám našich vojsk.

Soustavné sledování a řešení otázek protiradiotechnické činnosti ve štábu armády, zejména pak při zpracování plánu protiradiotechnické činnosti dává veliteli další účinnou, perspektivní oblast působení na nepřítele k splnění stanovených úkolů velitelem frontu.

Příloha 1

MOŽNOSTI ARMÁDNÍHO PROTIRÁDIOVÉHO PRAPORU

Úkolem protirádiového praporu je rušit spojení nepřítele na krátkovlnném i velmi krátkovlnném pásmu.

Protirádiový prapor „A“ má 4 bojové roty a to 2 protirádiové roty KV a 2 protirádiové roty VKV.

Protirádiová rota KV má tři čety:

1. četa je průzkumná a má k dispozici dva odposlechové vozy pro příjem rádiového provozu v krátkovlnném frekvenčním pásmu. Jeden automobil má 4 pracoviště a je určen ke sluchovému odposlechu. Je vybaven krátkovlnnými přijímači. Pro vnitřní spojení má v soupravě velmi

krátkovlnnou rádiovou stanici. Druhý automobil má 3 pracoviště a je určen k odposlechu radiodálnopisných provozů v krátkovlnném frekvenčním pásmu. K přijímači má přídavky k vyhodnocení dálnopisných kódů a dálnopisné stroje. Vůz má též velmi krátkovlnnou rádiovou stanici pro vnitřní spojení v rotě.

Každé pracoviště obsluhuje jeden voják. Obsazení je počítáno na tři směny.

2. četa je zaměřovací a má naváděcí vůz pro zaměřování a dva zaměřovače s příslušnou spojovací technikou. Naváděcí vůz má 3 pracoviště, která jsou určena k odposlechu zaměřovaného cíle, podle

kterého průzkumník navádí vlastní zaměřovače. Jedno pracoviště je určeno ke spojení se zaměřovačem. Pracoviště jsou vybavena krátkovlnnými přijímači. Zaměřovač je zabudován ve skříňovém přívěsu. Zaměřovače jsou umístovány na vzdálenost 50–60 km od sebe, což dovoluje zaměřovat do hloubky 100–120 km. Přívěs táhne automobil, který má krátkovlnnou stanici. Zaměřovač pracuje v krátkovlnném frekvenčním rozsahu.

3. četa je rušící a má 6 rušičů — vysílačů v krátkovlnném frekvenčním pásmu. Pro přesné navedení rušiče na rádiový signál protivníka je vybavena speciálním přípravkem, který srovná přijímaný signál s vysílaným rušícím signálem na přesnost maximálně ± 10 Hz. Rušič je umístěn ve skříňovém automobilu V3S; v přívěsu je elektrocentrála k napájení elektrických částí rušiče. V soupravě je také velmi krátkovlnná rádiová stanice pro spojení v rádiové síti roty, kde se uskutečňuje navedení rušičů od průzkumných pracovišť.

V každé četě je třeba počítat s dostatečným počtem doprovodných valníkových vozidel, vzhledem k tomu, že v každém speciálním voze může být přepravován pouze omezený počet vojáků.

Protirádiová rota VKV je organizačně složena ze 4 čet. Z toho dvě čety jsou průzkumné a dvě čety rušící ve velmi krátkovlnném pásmu.

1. četa má speciální odposlechový vůz pro příjem rádiového provozu na velmi krátkých vlnových pásmech. Ve voze jsou 4 pracoviště vybavená velmi krátkovlnnými přijímači. V četě je i krátkovlnná rádiová stanice, která slouží k navedení rušičů.

2. četa má k dispozici tentýž speciální odposlechový vůz a 2 vozy se zaměřovači. Odposlechový vůz slouží částečně k doplňkovému průzkumu a částečně k navádění zaměřovačů. Ty pracují ve velmi krátkovlnném pásmu. Pro spojení jsou v četě organicky začleněny 2 krátkovlnné rádiové stanice zabezpečující spojení mezi zaměřovači. Vzdálenost mezi zaměřovači se volí asi 20–30 km, což dovoluje zaměřování do hloubky 40–60 km. Zde je však hloubka zaměřování ovlivněna slyšitelností, neboť velmi krátkovlnné rádiové stanice mají poměrně malý dosah. Při umístění na terénních dominantách se dosah zvětšuje a také bude snadnější jejich zaměření.

3. a 4. četa je stejná, každá má jednu velmi krátkovlnnou rušící soupravu. Ta se skládá ze 3 vysílačů. Každý vysílač dovoluje rušit buď „jednokanálově“ nebo „přehradně“. Vysílače mají elektrocentrálu uvnitř automobilu a jsou schopny pracovat s plným výkonem za jízdy. V soupravě každého rušiče je i krátkovlnná rádiová stanice, která slouží pro spojení s průzkumnými četami v rádiové síti roty, kde se uskutečňuje navedení.

I zde, u protirádiové roty VKV, je třeba kalkulovat s doprovodnými vozidly pro osádky odposlechových vozů.

Kromě těchto bojových rot má prapor spojovací rotu, která je schopna zabezpečit velení praporu a v praporu, dále velitelskou rotu, která zabezpečuje prapor materiálními a tylovými prostředky.

Ve štábu praporu je operační skupina pro řízení a vyhodnocování doplňkového rádiového průzkumu a rušení.

Vyjdeme-li z této cvičné organizace protirádiového praporu „A“ má vševojsková armáda k dispozici:

12 rušičů v krátkovlnném a 12 rušičů ve velmi krátkovlnném frekvenčním pásmu.

Tyto prostředky dovolují rušit v krátkovlnném pásmu 12–18 rádiových sítí (při nasazení obou rot současně), ve velmi krátkovlnném pásmu 12–18 rádiových sítí „jednokanálově“ nebo 18 MHz „přehradově“. To znamená, že prapor má prostředky k zabezpečení rušení hlavních spojů u jednoho nepřátelského svazku, kromě rušení směrových stanic.

Směrové stanice budou rušeny frontovými prostředky.

Umístění součástí praporu je třeba organizovat tímto způsobem:

— vzhledem k tomu, že krátkovlnný rušič je schopen nejpoužívanější rádiovou stanicí u divize, tj. stanicí s výkonem 100 W, zarušit na vzdálenost 50–60 km, je nutné jej umístit v hloubce 10 až 15 km, aby byl schopen rušit i při rychlých postupech vlastního vojska. Pro celkový postup vlastních vojsk je třeba počítat s překračováním KV rot;

— vzhledem k dosahu velmi krátkovlnného rušiče na nejpoužívanější 16W stanicí do 20–25 km, je nutné počítat s jeho umístěním co nejbližší k přednímu okraji fronty, asi v hloubce 3 km. Není třeba počítat s překračováním, poněvadž souprava je schopna pracovat za jízdy. Přemísťovat skokem nebo částečným překračováním je nutné u průzkumné části protirádiových rot VKV.

SCHÉMA PLÁNU PROTIRADIOTECHNICKÉ ČINNOSTI.....ARMÁDY

SCHVALUJI:

Velitel A

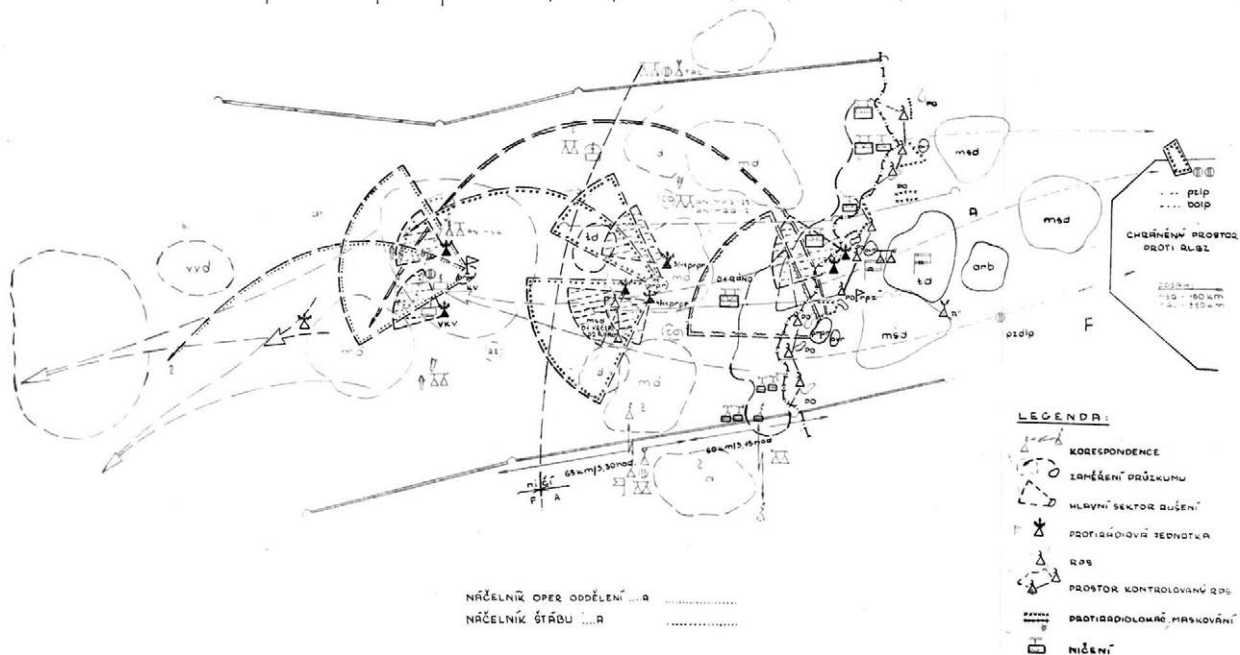
Dne

1. ZÁMYSL

2. HLAVNÍ CÍLE:

B. PROSTŘEDKY

4. TABUĽKA CÍLŮ

Použití soudobých i perspektivních kosmických prostředků pro válečné účely

Plukovník Pravoslav Kalický

Dobývání kosmického prostoru má obrovský vědecký význam. Již dnes ovlivňuje mnohé vědní obory. Svými praktickými důsledky vstupuje do různých oblastí lidské činnosti a pochopitelně i do teorie a **praxe ozbrojeného boje**. I když kosmický program SSSR má výhradně mírový charakter, je možné z jeho výsledků vyvodit závěry opravňující k vyslovení názoru na vojenské využití kosmických prostředků.

V protikladu s tím kosmický program USA má od začátku čistě vojenský charakter, a mimo to vyznačuje se velkým množstvím plánovaných projektů a urychleným až chaotickým uskutečňováním jednotlivých akcí. Druhý charakteristický rys amerického kosmického programu vyplývá ze snahy dohnat SSSR v hlavních etapách kosmických projektů.

Celkové výsledky dosažené v dobývání kosmického prostoru, zejména úspěchy SSSR jakož i výsledky a opatření USA opravňují k názoru, že do oblasti teorie ozbrojeného boje a především do oblasti vojenského umění vstupuje nový faktor. Možnost použít zbraně v kosmickém prostoru se rozšiřuje prostor vedení operací a podstatně se mění (zkracuje) časový faktor.

Již dnes je možné kosmických prostředků úspěšně použít k vedení strategického průzkumu a k provádění raketových jaderných úderů (globální rakety) na objekty nepřítele rozmístěné na libovolném místě naší planety. Perspektivy rozvoje kosmických prostředků dávají oprávněný předpoklad, že oblast jejich činnosti se ještě rozšíří na bojovou činnost ve vlastním kosmickém prostoru.

Je známo, že kosmické prostředky jsou ideálními nosiči jaderných zbraní. Jsou schopny nést jaderné náboje i nejvyšší účinnosti. Výjimečně vysoká rychlost kosmických prostředků umožňuje rychle překonávat prostor, zkracuje dobu možných protipatření nepřítele. Dlouhá doba setrvání kosmických prostředků na oběžné dráze nebo v kosmickém prostoru zvyšuje jejich bojovou pohotovost a nezanitelnost. Kosmické prostředky v bližší perspektivě mohou se stát rozhodujícími prostředky prvního úderu k získání a udržení strategické iniciativy v příští možné válce.

OBLASTI POUŽITÍ SOUČASNÝCH I PERSPEKTIVNÍCH VOJENSKÝCH KOSMICKÝCH PROSTŘEDKŮ PRO BOJOVOU ČINNOST

Na základě dosavadní úrovně kosmických prostředků a jejich perspektivního zdomácnění můžeme stanovit tyto hlavní oblasti jejich bojového použití:

- strategický průzkum;
- provedení jaderných úderů na hlavní strategické objekty a prostory nepřítele;
- boj s kosmickými a raketovými prostředky nepřítele v kosmickém prostoru;
- zabezpečení velení a efektivnosti bojové činnosti hlavních druhů ozbrojených sil, zejména strategických prostředků jaderného napadení.

1. Strategický průzkum

Význam strategického kosmického průzkumu vyplývá především z jeho možnosti nejen ve válce, ale i v míru bez narušení

suverenity protivníka. Základní vlastnosti kosmických prostředků (rychlost, dlouhá doba setrvání na dráze i manévrovací schopnosti) umožňují strategický kosmický průzkum prakticky nad celou naší pla-

netou a získávat údaje ze zájmových prostorů a kontinentů v poměrně krátkém čase.

Kosmické prostředky mohou plnit tyto úkoly:

- zjišťovat starty kosmických prostředků nepřítele, jeho balistických raket a určovat dráhy jejich letů;

- zjišťovat vzlety strategického bombardovacího letectva a sledovat jeho pohyb ve vzduchu;

- zjišťovat kosmodromy na území protivníka, letecké a námořní základny a hlavní uskupení vojsk se zvláštním důrazem na prostředky raketového jaderného napadení (rakety strategického určení, strategické bombardovací letectvo, námořní letadlové lodě, atomové ponorky);

- sledovat systém oceánských komunikací a pohyb lodí na nich i v přístavech;

- zjišťovat radiotechnický systém protivzdušné a protiraketové obrany;

- průzkum radiační a meteorologické situace;

- upřesňovat koordináty strategicky důležitých objektů na území nepřítele, zejména administrativních a průmyslových středisek a komunikačních uzlů;

- zjišťovat výsledky bojové činnosti druhů ozbrojených sil, zejména výsledky úderů raketových jaderných zbraní.

Hlavním komplexním úkolem kosmického strategického průzkumu je zabezpečení činnosti druhů ozbrojených sil v počátečním období války s cílem znemožnit překvapivé napadení protivníkem. Z hlediska vážnosti uvedených úkolů jakož i obtížnosti jejich splnění jsou na strategický kosmický průzkum kladeny mimořádně vysoké požadavky. Průzkum musí být nepřetržitý bez časových a prostorových mezer. Přesnost informací musí být taková, aby umožňovala výběr a určení prostředků pro spolehlivé zničení plánovaných objektů.

Pronikání průzkumných informací na různé orgány velení musí být výjimečně rychlé, zabezpečující jejich využití při zhodnocování situace a přijetí rozhodnutí. Tento požadavek v počátečním období války a zvláště z hlediska prvního úderu promítnutý do časových jednotek bude ohraničen nejen hodinami, ale až minutami a vteřinami.

Možnosti a způsoby strategického kosmického průzkumu

Pro strategický kosmický průzkum bude použito především umělých družic, které jsou vybaveny speciální aparaturou pro

kosmické fotografování, televizní radio-technikou a infračervenou technikou.

Každý z uvedených druhů techniky má svoje kladné a záporné stránky z hlediska rozlišovacích schopností, přesného zjištění informace, dosahu a možného předání informace na zem.

Kosmické fotografování umožňuje průzkum na velké ploše a naprosto přesně zjišťovat tvar a polohu objektu. Jeho slabou stránkou je omezené použití v noci a v podmínkách oblačnosti a dále pak obtížnost dopravení získaných informací na zem. Kosmické fotografování musí tedy zabezpečit vyfotografování veliké plochy v přijatelném měřítku a velký počet jednotlivých objektů nebo prostorů v menším měřítku. Stanovení měřítka leteckého snímku je důležité pro rozpoznávání a vyhodnocení objektů.

Fotografování je možno zabezpečit několika fotografickými komorami, s různou ohniskovou vzdáleností. Například USA na družicích SAMOS používají fotokomory s ohniskovou vzdáleností 30, 90 i 360 cm, které umožňují při fotografování z výšky 240 km pořídit snímky, na kterých je možno rozlišovat objekty již od rozměru 0,7–1,8 m. Při fotografování z družice, která letí na výšce 250 km, fotokamerou s rozměrem snímku 24×24 cm a ohniskovou vzdáleností 100 cm, můžeme jedním snímkem vyfotografovat plochu 3600 km² (60×60 km). Za těchto podmínek při použití fotokomory s ohniskovou vzdáleností 30 cm, vyfotografujeme plochu 40 tis. km² (200×200 km). Použijeme-li fotokomory s ohniskovou vzdáleností 360 cm, vyfotografujeme plochu 290 km² (17×17 km).

Z těchto údajů je možno vypočítat potřebu družic na vyfotografování zájmových ploch, prostorů či celých kontinentů a stanovit i frekvenci letů družic. Tak např. plochu, která svou velikostí odpovídá Severní Americe, je možno vyfotografovat v měřítku 1:500 000 za dva dny pěti až šesti družicemi při potřebě filmu 1000 m na každou družici. Při zvýšení délky filmu na jednu družici snižuje se celkový počet družic a prodlužuje se doba potřebná na splnění úkolu.

Použití infračerveného fotografického materiálu nám umožňuje letecké fotografování i v kouřmu nebo i za slabé mlhy. Vážnou překážkou kosmického fotografování je oblačnost. Dlouhodobé sledování počasí umožňuje odhadnout počet dní s jasným bezoblačným počasím nad různými kontinenty. Tak např. průměrný počet dní s jasným počasím je nad

územím USA 100 v roce a nad severní částí Evropy jen 30–60 dní v roce.

Televizní průzkumová zařízení zabezpečují urychlené předání údajů z paluby družice do střediska na Zemi. Tato zařízení mají však poměrně malou rozlišovací schopnost a stejná omezení při oblačnosti jako i fotografování. Podle amerických údajů rozlišovací schopnost snímku předaného televizní aparaturou z filmu družice letící na výšce 500 km je poměrně nízká a umožňuje rozlišovat objekty o rozměrech nejméně 76–150 m.

Infračervená technika zvyšuje značné možnosti kosmického průzkumu. Umožňuje zjišťovat starty kosmických prostředků i balistických raket, určovat dráhy jejich letu i navádět proti nim prostředky protiraketové (protikosmické) obrany.

Radiolokační technika je charakteristická značným rozsahem možnosti zjišťování a operativnosti předání zjištěných informací, má však malou rozlišovací schopnost a nemůže zabezpečit přesné informace o jednotlivých objektech.

Kosmický průzkum musí být dokonale organizován a k němu současně využito všech vzájemně se doplňujících systémů, zejména technických možností v družicích i pilotovaných kosmických prostředcích. Přítomnost člověka na palubě kosmické lodi má neobyčejný význam pro zvýšení efektivnosti i operativnosti jednotlivých průzkumných systémů a prostředků. Hlavním úkolem letců – kosmonautů na průzkumných kosmických pilotovaných prostředcích bude sledovat a ovládat průzkumné aparatury a aparatury předání informací. Určitý význam může mít i optické pozorování z paluby kosmických lodí. Umělé družice bez osádek mohou být použity k průzkumu z velkých výšek (s dlouhou dobou letu) a k získání nebo obnovení přehledových informací. Pilotované kosmické družicové lodě budou plnit úkoly nad zájmovými prostory (v závislosti na možnostech jejich manévru). Pro plnění operativních úkolů strategického kosmického průzkumu (sledování kosmodromů, leteckých a námořních základů) bude možno nejlépe použít perspektivních kosmických prostředků, raketoplánu nebo orbitálních prostředků.

2. Provedení jaderných úderů na hlavní strategické objekty a prostory nepřítele

Použití kosmických prostředků jako nosičů silných jaderných nábojů k úderům na strategicky důležité objekty a

prostory nepřítele bude mít řadu výhod a předností před balistickými i globálními raketami. Hlavní výhoda kosmických prostředků před balistickými raketami spočívá v tom, že úder může být uskutečněn za kratší dobu, což je dáno tím, že kosmické prostředky se mohou nacházet v kosmickém prostoru v relativní blízkosti od plánovaných objektů úderu.

V současné době nejkratší dobu úderu na vzdálené mezikontinentální objekty mají balistické rakety. Stejně však úder těchto raket na vzdálenost 8–10 tisíc km může být proveden za 30–40 minut, za předpokladu, že rakety jsou v nejvyšším stupni pohotovosti k odpálení. Naproti tomu úder kosmickými prostředky může být proveden za dobu 2–3krát kratší, za předpokladu, že tyto prostředky jsou již v kosmickém prostoru a jsou vybaveny potřebnou řidičí aparaturou. Vyvedení kosmických prostředků na oběžné dráhy nebo nad stanovené prostory Země může patřit do opatření zvýšené bojové pohotovosti.

Použití kosmických prostředků k úderům na strategicky důležité objekty nepřítele může v budoucnu zabezpečit splnění tří rozhodujících strategických úkolů v počátečním období války:

- bleskově zničit hlavní strategické prostředky jaderného napadení a znemožnit tak protivníkovi první raketový jaderný úder;

- silnými jadernými údery vyřadit hlavní průmyslová ekonomická a administrativní centra na území nepřítele, úplně rozvrátit výrobu, organizaci a řízení státu a narušit morálku;

- za určitých okolností spolupůsobit při zničení hlavního uskupení vojsk nepřítele, jeho raketových jaderných zbraní, letectva a vševojskových svazů prvního strategického sledu na hlavních pozemních i námořních válčištích.

Splnění takových úkolů zabezpečí bezprostředně dosažení politických cílů války, rozhodujícím způsobem ovlivní vedení války v počátečním období i celkový výsledek války. Pořadí plnění jednotlivých úkolů může být různé, za předpokladu dostatečného počtu kosmických prostředků tyto úkoly mohou být plněny i současně.

V perspektivě je možné předpokládat dva základní způsoby použití kosmických prostředků k úderům proti strategickým objektům nepřítele.

První způsob — údery s použitím nepilotovaných umělých družic, které byly včas vyvedeny na oběžné dráhy a létají podle předem sestaveného programu.

Oběžné dráhy družic by měly probíhat nad plánovanými objekty úderu a vlastní úder by byly provedeny na rozkaz (signál nebo povel) ze Země. Nevýhodou tohoto způsobu je omezenost manévru a relativně velká potřeba družic. Tato nevýpývá z velkého množství objektů, ale z nutnosti mít pro jeden objekt několik družic letících po stejné dráze s časovými intervaly za sebou. Další výraznou nevýhodou tohoto způsobu je nutnost úplného spolehnutí se na činnost technických zařízení bez kontroly nebo možnosti člověka.

Druhý způsob — ukazuje na možnost použití pilotovaných kosmických lodí nebo v perspektivě manévrujících raketoplánů. I v tomto případě by bylo nutné včas vyvést kosmické prostředky na oběžné dráhy nebo do relativní blízkosti plánovaných objektů. Úder by byl proveden na rozkaz ze Země. Výhodou tohoto způsobu je vyšší operativnost a přesnost úderu, vyplývající z manévrující schopnosti pilotovaných prostředků a přítomnosti člověka na palubě těchto prostředků. Tento způsob umožňuje dále varianty v provedení úderů po upřesnění úkolů ze Země. Přítomnost kosmonautů na palubě umožňuje rovněž i samostatné řešení navigačních úkolů a navedení bojových prostředků (raket třídy „Kosmická loď—Země“) na cíle. Kromě toho v perspektivě bude možné použít pilotovaných kosmických prostředků univerzálně, ke kosmickému průzkumu i k úderům na objekty na Zemi.

V přechodovém období je pravděpodobné, že se bude uvažovat s použitím obou uvedených způsobů v určité kombinaci. Přitom pilotovaných manévrujících kosmických prostředků bude použito ke zničení strategických jaderných zbraní nepřítele s cílem likvidovat jeho možnost provést raketové jaderné úder. Systém umělých družic s pevně stanoveným programem letu i úderu může být použit k úderu na velké, strategicky důležité prostory a plošné objekty s cílem zničit jeho vojenský a ekonomický potenciál, narušit řízení státu a morálku obyvatelstva.

V dalším období bude v závislosti na rozvoji pilotovaných kosmických prostředků a účinnosti protikosmické obrany použito univerzálních pilotovaných kosmických prostředků schopných vést průzkum i provádět silné jaderné úder na pozemní objekty, nebo na objekty kosmického charakteru, jako např. velké kosmické stanice v kosmickém prostoru nebo na Měsíci.

Univerzální kosmické prostředky budou vyvedeny do kosmického prostoru na drá-

hy, ze kterých budou moci předpokládaný objekt nebo prostor úderu pozorovat a po krátkém manévru úder uskutečnit. Dá se předpokládat, že tyto prostředky budou udržovány v nepřetržité bojové pohotovosti metodou střídání v kosmickém prostoru a vybaveny průzkumovou aparaturou, prostředky jaderného úderu i prostředky protiraketové (protikosmické) obrany pro svou ochranu.

3. Boj s kosmickými a raketovými prostředky nepřítele v kosmickém prostoru

Podle současných údajů se dá předpokládat, že tato oblast použití kosmických prostředků bude se rozvíjet současně s rozvojem průzkumových a úderných prostředků. Jak je známo z oficiálního prohlášení vlády SSSR, problém protiraketové obrany byl v SSSR již vyřešen. V USA se této oblasti věnuje rovněž mimořádná pozornost. Již zavedený systém protiraketové obrany s raketami NIKE ZEUS dovozuje ničit rakety protivníka na vzdálenost 320 km ve výšce 150 km. Intenzivně se pracuje na dalším zdokonalení tohoto systému, jakož i na nových projektech s cílem vytvořit prostředek k ničení umělých družic země, letících po oběžné dráze až do výše 2000 km. Důležitost rozvoje systému protiraketové a protikosmické obrany spočívá v tom, že nelze v žádném případě počítat se zničením všech úderných jaderných prostředků nepřítele na Zemi a bude nutné ničit je za letu v kosmickém prostoru nebo při přiblížení se k objektům napadení.

Boj s kosmickými prostředky a raketami nepřítele bude veden dvěma základními způsoby:

- způsobem jaderných úderů na kosmodromy, raketové základny, letecké základny letounů — nosičů jaderných prostředků, na základny atomových ponorek a letadlových lodí a další objekty kosmického a raketového napadení;
- jejich ničení za letu.

Druhý způsob je daleko složitější než první.

Při ničení kosmických a raketových prostředků nepřítele na Zemi je třeba počítat s tím, že část těchto prostředků může být již v pohybu, že se nachází buď v kosmickém prostoru na oběžné dráze (družice) nebo ve vzduchu (letouny nosiče) nebo na oceánech — pod vodou (ponorky). Přitom ne všechny prostředky protivníka určené k jaderným, raketovým

a kosmickým úderům budou včas zjištěny naším průzkumem. Proto stále více vystupuje do popředí druhý způsob, tj. ničení kosmických prostředků a raket za letu.

Představu o složitosti tohoto úkolu nám dá prosté porovnání protiraketové a protikosmické obrany s protivzdušnou obranou. Soudobá PVO (obrana proti letounům a křídlatým raketám, které mají rychlost do M-2 až M-3) má ještě dnes přes kvalitativní zdokonalení řadu nevyřešených problémů, jako např. problém boje na malých výškách, zjišťování vzdušných cílů na dalekých přístupech, součinnost PLRS se stíhacím přepadovým letectvem a jiné. Složitost celé problematiky je tudíž nasnadě. Dá se předpokládat, že ničení kosmických prostředků a raket bude se řešit nově vytvořenými zbraněmi a systémy. Účinný boj s kosmickými prostředky vyžaduje především dokonalé systémy zjišťování umělých družic, kosmických lodí a raketoplánů, sledování těchto prostředků na dráhách pohybu, výpočet a navedení svých prostředků třídy Země — Kosmický prostor na cíle. V protikosmické obraně (dále PKO) však najdou uplatnění, v souladu s rozvojem dokonalějších prostředků, i systémy třídy „Vzduch—Kosmický prostor“, „Kosmický prostor—Kosmický prostor“, bezpilotní i pilotované prostředky PKO, raketoplány, protidružice a protirakety. Vedle aktivních prostředků PKO lze předpokládat rovněž rozsáhlé použití výkonných prostředků pro vytvoření rušení různých řídicích a zabezpečovacích systémů.

Jak ukazují dosavadní zkušenosti a poznatky, tato oblast použití kosmických prostředků z technického hlediska je nejsložitější a bude vyžadovat ještě značné úsilí v rozpracování potřebných systémů.

4. Zabezpečení velení a efektivnosti bojové činnosti hlavních druhů ozbrojených sil, zejména strategických prostředků jaderného napadení

Reálnost úkolů v této oblasti vyplývá z dosažené materiálně technické a vědecké základny v oboru radiotechniky a elektroniky vůbec a dále z úspěchu projektu kosmického programu SSSR. Použití nejnovějších technických prostředků dovoluje pronikavě zvýšit vzdálenost spolehlivého spojení na Zemi i v kosmickém prostoru. V současné době dosáhla vzdá-

lenost rádiového spojení několika desítek miliónů kilometrů. Tak např. sovětská kosmická meziplanetární stanice MARS-1 27. 1. 1963 byla vzdálena 43 mil. km od Země a v těchto podmínkách bylo s ní udržováno spolehlivé rádiové spojení.

Zvláštní význam pro zabezpečení činnosti ozbrojených sil má kosmická televize. Vypuštění několika umělých družic Země na oběžné dráhy s poloměrem 36 tis. km umožní udržovat jednotlivé družice nad stejným místem vůči Zemi. Tímto způsobem jsou vytvořeny podmínky pro sestavení komplexního televizního systému nad povrchem celé planety nebo nad zájmovými prostory jednotlivých válčíšť.

Pro velení druhů ozbrojených sil a zabezpečení efektivnosti jejich použití je možné využít kosmických prostředků v těchto směrech:

- využitím přírodních nebeských těles (bližších planet a Měsíce) nebo umělých kosmických těles jako pasivních retranslátorů pro odrážení rádiových vln;

- použitím umělých družic vybavených potřebnou radiotechnikou, televizní a infračervenou technikou;

- použitím speciálních kosmických lodí s aparaturou a systémy speciálního nebo univerzálního určení.

Možnosti využití kosmických prostředků pro velení, navigaci a zabezpečení činnosti ozbrojených sil rozšiřuje jejich prostorové použití a zvyšuje efektivnost bojové činnosti především z hlediska spolehlivosti a přesnosti pohybu a přiblížení k objektům úderu. Nejvýrazněji se toto projevuje na bojové činnosti dálkového bombardovacího letectva a námořních sil, především ponorek. Pro dálkové bombardovací letectvo, jako i pro ponorky — nosiče raket se rozhodující před odpálením rakety přesně určit svoji polohu vůči objektům na zemi. Přesné určení polohy má rozhodující význam pro přesnost zásahu objektu. K určení přesné polohy nosiče rakety (letounu nebo ponorky) s použitím kosmických systémů je třeba splnit dvě podmínky:

- zabezpečit trvale přesný pohyb družic po oběžné dráze;

- vytvořit podmínky přímé viditelnosti družice z letounu nebo ponorky (přímou viditelnost třeba chápat jako přímou viditelnost optickými i radiotechnickými prostředky).

Splnit tyto podmínky znamená, že v každé době je známa přesná poloha družice na oběžné dráze a letouny (ponorky)

— nosiče raket mohou přijímat signály vysílané z družic a na tomto základě přesně určovat svou polohu před odpálením raket. Pro vytvoření takového navigačního systému je třeba několik družic. Předpokládá se, že družice by byly vybaveny jedním vysílačem pro nepřetržité vysílání, zapisovacím zařízením, vysílačem parametrů dráhy družice a elektrickými zdroji. Parametry dráhy družice by měřily pozemní stanice a pravidelně by je vysílaly na družici, kde by byly zapisovány. Družice by vysílala tyto signály: svoje pojmenování, parametry družice, časový údaj. Vysílání by se opakovalo v intervalech jedné až dvou minut. Celková potřeba družic k vytvoření systému bude záležet na výšce jejich letu. Při výšce 800 až 1000 km spolehlivou činnost systému může zabezpečit 5–6 družic.

Velký význam má dále využití kosmických prostředků pro mapování a stanovení přesných souřadnic jednotlivých objektů na Zemi.

Na bojovou činnost všech druhů ozbrojených sil má vážný vliv počasí. Kosmické prostředky je možné úspěšně použít pro meteorologické pozorování nad velkými prostory Země. Význam použití těchto prostředků pro sledování meteorologických jevů v době války se ještě znásobuje, protože počasí nad územím protivníka se

bude z pochopitelných důvodů utajovat. Počítá se rovněž s vytvořením systému několika meteorologických družic, které by fotografovaly oblačnost a údaje předávaly do pozemních meteorologických středisek. Na základě údajů zjištěných družicemi bude možné vypracovávat dlouhodobé a přesné předpovědi počasí metodou rozboru charakteru vzdušnin (podle oblačnosti) a s úvahou na směr a rychlost jejich pohybu.

Použití kosmických prostředků pro válečné účely je reálnou skutečností již dnes. Dá se předpokládat, že v perspektivě úloha těchto prostředků se bude zvyšovat. Je proto nutné již dnes v oblasti vojenské teorie i praxe rozpracovávat možnosti použití kosmických prostředků a předvídat jejich vývoj a změny v názorech na použití různých druhů ozbrojených sil. Zaostávání v tomto směru je nepřijatelné. Sovětská vojenská věda vždy věnovala otázce nových zbraní mimořádnou pozornost. Rozpracování otázek využití kosmických prostředků pro válečné účely je i bude předmětem všech hlavních oblastí sovětské vojenské vědy, ke kterým tyto prostředky mají přímý či nepřímý vztah. Materiálně technická a vědecká základna jako i vynikající výsledky projektů sovětského kosmického programu to nejlépe dokazují.

VLIV KOSMICKÝCH PROSTŘEDKŮ NA SOVĚTSKOU VOJENSKOU VĚDU

Hlavní charakteristika kosmických prostředků (možnost nést silné jaderné náboje, rychlost a manévrující schopnost prostoru) ukazuje, že největší vliv mohou mít tyto prostředky na hlavní oblast — strategii.

Rozbor možností současných kosmických prostředků ukazuje, že směr a jednotlivé etapy kosmických programů, prováděných s cílem ovládnout kosmický prostor, povede k vytvoření nových systémů, kterými bude možné řešit celou řadu vojenských úkolů. V souvislosti s tím je nutné počítat s jejich vlivem na charakter činnosti různých druhů ozbrojených sil a hlavní skutečnosti — tj. možnosti bojové činnosti přímo v kosmickém prostoru. To je třeba chápat jako zákonitý jev vyvolaný novými prostředky i úkoly.

V současné době ovládnutí kosmického prostoru sice nemůže ještě podstatně ovlivnit způsoby ozbrojeného boje. Možnost kosmického strategického průzkumu a zabezpečení velení i bojové efektivity hlavních druhů ozbrojených sil však umožňuje již efektivní účast kosmických prostředků ve válce. Není pochyb o tom, že v nedaleké budoucnosti rozvoj kosmických prostředků umožní i řešení dalších vážných úkolů, jako jsou provádění jaderných úderů z kosmického prostoru a řešení PKO. Zdokonalení kosmických prostředků vážným způsobem ovlivní samotný charakter války. Použití kosmických prostředků pro úderů na objekty na Zemi a s tím i související rozvoj PKO vytvoří nový druh ozbrojeného boje — boj v kosmickém prostoru. Nový druh boje bude plně využívat obrovských možností a rychlosti. Vliv boje v kosmickém prostoru ovlivní charakter války v těchto zásadních směrech:

- prudce se zvýší prostorový rozmach ozbrojeného boje;
- vzroste nebezpečí možnosti překvapivého napadení;

— faktor času se stane rozhodujícím — bude nutné počítat nejen s hodinami, ale i minutami a vteřinami;

— tím vším ještě více se zvýší rozhodující význam počátečního období války, prvního dne války, prvního hromadného raketového jaderného a kosmického úderu.

V souvislosti s tím vyvstane nutnost řešit řadu nových otázek v hlavní oblasti strategie. Novým způsobem bude třeba rozpracovat vedení strategického průzkumu, plně využívat možnosti vedení průzkumu již v mírových podmínkách. Vzhledem k tomu, že strategický kosmický průzkum může zabezpečit splnění takového úkolu jako je odhalení bezprostřední přípravy nepřítele k válce, nutno strategický průzkum přísně centralizovat a zabezpečit rychlé pronikání zpráv na kompetentní místa státního i vojenského velení.

V oblasti strategického plánování bude nutné řešit takové otázky, jako:

— vyhodnocení zranitelnosti vojenského, ekonomického a morálního potenciálu nepřítelů (koalice nepřátelských států) jako i jeho kosmických prostředků a prostředků protiletadlových raket (dále PLR) a PKO;

— postavení úkolu všem druhům ozbrojených sil (podle jejich možností) ničit kosmické prostředky nepřítele.

V oblasti plánování bojové činnosti bude nutné sladit úder kosmických prostředků s úderem raketových vojsk strategického určení. V oblasti přípravy válčiště bude nutné provést řadu náročných a nákladných opatření, souvisejících s výstavbou kosmodromů a dalších zařízení. V přechodovém období použití úderných kosmických prostředků v počátečním období války bude spadat do celkové strategické operace, ve které hlavní úkoly budou plnit raketová vojska strategického určení.

Změní se podstatně i požadavky na ochranu státního území. Již dnes PVO přerůstá v PRO a dá se předpokládat, že PRO bude dále přerůstat v PKO. Požadavky na PKO převyšují daleko všechny naše představy, vzniklé při řešení PVO a PRO. Tak např. protikosmická obrana musí zabezpečit:

— průzkum celého kosmického prostoru v hranicích možného pohybu kosmických prostředků, sledovat pohyb všech kosmických prostředků na oběžných drahách a při manévrování v kosmickém prostoru;

— mít pozemní i kosmické prostředky ke zničení kosmických prostředků nepřítele a prostředky rušení jeho řídících a naváděcích systémů.

Strategický význam použití kosmických prostředků vyžaduje přísnou centralizaci velení a jejich podřízení nejvyšším politicko-státním orgánům.

Vliv kosmických prostředků na strategii byl v hlavních rysech objasněn. Jaký mohou mít kosmické prostředky vliv na vojenskou doktrínu? Bezesporu se jejich vliv projeví i ve vojenské doktríně, což vyplývá z její spojitosti se strategií. Jestliže kosmické prostředky zvyšují možnosti vedení války vcelku, vojenská doktrína jistě dokáže v daných podmínkách rozpracovat a sladit nové možnosti v jednotný dokonalý systém použití ozbrojených sil pro dosažení politických cílů války.

Vliv použití kosmických prostředků na operační umění je pochopitelný a vyplývá z podřízenosti operačního umění strategii. Vliv kosmických prostředků (spojovacích, navigačních, meteorologických) se již dnes projevuje v operacích dálkového bombardovacího letectva i vojenského námořnictva, zejména ponorek, především ve zvýšení efektivnosti jejich použití. V operačním umění pozemních vojsk se jistě odrazí zvýšené možnosti strategického průzkumu. V činnosti všech druhů ozbrojených sil se příznivě odrazí zvýšení operativnosti a spolehlivosti velení a spojení.

Některé otázky metodiky práce štábu armády v dynamice střetného sražení

Podplukovník Evžen Kocmich

Metodika práce štábu armády při přípravě rozhodnutí velitele armády pro střetné sražení

Ke střetným sražením bude docházet již v průběhu prvních operací počátečního období války. Situace, v níž budou nazrávat podmínky pro přechod do střetného sražení, bude zpravidla velmi složitá a na jednotlivých taktických i operačních směrech značně rozdílná.

Velitel vyššího operačního svazu i příslušný velitel armády a jejich štáby musí v této době usměrňovat svoje úsilí na včasné a co nejúplnější určení operační sestavy nepřítele a zejména jeho prostředků hromadného ničení. Musí zjistit, kde jsou hlavní síly nepřátelského uskupení, s kterými dojde ke střetnutí. Stejně úsilí musí zmíněné štáby věnovat stálému sledování operačních a hlubokých operačních záloh, zvláště tankových a obrněných divizí a jejich činnosti. Musí propočítávat a znát časové možnosti jejich zásahu, s důrazem na směr a prostor pravděpodobného střetnutí. Štáb armády musí podle pokynů velitele nepřetržitě upřesňovat další potřebné údaje o nepříteli ve štábech sousedních armád a ve štábu fronty.

K získání potřebných informací a zpráv musí štáb armády s dostatečným časovým předstihem vydávat upřesňující a doplňkové průzkumné úkoly podřízeným průzkumným orgánům, letectvu a vojskům. Zvláštní důraz musí být při tom položen na zjištění přesunů a prostorů rozmístění

nepřátelských prostředků jaderného napadení.

Velitel armády dříve než dostane úkol zničit nepřítele ve střetném sražení, musí znát kromě situace nepřítele i situaci vlastních vojsk, sousedů a záloh velitele fronty, zúčastní-li se tyto nadcházejícího střetného sražení. Štáb armády musí znát stav a možnosti vlastních raketových prostředků, jejich zabezpečení jadernou municí, pohotovost jednotlivých raketových jednotek, možnosti jejich manévru palbou i pohybem.

Štáb armády musí dále znát situaci vlastních průzkumných a předsunutých odřadů a vojsk v dotyku, dosud nezasazených druhých sledů a záloh a situaci vzdušných výsadků, připravených k zasazení v průběhu střetného sražení.

Správné rozhodnutí velitele armády pro střetné sražení bude dále podmíněno znalostí radiační a chemické situace a především na těch směrech a v tom prostoru, kde se očekává střetnutí hlavních sil. Proto štáb armády musí soustavně hodnotit radiační a chemickou situaci a včas usměrňovat radiační a chemický průzkum na předpokládané směry rozhodující činnosti vlastních vojsk.

** K úspěšné a včasné přípravě podkladů pro řešení nové situace a nového úkolu armády, musí být všichni*

funkcionáři štábu schopni předvídat možný průběh nadcházejícího střetného sražení. Proto bude štáb armády v údobí před zahájením střetného sražení předběžně propočítávat, na kterých čarách a v kterých prostorech je možno očekávat střetnutí s nepřítelem, bude kalkulovat přesuny přes vodní toky, kde zamořit terén, kde volit epicentra jaderných výbuchů, prostory a čas vysazení vzdušných výsadek a další. Tato činnost umožní

podstatně zkrátit přípravu a rozhodnutí velitele.

Bez prvků předvídaní se v soudobém střetném sražení velitel armády, náčelník štábu, náčelník operačního oddělení a prakticky všichni příslušníci štábu armády neobejdou. Každý pracovník štábu musí umět myslet několik hodin dopředu. *Tento požadavek jen potvrzuje nutnost maximální informovanosti všech příslušníků štábu armády.*

Rozhodnutí velitele armády pro střetné sražení

Závěry z všestranného zhodnocení situace budou veliteli i štábu armády podkladem pro správné a rychlé reagování na vývoj situace, pro přípravu reálných podkladů a vydání rozhodnutí.

Hlavním prostředkem, který bude velitel armády ovlivňovat do zahájení střetného sražení vzniklou situací a její další vývoj, budou především úder y jaderných raketových zbraní a le tectva. Velitel armády bude na základě znalostí situace na frontě provádět *včasný manévř zvláště tankovými divizemi na ten směr, kde předvídá rozhodující úder armády.*

Základem rozhodnutí velitele armády pro střetné sražení bude stručná direktivní směrnice velitele frontu (šifrovka), výpis z plánu použití jaderných zbraní a nejnutnější odborné směrnice.

Úkol pro střetné sražení obdrží velitel armády zpravidla v průběhu útočné operace. To znamená, že *štáb armády musí být schopen řídit tuto operaci a současně připravovat střetné sražení.* Poněvadž celý štáb a velitel armády žijí situací, nedá jim ujasnění nového úkolu a zhodnocení celkové situace mnoho práce. Velitel s nejbližšími spolupracovníky může mít připraven zámysl střetného sražení za 15 až

20 minut. Nejvíce z tohoto času zabere nutné úvahy a propočty o použití jaderných zbraní. Zámysl zpracovává osobně velitel armády podle návrhů vedoucích funkcionářů skupiny velení, nejlépe v operačním stanu nebo stanu velitele. Návrhy rozhodnutí náčelníka štábu nebo náčelníka operačního oddělení nebudou účelné. Po krátké operační orientaci štábu o novém úkolu, po vyslechnutí zámyslu velitele armády pro střetné sražení a vydání nutných pokynů celkem za 25–30 minut, připraví složky štábu za dalších 15 až 20 minut nutné podklady pro rozhodnutí velitele.

Rozhodnutí může tedy velitel armády vydat asi za jednu hodinu po obdržení směrnice velitele frontu.

Při vydávání rozhodnutí a pokynů se velitel armády stručně zmíní o nejdůležitějších otázkách operační součinnosti, s důrazem na zabezpečení a sladění činnosti raketových vojsk, le tectva a divizí. Tyto otázky předají směroví důstojníci a vyslaní důstojníci štábu armády osobně velitelům a štábům podřízených svazků.

Rozhodnutí velitele armády bude velmi stručné a bude obsahovat jen zámysl s důrazem na použití jaderných zbraní, úkoly podřízených svazků, některá zvláštní opatření operač-

ního zabezpečení a případné změny míst velení.

V zámyslu pro střetné sražení velitel armády zpravidla vyjádří

— jak, kterými silami a prostředky, v kterém prostoru vytvořit výhodné podmínky pro střetné sražení hlavních sil,

— jak, kterými silami a prostředky zničit hlavní uskupení nepřítele.

Možná formulace zámyslu velitele armády pro střetné sražení by mohla být tato:

„Jadernými údery postupně rozbít hlavní uskupení... nepřítele v prostoru...“

Hromadný úder v Č-20 provést všemi prostředky armády a divizí na hlavní uskupení raketových prostředků, letišť a tankové jednotky nepřítele.

S využitím účinků tohoto úderu zahájit střetnutí hlavních sil úderem na rozhodujícím směru činnosti... Úder... divize vést na samostatném směru...

Bližší úkol: rozbít prvosledové svazky uskupení nepřítele, proniknout do hloubky jeho sestavy a do... hodin vyjít do prostoru...

Další úkol: Zasazením divizí druhého sledu a vysazením výsadku do prostoru... zničit přisunované zálohy nepřítele a vytvořit podmínky pro dokončení zničení jeho hlavních sil do rána...

Operační sestava ve dvou sledech: V prvním sledu tři divize..., ve druhém sledu dvě...

Pohotovost vojsk v... hodin.“

V zámyslu musí být vyjádřeno, které části nepřátelského uskupení budou zničeny jadernými zbraněmi a jak využít těchto úderů divizemi k dokončení zničení nepřítele.

Nejdůležitější pro úspěch střetného sražení je správná a rychlá volba cílů

jaderných úderů a podle nich včasné určení rozhodujícího směru úderu armády a jednotlivých divizí.

Použití jaderných zbraní a manévr sil k maximálnímu využití jejich účinku tvoří jádro zámyslu velitele armády pro střetné sražení. Proto úsilí štábu musí být zaměřeno hlavně k zjištění těch cílů, jejichž zničením se vytvoří předpoklad pro drtivý úder a rychlý postup sestavou vojsk nepřítele a zvláště tankových divizí.

Při určování a vyhodnocování cílů pro jaderné údery v době do zahájení střetného sražení i v jeho dynamice nevystačíme s doposud vžitou metodikou práce štábu armády. Jaderné údery musí být zasazeny v nejkratších časových lhůtách. Zásada „kdo s ko-ho“ zde platí v plné míře.

Proto všichni, kdo se ve štábu armády podílejí na rozhodování o použití jaderných zbraní, musí být v této době spolu v nejtěsnější součinnosti.

Je proto nutné, aby operační oddělení se specialisty ZHN, oddělení průzkumu, štáb NRV a LOS vytvořily spolu s velitelem a NŠ jedno *společné centrum velení a rozhodování o jaderných úderech*. Proti dosavadní zvyklosti členit štáb armády na skupiny by toto složení první skupiny velení a rozhodování o jaderných úderech bylo trvale nejvýhodnější.

Včas a s maximální efektivností provést jaderné údery, získat palebnou převahu a dosáhnout výhodného poměru sil na směrech úderů divizí, to je podmínkou úspěchu ve střetném sražení. Proto je nutné metodiku práce štábu armády v tomto smyslu stále zdokonalovat za plného využití prostředků mechanizace a automatizace.

Při použití vzdušných výsadků bude nutné přihlédnout při volbě směrů úderů k tomu, aby došlo ke spojení vojsk s výsadky ve stanovené době. Je třeba vzít v úvahu, že rychlost po-

stupu divizí v dynamice střetného sražení bude nerovnoměrná, menší než průměrná rychlost v útočné operaci.

Po vydání rozhodnutí velitele armády v trvání asi 30 min., složky štábu musí nejpozději za dalších 30 minut vyhotovit potřebné rozkazy a krátká bojová nařízení pro podřízené svazky a útvary. To předpokládá *vysoký stupeň připravenosti každého příslušníka štábu, aby dovedl řadu otázek ve smyslu rozhodnutí velitele armády iniciativně řešit sám.*

Dalším závažným úkolem štábu bude co nejrychleji doručit tyto rozkazy a nařízení velitelům svazků a útvarů a prověřit pochopení nových nebo změněných úkolů. Zvlášť důležité bude, aby velitelé divizí znali dobu, místa a druh plánovaných vlastních jaderných úderů a směry úderů všech divizí. Na organizaci součinnosti nebude zpravidla čas. Nejnutnější úkoly a opatření součinnosti budou obsaženy v rozkaze a bojových nařízeních (součinnostní signály, signály dosažení čar apod.).

Rozkazy a nařízení budou zpravidla doručovány směrovými důstojníky ar-

mády. Současně vyjedou ke svazkům a útvarům i další důstojníci štábu, aby na místě objasnili velitelům svazků a útvarů zámysl, úkoly i součinnostní otázky ve sražení jako celku.

Úloha směrových důstojníků v dynamice střetného sražení zvlášť nabude na svém významu. Na nich bude ležet prakticky veškerá tíha doručení rozkazů i získávání zpráv o situaci vojsk. V jejich prospěch musí být v této době zaměřeno úsilí všech spojovacích prostředků.

V této době bude nejvíce záležet na *umění štábu plně využít mechanizačních prostředků, soudobé sdělovací techniky, nejvhodnějších a nejrychlejších dopravních prostředků jako vrtulníků, důstojnických motospojek a podobně.* Podle vzdálenosti, rychlosti práce sdělovací techniky a rychlosti dopravních prostředků, mohou divize obdržet nový úkol pro střetné sražení za dvě hodiny po obdržení směrnice frontu štábem armády. Pohotovost vojsk armády k vyrazení do střetného sražení může být asi za tři hodiny po obdržení této směrnice štábem armády.

Práce štábu armády v dynamice střetného sražení

Složitým úkolem štábu v dynamice sražení bude zabezpečit spolehlivé a nepřetržité velení a spojení, zejména tehdy, zúčastní-li se střetného sražení i část sil sousedních armád. Potom bude jednotný systém velení organizovat štáb frontu a velitelem v takovém případě bude určen ten velitel armády, jehož hlavní síly povedou střetné sražení. Jen jednotné velení bude s to zabezpečit sladění úsilí všech zúčastněných vojsk k dosažení společného cíle — rychlé a úplné zničení nepřítele s minimálními vlastními ztrátami.

Efektivnost a kvalita práce štábu armády v dynamice střetného sražení bude velmi záležet na vnitřní informaci ve štábu. *Všechny důležité zprávy, pokyny velitele a jeho rozhodnutí musí být ihned známy na všech pracovištích štábu. Podtrhuji na všech pracovištích štábu i zdánlivě méně důležitých. Jestliže se štábu podaří zaktivizovat a zmobilizovat celý štáb do posledního příslušníka, zajistit plnou informovanost všech příslušníků štábu, pak bude řízení operace v dynamice střetného sražení zabezpečeno.*

Proč informovanost všech přísluš-

níků štábu? Proto, poněvadž spád bojové činnosti vojsk ve střetném sražení bude takový, že bude vyžadovat maximálního vypětí, iniciativu, rychlost a přesnost v práci každého příslušníka štábu. *Bez informovanosti, širší znalosti úkolu je iniciativa štábních pracovníků buď vůbec nemožná nebo nesprávná.* Nesprávná iniciativa může pak být v této formě bojové činnosti, bohaté na náhlé změny a zvraty situace, příčinou i nejhorších následků.

Rychlost, včasnost hlášení a informace o situaci na frontě bude převážně záviset na systému utajení, na jednoduchosti a vhodnosti pomůcek utajeného velení.

Požadavek rychle a včas doručovat rozkazy a hlášení musí zde mít přednost před požadavkem vysokého stupně utajení. Spád událostí na frontě bude takový, že druhá strana nebude mít prakticky čas rozluštit ani nejjednodušší kód a přijmout příslušná protipatření. Proto 6. oddělení musí za pomoci příslušných štábů armád a divizí dále hledat takové pomůcky utajeného velení, které by plně zabezpečily velení v dynamice střetného sražení.

Zvláštnosti střetného sražení se odrazí i v práci štábu týlu. Zdálo by se, že střetné sražení snad nebude tak náročné na materiálně technické a zdravotnické zabezpečení, jako např. typický útok z toho důvodu, že celé střetné sražení armády se odehraje podle mého názoru v prostoru asi stokrát sto kilometrů a vojska armády po dobu 1—2 dní budou operovat prakticky jen v tomto prostoru. Ovšem tvrdost bojů v tomto prostoru přinese zpravidla oboustranně velké ztráty osob i materiálu, velkou spotřebu munice všech druhů, PHM atd. *A strana, které zůstane ke konci sražení více sil*

a prostředků k posledním úderům, ta vyhraje.

Stejně jako použití jaderných zbraní si vynucuje rychlé rozhodování, stejně je nutné zkrátit na minimum přípravu a rozhodování o opatřeních materiálního rázu pro zabezpečení střetného sražení.

Střetné sražení musí se dovést do konce s největší rozhodností, podle mého názoru i bez ohledu na počet rentgenů, který vojska a štáby obdrží v průběhu sražení. Střetné sražení nese sebemenšího zaváhání a ochabnutí činnosti vojsk a štábů. Budou-li vojska obou stran současně v prostoru radioaktivně zamořeném (a tak tomu ve střetném sražení zpravidla bude), obdrží přibližně stejnou dávku rentgenů a bude pak záležet jen na tom, která strana je odolnější, která si do střetného sražení přinesla méně rentgenů z předcházejících bojů. Z toho vyplývá, že *úspěch ve střetném sražení bude mít ta strana, která bude lépe připravena z hlediska OPZH.*

Je proto nutné, aby v dynamice sražení byla zajištěna rychlá informace štábu armády o atomové situaci v celém jejím zájmovém prostoru. Touto rychlou informací štábu armády a štábů divizí bude účelné zajistit samostanou síť, organizovanou štábem frontu, která umožní rychle upřesnit atomovou situaci, včas uvědomit vojska a vydat doplňující nařízení velitele. (Návrh sítě podle gen. J. Voštery, VM č. 3/1961).

V dynamice střetného sražení budou rozhodovat minuty o výsledku střetnutí. Velitel armády bude muset mnohdy rozhodovat o úderech raket a letectva v případě zjištění nových prostředků jaderného napadení a jiných důležitých cílů, jejichž zničení může v zásadě ovlivnit výsledek střetného sražení.

Skupina velení a rozhodování o ja-

derných úderech nesmí ztratit přehled o jaderných nábojích, o pohotovosti a stavu raketových a leteckých nosičů. Zde musí štáb plně využít všech opatření mechanizace a automatizace informací. Štáb armády se neobejde bez automatického přenášení rozkazů podřízeným útvarům a svazkům k provedení jaderných úderů. Dosavadní způsob kódování u těchto rozkazů v dynamice střetného sražení neobstojí.

Nejnutnější dokumentace, hlavně bojová nařízení a hlášení, která štáb armády a štáby divízi v dynamice střetného sražení budou zpracovávat, musí být stručná — telegrafická. Nařízení a hlášení budou obsahovat jen body nezbytně nutné pro řešení dané situace a musí být předána vykonavateli nebo příjemci včas.

K zabezpečení nepřetržitosti práce štábu armády v dynamice střetného sražení bude účelné obsadit a organizovat práci na VS a PVS tak, aby obě místa velení byla přibližně stejně obsazena, každé však s menším počtem osob, než jak je dnes zvyklostí obsazovat VS armády. *Tato dvě stanoviště by se podle situace — (zvláště atomové) střídala ve velení. I přes určité nevýhody např. rovnocenné zabezpečení obou míst potřebnými pojítky, plná současná informovanost VS i PVS o situaci apod., bude tento způsob nejlépe zabezpečovat nepřetržitost a*

spolehlivost velení, odpočinek velitele, náčelníků a všech příslušníků štábu. Úkolem štábu armády bude, stále hledat a nacházet racionální znásobení přirozených fyzických a duševních schopností a možností každého příslušníka štábu mechanizační a automatizační technikou. Zabezpečit efektivní a cílevědomé využití mechanizačních prostředků v práci štábu armády v dynamice střetného sražení je v silách a možnostech velitele a štábu. Jde zejména o linkový a rádiový dispečink, diktafon, magnetofon, grafické reprodukční metody jako barevná hektografie a fotokopírovací přístroj typu „DOKUFO“ a zvláště signální kódové zařízení, které umožňuje přijímat a vysílat smlouvané signály nebo kódy stručných rozkazů a hlášení mezi štábem armády a štáby divízi. Přenos lze provádět po předběžných linkových a směrových pojítkách po sestavení lexikonu předem dohovořených signálních tabulek.

Postupná úplná mechanizace a dále automatizace ve štábní práci umožní zmenšovat počty příslušníků štábů a na druhé straně vytvářet větší počet rovnocenných míst velení.

Rozhodování velitele v dynamice střetného sražení nebude mít etapový charakter, ale charakter postupného rozhodování formou krátkých rozkazů a nařízení, předávaných signály v jednotlivých závažných situacích.

Závěr

Uvedl jsem některé názory na metodiku práce štábu armády při přípravě rozhodnutí velitele armády a v dynamice střetného sražení na základě vlastních zkušeností ze štábní práce a studia teorie. Chtěl jsem upozornit na některé teoretické problémy i praktická opatření.

Na úrovni dělby práce ve štábu armády, na iniciativě, informovanosti, schopnosti velitele, náčelníků a všech důstojníků štábů rychle se rozhodovat, na stupni mechanizace a automatizace štábních prací, na morálně politické stmelivosti štábu bude záviset úspěch armády v soudobém střetném sražení.

Hlavní cíl článku vidím v potřebě dále zvyšovat zájem o otázky řízení soudobých operací s důrazem na jejich dynamiku.

Poznatky průzkumového zabezpečení divize

Podplukovník František Nepožitek

Základním předpokladem komplexního průzkumu je včasné a reálné zplánování činnosti všech sil a prostředků průzkumu divize. Plánování průzkumu musí především vycházet z rozboru úkolu divize, zhodnocení situace nepřítele, což v praxi znamená reálné zvážit jaké zprávy o nepříteli a terénu musí být zjištěny, aby stanovený úkol divize byl úspěšně splněn. Vedoucí úloha velitele a náčelníka štábu spočívá především v tom, že ukládá průzkumovým orgánům úkoly především pokud jde o objekty, o kterých chce mít zprávy v prvním pořadí. Tento postup bude zabezpečovat, že síly a prostředky průzkumu, zejména druhů vojsk, se nebudou třístit.

Průzkumná rota nebude nikdy plnit úkol jako celek. Jednotlivé její průzkumné prvky v boji plní různé úkoly, které často svým charakterem vyžadují i odlišné zabezpečení. Jde především o tyto úkoly:

- zabezpečit, aby se PzO a SPZH dostaly ve stanovenou dobu a na určené čáře před čela bojových sestav útvarů;
- zabezpečit včasné a bezpečné zasedání PzS, zejména jde-li o jejich přesun vzdušnou cestou;

- umožnit průzkumným jednotkám zaujmout takové prostory ve vlastní sestavě, které dávají záruku minimálního ohrožení ze strany nepřítele a maximální výsledky jejich práce;

- vytvořit podmínky pro nepřetržité a spolehlivé spojení k řízení sil a prostředků průzkumu a rychlému předávání získaných zpráv;

- materiálně zabezpečit jednotlivé síly a prostředky průzkumu vzhledem k jejich úkolu a složitosti zásobování.

To vše vyžaduje úzkou součinnost všech odborných náčelníků s náčelníkem průzkumu svazku.

Ten, jako hlavní organizátor veškeré průzkumné činnosti na štábu divize, je povinen podávat odůvodněné a reálné návrhy náčelníkovi štábu na použití všech sil a prostředků průzkumu. Dále musí do všech podrobností domyslet jaké zabezpečení budou úkoly vyžadovat. Metoda práce štábu divize a zejména oddělení průzkumu musí být vždy taková, aby ne-

zabírala čas nutný na dovedení rozkazu vykonavatelům a na opatření k organizaci průzkumu. To předpokládá, aby hlavní funkcionáři štábu svazku znali zásady činnosti průzkumné rot a mohli sami reálně posoudit, co jejich zabezpečení vyžaduje.

Uvedu možný postup práce při průzkumovém zabezpečení boje.

Po první informaci o úkolu a hrubém zámyslu velitele armády, vydá náčelník štábu pokyny především k zabezpečení průzkumu pro potřeby jaderných úderů. Na základě podkladů získaných z oddělení průzkumu armády přikročí náčelník průzkumu divize ke studiu nepřítele a úkolů průzkumu a současně je zakresluje do mapy.

Jakmile se velitel divize rozhodl, musí oddělení průzkumu upřesnit a dokončit plán průzkumu (sestavu a pásmo divize, objekty průzkumu, složení a sestavu sil a prostředků průzkumu). V této době může již důstojník, určený pro řízení průzkumných skupin, dokončit svoji práci na dokumentaci nutné pro plánování a organizaci jejich přípravy a řízení. Stejně tak i důstojník pro řízení rádiového průzkumu. Zde platí zásada, že podřízeným je třeba dávat podklady průběžně a nikoli až k určitým momentům. Každé rozhodnutí náčelníka průzkumu o použití sil a prostředků průzkumu podléhá schválení velitele nebo náčelníka štábu; pak jsou ihned formou bojových nařízení pro průzkum předávána průzkumným jednotkám a podřízeným štábům. V bojových nařízeních pro průzkum, vydávaných po rozhodnutí velitele divize, musí být podchycena všechna předběžná nařízení, která oddělení průzkumu vydalo v průběhu plánování.

Kromě výkazové mapy musí být na oddělení průzkumu divize ucelený přehled o prostředcích jaderného napadení nepřítele. Ten se vede v samostatné mapě nebo formou tabulky přímo v plánu průzkumu. (Na zvláštní mapě se zpracovává zpravidla jen tehdy, je-li divize mimo boj a je více času na důsledné a detailní zhodnocení situace.) V každém případě se v přehledu uvádějí:

- všechny zjištěné a předpokládané atomové zbraně v pásmu svazku, prostory jejich rozmístění a palebná postavení;
- síly a prostředky průzkumu vyčleněné ke zjišťování atomových zbraní;
- které prostředky jaderného napadení byly zjištěny a jakým způsobem zničeny;
- jaké nové atomové zbraně a jiné prostředky hromadného ničení lze očekávat a v kterých prostorech.

Nepřetržitý přehled o atomových zbraních a jiných prostředcích hromadného ničení musí dávat stále přesný obraz o jejich situaci a manévru a je souhrnem zkušeností pro další průzkum a boj s nimi.

Závažným dokumentem sloužícím k podrobnému vyhodnocování zpráv a řízení průzkumu štábem armády jsou **pravidelná průzkumová hlášení divízi**.

V nich i když se dávají zprávy vyhodnocené, bývá ve většině případů třeba uvést stupeň hodnověrnosti zpráv, kdy a z jakého pramene byly zprávy získány.

Podobně jako je informován štáb armády, je nutné pravidelně informovat i štáby podřízených útvarů. Tuto informaci nelze v současných podmínkách a možnostech považovat za další dokument. Štáb se nesmí utápět ve zbytečném papírování; informovat je nutné velmi pružně a využívat všech možností. Někdy postačí osobní informace příslušníků štábů svazku, kteří vyjždějí k vojskům, jindy informace prostřednictvím styčných důstojníků nebo informace v bojovém nařízení pro průzkum. Průzkumová informace jako samostatný dokument se zpracovává jen tehdy, dostává-li pluk nový úkol, podstatně odlišný od původního a štáb pluku nemá o situaci nepřítele dostatečný přehled.

Uvážíme-li, že se divizi určují úkoly zpravidla na 24 hodin, pak je samozřejmé, že každý den se musí plánovat bojová činnost na příští den, a to nejpozději v odpoledních hodinách. Z toho vyplývá, že i plán průzkumu bude zpravidla také vždy na 24 hodin. Vycházíme-li z toho, že úkol divize odpovídá hloubce 70–80 km, pak i úkoly průzkumu jsou plánovány zhruba do 100 km. To však neznamená, že v průběhu boje tak, jak se vojska přibližují k dosažení dalšího úkolu, že se zkracuje i hloubka činnosti průzkumu. S postupem vojsk se plánují další síly a prostředky, přesunují se stávající a tak se dosah stále prodlužuje až při dosažení dalšího úkolu divize je v podstatě průzkumově zabezpečen i nový úkol svazku, který však

bude muset být upřesněn po rozhodnutí velitele divize. Z toho vyplývá, že nový plán průzkumu bude prakticky pokračováním původního plánu a vzhledem k tomu, že se bude na něm pracovat průběžně celý den, nebude jeho dokončení časově příliš náročné. Z toho můžeme vyvodit, že **práce oddělení průzkumu je nepřetržitá a začíná sledováním nepřítele prostřednictvím štábu armády ještě před rozhodnutím velitele divize a pokračuje stále s potřebnou předvídatostí**.

Souběžně s plánováním začíná již vlastní řízení průzkumu. Bylo by vážnou chybou domnívat se, že teprve až je plán průzkumu hotov a schválen, nastává jen období řídicí činnosti oddělení průzkumu. Vždyť samotná předběžná nařízení pro průzkum, příprava sil a prostředků průzkumu jsou prvním krokem k jejich nepřetržitému řízení v průběhu bojové činnosti. Naopak zase plánování průzkumu není ukončeno se zahájením boje, ale i dále musí být plán upřesňován a konkrétnizován podle vývoje situace. Vždyť ani nepřítel při sebelepším jeho vyhodnocení nemusí dělat přesně to, co jsme předpokládali. Tak se plánování a řízení průzkumu neustále prolíná a nelze je časově oddělit.

Řízení průzkumu tedy v podstatě zahrnuje veškerou činnost velitele, štábu a zejména oddělení průzkumu při plánování, organizaci, přípravě sil a prostředků průzkumu a jejich usměrňování v průběhu bojové činnosti.

Řízení sil a prostředků je u štábu divize stále složitější a má celou řadu zvláštností, které vyplývají zejména z rozdílného charakteru jejich činnosti a požadavků na přísné utajení.

Svým charakterem je nejsložitější vyhodnocování zpráv rádiového průzkumu. Zprávy získané jednotkou odposlechu a zaměřovacími jednotkami obvykle nedávají přímou odpověď na otázky stanovené úkolem pro rádiový průzkum. Potřebné údaje mohou být získány jen pečlivým vyhodnocením všech získaných zpráv. Proto kromě hodnocení zpráv taktického charakteru je nutné pečlivě vyhodnocovat provoz sledovaných sítí a především stanovit průzkumnou hodnotu zjištěných rádiových stanic a zabezpečit potom jejich pečlivé sledování. Správné provozní vyhodnocování zabezpečuje dokonale využití sil a prostředků rádiového průzkumu. Vyhodnocování zpráv rádiového průzkumu zahrnuje jejich detailní a hluboké studium a zevšeobecnování dříve získaných

poznatků s cílem získat nejvíce pravidelných a úplných údajů o nepříteli. Vyhodnocování rádiových průzkumných zpráv se uskutečňuje nepřetržitě na všech stupních rádiové průzkumné jednotky, na oddělení průzkumu divize i na vyšších štábech.

Nedílnou součástí vyhodnocování rádiových zpráv je studium organizace rádiového spojení a jeho zvláštností, pravidel rádiového provozu a technických údajů rádiových stanic, určení příslušnosti rádiových sítí a každé jednotlivé rádiové stanice podle národnosti, druhu vojska, svazku, útvaru i jednotky.

Údaje rádiového průzkumu se převážně skládají z většího počtu různorodých zpráv, z nichž mnohé samy o sobě nemají zánlivě průzkumné hodnoty. Jednotlivé rádiové zprávy, věty, slova, jména, adresy, smluvené signály apod. ve svém sou-

hrnu mohou však při jejich vyhodnocení a srovnání dát velmi cenné poznatky.

Předpokladem úspěchu při vyhodnocování rádiových průzkumných zpráv je vysoká úroveň speciální přípravy rádiových průzkumníků, zvláště důstojníků vyhodnocovačů u jednotky i příslušníků oddělení průzkumu divize. Jde především o podrobné znalosti techniky, organizace a systému jeho spojení.

Zprávy od ostatních sil a prostředků průzkumu přicházejí na oddělení průzkumu divize v původním znění tak, jak byly získány. Je nutné je vyhodnotit a porovnat s dosavadními získanými poznatky. Ve svém souhrnu jsou získané zprávy současně podkladem jak pro další plánování a řízení jednotlivých sil a prostředků průzkumu tak i doplňkem zpráv štábu armády a zejména vzdušného průzkumu.

Sily a prostředky průzkumu

Pozorování při bojové činnosti divize v soudbových podmínkách zůstává základním způsobem získávání zpráv o nepříteli a terénu. Pozorují velitelé, pozorovatelé a pozorovací hlídky všech druhů vojsk nepřetržitě ve všech druzích boje.

V divizi se k pozorování určují především střelecké a tankové jednotky, jednotky druhů vojsk a služeb, které získávají zprávy pro potřeby svých velitelů, nezbytné k vedení úspěšné bojové činnosti. Znamená to, že při výcviku, při všech taktických cvičeních je nutné všechny velitele vést k tomu, aby organizovali širokou síť pozorovatelů a pozorovacích hlídek a tím zabezpečili získávání zpráv z přímého dotyku s nepřítelem. Průzkumná rota divize není schopna zabezpečit pozorování v celé šíři i hloubce pásma činnosti divize. Zatím mohou být vyčleněny z průzkumné roty pro pozorování maximálně 1—2 obrněné transportéry, použité jako pozorovací hlídky na nejdůležitějších směrech činnosti divize.

Tytéž zásady platí i při organizování výpadů a léček. I zde je nutné použít k tomu účelu zejména tankových střeleckých jednotek a na druhé straně průzkumnou rotu ponechat k plnění daleko složitějších a náročnějších úkolů.

K vytvoření průzkumného odřadu jsou u průzkumné roty určeny tanková četa, 2 čety obrněných transportérů a motocyklová četa. Na první pohled se zdá, že je to dostatečná síla. Nesmíme však zapomenout vytvořit zálohu průzkumu pro štáb divize, zpravidla v síle jedné čety

obrněných transportérů a alespoň jednoho motocyklového družstva. Proto je nutné, aby štábem divize bylo zváženo zesílení průzkumného odřadu zejména tankovými a střeleckými jednotkami za účelem zvýšení možnosti vést průzkum průzkumným odřadem na hlavní a rozhodující objekty nepřítel v co nejširším pásmu činnosti. V praxi to znamená zesílit průzkumný odřad jednou četou až jednou tankovou nebo motostřeleckou rotou. Tím se podstatně zvýší palební i úderná síla průzkumného odřadu a jsou vytvořeny podmínky k tomu, aby průzkumný odřad získával zprávy bojem, ničil slabší nepřátelské odpory a při výhodných situacích, zejména palbou tanků, ničil hlavně nepřátelské prostředky atomového napadení.

V organizaci průzkumné roty je začleněna výsadková průzkumná četa, ze které mohou být organizovány v současné době tři průzkumné skupiny. Hlavním úkolem těchto skupin je zjišťovat a ničit prostředky atomového napadení taktického dosahu, radiotechnický systém nepřítel, místa velení, rozmístění a přesuny druhých sledů a záloh na celou hloubku bojové činnosti divize.

Síla a složení průzkumné skupiny se řídí úkolem, možnostmi dopravních prostředků a charakterem nepřátelského objektu.

Podle konkrétní situace mohou být průzkumné skupiny vyslány do sestavy nepřítel:

— vysazením z letounu (padákový výsadek);

- přepravou vrtulníkem;
- přechodem fronty na vozidle nebo pěšky;

- ponecháním průzkumné skupiny v sestavě nepřítele v průběhu boje.

Před zasazením průzkumných skupin musí náčelník průzkumu důkladně zvážit nejvýhodnější způsob vyslání průzkumných skupin do týlu nepřítele z hlediska úkolu, časových a materiálních možností.

Při plánované dopravě průzkumných skupin do sestavy nepřítele letounem musí štáb divize předložit včas požadavek na přidělení plánovaného počtu letounů.

Bojový úkol průzkumné skupiny vydává náčelník průzkumu prostřednictvím velitele průzkumné jednotky. Za přípravu, materiální vybavení a správné pochopení úkolů odpovídá velitel průzkumné jednotky, který při zahájení boje se stává operativním důstojníkem a je přímo podřízen náčelníkovi oddělení průzkumu divize. Velitel průzkumu na základě nařízení náčelníka průzkumu konkrétně rozpracuje bojová nařízení pro jednotlivé skupiny a tyto úkoly graficky zakreslí do mapy pro každou skupinu zvlášť.

Pro spojení se štábem divize je každá průzkumná skupina vybavena rádiovou stanicí „ZPRÁVA“. Spojení od náčelníka průzkumu se nejvýhodněji zabezpečuje rá-

diovou stanicí RM-31 M (SOBOTA). K včasnému předávání zpráv, zejména o prostředcích atomového napadení, musí být u náčelníka průzkumu vyčleněn rádiový přijímač R-4 s jednotnou frekvencí pro všechny zasazené průzkumné skupiny. Tím je dána možnost veliteli průzkumné skupiny předávat zprávy ihned po jejich získání. Určené relace slouží zejména ke spojení velitele průzkumné jednotky s veliteli průzkumných skupin, k předávání doplňkových nařízení.

Hlavním úkolem průzkumných skupin je zjišťovat prostředky atomového napadení a diverzní činnost v týlu nepřítele.

Kromě toho při plnění úkolů průzkumu bude průzkumná skupina zpravidla ničit různé objekty nepřítele, narušovat jeho velení a zásobování. Tento úkol může průzkumná skupina obdržet před zahájením, nebo v průběhu své činnosti. Velitel průzkumné skupiny musí využít každé příležitosti k ničení, neohroží-li tím splnění daného úkolu. Zvlášť výhodně bude ničit zejména při návratu průzkumné skupiny do sestavy vlastních jednotek, nebo při úplné ztrátě spojení.

Z tohoto hlediska musíme organizovat výběr branců k výsadkové průzkumné čtce a k tomu zaměřit i hlavní náplň výcviku těchto jednotek.

NĚKTERÉ ZKUŠENOSTI Z DIVIZNÍHO TAKTICKÉHO CVIČENÍ

Major Tomáš Vachálek

Cvičení s vojsky na téma „Tanková divize v první útočné operaci armády v horském a zalesněném terénu“ přineslo pro naši další práci řadu poznatků a námětů.

Ve svém článku rozeberu zejména práci štábu v první fázi počátečního období války.

Cvičení ukázalo, že první fáze počátečního období je na úkoly jak pro vojska tak i pro velitele a štáby nejsložitější a nejnáročnější. Jde zejména o vyvádění vojsk a materiálu mimo ohrožené prostory napadení zbraněmi hromadného ničení nepřítele a o přípravu k nastávajícímu bojovému úkolu. Tyto úkoly plní štáb svazku za nejasné situace jak vlastních vojsk tak i nepřítele, což vyžaduje od štábu největší vypětí sil.

Složitost situace, která v této době narůstá, vyžaduje, aby práce velitelů a štábů byla předem promyšlena, nanejvýš organizována a důsledně předem procvičována. Na našem cvičení se projevila nutnost, aby práci příslušníků štábu řídili ti náčelníci a funkcionáři, kteří znají obsah cvičné operační dokumentace a jsou schopni reagovat na vzniklé situace. V případě, kdy náčelníci a hlavní funkcionáři štábu svazku neznají obsah cvičné operační dokumentace, štáb svazku ztrácí drahocenný čas studiem operační dokumentace a v mnohých případech připravuje a vyhotovuje takovou dokumentaci a vydává taková nařízení podřízeným útvarům, které již podřízené útvary mají mít nebo mají znát.

Protože obsah operační dokumentace, kterou štáb svazku obdržel po vyslání signálu k vyvádění vojsk, nikdo z hlavních funkcionářů štábu neznal ani nezpracovával, přišlo do štábu svazku určitou neorganizovanost v práci.

I když jsme vykonali všechno, co bylo v našich silách se snahou splnit úkol, nemohli bychom obstát v podobné situaci v první fázi počátečního období války.

Samotné vyvádění vojsk vyžaduje předem důsledně promyslet práci všech příslušníků štábu. Svazek budeme vyvádět v podstatě trojím způsobem a to zpravidla:

1. Přesun celého svazku do prostoru rozptýlení.
2. Přesun části svazku ke státní hranici a hlavních sil do prostoru rozptýlení.
3. Přesun svazku přímo z mírových posádek k plnění bojového úkolu s cílem přenést boj na území protivníka.

Druhý způsob je nejsložitější a nejnáročnější. Bude však nejobvyklejším způsobem vyvádění svazku zpod úderů zbraní hromadného ničení.

Je třeba počítat s tím, že u podřízených pluků se vyskytnou všechny tři způsoby vyvádění přímo z posádek. Jeden pluk půjde přímo ke státní hranici jako PO svazku, další pluky budou vysílat část sil ke státní hranici a hlavní síly ponechají v prostorech rozptýlení. Některé útvary a jednotky budou plnit bojové úkoly přímo z mírových posádek.

Kromě těchto složitých a náročných úkolů musí štáb svazku v době vyvádění útvarů a jednotek mimo ohrožené prostory organizovat veškerá opatření k zabezpečení nastávajícího bojového úkolu. Štáb svazku musí doručit všechny rozkazy a nařízení do vojsk

včas a dovést vojska na čáru zasazení v plné bojové pohotovosti. Musí zabezpečit přesun svazku ke státní hranici, vyslání pořádkových orgánů a regulační jednotky, průzkum pochodových os a odstraňování překážek na osách přesunu.

Prvosledové útvary si včas zabezpečují pořádkovou službu svými silami — časově nemůže totiž štáb svazku tuto zabezpečit. Závěrem chci zdůraznit, že má-li štáb svazku úspěšně splnit všechny úkoly v složité situaci v první fázi počátečního období války, měl by tyto úkoly též procvičovat.

Štáb svazku řeší v této fázi současně dva hlavní úkoly:

- a) vyvedení vojsk a materiálu všeho druhu do plánovaných prostorů a dosažení úplné bojové pohotovosti podle stanovených norem;
- b) zabezpečení příprav a doručení všech rozkazů a nařízení podle vzniklé situace k splnění nastávajícího bojového úkolu.

Nevím, zda je účelné doručovat štábu svazku při taktických cvičeních operační dokumentaci, na které nikdo z hlavních funkcionářů štábu svazku nepracoval a kterou nikdo z hlavních funkcionářů štábu svazku nezná. Nebylo by lepší seznámit hlavní funkcionáře štábu svazku s operační dokumentací předem, aby mohli vyvádění svazku řídit konkrétně se znalostí situace a úkolů podřízených útvarů? Bylo by též vhodné, aby hlavní funkcionáři zpracovali předem přímo cvičnou operační dokumentaci pro svazek.

Pro práci štábu svazku bychom měli vytvářet takové podmínky, které budou přibližně skutečné situaci v počátečním období války. Nebylo by správné, aby štáb studoval operační směrnici místo toho, aby již od počátku ve složité situaci řídil vyvádění vojsk ke státní hranici nebo do prostoru rozptýlení a usměrňoval je k plnění bojového úkolu.

ORGANIZACE PRÁCE VE ŠTÁBU SVAZKU V PRVNÍ FÁZI POČÁTEČNÍHO OBDOBÍ

Složitost situace v první fázi počátečního období klade na štáb svazku tyto hlavní požadavky:

- předem důkladně promyslet a vysoce organizovat práci štábu;
- předpokládanou činnost štábu konkrétně procvičovat na cvičeních;
- rozdělit štáb svazku na dvě operační skupiny, z nichž jedna by řídila vyvádění podřízených útvarů, jednotek a materiálu všeho druhu do prostorů plánem stanovených tak, aby ve stanovený čas byl svazek naprosto bojeschopný a mohl plnit bojový úkol, druhá operační skupina, která by zabezpečovala pronikání rozkazů a nařízení velitele k podřízeným velitelům, štábům a jednotkám tak, aby s předstihem zabezpečila přesun svazku na čáru zasazení a přenést boj na území protivníka.

Je výhodné začleňovat důstojníky štábu svazku do operačních skupin podle stávajících úkolů.

První operační skupina, která má za úkol vyvést podřízené útvary, jednotky a materiál všeho druhu v plánovaném čase a v úplné bojové pohotovosti, bude řešit pravděpodobně tyto úkoly:

- prověřit proniknutí signálů k vyvedení útvarů;
- řídit podřízené útvary a jednotky při vyvádění do stanovených prostorů;
- řídit a usměrňovat vyvážení materiálu všeho druhu do předem stanovených prostorů;
- řešit složité situace s přihlédnutím na plánované bojové úkoly;
- řešit otázky likvidace následků po napadení zbraněmi hromadného ničení;

- provádět veškerá opatření k obnově bojovosti útvarů a svazku;
- informovat druhou operační skupinu o průběhu vyvádění podřízených útvarů, jednotek a materiálu;
- hlásit veliteli svazku pohotovost útvarů a jednotek svazku a doručit veliteli přesné vyvedené počty osob, bojové techniky a materiálu všeho druhu do stanovené doby pohotovosti.

Tuto operační skupinu povede zástupce velitele svazku s náčelníkem štábu. Má-li k dispozici dva až tři příslušníky operačního oddělení a důstojníky-materialisty se svými náčelníky.

Je výhodné, aby tato skupina se dělila na dvě podskupiny: operační a materiální, mezi kterými by bylo zabezpečeno neselhávající linkové spojení.

Druhá operační skupina v čele s velitelem svazku spolu s náčelníkem operačního oddělení a náčelníky druhů vojsk (VD, ŽN, CHN, SN, VPVO) se dvěma až třemi příslušníky operačního oddělení by řešila tyto základní úkoly:

- doručení operační dokumentace podřízeným útvarům a jednotkám;
- upřesnění úkolů podřízeným útvarům a jednotkám podle vzniklé situace a podle rozhodování velitele svazku;
- zabezpečení přesunů útvarů a jednotek ke státní hranici (průzkum pochodových os, odstraňování překážek na osách přesunu, vysílání pořádkových orgánů);
- veškerá opatření k přenesení boje na území protivníka na základě vznikající situace (upřesňování úkolů pro ovr, letectvo, dělostřelectvo, ženíjní jednotky, PO atd.).

Hlavním cílem této skupiny bude zabezpečit na základě konkrétní situace vysoce organizovanou činnost velitelů, štábů a vojsk při zahájení bojové činnosti.

Skupiny bude výhodné mít od sebe vzdáleny 3 až 5 km a zabezpečit neselhávajícím linkovým spojením.

První skupina bude mít za úkol: vyvést útvary k plnění bojového úkolu a zabezpečit bojovost jednotek a útvarů po vyrazení (likvidace následků ohrožení bojovosti apod.). O celém průběhu soustavně informuje druhou operační skupinu, aby velitel svazku měl reálné podklady a mohl se rozhodovat včas a se znalostí situace. Součinnost se bude uskutečňovat hlavně osobním stykem a jen ve výjimečných případech pomocí pojitů. V zásadě jde o to, aby obě skupiny neřešily současně stejný úkol a nezpůsobovaly zmatek u podřízených.

NĚKTERÉ ZKUŠENOSTI Z DORUČOVÁNÍ OPERAČNÍ DOKUMENTACE PŘI TAKTICKÝCH CVIČENÍCH

Včasné doručení operační dokumentace má velký význam pro další průběh bojové činnosti. Rychlé doručení operační dokumentace si vyžaduje od štábu svazku předem připravovat a vybavit styčné důstojníky potřebnou dokumentací k tomu, aby mohl styčný důstojník okamžitě po příchodu na štáb svazku převzít cvičnou operační dokumentaci a doručit ji podle již připraveného rozkazu podřízenému útvaru.

Na všech cvičeních je zapotřebí vytvářet pro práci příznivé podmínky. Hlavní funkcionáře štábu svazku seznámit s prostorem nastávající bojové činnosti, s pásmem nebo s osami přesunu a co je hlavní, s obsahovou částí operační dokumentace pokud tuto nezpracovával štáb svazku.

Stojí za úvahu, zda nebude výhodnější cvičnou operační dokumentaci pro útvar příliš vzdálený od posádky štábu svazku uložit přímo u tohoto útvaru.

Uvedu časovou kalkulaci při doručování cvičné operační dokumentace útvarům ve vzdálených posádkách:

- čas pro přípravu styčného důstojníka před převzetím dokumentace 30 minut;
- čas pro přesun styčného důstojníka k útvaru a do prostoru VS útvaru 2½ až 3 hodiny;
- studium operační dokumentace u útvaru 1 hodina.

Útvar příliš vzdálený od místa posádky štábu svazku bude schopen řídit podřízené jednotky za 4 až 4,5 hodiny.

V současných bojových podmínkách počátečního období války, kdy otázka překvapení hraje rozhodující úlohu, je to doba velmi dlouhá. Nepočítám totiž, že nás protivník nechá v klidu dělat, co chceme.

Jakým způsobem může štáb svazku ovlivňovat a upřesňovat úkoly s ohledem na příští bojový úkol v době vyvádění, když ani hlavní funkcionáři štábu svazku ani útvary neznají své bojové úkoly. Myslím, že stojí za úvahu tuto otázku řešit.

NĚKTERÉ POZNATKY Z VELENÍ

Systém spojení má určité zvláštnosti, které ovlivňují obsah úkolů spojovacích jednotek. Do jisté míry zdůrazňují význam některých druhů spojení a kladou zvláštní požadavky na organizační schopnosti funkcionářů spojení.

Mezi zvláštnosti, které ovlivňují činnost spojovacích jednotek možno zahrnout:

- požadavek na podstatné zkrácení lhůt pohotovosti spojení, na rozhodnou a iniciativní činnost všech velitelů spojovacích jednotek;
- potřeba současného řešení spojení pro vyvedení jednotek do prostoru rozptýlení a k plnění nastávajícího bojového úkolu;
- požadavek na současné zasazení všech spojovacích sil a prostředků a příprava manévru pro vytvoření zálohy pro boj v hloubce;
- složitost situace a obtížnost velení spojovacím silám vyplývající z použití spojovacích sil po družstvech a malých skupinách do celého pásma divize, jehož šířka činí 30 až 50 km.

Síly jak ve spojovacím oddělení štábu svazku tak i ve štábu spojovacího praporu musíme rozdělit tak, abychom mohli rychle reagovat na všechny zvláštnosti.

Menší část sil musí zabezpečit aktivaci všechna předem připravená opatření pro spojení při vyvádění útvarů, kontrolovat linkové a pohotovostní rádiové spojení a dále se zaměřit na rychlé proniknutí upřesňujících rozkazů a nařízení velitele a štábu divize.

Zvláštní pozornost budeme věnovat správnému využití pohyblivých pojítek. Ukazuje se, že rozdělení pohyblivých pojítek na jednotlivé směry současně s ozbrojeným doprovodem je nutné předem připravit a též nacvičit.

Plní-li některý útvar úkol přímo z posádky, stanovíme místo nebo čaru předání dokumentace.

Větší část sil (ve které budou zpravidla hlavní funkcionáři spojení) se věnuje upřesnění úkolů operační dokumentace v souladu s rozhodnutím velitele svazku a podle vzniklé dokumentace.

V dalším v krátkých časových lhůtách musí:

- shromáždit zálohu spojovacích sil a prostředků, zkontrolovat je z hlediska materiálně technického a celkové připravenosti k plnění úkolů;

— rozdělit spojovací prostředky pro spojení na předpokládaných čarách svazku a vyčlenit další prostředky pro spojení regulační a pořádkové služby za přesunu divize;

— určit odpovědné náčelníky a velitele skupin pojítek a stanovit úkoly spojení a bojového zabezpečení, pohotovost a systém kontroly;

— stanovit osy a prostory shromaždiště spojovací zálohy a týlu spojovacího praporu.

Zvláštní pozornost budeme věnovat systému rádiového spojení a jeho využití, neboť rádiové spojení bude až do zaujetí bojové sestavy zpravidla jediným rychlým a bezprostředně pohotovým pojítkem k získání zpráv o situaci divize na osách, k upřesňování a vydávání dílčích rozkazů a nařízení podřízeným útvarům. Z hlediska utajení budeme pro tyto účely v největší míře používat VKV spojů a velet formou signálů v krátkých kódovaných zprávách. K tomuto cíli je nutné též zaměřit celkový styl práce štábů. Hlavním požadavkem z hlediska spojení bude:

— předem zplánovat většinu bojových úkolů a jejich plnění vymezit časově i prostorově tak, aby až do zaujetí bojové sestavy byla technická pojítka používána jen výjimečně;

— podřízení velitelé a štáby musí přesně a důsledně plnit zámysl systému velení štábu svazku; plánovaná místa velení včas obsadit a předem zabezpečit rekognoskačními skupinami a skupinami pro řízení linkového a směrového spojení.

Při ztrátě spojení musíme vyvinout maximální úsilí a iniciativu k obnovení spojení. Proto dovedně využijeme znalostí umístění divizních spojovacích a pomocných uzlů rádiových mezistanic. K obnovení spojení využijeme styčných orgánů s rádiovými stanicemi, pracujícími v divizních sítích.

Při boji v horském a zalesněném terénu musíme přizpůsobit velení požadavkům spojení a nedopustit zaostávání míst velení za bojovými sledy na vzdálenosti, které převyšují takticko-technické možnosti spojovacích prostředků.

Závěrem chci podotknout, že zahájení bojové činnosti v počátečním období války klade maximální nároky na stupeň vycvičenosti spojovacích jednotek a na jejich sladěnost v rámci celé divize. Zvlášť je třeba podtrhnout zkušenosti, organizační schopnosti a iniciativu všech funkcionářů spojení.

ČINNOST DĚLOSTŘELECKÝCH ÚTVARŮ V ÚTOKU TANKOVÉ DIVIZE V HORSKÉM A ZALESNĚNÉM TERÉNU

Podplukovník František Mikolášek

Cvičení s vojsky u našeho svazku přineslo řadu poznatků a námětů, týkajících se činnosti hlavněho dělostřelectva.

Ukázalo, že nejnáročnější a také nejdůležitější je *první fáze* počátečního období války. Předpokládá se, že tanková divize bude útočit v pásmu širokém až 30 km, prvosledové pluky v pásmu až 8 km; mezery mezi pluky budou až 5 km. Tyto normy kladou vysoké nároky na velení, pohyblivost a hlavně samostatnost jednotek dělostřelectva. O časté centralizaci paleb dělostřelectva divize melze uvažovat. Vždyť jen mezery mezi pluky činí nebo převyšují polovinu dostřelu divizního dělostřeleckého oddílu. Jeho organizace odpovídá požadavkům, které bude klást předpokládaná vysoká dynamičnost boje. Ve svých důsledcích však znamená, že se mění jeho charakter proti dosavadním zkušenostem: *oddíl se stává do značné míry volnějším svazkem baterií*. Je to dáno i tím, že u jednoho tankového pluku plní úkoly zpravidla baterie s různým dělostřeleckým materiálem, s různým takticko-palebným určením. To ovšem neznamená, že baterie, plnící úkoly ve prospěch jednoho tankového pluku, jsou na sobě zcela nezávislé. Velmi často se v průběhu boje může vyskytnout situace, kdy velitel jedné baterie bude — se souhlasem či na rozkaz velitele (zástupce velitele) oddílu — plnit úkoly druhou palebnou baterií. Změna situace si může vynutit i změnu v přidělení baterií za boje, a to nejen v jednom tankovém pluku, ale i mezi pluky.

Bojová činnost divize bude usměrňována na maximální využití prvních atomových úderů a bude mít charakter energického útoku na jednotlivých směrech, často bez taktické a palebné součinnosti a bez přesné znalosti situace sousedů. Neznalost situace a nerovnoměrné plnění úkolů prvosledovými tankovými pluky znamenají další snížení možnosti centralizovat dělostřelecké palby v divizi. Hlavní palebné úkoly budou plnit rakety s atomovou, popřípadě chemickou náplní. Horský a zalesněný terén do značné míry zmenšuje účinek těchto úderů, a proto zůstane mnohem více neumlčených cílů než v méně členitém a porostlém terénu. V první útočné operaci počítáme též s tím, že mnoho nepřátelských cílů bude v dobře vybudovaných okopech.

Požadavky na hlavněové dělostřelectvo, zejména v prvních fázích boje (operace) budou tedy značné:

- ničit nepřátelské prostředky atomového napadení;
- umlčovat a ničit nepřátelské tanky, živou sílu a dělostřelectvo;
- umlčovat nepřátelská místa velení a radiotechnické prostředky;
- umlčovat nepřátelské zálohy;
- zabraňovat nepříteli v manévru silami a prostředky;
- bořit obranné stavby.

Úkoly jsou stále náročnější. Zavedením zbraní typu DAVY CROCKETT se dostaly zbraně hromadného ničení již do běžného dostřelu našich děl. Rovněž systém nepřátelských protitankových zbraní se stále zdokonaluje,

a i když je již velmi hustý, stále ještě v něm narůstá prvek manévrovosti, umožňující nepříteli soustředit protitankové prostředky na určitém úseku. Všeobecně jde o různorodé cíle, vyžadující různé druhy dělostřeleckých paleb.

Tyto úkoly značně převyšují *palebné možnosti* divizního i posilového hlavního dělostřelectva, které kromě praporních BzK a minometů mostostřeleckého pluku bude mít 3 baterie houfnic, 2–3 baterie raketometů, 1 baterii BzK a 3–6 baterií kanónů, tedy celkem 9–13 baterií, což je *méně než jedna baterie na dva kilometry*. Jednoduché porovnání prostředků, které má náčelník dělostřelectva tankové divize k dispozici, s předpokládaným množstvím cílů, znovu připomene, že reagování na změny *v názorech na použití dělostřelectva musí být tak pružné, aby se hlavně dělostřelectvo organizačně ani dislokačně neopozdovalo* za potřebami a požadavky tankových svazků.

V praxi se osvědčuje přidělovat prvosládovému pluku alespoň dvě baterie divizního dělostřeleckého oddílu. Houfnicová a raketometná baterie zajistí tankovému pluku alespoň minimum paleb na cíle, které tanky nemohou zničit vlastní palbou a pohybem. Rozdělí-li náčelník dělostřelectva divize organický oddíl a odešle-li baterie tak, aby se co nejdříve vřadily do proudů tankových pluků, neponechá si do příchodu posilového dělostřelectva v ruce prostředek, kterým by mohl bezpečně ovlivnit zasazení a boj divize. Dlouhý přesun, na nějž posilovaná divize nemá prakticky žádný vliv, může znamenat, že se posilové dělostřelectvo nedostane k divizi včas a v plné bojové pohotovosti a že plánovaná palebná příprava útoku před vyražením hlavních sil divize nemusí být vůbec provedena. Je tedy výhodné

ponechat si v přímé podřízenosti alespoň jednu raketometnou baterii. I když raketometry mají charakteristický způsob použití, nelze přehlédnout, že jsou zatím nejpohyblivějším dělostřelečtvem a že baterie může za několik vteřin vypálit 192 ran. Pohyblivost zaručuje, že raketometry mohou být použity krátce po vydání rozkazu na nejpotřebnější úsek. Jde ovšem jen o jediný umlčovaný prostor cílů. Nejlépe by bylo i *hlavně dělostřelectvo organizovat i dislokovat* tak, aby bylo schopné zabezpečit svazek i v počátečním období včas.

Použití tanky pro střelbu ze zakrytých palebných postavení, jakkoli se to zdá výhodné, bude v počátečním období nesnadné. Tanky by totiž měly plnit palebné úkoly právě v době, kdy potřebují po dlouhém přesunu technické ošetření nebo kdy druhosledový pluk musí převzít úkol za nepohotový nebo vyražený pluk prvního sledu. Navíc, jde-li o první operaci, mohou vzniknout obtíže při zásobování tanků municí, určenou právě pro střelbu ze zakrytých palebných postavení.

Cvičení potvrdilo, že je nutné *přidělovat baterie divizního oddílu tankovým plukům včas*, aby se neopozdily. Mělo by se stát pravidlem, aby každý tankový pluk vyčleňoval ve svém prostoru rozptýlení či soustředění vždy dostatečně velký prostor pro přidělené dělostřelecké baterie. Rovněž je nutné přezkoušet, zda při nynější organizaci dělostřelectva je správné, aby se divizní dělostřelecký oddíl přesunoval podle zásad všeobecně platných pro přesuny praporů či oddílů. Přesunuje-li se divizní oddíl v jediném proudu s obvyklými vzdálenostmi mezi bateriemi, je nebezpečí, že jediným atomovým úderem bude vyražena podstatná část dělostřelectva divize.

Čím menší počet hlavní a střeliva, tím větší musí být přesnost dělostře-

leckých palb. Jen včasnost a přesnost získaných údajů o cílech může vést k účinným palbám. Proto zvláštní pozornost je nutné věnovat dělostřeleckému průzkumu. Praxe ukázala, že průzkum z pozemních pozorovatelů nedává potřebné podklady pro plánování palb a že prvořadou pozornost musíme věnovat prostředkům dělostřeleckého vzdušného průzkumu. Dělostřelecké průzkumné letectvo a dostatečný počet vrtulníků budou v prvních fázích boje v horském a zalesněném terénu prakticky jediným prostředkem získání zpráv o cílech na zájmových směrech divize a do požadované hloubky. Pohyblivé pozorovatelny se při kvalitní vycvičenosti dobře osvědčují. Charakteristické pro pohyblivé pozorovatelny je získávání zpráv manévrovou činností. Horský a zalesněný terén značně omezuje možnosti tohoto průzkumného prostředku, neboť dává dobré možnosti pro účinné zatařasení. V zimě ztíží činnost navíc ještě sněhová pokrývka. A zima v horském a zalesněném terénu trvá často déle než čtvrt roku.

Při plánování palb dělostřelectva, především při organizaci palebné přípravy, bylo při cvičení nejdůležitější získat včas přesné souřadnice a rozměry cílů a určit správné normy spotřeby střeliva. V dělostřeleckých štábech používají se některé stanovené či navrhované normy spotřeb střeliva, a způsoby palb. Většinou jde o upravené normy, vzniklé násobením dosud platných norem určitým opravným koeficientem menším než 1. Je otázka, zda i tyto upravené normy odpovídají požadavkům, a zda se tedy v nich odráží změna v počtech a organizaci dělostřelectva. Dosavadní normy spotřeby střeliva jsou odvozeny ze zkušeností z Velké vlastenecké války, kdy hustota dělostřelectva byla nesrovnatelně vyšší. Proto také bylo

možné na nepřátelské cíle dopravit v určitém čase velké množství střeliva. Pak bylo možné počítat také se sekundárním umlčovacím účinkem po ukončení palby v trvání i několika desítek minut. Dnes např. protibaterijní činnost u tankové divize nebude možná. Při malém počtu dělostřelectva na bojišti nelze počítat, že sekundární umlčovacího účinku vůbec dosáhneme. Nepřátelská baterie bude umlčována pravděpodobně po dobu, po kterou bude ostřelována. Proto jedním z možných způsobů umlčování nepřátelské baterie bude pokračovat po krátkém palebném přepadu v palebném střelení tak dlouho, dokud bude nutné baterii umlčovat. Toto palebné střelení mohou provádět 1—2 děla a ostatní děla mohou současně plnit jiný palebný úkol.

Potvrdilo se, že bojová činnost v počátečním období bude charakterizována rozhodnou činností stran k uchopení iniciativy a k dosažení stanovených cílů a že pro další úspěch jsou rozhodující výsledky boje s prostředky jaderného napadení. Nelze ovšem spoléhat, že během jedné hodiny bude boj rozhodnut. Ovládnutím čar dělostřeleckých pozorovatelů nepříteli dosáhneme jen dílčího úspěchu. Nepříteli ještě zbývají prostředky vzdušného průzkumu, jimiž může pokračovat jak v průzkumu, tak v řízení palby dělostřeleckých raket, atomového i hlavnového dělostřelectva. Výraznějšího úspěchu dosáhneme, vyjdou-li naše vojska do hloubky 6 až 12 km, kde jsou palebná a vyčkávací postavení taktických prostředků atomového napadení.

Nedostatek přesných zpráv o nepříteli si vynucuje, plánovat palebnou přípravu formou určení prostoru palebné odpovědnosti a provádět palbami na vyžádání. V mnohem větší míře si situace i hospodárnost vyžadují,

aby baterie — zejména raketometné — plnily úkoly přímou střelbou. Typickým případem takového použití raketometů je při dělostřeleckém zabezpečení přechodu vodního toku. Je možné použít i houfnic pro přímou střelbu, nejčastěji na cíle, které nemohou obsluhu děl bezprostředně ohrozit, tj. na dálky střelby přes 2 km. U houfnicových baterií se také vyskytují případy současného plnění dvou palebných úkolů jedinou baterií. V samostatnosti malých dělostřeleckých jednotek při plnění palebných úkolů je možno jít ještě dále. Tak např. pro zabezpečení činnosti tankového praporu v předsunutém odřadu je vhodné, aby palebné čtyři přidělené raketometné baterie měly už předem určen hlavní způsob plnění palebných úkolů. Při každé zastávce za přesunu či pronásledování zaujímal první palebná četa ihned zakryté palebné postavení a připravovala se k palbě, zatímco druhá palebná četa s upravenými raketomety (bez postranic, jen se střelivem a nejnutnějším materiálem) prováděla průzkum a popřípadě zaujala palebné postavení pro přímou střelbu. Tímto způsobem, při postupu od jedné terénní vlny ke druhé, byla přidělená raketometná baterie v neustálé palebné pohotovosti. Se samostatnou činností houfnicových čet při osvětlování bojiště se již počítá běžně. Průběh boje ukázal, že by bylo vhodné přidělovat dělostřelectvu tankové divize i odpovídající normu dýmového střeliva na vytváření dýmových clon. V každém případě je nutno rychleji vyvozovat důsledky z nových způsobů použití hlavního dělostřelectva v organizaci a provádění bojové přípravy dělostřeleckých útvarů a jednotek. To

se týká i úprav některých základních předpisů (např. Dě1-2-22).

Organizace *velení dělostřelectvu divize* tak, jak je rozebrána v článku „Použití dělostřelectva tankové divize druhého sledu armády“ ve Vojenské mysli č. 1/1963, se nám plně osvědčila již na několika taktických cvičeních, a je stále zdokonalována. Každé taktické cvičení znamená také další prohlubování součinnosti mezi veliteli tankových a dělostřeleckých útvarů a jednotek, i když se stále vyskytují některé problémy, jejichž vyřešením by se spolupráce velitelů dále zlepšila. Jsou to problémy, převážně materiálního rázu. Dělostřeleckým jednotkám je nutné přidělit potřebné součinnostní rádiové stanice a odstranit nebo zmírnit rozdíl v dopravních prostředcích spolupracujících velitelů. Jede-li totiž velitel tankového pluku nebo jednotky terénem, následuje ho velitel dělostřelecké jednotky se svým vozidlem po cestách a silnicích, čímž je bezprostřednost osobního styku porušena. Ještě horší situace nastane při průchodu zamořeným terénem, kdy dělostřelectvo je podstatně zranitelnější.

Sledoval jsem některé zkušenosti, tendence a problémy hlavního dělostřelectva z cvičení s vojsky. Řada názorů se může vyskytnout i k jiným otázkám, zejména k přípravě velitelů, k bojovému a materiálně technickému zabezpečení. Některé se již řeší, jiné si řešení ještě vynutí. V každém případě je nutné, aby organizace, dislokace a materiální zabezpečení dělostřeleckých jednotek byly v plném souladu s potřebami a konkrétními podmínkami, v nichž bude hlavního dělostřelectvo plnit úkoly.

KOMPLEXNÍ ŠTÁBNÍ NÁCVIK PLUKOVNÍHO A PRAPORNÍHO TAKTICKÉHO CVIČENÍ

Major Jaroslav Novotný

Složitost soudobého boje, jeho rychlé zplánování, doručení rozkazů a nařízení jednotkám v krátkých časových lhůtách a konečně nepřetržitost velení vojskům vyžadují náročně procvičovat velitele, štáby i jednotky již v mírových podmínkách.

Náročné úkoly letního výcvikového období, omezené materiální i časové možnosti i počet a kapacita vojenských výcvikových prostorů vyžadují, abychom hledali nové formy práce.

Jednou z nich je možnost spojovat cvičení několika útvarů. Setkal jsem se s názory několika jedinců, kteří tvrdí, že štáb divize není schopen připravit a organizačně zabezpečit rozsáhlejší cvičení, že zde není záruka náročného výcviku jednotek apod.

Zkušenosti z minulého výcvikového roku však potvrdily, že společné cvičení několika vševojskových i vojskových útvarů je *náročnější pro řízení cvičicím štábem, umožňuje maximálně procvičovat součinnost a přibližuje velitelům i jednotkám skutečné podmínky soudobého boje, čímž je poutavější a zajímavější.*

Ukáží na jednu z možných forem náplně přípravy a provedení spojeného cvičení několika útvarů a jednotek tankové divize.

*

Vycházím z úkolů stanovených RMNO pro přípravu velitelů, štábů i vojsk tankové divize a směrnic velitele armády, které nařizují:

a) *štábu divize* — provést při jednom plukovním taktickém cvičení štábní nácvik na téma „Útok tankové divize v počátečním období války“ a cvičit tak štáb divize v praktickém řízení vojsk;

b) *jednomu tankovému pluku* — za řízení velitele divize — provést v letním období plukovní taktické cvičení na téma „Zasazení tankového pluku jako druhého sledu tankové divize k rozvíjení úspěchu v hloubce s překročením vodního toku hlubokým broděním z chodu“;

c) *dělostřeleckému oddílu* — splnit součinnostní taktické cvičení s bojovou střelbou dělostřelectva na téma „Dělostřelecké zabezpečení útočného boje tankového pluku v hloubce nepřátelské obrany“;

d) *jedním tankovým praporem* dalšího tankového pluku provést taktické cvičení, kterého využít jako soupeře proti cvičicímu pluku;

e) zařadit na cvičení další útvary a jednotky podle jejich speciálních úkolů (s možností splnit téma jednodenního taktického zaměstnání — např. u žpr, technické opravy apod.), pro které jsou předem cvičeny

— jeden motostřelecký prapor kromě praporečnického taktického cvičení (za řízení ZV pluku) být připraven plnit úkol jako vrtulníkový výsadek;

— druhý motostřelecký prapor zabezpečovat podle požadavků nadřízeného úkoly pořádkové služby, nebo plnit úkoly ZUO ve prospěch velitele svazu (svazku);

— jednotky vojskových útvarů plní úkoly podle čl. 3 Vševojsk-7-1.

Vzhledem k vyvedení značného počtu cvičících jednotek je výhodné použít průzkumnou rotu divize a průzkumné čtyři pluky proti cvičícím jednotkám, aby využily výhodných podmínek k praktickému zjišťování a prověřování cvičících vojsk. Podle výsledků průzkumu lze pak ovlivňovat i činnost cvičících. Část týlu divize cvičí v souladu s ustanovením Vševojsk-7-1, strana 19.

Tematika cvičení, značný počet vyvedených jednotek a požadavek náročného procvičení štábů i vojsk ovlivní volbu terénu pro cvičení.

Vojenské výcvikové prostory, které umožňují pásové technice plné rozvinutí a manévr, budou hlavním těžištěm činnosti cvičících útvarů včetně jejich bojových střelů.

Hloubka úkolu však vyžaduje zahájit i ukončit cvičení v civilním prostoru, v němž bude nutné využít pevných (prašných, neasfaltových) vozovek k přesunu pásové techniky (hlavně v letním období), některých vodních toků a konečně i cvičišť a tankodromů v blízkosti posádek.

Samotný průběh cvičení je účelné rozdělit do několika hlavních učebních otázek, které je možné uskutečnit těmito formami:

a) štábní nácvik s cílem

— rozhodně zlepšit praktické velení vojskům, metody a styl práce velitelů a štábů při řízení boje útvarů a svazků za složitě, rychle se měnící situace;
— omezit zpracování dokumentace, vydávat krátká nařízení, poskytovat pomoc podřízeným při organizování bojové činnosti...;

b) štábní nácvik divize-útvarů s cílem

— zdokonalit velitele a štáby v průzkumu, vyhledávat a okamžitě ničit ZHN nepřitele, správně používat a využívat vlastní jaderné údery a vést aktivní bojovou činnost na směrech;

— velitele a štáb 3. msp zdokonalit v řízení bojové činnosti praporu za složitě pozemní a vzdušné radiační situace;

c) boj tankové divize v hloubce

v této fázi položit důraz na velení jednotkám v pohybové fázi boje, udržení a včasné obnovení bojeschopnosti po nepřátelských jaderných úderech a na plánování přepravy motostřeleckých jednotek vrtulníky.

V údobí mezi situacemi procvičit ničení nepřátelského výsadku motostřeleckým praporem, vyvedeným z posádky bojovým poplachem (výsadek představuje výsadkářský kroužek Svazarmu);

d) plukovní taktické cvičení s vojsky zaměřit na

— vyhledávání a ničení PJN nepřitele,
— přesuny po nebezpečných vozovkách,
— bojovou činnost na směrech (střetný boj, rozvinování a útok z chodu),
— přechod vojsk do dočasné, aktivní obrany za přímého dotyku a pod palbou nepřitele,

- přechod do rozhodného útoku s překročením vodního toku z chodu,
- odstraňování následků jaderného napadení.

Použití dalších jednotek vyžaduje, abychom zpracovali přehledný a reálný plán provedení (grafický). Kromě toho musíme plánované úkoly časově i prostorově dodržet tak, aby činnost jednotek navazovala na předcházející a odpovídala další taktické situaci i zámyslu nadřazeného.

V tom případě i omezený počet příslušníků ředitelství cvičení nebude mít, při důkladné organizaci a připravenosti úsekové a rozhodčí služby, nesplnitelný úkol.

Úsekovou i rozhodčí službu i imitační jednotky musíme podrobně seznámit se zámyslem a průběhem cvičení. Při nácviku těchto orgánů je výhodné rozbrat nejen předpokládanou činnost jednotek, ale i možné její varianty.

Strohé dodržování plánu provedení cvičení, bez pružného jeho přizpůsobování vzniklým situacím, svazuje iniciativu velitelů a nemůže nikdy splnit požadovaný účel.

Situace postupného zasazování jednotek do boje nutí nejen ředitelství cvičení, ale hlavně cvičící štáb divize i štáby útvarů (zvláště 107 tp) rozhodovat se ve ztížené situaci a řešit často několik takticky na sebe navazujících úkolů.

V tomto způsobu vidím i hlavní uplatnění RMNO „... Dále hledat nové způsoby velení vojskům, více přenášet velení z jednoho velitelského stanoviště na druhé a učit velitele a štáby velet vojskům při vysoce manévrové činnosti, za přesunu i za krátkých přestávek bez rozvinování míst velení...“

Řada čtenářů jistě právem namítne, jak zabezpečit tak rozsáhlé cvičení, při němž štáb divize a štáby útvarů cvičí.

To předpokládá, aby cvičení připravoval [za řízení velitele (ZV) divize] velmi omezený počet osob, které budou pak tvořit ředitelství cvičení.

Pro zpracování cvičení je výhodné vyčlenit po jednom důstojníku operačního a spojovacího oddělení a jednoho důstojníka průzkumu.

Všechny ostatní otázky je schopen řešit důstojník operačního oddělení po konzultaci s odbornými náčelníky, aniž by je seznamoval se zámyslem nebo průběhem cvičení.

Možnou organizaci řídicí a rozhodčí služby uvádím v příloze 2.

Cvičení, má-li splnit svůj účel, je třeba zpracovávat v oddělené místnosti při maximálním utajení nejen plánovaných úkolů, ale i časových a prostorových údajů.

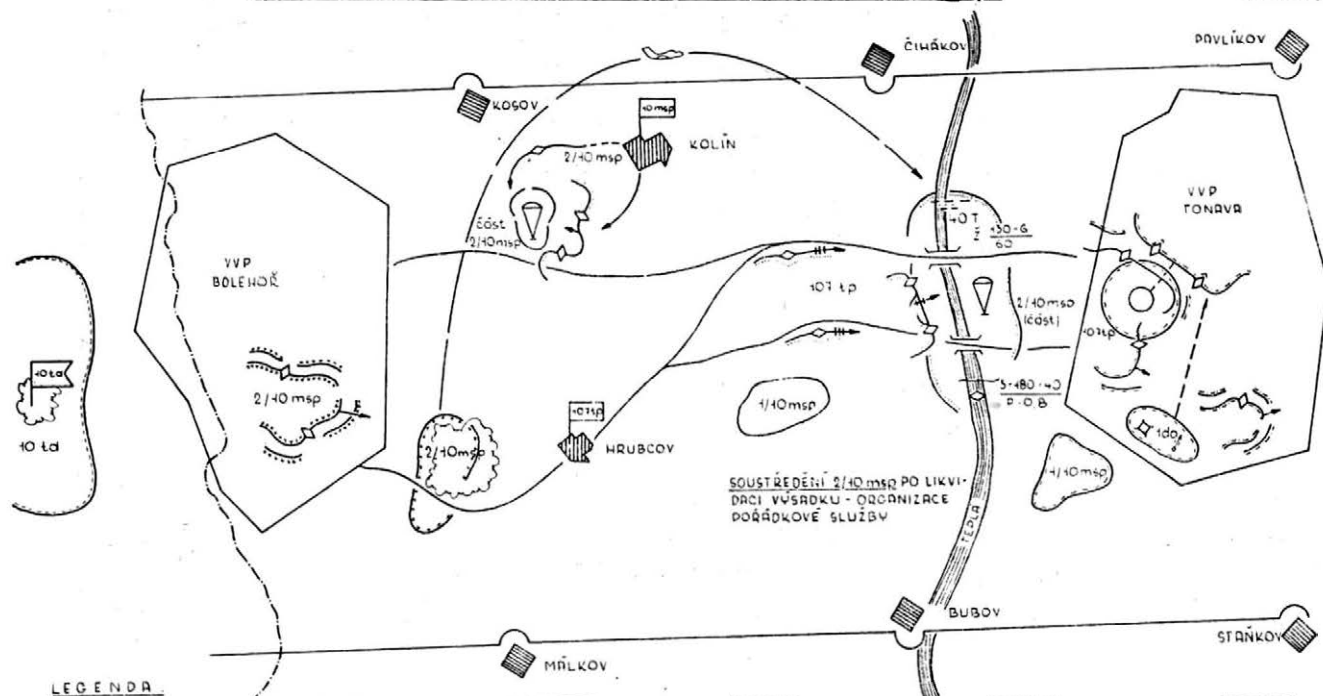
K rozhodčí službě je účelné použít důstojníky od útvarů, aby štáb divize i štáby útvarů mohly plnit úkoly v maximálním rozsahu. Praporečnické cvičení zabezpečuje si rozhodčími každý útvar sám. K řízení plukovního cvičení můžeme použít jako rozhodčí důstojníky jiných útvarů. Nám se osvědčilo využívat k tomu velitelů rot a čet od školního tankového praporu, kteří se tím jednak sami zdokonalují, jednak mohou využít poznatků ze cvičení při výchově a výcviku žáků školy důstojníků v záloze a poddůstojnické školy.

Přednost takto zpracovaného cvičení je v tom, že

- spojuje několik náročných učebních otázek, jejichž splnění vyžaduje úzkou součinnost mezi vševojskovými a vojskovými útvary;

SCHEMA PROVEDENÍ ŠN A TAKTICKÉHO CVIČENÍ SE 107 tp

PŘÍLOHA 1

LEGENDA

ŠTÁBNÍ NÁČVIK
SOUBĚŽNÉ PLÁNOVÁNÍ
ŠTÁB DIVIZE -
ŠTÁBY ÚTVARŮ

VEDENÍ BOJE
V RÁMCÍ ŠN ŘÍDÍ ŠTÁB
msp PRAPORNÍ TAK-
TICKÉ CVIČENÍ

VEDENÍ BOJE
CVIČENÍ mspn SOUSTŘEDĚN
A DOPLNĚN
ČÁST PRAPORU ZAJIŠŤUJÍ
NEPLÁNOVANOU OBRANU
POBLÍŽ POSÁDKY
ŠTÁB PRAPORU S ČÁSTÍ PRAPORU
PŘIPRAVUJE PŘESUN
VZDUchem

NIČENÍ NEPŘÁTELSKÉHO VÝSADKU
msp
(PO DŮVĚJŠÍM VYHLÁŠENÍ POPLA-
CHU PŘÍMO Z POSÁDKY

ZABRÁNÍ PRUHOGLEDOVÉHO
PLUKU
-BOJ PO O PŘECHODU V SOUČ
S VÝSADKEM
-PŘEKROČENÍ VODNÍHO TO-
KU HLUBOKÝM BRODĚ -
NIM Z CHODU

BOJ V HLUBCE
-ODRAŽENÍ PROTI-
ZTEČE V SOUČ. S
BOJ STŘEL DĚLO-
STR
-LIKVIDACE 3U

PŘEHLED POTŘEBY ROZHODČÍ SLUŽBY A POMOCNÝCH JEDNOTEK

Poř. čís.	Zařazení-funkce	Kdo dodá	Jméno	Počet								Poznámka
				důst.	podd.	voj.	OA	PV3S	st. 810	rdst	jiné	
1	Hlavní řídicí cvičení pobočník		plukovník Karotka npor. Malec	2		1	1	1-ŠA				
2	ZVP ŘC		pplk. Nátoha	1		1	1					
3	skupina ŘC - pomocník ŘC	oper. oddělení	mjr. Osyka	1			1			Sobota		skupina ŘC postihne plánování a hodnocení štábu divize v přípravném období i v průběhu vedení boje
	- pomocník ŘC pro průzkum	odd. průzkumu	mjr. Samec									
	- pom. ŘC pro týl	odd. týlu	pplk. Sadař	1		1	1					
	- pom. ŘC pro tech. zabezpečení	techn. oddělení	pplk. Šroubek	1		1	1					
4	Skupina rozhodčích - rozhodčí vel. pluku	ZV td	pplk. Popr	1		1	1		1	1		
	- rozhodčí štábu pluku	ZV 105 tp	mjr. Vrabec	1								
	rozhodčí u 1 tpr	velitel 1/105tp	mjr. Nezdařil	1		1			1	1		rozhodčí u rot velitelé praporů ze svých velitelů rot - tito rozhodčí jedou s velitelem roty ve velit. tanku
	rozhodčí u 2 tpr	velitel 2/106tp	mjr. Kotásek	1		1			1	1		
	rozhodčí u 3 tpr	velitel 3/106tp	mjr. Boušek	1		1			1	1		
	rozhodčí u děl. oddílu	štáb. děl. (NŠ děl.)	pplk. Kepela	1		1	1			1		

Kompletní štábní nácvik plukovního a praporečního taktického cvičení

Poř. čís.	Zařazení-funkce	Kdo dodá	Jméno	Počet								Poznámka
				důst.	podd.	voj.	OA	PV3S	st.810	rdst.	jiné	
	rozhodčí u 1/10 msp	KO 10 td (pom. náč. KO)	mjr. Pikula	1		1			1	1		– spojení po služební (bojové) síti rozhodčí službu k děl. jednotkám (pl. bateriím a odd.) neurčovat, kontrolovat cvič. štáby
	rozhodčí u 2/10 msp	ZV 10 msp	mjr. Ilofer	1		1			1	1	1 moto	
	rozhodčí u 1/105 tp	ZV 105 tp	mjr. Šlapka	1		1			1	1	1 moto	
5	Úseková rozhodčí služba: – úsek rozhodčí č. 1	105 tp		1	3	6		1		4		(červené a modré prapory, oranžové dýmy) úseková služba je volena podle rozhodujících prostorů bojové činnosti
	– úsek rozhodčí č. 2	106 tp		1	2	4		1		3		
	– úsek rozhodčí č. 3	105 tp		1	3	9		2		4		
6	Pomocné a imitační jednotky, značkaři a) zabezpečení ŘC	vel. rota 10 td										organická vel. rota: současně zabezpečuje štáb divize
	b) imitační jednotka – jaderné údery	10 rcho		1	3	3		2		3	3 spr. pro JÚ	hlínka pro zamoření barevné dýmy
	– žen. zabezpečení	106 tp						2		2	20 kg trhav.	organická jednotka v síle čtyř
	– děl. palby	106 tp						2		2	500 ks výbušek V10 200 ks ostat.	organická četa

— postupné zapojování jednotek do boje nutí velitele a štáby nejen pracovat v časové tísní (vydání bojových nařízení, součinnost), ale využívat k doručení a pochopení rozkazů a nařízení kromě technických prostředků (pojítek), i osobní účasti u podřízených;

— dává cvičícím jednotkám nejširší možnosti komplexního výcviku (spojení různých druhů bojové přípravy jako ženijní, chemické, týlové i technické).

Dále propočty pro takto zpracované cvičení a pro samostatné cvičení ukazují, že:

— doba pro zpracování cvičení se snižuje o $\frac{1}{3}$ — $\frac{1}{2}$;

— náklady na přepravu po železnici se snižují o $\frac{1}{3}$ (zde počítám jen s úhradou použitých vagónů, bez odečtení ztráty, způsobené národním hospodářství) a

— náklady na vlastní cvičení se snižují o $\frac{1}{4}$ — $\frac{1}{3}$.

Ušetřeného času mohou příslušníci štábů využít ke své osobní přípravě i k pomoci jednotkám — velitelé pak ke zdokonalení jednotek v těch otázkách, které nebyly plně zvládnuty.

Jsem přesvědčen, že náplň, náklady a možnost dosáhnout nejvyšší komplexnosti výcviku, hovoří jasně pro slučování cvičení několika útvarů.

Při tom i takto zpracované cvičení vychází plně z ustanovení RMNO — pro přípravu velitelů a štábů a polní přípravu vojsk, z úkolů, možností a potřeb útvarů a jednotek našeho svazku.

Vhodně spojenými úkoly a jejich všestrannou přípravou a vysokou organizovaností dosáhneme, že náročná cvičení budou zajímavá a poučná jak pro cvičící, tak pro zpracovatele.

Jednotkám a štábům ušetříme drahocenný čas a národním hospodářství finanční i hmotné hodnoty.

K OTÁZCE ŠTÁBNÍCH DOKUMENTŮ

Generálmajor Jan Knotek

V jednom z článků sborníku „Kibernetika na službu komunismu“ (GEI Moskva-Leningrad 1961) se dočteme zajímavé statistiky. Před 100 léty se prý pracovalo na světě z 96 % ručně a jen 4 % pomocí strojů. Dnes prý 99 % veškeré společensky nutné práce konají stroje, řízené člověkem a jen 1 % lidí pracuje fyzickou silou. Toto jediné procento objemu manuální práce spotřebovuje však ještě dnes 40 až 60 % všech pracujících.

Velení vojskům svým charakterem patří do oblasti duševní práce, na kterou nemůžeme plně aplikovat podobná měřítka. Kromě toho, postrádáme v armádě statistická data, která by nám dovolila podívat se z tohoto hlediska na práci velitelů a štábů. Z praxe ale můžeme soudit, že kdybychom statisticky prokázali poměr opravdu tvůrčí práce, hlavně štábu, k manuální práci, spojené s „výrobou“ štábních dokumentů a s jejich doručením adresátu, že by výsledek byl zdrcující.

To je jeden ze stěžejních problémů současného velení, který ve své podstatě má mnoho společného s obecnými problémy řízení jakýchkoli procesů vůbec. V celém procesu výstavby nové společnosti a na všech jejích úsecích konstatujeme, že kvalitativní změny v obsahu a formách práce, vyvolané vědecko-technickým rozvojem, si vynucují i kvalitativní změny v obsahu a formách řízení, jehož význam stále stoupá. Proto se také, i proti vůli jejích někdejších odpůrců, prosadila do života a velmi rychle se rozvíjí věda o řízení — kybernetika. Prostě z problému řízení se dnes stal problém každodenní praxe — a to se přirozeně plně týká i velení vojskům, které se dostalo do zákonité krize, zaviněné nesouladem mezi jeho ob-

sahem, podmínkami a formou. Musíme si uvědomit, že vlastně teprve nedávno, před nějakými 10 léty, se vlivem praktických výsledků vědecko-technické revoluce, hlavně vlivem samočinných počítačů, vytvořily praktické možnosti opravdu kvalitativně zvýšit efektivnost i duševní práce.

Pro velení vojskům tedy dnešek znamená začátek nové éry, která teprve přijde a kterou teprve začínáme a přiznáváme si, že zatím hodně nesměle, připravovat.

Nemůžeme ale čekat na „zázrak“, který by nám najednou v určité době odstranil všechny obtíže ve velení, s kterými se dnes potýkáme. Velet musíme dnes jako zítra a nové prostředky a metody velení se nezrodí naráz, ale budou se vyvíjet postupně a musí být také postupně uplatňovány. Jestliže nemůžeme popřít správnost závěru, že mechanizace a automatizace ve velení je už dnes objektivní nutnost, pak to ale neznamená, že dosud nedostane velení počítače, že se „nedá nic dělat“ a že na současném stavu velení nemůžeme nic zkvalitnit. Zatím, co teorie studuje a připravuje mechanizaci a automatizaci některých procesů velení a studuje jejich vliv na metody práce štábu a jejich organizaci, je nezbytné nutné dnes a denně zkvalitňovat proces velení využitím i těch zdánlivě nejjednodušších a nerozhodujících metod a prostředků, které máme okamžitě k dispozici a které můžeme ihned uplatňovat.

Podívejme se z tohoto hlediska na obsah, formy a způsoby zpracování našich štábních dokumentů, které jsou a zůstávají nezbytným prostředkem velení. Vpracování a manipulace se štábními dokumenty tvoří dnes podstatnou část práce operačních štábů, nemluvě o materiálních

složkách. Žádné dokumenty ve štábu neděláme (nebo bychom neměli dělat) pro archiv nebo kroniku, ale pro operativní velení, jehož časové podmínky nám dnes nedovolují vyrábět malovánky a slohová cvičení. Soudobé štábní dokumenty, mají-li plnit funkci pro kterou je děláme a potřebujeme, musí být v plném souladu jak s časovými podmínkami operace, tak s metodikou velení a s těmi změnami, které si v ní nové podmínky operace vynutí.

Posoudíme-li kriticky z těchto hledisek naše dnešní štábní dokumenty, musíme se přiznat, že jsme připustili, aby nám jak v obsahu, tak ve formách zastaraly tak, že buď v soudobých podmínkách vyrábíme dokumenty pro operace minulé války, zpravidla bez požadovaného efektu, protože často přichází „dodatečně“, kdy už je nikdo nepotřebuje, nebo je neděláme vůbec a nahrazujeme je všelijakými nekvalitními improvizacemi, které bývají nepromyšlené, nejasné a nepřesné a často nadělají ve velení víc zmatku než užítku. Převážná většina našich dnešních štábních dokumentů nemá buď vůbec žádnou štábní kulturu, nebo oplývá ještě tou neúčelnou štábní kulturou ve starém pojetí. V soudobých podmínkách operace bychom pod pojmem „štábní kultury“ měli rozumět především včasnost, stručnost, jasnost, přísnou účelovost a možnost operativního využití dokumentu. Všeelijaká ta namnoze i pochybená „estetická“ hlediska jsou zcela podřadného významu, pokud jdou za rámec jednoduchosti a přehlednosti.

Tato skutečnost nám zvlášť vynikne, posuzujeme-li štábní dokumenty z hlediska nedaleké perspektivy mechanizace a automatizace ve velení — a z tohoto hlediska je už dnes musíme posuzovat, protože nezbytnost jejich úpravy pro tyto účely je nesporná a velmi naléhavá. Nebude tak jednoduché dát štábním dokumentům formu, odpovídající požadavkům mechanizace a automatizace,

překonat vojenský konzervatismus štábu a jejich vžitě návyky a postupně přejít na nové formy. To bude vyžadovat mnoho práce a času a s tím bychom měli začít hned.

Formalizace štábních dokumentů je totiž nezbytným předpokladem účinnosti mechanizace a automatizace ve velení.

Nelekejme se slova „formalizace“ — nemá nic společného s formálností, ale týká se obsahu i formy. Nejedná se také o nic tak zbrusu nového a zázračného — štábní dokumenty „formalizujeme“, tedy upravujeme už dávno, jenomže příliš pomalu a nesměle, takže vývoj podmínek a požadavků operace je dávno předběhl. Je při tom třeba mít na zřeteli ten fakt, že formalizace dokumentů není jen požadavkem mechanizace a automatizace, ale trvalým požadavkem efektivnosti štábní práce a že dobře promyšlená a postupná formalizace přináší značné zkvalitnění práce štábu i bez nových prostředků.

Formalizaci štábních dokumentů mohou nejúčinněji a prakticky už namnoze uskutečňují samy štáby. Bylo by ale třeba tuto práci zrychlit, zkvalitnit, dát jí v celarmádním měřítku určitý systém a cílevědomost. Praxe potvrzuje, že dosavadní živelnost, epizodičnost a roztržitost nemá trvalých účinků.

Co by mělo být konkrétním cílem formalizace dokumentů v současné době, jaký by měl být její postup a v čem by měla hlavně spočívat?

Cílem by mělo být především přivést v současné době do prakticky dosažitelného souladu obsah a formu dokumentů s časovými podmínkami a metodami velení a maximálně při tom využít stávajících a dostupných prostředků mechanizace.

To prakticky znamená především zbavit všechny štábní dokumenty neúčelné a zbytečné mnohomluvnosti, všech důsledků

formálnosti, namnoze zbytečné a neefektivní pracnosti a všech těch rysů, které jim v minulosti vtiskly dnes už neexistující podmínky a které se vlivem konzervatismu houževnatě udržují. Při tom je třeba sledovat linii maximální úspory manuální práce a zbavit dokumenty těch podrobností, které jsou vzhledem k účelu, stupni velení a jeho formám dnes už nezodpovědné.

V dalším (a v mnoha případech už dnes) pak, dokumenty takto zbavené zbytečné slovní „vody“, vést po linii nahrazování celých, stále se opakujících smyslů významů a celých vět dohovorenými kódy, nejlépe číselnými, které jediné budou srozumitelné automatizovaným systémům, ale které už dnes mohou podstatně zkrátit jak dobu zpracování některých dokumentů, tak dobu jejich předávání po pojítkách. Tyto požadavky klade už dnes na štábní dokumenty taková technika, jako jsou dálnopisy, šifrovací stroje, kalkulační stroje, děrnošitková technika atd. Tím důležitější a nezbytnější to bude zítra pro prostředky automatizace, s nimiž počítáme.

Pro názornost si jen velmi stručně uvedme několik, ve všech štábech notoricky známých příkladů dnes běžné praxe:

Tak kupř.:

Velitel armády se předběžně rozhoduje. V zájmu souběžného plánování si směroví důstojníci zapisují předběžná nařízení do svých sešitů, aby po schválení zápisů (zákresů) NŠ armády je co nejrychleji doručili svazkům. Obsah těchto předběžných nařízení může být přirozeně podle konkrétní situace různý. Ale to pro náš účel není rozhodující. Řekněme, že mají tento obsah:

A. Připravte se k přesunu po osách

č. 1.: ...

č. 2.: ...

B. Čára výchozích míst: ...

C. Pohotovost k přesunu v ... atd.

To všechno si směrový důstojník zapisuje slovo od slova zpravidla ve spěchu, jehož důsledkem bývá těžko čitelná čaravnice v sešitě, která může mít za následek těžké omyly. Není jistě problémem, vybavit směrové důstojníky evidovaným blokem, na způsob bloku šifrovek s útržkem na potvrzení a nutný záznam evidenční, na kterém by všechno v našem případě psané strojem, bylo vhodně předtištěno (přirozeně s přihlédnutím k různým druhům úkolů tak, aby směrový měl jeden blok a jen vypisoval a škrtal) to, co se vždy opakuje. V dalším pak není problém, nahradit předtištěné domluveným pořadím obsahu a jeho označení číselným kódem tak, aby pak zapsaný (v našem případě) předběžný rozkaz vypadal třeba:

1. 01 ...

02 ...

2. ...

3. ... atd. Pak už by nebylo složité nahradit názvy měst (osad) koordináty.

Vezmeme třeba souhrnné operační hlášení.

Každé z nich obsahuje, i když třeba trochu jinými slovy, určitý sled hlášení, třeba:

„Vojska 12 A v průběhu dne rozvíjela na pravém křídle útočnou operaci, na levém křídle odrážela protiúder nepřítele a k

16.00 hodin dosáhla čáry ...

15 msd ...

16 td ... atd.

Probereme-li si řadu souhrnných operačních hlášení, zjistíme, že při stanoveném pořadí jeho obsahu značné procento obsahu se vždy opakuje, co do smyslu. Není jistě žádným problémem, dát souhrnnému operačnímu hlášení ustálenou formu a sled (ten je konečně daný předpisy a směrnici) a stále se opakující smysl nahradit jednoduchým kódem.

Totéž je možné úspěšně uskutečnit s bojovými rozkazy, nařízeními a téměř všemi ostatními bojovými dokumenty. Při-

rozeně, že způsoby této formalizace mohou být velmi různé. V řadě našich štábů (zejména svazků) se pro jejich vnitřní potřebu už řada v tomto smyslu formalizovaných dokumentů i používá. Je ale nezbytné nebát se těchto experimentů, vyzkoušet je na co nejširší základně cvičení a vzájemně si předat zkušenosti a po jejich ověření a prozkoušení, nejlepší z nich zavést. Jen velmi hrubě nahozené příklady si nečiní nároku na konkrétní recept, jejich cílem bylo jen naznačit tu cestu, po které by bylo třeba tyto otázky experimentálně prověřovat a formu našich štábních dokumentů společnou prací všech zdokonalovat cílevědomě a systematicky. Jistě, že nejpovolanější k efektivní formalizaci štábních dokumentů jsou štáby armád a svazků. Jejich spolupráce na tomto úseku bude významným podílem na řešení současných problémů velení.

Formalizace štábních dokumentů se však netýká jen jejich formy, která je sice důležitá, ale sama o sobě zdaleka nevyčerpává současné problémy práce štábů. Štáby svazů a svazků z vlastních zkušeností mohou nejlépe posoudit i to, co zastaralo v obsahu našich štábních dokumentů, jejich dnešní smysl a efektivnost.

Podívejme se např. na praktický efekt určování bližšího, následujícího a dalšího úkolu svazkům v útočném boji. Posuďme praktický význam, který to má pro činnost pluků, co konkrétního pluky nebo svazek na těchto čarách realizují nebo jakým způsobem se na nich mění jejich bojová činnost? Těžko budeme v soudobých podmínkách hledat jejich zdůvodnění a přece je citujeme ve všech bojových rozkazech a nařízeních, zakresluje do všech map, aniž bychom přesně věděli proč. Při tom podmínky plnění stanovených úkolů jsou dnes zcela odlišné, než byly v době, kdy takové rozdělení hloubky úkolu bylo zcela oprávněné a kdy každý z nich měl svou vlastní, charakteristickou náplň.

Takových příkladů najdeme ve štábních

dokumentech mnoho. Určitě stojí za to, oprostít se od návyků a podrobit jejich obsah rozumné revizi z hlediska konkrétnosti a účelnosti. Zjistíme, že mnoho našich štábních dokumentů často oplývá ještě nic neříkajícími obecnými frázemi, jako „zničit protistojícího nepřítele“, „zabezpečit vysoké tempo útoku“ nebo „podporovat útočící vojska“ apod.

Co dělá velitel, který takový rozkaz dostane?

Při jeho čtení přeskakuje očima tyto pasáže a v rozkaze vyhledává (nebo si barevnou tužkou podtrhuje) ono konkrétní „reálné zrno“, které potřebuje. Podtrháme-li si takto bojový rozkaz nebo nějaké hlášení, často zjistíme, že ten rozkaz, který konkrétně usměrňuje naši činnost, je vlastně vcelku krátký a to ostatní že bývá slohové cvičení vyjadřující to, co známe z paměti z řádů, z předpisů a co každý velitel musí znát, protože na základě těchto znalostí se stal velitelem.

Nemám přirozeně na mysli extrém, při kterém by se vydávaný rozkaz podobal za sebou seřazeným a spolu nesouvisejícím povelům. Ale přesto je třeba vést štábní dokumenty po linii maximální úspory slov. To dnes vyžadují pomůcky utajeného velení a prostředky spojení a zítra to budou potřebovat prostředky mechanizace a automatizace. Boj za „krátké doklady“ nám plně potvrdil, že stručnost a jasnost je daleko náročnější, než „hlasité myšlení“, kterému se namnoze ještě podobají. Kromě toho obsah mnoha štábních dokumentů zatím dostatečně nerespektuje onu zdravou a nutnou míru samostatnosti a iniciativy při plnění úkolů podřízenými, na kterých dnes do značné míry závisí úspěch operace (boje).

Nové podmínky operace (boje) si cestou změn v metodice práce štábů vynutily a dále budou vynucovat i změnu ve smyslu a funkci některých štábních dokumentů.

Posuďme např. současný stav

„Plánu operace“. Jako typický vezměme plán útočné operace armády.

Celá společenská praxe potvrzuje, že právo na název „Plán“ má jen takový dokument, který při řízení daného procesu je po celou dobu jeho realizace nezbytným a efektivním prostředkem řízení.

Je „Plán útočné operace armády“ takovým dokumentem?

Sami sebe bychom klamali, kdybychom tvrdili, že ano.

Jaká je současná praxe?

Po mnohahodinové práci je plán (obvykle v ranních hodinách) schválen, pak ho „operátoři“ zelení nevyspáním a pestrobarevně podbarvení křídami na rukávech a břiše buď vyvěsí (často na oči těm, kteří ho nemají znát) nebo častěji uloží, aby byl připraven k likvidaci materiálů po cvičení. V žádném případě ale není plán operace využíván k jejímu řízení.

Právem by mohla vzniknout otázka, zda je plán operace nutný a zda ho štáb nedělá jen pro archiv nebo pro prokurátora?

To by ovšem nebylo správné. Operace, které se zúčastňují takové masy lidí a techniky, v tak složitých podmínkách, potřebuje odpovědně a všestranně promyšlený plán.

Proč tedy v praxi plán operace neplní svou funkci, nebo ji plní jen ve velmi omezeném rozsahu?

Je jen jedno vysvětlení — protože jeho obsah i forma zastaraly a nepostihují to nové v jeho funkci a neodpovídají už novým podmínkám, požadavkům a metodám velení. Zatím, co se operace kvalitativně změnila po všech stránkách, plán operace doznal jen nerozhodujících změn a zpracovává se dnes za 6 až 7 hodin se stejným a namnoze rozšířeným obsahem, ve stejné formě, a stejnými prostředky jako tehdy, kdy jeho funkce byla odlišná a kdy na jeho zpracování byly dny a týdny.

Co má dnes „Plán operace“ obsahovat?

Grafická část

— sestavu a uskupení vlastních sil a prostředků do svazků a armádních útvarů včetně;

— sestavu a uskupení nepřítele, zhruba ve stejném rozsahu;

— pravděpodobný zámysl nepřítele;

— rozhodující směry a pomocné směry činnosti svazků a záloh armády s rozhraními do bližšího úkolu;

— předpokládané uskupení prvků operační sestavy v prostoru bližšího úkolu;

— předpokládané čáry zasazení a směry činnosti druhých sledů a záloh;

— směry činnosti vojsk armády do splnění dalšího úkolu;

— prostory jaderných úderů při zahájení operace;

— předvídané prostory vysazení operačních i taktických výsadek;

— místa velení nadřízeného, vlastní i podřízených a osy jejich přesunu.

Písemná část

— cíl operace;

— charakteristiku a rozmach operace;

— rozdělení a přísun jaderné munice;

— rozdělení sil a prostředků;

— operační hustoty a poměry sil;

— letecké zabezpečení operace;

— materiální, technické a zdravotnické zabezpečení;

— spojovací možnosti.

Podle charakteru úkolu armády a konkrétních potřeb bývá plán operace někdy doplňován dalšími údaji přesunů, operačního zabezpečení, průchodnosti terénu atd. V poslední době je písemná část plánu zpravidla nalepována nebo psána přímo na grafickou část (mapu).

Máme-li najít pravou příčinu té současné určité „pasivnosti“ plánu operace, musíme posoudit především to, co se v soudobých podmínkách změnilo na jeho funkci a, jaké z toho plynou požadavky na

zkvalitnění jeho obsahu i formy?

Vlivem nového charakteru operace má její plán daleko podmíněnější platnost, nižší pravděpodobnost realizace bez změny a vyšší alternativnost možností jeho realizace. Vlivem hlavně časových podmínek přípravy operace i jejího vedení se značně změnila metodika práce štábu při přípravě operace.

A právě tyto změny plán operace mým nedostatečně odráží proto, že zhruba zůstal na úrovni konce poslední války.

Jakou funkci plnil plán útočné operace v minulé válce?

Přípravné období operace v posledním období Velké vlastenecké války trvalo jak víme podle okolností dny až týdny. Útočná operace byla zahajována zpravidla průlomem obrany nepřítele, při kterém rozhodující roli hrála prostorově i časově přesně sladěná mechanika dělostřeleckého a leteckého útoku, který metodicky a systematicky razil cestu tankům a pěchotě. Obrovské masy soustředěných vojsk a techniky v úzkých pásmech průlomu vyžadovaly jeho téměř strojový chod, přesně sladěnou součinnost co do času i prostoru, hlavně na taktickém stupni a postupné plnění stanovených úkolů. Právě tento v té době nový způsob průlomu přivedla Sovětská armáda k obdivuhodné dokonalosti.

Dosažený poměr sil v pásmu průlomu, před jeho zahájením, skýtal vysokou pravděpodobnost vývoje operace podle připraveného plánu, jestliže neselhala mechanika útoku a jestliže plán byl vojsky časově i prostorově dodržen. Nepřítel měl, zejména ke konci války, jen velmi omezenou možnost tomuto „válci“ účinně čelit. Teprve v operační hloubce nabývala operace dynamického charakteru. K podstatným změnám v plánu operace, zejména při plnění bližšího úkolu armády, sice dochá-

zelo — ale vcelku řídké a vždy to mělo náznak nějakých chyb nebo nepřesností při plánování operace.

Tomuto systému byla přirozeně připůsobena i metodika práce štábu při přípravě operace a vlastní funkce plánu operace. Plán operace byl a hlavně při průlomu taktické hloubky obrany nepřítele zákonem a do značné míry přesným návodem činnosti vojsk v čase i prostoru. Sladění taktické činnosti vojsk mělo pro průlom a tím pro úspěch operace rozhodující význam. Stačí připomenout takové otázky součinnosti, jako bylo sladění dělostřelecké a letecké přípravy a jejich přenosů palby s činností tanků přímé podpory a pěchoty.

A právě hlavně tyto otázky byly v plánu operace detailně zplánovány. Proto teprve schválený plán operace byl podkladem pro vydání bojových rozkazů a nařízení svazkům a armádním útvarům. Byl dokumentem, podle kterého bylo možno do značných podrobností a s velkou pravděpodobností jeho platnosti, operaci připravovat, řídit a kontrolovat.

S tím vším byla v souladu i metodika práce štábu.

Časové podmínky přípravy operace umožňovaly včas ze schváleného plánu operace pořídit nutný počet různých výpisů a dílčích pracovních map. Proto se postupně z originálu plánu operace vyvinul do značné míry „reprezentační dokument“, na jehož vnější úpravu byly postupně kladeny zvýšené požadavky. Z praxe známe, že tato tendence vyvrcholila zejména po válce v 50 letech, kdy hrozilo v některých případech nebezpečí, že se z plánu operace stane propagační dílo štábní tvořivosti.

A právě touto dobou jsou plány operace poznamenány namnoze ještě dnes, i když už jen jakousi setrvačností. Je jisté, že ve štábech bylo mezitím uplatněno mnoho změn, směřujících k urychlení jeho zpracování. Ale podíváme-li se na tuto zlepšení blíže, musíme přiznat, že zatím

drtivá většina z nich směřuje k tomu, aby v nových časových podmínkách byla nějak „udržena“ vnější forma té tzv. „štábní kultury“. Proto se hlavně připravují do zásoby krásné plakátové nápisy všeho druhu, různé ty tabulky, hledají se nejvhodnější tužky nebo křidy k výraznému podbarvení v krátkém čase atd. Zatím daleko méně jsme věnovali pozornost zkvalitnění obsahu plánu a upřesnění jeho dnešní funkce.

Jakou má „Plán operace“ funkci dnes?

Vyjděme ze současné metodiky práce štábu při přípravě operace. Zpravidla tak do 2 hodin po obdržení směrnic frontu vydává velitel armády předběžné rozhodnutí, které je základem pro další práci štábu, ale hlavně pro včasné vydání předběžných nařízení svazkům, aby mohly začít souběžně plánovat.

Za další 2 až 3 hodiny vyhláší velitel armády své rozhodnutí. Hlavním úkolem štábu je toto rozhodnutí co nejrychleji doručit vykonavatelům. Potíže, které při tom dnes štáb má, nebudu rozebírat. Faktem ale je, že se štáb snaží, aby za 4 až 5 hodin po rozhodnutí velitele armády měly svazky všechny potřebné podklady, tedy hlavně bojový rozkaz a nařízení tak, aby za další 3 až 4 hodiny měli velitelé svazků již vlastní rozhodnutí.

Tyto jen hrubě naznačené normy mohou být v různých situacích stejně překročeny, ale to není pro náš účel rozhodující.

Nás v tomto procesu zaujímá hlavně funkce plánu operace.

Praxe potvrzuje, že při dnešním obsahu, formě a způsobu trvá zpracování „Plánu operace“ dobře sešranému štábu 5 až 7 hodin.

To znamená, že plán operace může být připraven k schválení teprve tehdy, kdy svazky už mají nejen všechny potřebné rozkazy a nařízení, ale kdy velitel svazku

často už musí mít připraveno vlastní rozhodnutí.

Plán operace tedy dnes už není tím podkladem, z kterého se vydávají podřízeným rozkazy a nařízení k přípravě operace.

To je podstatná změna v jeho funkci. Plán operace tedy v přípravě operace, jako hotový a schválený dokument, nehraje prakticky žádnou roli.

Musí tedy těžiště jeho funkce ležet při vlastním vedení operace, nechceme-li mu přisoudit jen úlohu „záznamu vydaných rozkazů“. To znamená, že obsah a forma plánu operace by měly prvořadě odrážet ty požadavky, které na ně klade charakter operace.

O jaké základní požadavky se může jednat?

1. Plán operace nemusí obsahovat nic, co je spojeno jen s její přípravou, protože svoji funkci zahajuje teprve s jejím začátkem.

2. Obsah a forma plánu musí být taková, aby se plán prakticky stal veliteli a příslušným funkcionářům potřebným a manipulačně dostupným dokumentem — prostředkem řízení.

3. Plán musí prostě a jednoduše vyjadřovat hlavní prvky zámyslu velitele a musí při tom respektovat takové charakteristické rysy operace, jako jsou její alternativnost, dynamičnost, značně sníženou pravděpodobnost realizace zámyslu, v důsledku možnosti častých a výrazných změn v průběhu operace.

4. Plán musí skýtat veliteli a příslušným funkcionářům štábu praktickou možnost kontrolovat průběh operace, hlavně z hlediska činnosti nepřítele, času a prostoru.

5. Plán musí mít jen reálný a nezbytný stupeň podrobnosti, odpovídající stupni centralizace (decentralizace) velení, nesmí být zatěžován ničím, co velitel nezbytně k řízení operace nepotřebuje.

6. Obsah i forma plánu musí být v souladu s přijatými formami velení a musí odrážet význam iniciativy a samostatnosti podřízených, s kterými velitel v operaci nezbytně počítá a jež jsou předpokladem jejího úspěchu.

Na první pohled můžeme konstatovat, že řadě těchto požadavků dnešní plán operace nevyhovuje a že právě to je příčina, proč se stává téměř archivním dokumentem, sotvaže byl zpracován a schválen.

Soudobé časové podmínky a rozsah práce štábu nám ale nedovolují dělat neúčelné dokumenty.

V čem by tedy bylo možné „Plán operace“ zkvalitnit a přizpůsobit ho lépe předurčené funkci?

Budou-li se jednotlivé štáby zabývat touto otázkou jistě najdou mnoho věcí, které by bylo možné a nutné upravit. Pokusím se některé z nich naznačit:

1. Není sporu o tom, že první překážkou operativního používání plánu operace je měřítko mapy 200 000. Má-li být plán operace dokumentem pro její řízení, pak ho musí mít velitel stále „na očích“ — a to dnes při měřítku 200 000 není v polních podmínkách zpravidla možné.

Kromě toho, máme-li na mysli obsah plánu přizpůsobený jeho funkci, tedy podstatně zjednodušený, není žádného důvodu k tomu, aby plán operace armády nemohl být zpracováván v měřítku 500 000, jestliže se na jeho obsah nedíváme dosavadními očima.

2. Z vlastního obsahu grafické části plánu můžeme jen těžko něco podstatného vypustit, má-li plán zůstat plánem. V každém případě bude však nutné změnit na obsahu grafické části plánu názor v tom smyslu, že plán operace nebude obsahovat „všechno pro všechny“ a že bude nutné ho oprostít od zbytečných detailů zákresu použitím jednotlivých druhů vojsk a operač-

ního zabezpečení, které velitel a příslušní funkcionáři k řízení operace bezprostředně nepotřebují. Dnes velitel armády stejně nemůže velet bez pomoci příslušných odborníků svého štábu a tyto detaily patří na jejich mapu.

3. Plán operace bude jen tehdy operativním prostředkem řízení a kontroly, jestliže dá praktickou možnost soustavné konfrontace průběhu operace s vlastním zámyslem, hlavně podle kritérií času a prostoru.

Proto mapa, na které je plán zakreslen, musí zůstat maximálně čitelná, nesmí být zakryta zbytečnými plakátovými nápisy, upravenými jen pro „čtení na dálku“ při schvalování. Plán operace nesmí být v pravém slova smyslu „zaplácán“ všemi možnými křídami nebo barvičkami, jejichž množství a výraznost mění jejich klad v protiklad nečitelnosti.

Plán operace by měl obsahovat jen stručně a jednoduše graficky vyjádřený zámysl s nezbytnými prostorovými a časovými předpoklady jeho plnění. V každém případě je třeba zbavit plán operace všech zbytečných detailů, hlavně operačního zabezpečení, které z něho stejně nikdy nikdo nečte a i kdyby se pokoušel, tak z nečitelného plánu nevyčte.

Domnívám se, že by přehledností a účinností plánu velmi prospělo, kdybychom ty pověstné, široké a dvojité „šipy“, pokud možno pestře vybarvené a zakrývající celé bojiště, nahradili jednoduchými, ale výraznými šipkami, naznačujícími jen předpokládaný směr činnosti při plnění, opět jednoduchou čarou vyznačeného úkolu.

V soudobé operaci se budou činnosti a možnostmi nepřítelů předpoklady plnění plánu velmi často a zásadně měnit. Na „přeplácáném“ plánu operace, jejíž prostor je zakryt všemi možnými barvami a detaily, které od toho okamžiku už nepatří a platit nikdy už nebudou, je pak nemožné prostorově a časově konfronto-

vat vývoj operace se zámyslem — a proto zpravidla při vedení operace nikdo plán nepotřebuje.

4. Zvláštní pozornosti zasluhuje snaha po jakési „komplexnosti“ plánu, která vede ke známému spojování grafické a textové části.

Tato metoda, v základní myšlence správná, přešla do extrému, který způsobuje, že plán operace je polepen nebo popsán všemi možnými texty a tabulkami (hlavně materiálních složek), které nikdy nikdo nečte a nepotřebuje, protože jsou to prostě duplikáty kalkulací, které má každý odborný náčelník ve svých dokladech a které mají po zahájení operace jen velmi krátkodobou platnost. Nadto, tento způsob zbavuje štáb možnosti využít často jediného prostředku mechanizace, který má — psacího stroje a vrací způsob zpracování plánu do doby seřiznutých brků — i když jsou ocelové.

Při tom tato — ve skutečnosti jen formální a „estetická“ náplň grafické části

zakryje na mapě to, co po jeho vyplnění uvnitř hranic útočného pásma zůstalo čitelné — tedy prostor hloubky operace a prostor činnosti sousedů, což při soudobém charakteru operace není jistě ani žádoucí, ani účelné.

Stojí tedy za úvahu, zda by nebylo efektivnější a účelnější, oprostit grafickou část plánu od všeho, co není k řízení dnešní operace a při dnešní metodice velení nezbytně nutné a to, co nutné je, dát ve formě stručných závěrů nebo nutných přehledných tabulek, psaných kulturně na stroji, jako přílohu k plánu.

Velitel armády nebude mít nikdy čas na to, aby se při řízení operace zabýval obsáhlou tabulkou podrobných kalkulací oprav tankové techniky, dávek PHM nebo proviantu — jeho bude zajímat závěr o tom, jaký bude stav zabezpečení vojsk armády v určitém prostoru, nebo čase. Podrobné kalkulace jsou věcí odborného náčelníka a ten musí být kdykoli schopen velitele informovat.

Uvedené názory ani nevyčerpávají všechno, co souvisí se současným stavem štábních dokumentů, ani si nedělají nárok na jediný recept. Jsou jen výsledkem praktických zkušeností ze cvičení a úvah o nich.

Cílem tohoto článku je hlavně podnítit štáby armád a svazků k tomu, aby se efektivností a účelností současných štábních dokumentů zabývaly, aby hledaly cesty, jak současné obtíže štábní práce a procesu velení odstraňovat těmi prostředky, které máme ihned k dispozici, a aby tak postupnými a účelnými úpravami štábních dokumentů je už dnes začali cílevědomě připravovat pro potřeby mechanizace a automatizace ve velení a tak v dílčích otázkách velmi účinně pomohly řešit jeden z nejobtížnějších i nejdůležitějších problémů velení.

Využití televize ve vojenském

Plukovník Richard Pekař

Všechny armády se zabývají otázkami využití televize. Jejich řešení je závislé jednak na stavu úrovně technických zařízení, jednak na ekonomických možnostech toho kterého státu.

Pro prostudování dostupné odborné literatury, a to jak armád socialistického tábora, tak kapitalistických států, je využití televize reálné a účelné, neboť zkvalitňuje informovanost velitelů a štábů při vedení soudobých operací. Zkušenosti získané s televizní technikou na cvičeních s vojsky tento názor plně potvrzují. Poměrně dobré výsledky, zvláště v roce 1962, byly získány se zastaralou technikou, takže při zasazení soudobé techniky a tím více techniky perspektivní, budou výsledky daleko lepší, odpovídající soudobým požadavkům velení.

Názory velitelů, příslušníků štábů a techniků na použití televize jsou zatím nejednotné. Příčin je několik. Uvedu z nich alespoň podstatné:

a) nesprávné zhodnocení naší první televizní techniky v roce 1958 a z toho vyvozené závěry o její neúčelnosti ve vojenském;

b) malá informovanost o praktických možnostech televizní techniky pro zabezpečování velení;

c) použití na nesprávném stanovišti a mnohdy i v nevhodné době pro funkcionáře, kteří ji měli používat;

d) nedostatek provozní kapacity určené pro řešení otázek vojenské televize a její úplné vyřazení z plánu provozního výzkumu v roce 1960, kdy jejím výzkumem a vývojem byla v rámci RVHP pověřena Polská lidová republika.

Vzhledem k těmto skutečnostem nebyla televize ve vojenském v posledních 4 až 5 letech našimi veliteli a štáby vyžadována. Jen v ojedinělých případech, byly s velmi malým počtem pracovníků a prostředků získány s televizí drobné zkušenosti. Ve dvou konkrétních případech byla televize dána do provozu a je dnes s úspěchem používána. Jde o soupravu „VÁCLAV“ určenou pro štáb svazu a zařízení „VÝŠKOV“ na tankové střelnici ve Vyšším vojenském učilišti ve Vyškově. K poslednímu největšímu zasazení televizní techniky na cvičení došlo, jak jsem již uvedl, v září 1962. Ukázalo se, že snímací zařízení „VÝŠKOV“ a „KANISTR“ s televizním dálkovým přenosovým zařízením MT-11 jsou materiály, se kterými lze získat další zkušenosti při využití televize k zkvalitnění velení v soudobých operacích. Televizní řetěz „VÍTR“ je však nutno doplnit a upravit, aby plnil v armádě své poslání do doby, než bude dána do používání televizní technika vyvíjená pro armádu Varšavské smlouvy.*)

Z uvedeného vyplývá, že pronikání televize i v naší armádě, i když je pomalé, není vhodné omezovat, naopak, dále rozvíjet získané zkušenosti i z jiných moderních armád a plně využívat kladných výsledků soudobé průmyslové televize. Vždyť velké úspěchy televize při pronikání člověka do vesmíru, stále rozšiřování programové televize v naší společnosti přímo podněcuje využívat televizi i ve vojenském. Je to objektivní nutnost, neboť armáda, jako součást této společnosti, zákonitě přijímá do používání její techniku. Tak jako dnes v armádě se plně ujala jiná elektronická zařízení pro velení a spojení, tak i televize zaujme postupně ve vojenském své důležité místo. Jde jen o čas, o její další technické zdokonalení a ekonomické možnosti státu.

Perspektivní využití televize v naší armádě je třeba zodpovědně řešit, i když potřebná technika není zatím plně k dispozici.

Pro naši armádu navrhuji využít televizi v těchto oblastech:

- v průzkumné činnosti, s hlavním zaměřením na vzdušný průzkum;
- k pozorování důležitých (rozhodujících) bojových situací;

*) Dosavadní použití televize v naší armádě viz autorův článek uveřejněný ve Sborníku Spojář č. 1/1963.

— pro zrychlení a zkvalitnění práce štábu na VS vševojskové armády a frontu v operačních sálech PVOS apod.;

— k politické propagandě;

Pro přenos informací o následcích jaderných úderů v systému teritoriálního vedení v počátečním období války;

— při bojové a politické přípravě vojsk a při výuce na vojenských školách.

Dále uvedený rozbor o použití televize v jednotlivých oblastech se opírá o současný stav televizní techniky, odpovídající světovému měřítku anebo kterého se dosáhne v nejbližší budoucnosti, včetně utajení televizního signálu.

Některá teoretická zdůvodnění, normy a zkušenosti dosažené s televizí ve světovém měřítku

Než přikročíme k rozboru jednotlivých možností využití televize ve vojenství, bude třeba se blíže seznámit se stavem televizní techniky a jejími možnostmi dosaženými ve světovém měřítku v posledních pěti letech. Tím chci dokumentovat, že současná televizní technika a technika nejbližší budoucnosti bude s to přinést skutečně kvalitativní zlepšení v přenosech informací, odpovídající vedení války v soubojích podmínkách.

Televizní kamerová technika jde cestou zmenšování váhy a rozměrů, při zvyšování světelné citlivosti a rozlišovací schopnosti. Váhy a rozměry některých televizních kamer:

a) váha 400 gr, rozměry $5 \times 8 \times 12$ cm (odpovídá zapojení: kamera a řídicí skříň odděleně) - velká spolehlivost, pracuje takřka bez lidské obsluhy, obsluha jedním člověkem, umístění v letadle, vrtulníku, tanku a nebo v betonových krytech. Přenos televizního signálu buď koaxiálním kabelem nebo rádiem;

b) televizní ortikonová kamera s „kočičím okem“ - možnost snímání téměř v úplné tmě bez použití zdrojů infračerveného záření. Světlo zapalovače na cigarety dává dost světla, aby kamera mohla přenášet jasný obraz;

c) ortikonová kamera se speciálním zesilovačem umožňuje snímání a vytvářet obraz při osvětlení řádu mililuxu, kdy lidské oko vlivem soumraku není již schopné pozorovat detaily předmětu;

d) vidikonové kamery normálního provedení jsou sice přibližně 10krát méně citlivé než ortikonové, avšak pro svoji jednoduchost jsou pro vojenská zařízení nenahraditelné - malé rozměry, jednoduchá konstrukce a bezpečný provoz - váha okolo 2 kg (velikost kabelky);

e) jiný typ kamery o rozměrech $4,5 \times 5 \times 2,5$ cm, váha 750 gr (zapojení jako ad a) - schopná pracovat při 100°C , odolává zvýšenému zrychlení;

f) další, vyráběná již sériově - váha 3 kg, rozměry $7,5 \times 13 \times 23$ cm (odpovídá zapojení: kamera a řídicí skříň v jednom bloku - odolává na všech osách patnáctinásobnému zemskému zrychlení. Pracuje s 525 řádky - použití k dálkovému řízení střel;

g) miniaturní televizní kamery pro sledování těles v prostoru. Šířka asi 8 cm, plně tranzistorovaná, váha okolo 3,5 kg (odpovídá zapojení ad f). Je schopna sledovat malý balón ve výšce okolo 70 až 80 km a nebo přesně zjišťovat body nárazu raket. Předávané informace z této kamery jsou dodávány do elektrického počítače, který je po zpracování přemění ve zprávu, z kterého směru se sledovaný předmět v prostoru blíží k zemi. Kamera předává do počítače 14 druhů informací;

h) ve vývoji jsou kamery s vysoko citlivým vidikonem, tzv. EBIKON (elektronka s indukovanou vodivostí), které budou mít stejnou světelnou citlivost jako kamery s tzv. „kočičím okem“. Kromě toho se bude tato kamera vyznačovat velmi malými rozměry a malou váhou, takže bude zvláště vhodná pro vojenské účely. Jde o práci našich inženýrů a techniků, v níž dosahujeme již dobrých výsledků.

Všechny uvedené typy kamer jsou plně schopné plnit úkoly vojenské televize.

Objektivy ve vojenské televizi, jako součást televizní kamery slouží k promítnutí snímání scény na fotokatodu, která má tu vlastnost, že převádí optický obraz na obraz elektronický, tj. obraz složený s fotoelektronů. Poněvadž rozměr obrázku na akumulaci elektrod typu vidikon je velmi malý (9×12 i méně mm) je třeba dbát na to, aby jakost promítnutého obrazu byla co nejlepší. To ovšem záleží na jakosti objektivu a proto pro dobrý obraz je důležitá správná volba objektivu pro kameru.

Objektivy vojenských televizních kamer musí mít zvlášť dobré optické vlastnosti tj. velkou světelnost, dobrou rozli-

řovací schopnost (rozlišovací schopnost objektivu nesmí snižovat rozlišovací schopnost televizního řetězce) a nesmí mít barevnou vadu. U kamer určených pro snímání v operačních stanech (vozidlech) jsou vhodné objektivy kratších ohniskových vzdáleností, s velkým zobrazovacím úhlem jak ve vodorovné, tak i svislé poloze. Pro snímání ve volném terénu je výhodné používat objektivy s proměnnou ohniskovou vzdáleností tzv. **transfokátory**. Tyto objektivy nahrazují celou sadu normálních objektivů a umožňují zpravidla měnit plynule ohniskovou vzdálenost od 20 do 150 mm i více. Tím je dána možnost pozorovat jak bližší, tak i vzdálené cíle.

Zvlášť vzdálené cíle (na několik km) pozorujeme **teleobjektivy** (s velkou a stálou ohniskovou vzdáleností). Čím je větší ohnisková vzdálenost, tím je také větší přiblížení, avšak zobrazovací úhel je podstatně menší. Pro vojenské účely byl zhotoven teleobjektiv o ohniskové vzdálenosti 2000 mm, který umožňuje přenos obrazů vzdálených až 12 km od kamery.

Praktické možnosti některých objektivů:

a) při podávání informací z operačního sálu za využití televize, např. během cvičení systémem uzavřeného televizního okruhu, byly úspěšně použity tyto druhy objektivů:

- pro celkové záběry z operačního sálu s ohniskovou vzdáleností $f = 35$ mm a 90 – 135 mm;

- pro snímání s map a tabulek — ohniskovou vzdáleností $f = 20$ až 150 mm;

- pro snímání titulků — s ohniskovou vzdáleností $f = 150$ mm.

K zabezpečení osvětlení bylo použito 2 lamp (500 W), umístěných na stojanu vedle snímací kamery soupravy „VAC-LAV“;

b) při snímání vojenských proudů za přesunu a při jejich řízení se osvětluje objektiv s ohniskovou vzdáleností od 25 mm do 90 mm. Teleobjektivy se neosvětlují;

c) objektiv v kameře družice TIROS - širokoúhlý - snímá oblast 210×1300 km a teleobjektiv pro snímání oblasti o velikosti 160×160 km.

Krátce o širokoúhlé televizi.

Dosud zavedený způsob televizního obrazu o poměru stran 4 : 3 slouží společně jak civilním, tak i vojenským účelům. Je však zřejmé, že jde jenom o počáteční stádium, neboť pro soudobý způsob vede-

ní boje a operace není rozměr obrazu 4 : 3 výhodný.

Hledalo se proto nové řešení a tím je širokoúhlá televize, u které je rozměr obrazu přibližně 2krát širší než u obvyklé televize. To znamená, že tento nový systém přeneše také asi dvojnásobek informací proti konvenčnímu systému poměru stran 4 : 3. Na stejnou plochu přenáší o 75 % informací více.

Zařízení širokoúhlé televize pracuje na normách 525 řádků, 60 pulsů, 30 snímků, prokládání 2 : 1.

Pro zvolený anaformický činitel rovný dvěma (v soulase se způsobem používaným pro film) je poměr stran 7 : 3 a celkové množství vysílaných informací je tedy 175 % množství informací vysílaných dosavadním televizním systémem. Aby se nesnížila rozlišovací schopnost ve vodorovném směru, byla i šířka pásma zvětšena na 175 %.

Obraz na širokém stínítku má rozměr $48,6 \times 21,7$ cm. Maximální úhel zorného pole v azimutu je 77° , elevační úhel je maximálně 33° . Obraz může být však také širší, např. s poměrem stran 9 : 3. Šířka pásma je 10 MHz.

Význam pro vojenské účely má obraz o poměru 7 : 3 položený na šířku. Taková šířka obrazu s příslušným zorným polem je vhodná pro všechna pozorování bojiště.

Na základě uvedených skutečností a s přihlédnutím k potřebám armády lze říci, že **použití širokoúhlé televize bude ve vojenském skutečně rozsáhlé**, např. při sledování násilného přechodu vodního toku, může být sledován o 70 % větší úsek než na obrazovce starého typu. Obdobná situace bude i při pozorování odpalování raket a střel při potřebném natočení obrazovky (o 90°). Další zdůvodnění širokoúhlé televize pro vojenské účely dává tvar vojenských objektů, např. budov, letadel, proudů, bitevní linie apod., který je většinou obdélníkový a delší strana je obvykle rovnoběžná s horizontem. Kromě toho tvar zorného pole lidského zraku je mnohem bližší poměru 7 : 3 než 4 : 3 (vzhledem k umístění a funkci očí). Jde tedy pro člověka o přirozenější zorné pole. Pro speciální vojenské účely by mohl být poměr stran 7 : 3 dále rozšířen až na poměr 15 : 3, který dává zorné pole $75^\circ/15^\circ$.

Popsaný televizní systém je velkým přínosem pro jakoukoli další aplikaci, kde je nutné nebo žádoucí pozorovat oblast s převládajícím rozměrem v horizontálním směru, a to je ve většině případech. Pro vertikální objekty, např. při pozorování

vání střel a raket využijeme všech dobrých vlastností systému při pootočení o 90°.

Pro pochopení velmi důležitého požadavku vojenské televize na dálkové vidění kamerou a potřeby osvětlení pozorovaných objektů (situací), vysvětlím v nejnútnejším rozsahu některé normy a pojmy potřebné pro snímání v polních podmínkách.

Prakticky nepoužívanější veličinou při snímání je osvětlení.

Jeho velikost je přímo úměrná světelnému toku, který dopadá na plochu a nepřímo úměrná velikosti plochy, tj. $E = \frac{I}{r^2}$, kde I je svítivost v Cd; r je vzdálenost od středu plochy v cm.

Jednotkou osvětlení je Lux (Lx).

Běžné hodnoty osvětlení:

Tabulka 1

Druh osvětlení	Osvětlení v Lx
— na slunci v létě	100 000
— bez slunce v létě	1 000
— potřebné pro čtení	50
— měsíce v úplňku	0,2
— místnosti za jasného dne	200
— dobré umělé osvětlení	100
— na chodbách	5 - 10
— na čtení a hrubou práci	100
— pro jemnou práci	300
— projekční plochy pro film	200

Rozlišovací schopnost

Se způsobem rozkládání obrazu v jednotlivé prvky přímo souvisí jedna z nejdůležitějších vlastností vojenského televizního přenosu, a to rozlišovací schopnost. Říkáme např., že obraz má rozlišovací schopnost 625 řádků. Objasnění na lidském oku - rozlišovací schopnost oka - je dána nejmenším úhlem v minutách, pod kterým dva blízké body s dostatečným kontrastem se promítají ještě jako

Běžné hodnoty jasu:

Tabulka 2

Druh jasu	Jas ve „sb“
— povrchu slunce	200 000
— vlákna čiré žárovky	1 200
— plamene svíčky	0,5
— povrchu měsíce v úplňku	0,07
— stránky v knize při osvětlení 200 Lx	0,0034
— projekčního plátna v biografu	0,0017
— televizní obrazovky běžného přijímače	0,007

dva body. Tento úhel při průměrné rozlišovací schopnosti se pohybuje od 1,5 - 2 minut. Maximální možné rozlišení oka je dáno vzdáleností čípků ve „žluté skvrně“, která činí asi půl miliontiny milimetru.

Počet řádků a s tím související i celkový počet prvků (snímaných bodů obrazu) určuje tedy jakost přenášeného obrazu. Čím větší je počet řádků, tím více podrobností bude obraz obsahovat, tím ostřejší a zřetelnější bude i jeho kresba.

Ostrost kresby však nevzrůstá přímo úměrně se zvyšováním počtu řádků. Aby bylo docíleno např. dvojnásobného rozlišení menších podrobností, bylo by nutné zvýšit rozlišovací schopnost více než třikrát.

Počet řádků v televizních obrazech ovlivňuje požadavky na potřebnou šířku přenášeného pásma. Tato šířka vzrůstá podstatně rychleji než roste počet řádků, takže nakonec existuje určité optimum mezi počtem řádků a ekonomickou šířkou přenášeného pásma. Tomu odpovídá naše soustava s 625 řádky.

Rozlišovací schopnost posuzujeme odděleně ve směru vertikálním a ve směru horizontálním. Jejich vzájemným znásobením lze určit aktivní počet přenášených bodů obrazu a získat tak číslo vyjadřující dosti dokonale celkovou jakost přenosu.

Pro naši soustavu 625 řádků je celkový skutečný počet přenesených bodů 405 000. Pro představu - pro jakostní snímání např.

kreslených situací z mapy tato rozlišovací schopnost plně stačí, ovšem při vhodném zobrazovacím úhlu objektivu.

Při porovnání s rozlišovací schopností filmů, má film nejběžnějšího rozměru 35 mm, rozlišovací schopnost kolem jednoho miliónu bodů, rozměr 16 mm 200 000 - 250 000 bodů, 8 mm film jen asi 50 000 bodů. Televizní soustava s 625 řádky s plnou šířkou pásma 6,5 MHz je tedy z hlediska rozlišovací schopnosti zhruba 2krát dokonalejší než 16 mm film.

Mimo to závisí rozlišovací schopnost na jasů přenášené scény. S jasnem se mění ostrost vidění našeho oka a schopnost rozlišovat změny kontrastu. Při kontrastech kolem 100 a jasů bílých ploch kolem 60×10^{-4} sb (kino) je rozlišovací schopnost přibližně asi 0,5 minuty a klesá s jasnem; naopak při malých kontrastech nezávisí téměř na jasu. Na tmavých místech obrazu nerozlišíme již dva body s malým kontrastem, ale rozlišíme je, zvětšíme-li kontrast.

Všeobecně lze říci, že dosah televizních kamer je omezen ztrátou rozlišovací schopnosti objektivu a snížením kontrastu v zobrazovací části snímací elektronky. Byla proto vyslovena myšlenka, zda elektrooptický systém může rozlišit menší kontrasty než lidské oko. Otázka zní:

„Bylo by možné, aby televizní systém rozlišil kontrast s tak nízkou úrovní, že lidské oko ho již není schopno rozlišit?

Jestliže ano, potom lze očekávat značné zvětšení sledovacího dosahu, protože kontrast objektu se ve velkých vzdálenostech zmenšuje velmi pomalu.

Úspěšný návrh televizního systému, který překonává lidské oko při nízkých světelných úrovních dává předpoklady, že lze navrhnout televizní systém, který může překonat lidské oko v rozlišování slabého kontrastu i při vysokých světelných úrovních. To ovšem vyžaduje, aby spektrální citlivost fotokatody dosáhla spektrální citlivosti lidského oka. Zařazením filtrů je toto technicky proveditelné.

Chceme-li tedy ukázat praktické možnosti vojenské televize je možné říci, že to, co vidí pozorovatel svými očima může přenést televizní kamera na televizní obrazovku, ovšem zatím s menší rozlišovací schopností. V některých případech, zvláště pokud jde o snímání z velké dálky, vidění za soumraku nebo v noci, televizní kamery se speciálními objektivy a snímacími elektronkami podstatně předčí lidské oko pozorovatele.

Některé zkušenosti pozorovatelů, které možno aplikovat na televizi a některé praktické možnosti samých televizních kamer:

a) při rychlosti 600 km/hod. a výšce 400—600 m bude velmi dobře možné vyhledat zbraně hromadného ničení. Podle některých teoretických názorů lze účinně pozorovat i z větších výšek při maximální rychlosti asi do 1100 km za hodinu;

b) dobře vycvičené osádky v hermeticky uzavřených kabinách jsou schopny rozlišovat na Zemi předměty o velikosti asi 1/1000 výšky letu, tj.:

z 1000 m rozliší pozorovatel 2 předměty vzdálené od sebe 1 metr, což s televizí je také možné.

Shoda bude při pozorování v noci za použití osvětlovacích pum SAB nebo bez nich za jasných a měsíčních nocí, a to:

— nejlépe z výšky do 1500 až 2000 m;
— při svitu měsíce v jeho 1. a 4. čtvrti z výšek 500 až 1000 m;

c) pro snímky pořízované výškovou raketou ve výšce 250 km měla kamera teoretickou rozlišovací schopnost 150 m, což znamená, že z uvedených výšek lze rozzeznat předměty o rozměru 150 m a více. Přesto na získaných snímcích bylo možné bez námahy indetifikovat delší trasu dvojkolejné železniční tratě:

d) z letounu ve výšce 3000 m je možné na obrazovce přijímače na zemi rozzeznat:

— jednotlivé městské stavby;
— řeky, lodě a jiné objekty;

e) z výšky 1500 m je možné:

— spočítat tanky, automobily v proudu a zjistit jejich typy;

— zjistit počet letounů na letišti apod.

Důležitým požadavkem pro vojenskou televizi je nutnost zakódovat obrazový signál. Ve světovém měřítku je problém kódování vyřešen. K zakódování obrazového signálu je používáno několik zcela spolehlivých systémů. Uvedu alespoň tři:

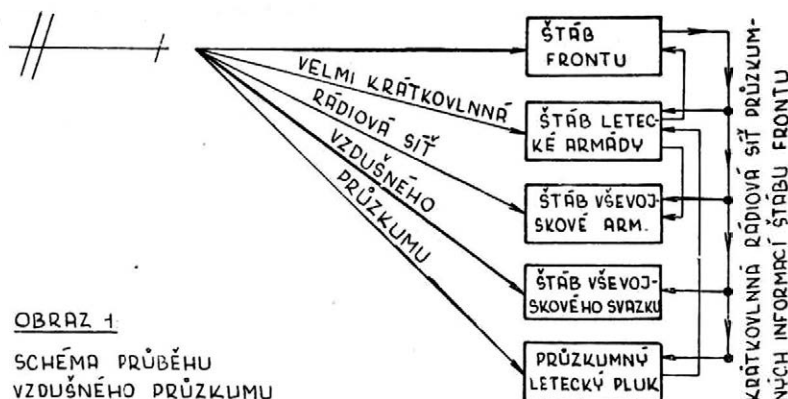
1. Televizní vysílač vysílá dva programy v jednom přenosném pásmu, a to:

— jeden je složen ze dvou kladných obrazových složek;

— druhý z jedné kladné a druhé záporné složky.

U druhého programu se za normálního televizního příjmu obě složky navzájem ruší a na obrazovce není obraz.

Chce-li však někdo pozorovat druhý televizní program, musí být do jeho přijímače přivedena zvláštní „kódová kombinace televizního signálu“ vyrobená v příslušném malém kódovacím přístroji. Ten

OBRAZ 1

SCHEMA PRŮBĚHU
VZDUŠNÉHO PRŮZKUMU

obrábí zápornou složku televizního signálu do původního stavu a obraz je opět viditelný.

Uvedeného systému se s výhodou používá k utajení provozu vojenské televize, relací veřejné bezpečnosti, vyučovacích pořadů apod.

2. Televizní obraz (elektrické signály) je elektrickým samočinným počítačem převáděn na vysílací straně v číselné kódy a na přijímací straně je obdobně skládán v původní televizní signál (obraz).

3. Plynulý televizní signál (obraz) je kódovacím zařízením zpracován na signál binárního číselnicového tvaru. Takto zakódovaný televizní signál se přenáší pulzní kódovou modulací za použití tří binárních číslic.

Uvedeným systémem se dosáhne rovněž dostatečného utajení.

Po objasnění zkušeností s televizní technikou, norem a některých teoretických zásad, rozeberu možnosti použití televize v bojové činnosti vojsk.

A. Televize v průzkumné činnosti

Nerovnoměrný a velmi dynamický průběh soudobých operací vyžaduje velké pohotovosti a rychlosti při získání a předávání informací o nepříteli.

Současné vlastnosti mnohých prostředků, jak vzdušného, tak i pozemního průzkumu již plně nevyhovují soudobým požadavkům, a proto je třeba hledat nové cesty, které by zrychlily dodávání informací od průzkumných prostředků.

Využití televize i při průzkumu je stále ještě ve stádiu pokusů a ověřování, i když se razí zásada, že televize je da-

leko hledem vojáka atomového věku.

Televiznímu průzkumu je ve všech soudobých armádách věnována v posledních letech velká pozornost. Řeší se jak bezdrátový, tak i kabelový přenos televizního signálu. Pro průzkum ze země, letounů nebo vrtulníků a bezpilotních průzkumných prostředků byla již provedena řada zkoušek pro zlepšení rozlišovací schopnosti dosavadních televizních kamer. Zkoušky ukazují, že televizní průzkum má reálné podmínky pro účelné využití v bojových podmínkách. Zvláštního významu nabývá televize všude tam, kde přímé pozorování je pro člověka nebezpečné, jako například v zamořených prostorech, kam není dobrý přístup apod. Využití televize u průzkumných jednotek je v současné době nutností, rovněž televizní průzkum, jako součást radiotechnického průzkumu musí přinést kvalitativní zlepšení při plnění úkolů soudobými průzkumnými prostředky. Uvedené rozvedu na dvou základních druzích průzkumu.

1. **Vzdušný průzkum.** Vzhledem k velké pohyblivosti pozemních vojsk a letectva a jejich schopnosti rychle měnit (vlivem mohutné palébné síly raketových vojsk) sestavu a rozhodující směry bojové činnosti, dále schopnost soustřeďovat a zasazovat údery do velké hloubky nepřátelské obrany, mají za následek vzrůst významu činitele času v soudobé bojové činnosti vojsk.

Z toho vyplývá, že i pro průzkum je málo času na získávání zpráv o nepříteli, jejich vyhodnocení a doručení příslušným štábům. Ostatně to zvyšuje význam a po-

slání vzdušného průzkumu v možném vojenském sražení, zvláště pak za použití raketových, jaderných prostředků.

Zvláště velký význam má vzdušný průzkum především v počátečním období války, kdy v součinnosti s agenturním a pozemním radiotechnickým průzkumem bude jedním z hlavních úkolů předejít a zmařit nenadálý úder nepřítel.

Současný průběh našeho vzdušného průzkumu ukazuje obr. 1.

Ze schématu je patrné, že příjem informací od průzkumného letounu je organizován na velmi krátkovlnné rádiové síti vzdušného průzkumu, a to na 5 velitelských stupních současně. Informace jsou podávány kódovaně. Jen informace o nebezpečí vlastního letounu a o jiných podobných situacích jsou vysílány v otevřené řeči.

Částečně již vyhodnocené informace vysílá štáb průzkumného leteckého pluku štábu letecké armády, a to ihned po přistání průzkumného letounu a štáb letecké armády štábu frontu a štábu vševojenské armády.

Plně vyhodnocené informace se vysílají štábem frontu v síti průzkumných informací frontu zpravidla v pravidelných relacích.

Rozbor časových norem pro dodání fonických a fotografických informací od vzdušného průzkumu je uveden v tabulce 3.

Z rozboru časových norem vidíme, že na sítích vzdušného průzkumu dostanou naše štáby fonické informace (zakódované) do 25 a 32 minut, z toho předávání vlastních informací pozorovatelem zabírá jen 5 až 7 minut.

Jak celková norma 25 až 32 minut, tak i doba 5 až 7 minut pro odeslání vlastní informace od okamžiku jejího vzniku vcelku odpovídají současným požadavkům na průzkum.

Naprostě nevyhovující jsou však časové normy pro dodávání informací cestou fotografických snímků 140 až 170 minut tj. zhruba za 2,5 až 3 hodiny. K jakým změnám a událostem za tuto dobu může dojít v soudobých operacích na frontě nebudu rozebírat. Je proto bezpodmínečně nutné hledat za letecký fotografický průzkum nový, daleko rychlejší prostředek, který by byl schopen dodávat obrazové informace zhruba v časových normách vzdušných fonických informací.

To však neznamená, že letecká fotografie bude zcela vyřazena z průzkum-

ných prostředků. Bude nadále používána, ovšem potřebuje dovést ji u nás na současnou světovou úroveň.

Význam televize, jako soudobého vzdušného průzkumného prostředku, vynikne, když ji srovnám s leteckým vizuálním pozorováním, jako jedním z hlavních způsobů vzdušného průzkumu. Tento druh vzdušného průzkumu se vede vždy, jsou-li podmínky pro zrakové pozorování objektů. Zde však televize může svými soudobými technickými možnostmi vizuálního pozorování člověka i předstihnout — např. vidění za soumraku nebo dokonce v noci.

Televize na palubě průzkumného letounu dovoluje nejen osádce letounu, ale i všem příjemcům televizního obrazu v krátké době prohlédnout a vyhodnotit velké prostory bojiště a získat vcelku přesné objektivní a věrné zprávy o cíli, a to ve velmi krátké době.

Při průzkumu bojiště bude jak letecké vizuální tak i pozorování televizní základním způsobem vzdušného průzkumu. Bude dávat bezprostřední zprávy o změnách situace na bojišti a vytvářet podmínky pro rychlé a pružné velení.

Omezení leteckého vizuálního průzkumu rychlostí a výškou letu, povětrnostními podmínkami, bojovými zkušenostmi, stupněm cvičenosti osádky a denní dobou, odstraní v mnohém televize s možností magnetického záznamu obrazu na pásku a možností infračerveného vidění.

2. Pozemní průzkum. To co bylo řečeno o vzdušném průzkumu platí v plném rozsahu i pro pozemní průzkum, tj. televizní přenos ve směru zem - zem, nebo zem - vzduch - zem v případě, že nelze dosáhnout přímé viditelnosti mezi snímací kamerou a místem příjmu televizního signálu. Velkého významu pro pozemní průzkum nabývá využití televize pro obrněná vozidla a tanky, kdy osádka obrněného vozidla nebo tanku bude muset plnit úkoly v neprodyšně uzavřeném vozidle (v prostoru zaměřeném radioaktivními, chemickými nebo biologickými látkami). Televizní obrazovka (monitor) umístěná uvnitř tanku poskytuje osádce lepší přehled o prostoru kolem tanku, hlavně však pozorování ve směru jízdy s monitorem může osádka daleko lépe řídit a vést tank, než jak to dovoluje zorné pole tankového periskopu.

Dosavadní technické prostředky pozemního průzkumu, tak jak je známe z konce druhé světové války, neodpovídají také již soudobým požadavkům, hlav-

ně pokud jde o přenos informací z prostoru průzkumu do štábu, který pozemní průzkum vysílá. Především jde o velký časový odstup od okamžiku zjištění zprávy k jejímu využití ve štábu. Časový průběh bezdrátového přenosu průzkumné informace v současné době ukáží na tomto krátkém rozboru.

— Sestavení informace, např. o 50 skupinách (250 písmen) a její zakódování	15 — 20 min.
— odeslání v rádiové síti pozemního průzkumu	3 — 4 min.
— doručení a odkódování	25 — 30 min.
— zpracování a vyhodnocení	10 — 15 min.
Celkem cca 60 — 70 min.	

Obdobně jako při vzdušném průzkumu nebudu zdůrazňovat skutečnost k jakým změnám může dojít na frontě v době jedné hodiny. I tato doba dodání informací od pozemního průzkumu je v soudobém boji a operacích nepřijatelná a je proto třeba i zde hledat rychlejší a výhodnější průzkumné a spojovací prostředky.

Domnívám se, že tímto kvalitativně novým průzkumným prostředkem bude také televize.

Provedme si proto krátký rozbor televize, jako průzkumného a současně i spojovacího prostředku, odpovídající soudobým požadavkům bojové činnosti vojsk.

Televizní informace ať je předána vzdušným nebo pozemním průzkumem (přes relovou stanici) je:

a) okamžitá bez jakéhokoli časového zdržení pro všechny příslušníky štábu na jednou;

b) věrná, bez subjektivního zkreslení průzkumníkem (kromě letecké fotografie);

c) má velkou zpravodajskou kapacitu tj. lze získat značný počet informací na jednou. Slovní nebo telegrafní informace musí následovat jedna za druhou v poměrně velkých časových intervalech bez vzájemné a okamžité souvislosti. Televizní obraz je svou zpravodajskou kapacitou v poměru k fonické (telegrafní) informaci asi 500 až 600krát větší (šířka přenosového pásma pro fonickou informaci je např. 10 kHz a šířka přenosového pásma televizního signálu je 6,5 až 8 MHz);

d) mimo to mohou být televizní informace zaznamenány magnetickou cestou na pásku - magnetický záznam - (obdobu záznamu zvuku na magnetofon) a použity (uchovány) pro kontrolu a vzájemné porovnání s informacemi získanými jinými průzkumnými cestami (dokumentární hodnota);

e) konečně projekce televizních informací, jak z přímého přenosu, tak i z magnetického záznamu na promítací plátno (např. 1x1,5 m) umožňuje jejich vyhodnocení všemi odděleními štábu armády současně.

Uvedené možnosti zatím nedává žádný jiný průzkumný prostředek a žádné pojítko. Slovní doprovod televizní informace pozorovatelem a možnost jeho současného řízení a ovlivňování (co má snímát a přenášet) dělá z televize velmi operativní průzkumný a současně i spojovací prostředek.

B. Televize a pozorování bojové činnosti vojsk

Jde o pozorování a sledování takové bojové situace, na jejíž výsledku závisí úspěch operace nebo o včasnou informaci o případném neúspěchu, kdy může nadřízený štáb rychle reagovat vhodnými opatřeními pro její úspěšné dokončení.

1. Při bojové činnosti vojsk na vlastním území může jít například o pozorování:

- a) následků jaderných úderů nepřítele;
- b) přesunu vojsk přes důležité komunikační uzly;
- c) přípravy vzdušných výsadků v prostoru nakládání a jiné podobné situace.

2. Při bojové činnosti vlastních vojsk na území nepřítele může být pozorováno například:

a) průběh násilného přechodu důležitého vodního toku nebo terénní soutěsky;

b) vysazení vrtulníkového výsadku a jeho situace v prostoru vysazení;

c) průběh vysazení padákového výsadku, a to jak během samotného seskoku ve vzduchu, tak i na přistávací ploše.

V uvedených případech bude výhodnější snímát i přenášet vzdušnou cestou tj. ve směru vzduch - zem, a to pomocí vrtulníků nebo průzkumných letounů. Půjde většinou o poměrně krátký časový výsek z bojové činnosti vojsk v rozmezí od 1 do 4 hodin. Přenos ve směru zem - zem nebo zem - vzduch - zem by časově neuspěl pro ztížené podmínky na komunikacích,

po kterých by bylo nutné přesunout potřebná snímání a přenosová zařízení.

Vzdušné snímání je odůvodněno i rozložením uvedené bojové činnosti na poměrně velikých plochách, např.:

a) násilný přechod vodního toku svazkem bude uskutečněn na úseku širokém 18–20 km, při bojové sestavě 3 pluky v 1. sledu;

b) přesun vojsk přes důležité komunikační uzly může obsáhnout podle jejich plošného rozložení průměrné délky 2 až 5 km i více;

c) vzdušný výsadek kupř. v síle motostřeleckého praporu bude vysazen přibližně na plochu asi 10 km².

Všimněme si blíže vzdušného výsadku motostřeleckého praporu.

Prostorový rozbor: 3 rotní plochy po 15 vrtulnicích a 1 plocha pro 15 vrtulníků velitelství praporu - celkem 4 plochy. Plocha pro 1 rotu 350×100 m - podél komunikace - vzdálenost vrtulníků - 70 m. Rotní plochy od sebe na poloměr účinku atomové pumy 10 až 20 kt, tj. celková plocha k pozorování obsáhne prostor asi do 10 km².

Okamžitou, věrnou a souvislou informací o průběhu vysazení taktického vzdušného výsadku z uvedeného prostoru je schopna podat jedině televize.

Časový rozbor: - na praporu ze 4 ploch asi za 20 minut za předpokladu, že přenos jedné informace bude trvat asi 5 minut; na štábu armády asi dalších 10 minut.

První celkovou informací o průběhu vysazení vzdušného výsadku dostane štáb armády asi za 30 minut.

Naproti tomu televizní informace o průběhu vysazení taktického vzdušného výsadku budou docházet na štáb armády od okamžiku prvního vysazení, a to plynule a ve vzájemné souvislosti ze všech 4 ploch současně pro všechny složky armády.

Pro vzdušný výsadek v síle výsadko-

vé brigády je celková plocha k pozorování přibližně 50 km² (5 ploch, každá o velikosti 1000×1500 m, plochy od sebe asi 5–8 km).

U operačního vzdušného výsadku v síle vzdušné padákové výsadkové divize můžeme uvažovat takto:

Prostorový rozbor: 10 až 15 ploch po 2×1 km, tj. 20–30 km², plochy od sebe 2 až 3 km. Prostory vysazení pluků 4 až 5 km od sebe - v jednom prostoru vysazení pluku 3 až 5 ploch 2×1 km, tj. podávání informací z 10 až 15 ploch na celkové rozloze asi 400 km², tj. z prostoru asi 20×20 km.

Přenos souvislých, okamžitých a věrných informací z této plochy zdůvodňuje ještě daleko více použití televize než při zasazení jiných sdělovacích nebo průzkumných prostředků. Od těchto prostředků by velitel nebo jeho štáb dostal souvislý přehled o vysazení operačního výsadku teprve po zpracování vyhodnocení a vyslání dílčích informací z uvedených 10 až 15 ploch.

Časový rozbor: na pluku ze 3 až 5 ploch za 45 až 70 minut za předpokladu, že přenos jedné informace bude trvat asi 15 minut; na štábu výsadkové divize od 3 pluků za dalších asi 90 minut;

- jedna zpráva asi 30 minut (pluky zpravidla v jedné rádiové síti); na štábu frontu od štábu výsadkové divize za dalších 45 minut.

První celková informace o průběhu vysazení operačního vzdušného výsadku může dojít na štáb frontu asi za 180 až 210 minut, tj. za 3 až 3,5 hodiny.

Naproti tomu televizní informace o průběhu vysazení výsadkové divize budou, obdobně jako při vysazení taktického vzdušného výsadku, docházet ihned od okamžiku prvního vysazení, a to plynule a ve vzájemné souvislosti ze všech 10 až 15 ploch současně pro všechny složky štábu frontu.

C. Televize pro zrychlení a zkvalitnění práce štábu na velitelských stanovištích armády a frontu

Rozmístění štábu vševojskové armády podle soudobých požadavků na ploše cca 10 km² vyžaduje nové formy práce a řízení. Jednu z možných variant prostorového rozložení VS armády ukazuje obr. 2.

Z rozložení štábu je zřejmé, že osobní styk jak mezi odděleními štábu uvnitř jednotlivých stupňů, tak mezi jednotlivými skupinami bude podstatně ztížen. Rovněž tak v doručování a výměně písem-

ných a obrazových dokumentů nastanou velká časová zdržení a tím i zpomalení a ztížení součinnosti mezi složkami štábu.

K odstranění nebo k podstatnému snížení těchto časových ztrát a tím zkvalitnění práce celého štábu může prospět rovněž zasazení televize.

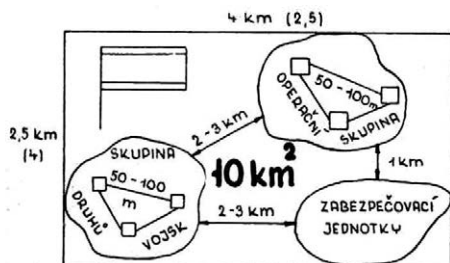
Podle ověřené normy se VS armády zpravidla přemísťuje jednou za 24 hodiny; z toho vyplývá, že štáb armády může pra-

covat na místě zhruba 14 až 18 hodin. Bude-li televizní technika trvalou výbavou štábu armády a budování kabelového rozvodu bude účelně zmechanizováno, může televize po celou uvedenou dobu plně zabezpečovat práci štábu armády, tzn., že její využití z hlediska efektivity je plně odůvodněné.

svolání náčelníků složek štábu armády k vyslechnutí rozhodnutí velitele armády:

— svolání náčelníků složek	5 min.
— shromáždění	20 — 30 min.
— odchod	20 — 30 min.
— informování příslušníků složky	20 min.

Celkem 65 — 85 min.

OBRAZ 2: PLOŠNÉ ROZLOŽENÍ VS ARMÁDU

Pokud jde o frontu, bude využití televize na jeho velitelském stanovišti ještě efektivnější. Plošné rozložení jednotlivých složek štábu frontu podle obrazu 3 a pobyt velitelského stanoviště frontu na místě po dobu 48 až 60 hodin (VS frontu se zpravidla přemísťuje 1krát za 2 až 3 dny) to plně zdůvodňuje.

Při zpracování vědeckého úkolu v roce 1962 „Zavedení mechanizačních prostředků do štábní práce do štábu divize a armády“ došlo se k těmto závěrům o použití televize v soupravě VÁCLAV:

1. Lze získat čas pro zkvalitnění a zrychlení práce štábu armády. Pro srovnání vyjdeme např. z časového rozboru

Mimo této časové úspory, asi 1 — 1½ hodiny, umožní televizní přenos přesnou a úplnou informovanost všech příslušníků složek štábu o rozhodnutí velitele armády a jeho jednotné chápání.

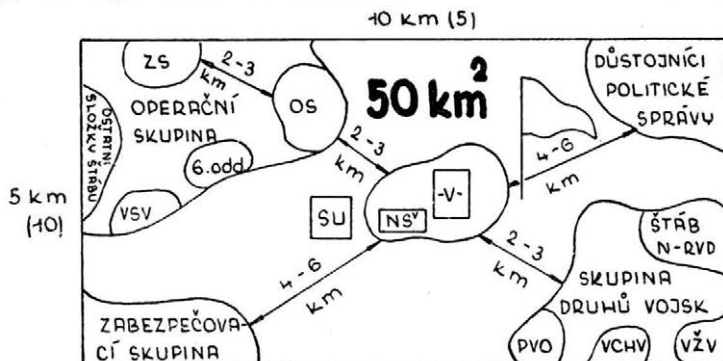
2. Při použití koaxiálního kabelu na vnitřní rozvod je zabezpečeno dokonalé utajení televizního přenosu v prostoru velitelského stanoviště armády.

3. K televiznímu přenosu nelze použít naší průmyslové televize pro její malou rozlišovací schopnost (300 řádků), která neumožňuje přenos obrazů z mapy s dostatečnou přesností a v potřebné velikosti.

4. K přenosu obrazu mapy je nutné použít kamery, která umožňuje dostatečný čitelný přenos z mapy 1 : 200 000 (prostoru 15 × 10 cm, tj. 30 × 20 km (útočné nebo obranné pásmo vševojskového svazku) a strojem psaného textu o rozměru 20 × 18 cm, a to na vzdálenost nejméně 2 až 3 km.

Pro splnění tohoto požadavku je nutné dosáhnout rozlišovací schopnosti alespoň 1000 řádků, což dosud nedosahuje žádných snímacích zařízení.

5. Štáb je možné informovat jak obrazem tak i zvukem, nebo jen obrazem.

OBRAZ 3: PLOŠNÉ ROZLOŽENÍ VS FRONTU

První způsob je výhodný hlavně k informaci o situaci na frontě, o úkolech armády a rozhodnutí velitele.

Pokud by bylo použito k informování připraveného textu, jako např. souhrnných hlášení nebo přehledu ztrát, ozáření osob apod., je výhodné snímat text bez zvukového doprovodu. Výhoda je v tom, že štáb není při práci rušen a každý si vypíše to, co potřebuje.

Vcelku lze informovat

a) štáb armády:

- o situaci vlastní a nepřátelské — z mapy a textu;
- o úkolech armády — z mapy a textu;
- o jiném dění na VS armády — z textu, náčrtů, schémat apod., a konečně lze pomocí televize řešit otázky součinnosti na mapě.

6. Umístění obrazovek a kamer.

Je možné umístit po jedné obrazovce (monitoru) na všech odděleních štábu armády.

Předpokládají se tři kamery:

- jedna na operačním oddělení;
- dvě v zálaze pro přenášení do jednotlivých oddělení štábu ke snímání.

7. Hvězdicový rozvod koaxiálního kabelu na jednotlivá oddělení štábu armády umožňuje vytvořit směry, kterých lze používat jak k příjmu, tak i k vysílání, např.:

Směrový důstojník chce předat novou situaci své divize příslušníkům štábu. Za tím účelem vypojí obrazovku, zapojí záložní kameru a předá novou situaci své divize. Potom opět připojí svou obrazovku.

8. Nevýhody:

Dosah dosavadního snímacího zařízení „VÝŠKOV“ v soupravě „VÁCLAV“ je pouze 1 km, přičemž jednotlivé skupiny na VS armády jsou od sebe 2 — 3 km a na VS frontu dokonce 5 — 6 km.

Rozlišovací schopnost snímacího zařízení VÝŠKOV je sice větší než u československé průmyslové televize; vzhledem k nutnosti zvětšit přenášený obraz alespoň o $\frac{1}{3}$ — $\frac{1}{2}$, je nutno však dosáhnout rozlišovací schopnosti alespoň 1000 řádků.

Spojení mezi kamerou a monitory na pracovištích je vázáno na výstavbu poměrně nákladného koaxiálního kabelového rozvodu (lze je zatím uskutečnit jen na krátké vzdálenosti). Přenos na větší vzdálenost je možný jen pomocí speciálních směrových pojítek, u kterých nelze v sou-

časné době zabezpečit nutný stupeň utajení. Odposlouchatelnost je stejná, jako u kteréhokoli jiného směrového pojítka.

9. Má-li být televize plně využita pro práci štábu armády (frontu) je třeba, aby bylo dosaženo těchto parametrů:

- dosah nejméně 6 km;
- rozlišovací schopnost 1000 — 1200 řádků, aby byl zabezpečen přenos situace z mapy 1:200 000 o velikosti prostoru útočného pásma armády;
- utajení televizního signálu jak na směrových pojítkách, tak na televizním vysílaci s omezeným dosahem.

Splněním těchto požadavků se stane televize významným prostředkem pro zkvalitnění a zrychlení práce ve štábech armády a frontu.

*

Provedené zhodnocení televizního zařízení v soupravě VÁCLAV pokládám vcelku za objektivní a reálné, mimo požadavku na rozlišovací schopnost 1000 — 1200 řádků.

Konstrukce televizní kamery a přenosových zařízení pro uvedený počet řádků by byla velmi neekonomická. Vyřešit elektronické obvody pro šířku přenosového pásma 16,6 nebo 19,2 MHz je možné, avšak v současné době i v nejbližší budoucnosti těžko realizovatelné. Tento úkol vyřeší ekonomičtěji nová technologie a nová součástková základna v elektronice, založená na použití modulů.

Domnívám se však, že požadovanou rozlišovací schopnost 1000 — 1200 řádků je možné dosáhnout i s naší současnou soustavou 625 řádků při použití vhodného zobrazovacího objektivu. V jiných oblastech použití vojenské televize není tak velká rozlišovací schopnost třeba, nebyla by prakticky ani využita, ale hlavně by byla, jak jsem uvedl, neekonomická.

Z toho závěr:

- a) zatím snímat celkovou plochu s rozlišovací schopností menší, např. 625 řádků;
- b) celkovou plochu např. útočného pásma armády snímat na dvakrát, při rozlišovací schopnosti okolo 1000 řádků;
- c) mapu — schéma pro snímání upravovat hlavně vyznačením orientačních bodů (města, vesnice apod.) vhodnou velikostí písmen, která pro snímání potřebují požadovanou rozlišovací schopnost asi okolo 1000 řádků.

D. Televize při politické propagandě

Půjde o velmi účinnou politickou propagandu především na osvobozeném území nepříteli s cílem informovat obyvatelstvo o nové situaci, získávat ho pro socialistické zřízení, aktivní účast ve spravedlivé válce vedené ozbrojenými silami států socialistického tábora apod.

Tímto úkolem se budou zabývat především orgány programové televize a správy spoju ve spolupráci s vojenským teritoriálním velením.

Potřebné programy lze připravovat již v míru, především formou magnetického záznamu na pásku.

Vzhledem k pravděpodobnému narušení televizního systému, a to jak jeho sni-

mací tak i přenosové části, bude třeba již v míru připravovat a získávat zkušenosti s přenosem televizního signálu z letadel — letecká televizní studia.

Domnívám se, že je to i jediná spojovací cesta, která umožní i na vlastním území po prvním hromadném úderu v počátečním období války co nejrychleji informovat obyvatelstvo o situaci a vydávat první potřebné pokyny a nařízení v rámci teritoriálního velení a řízení našeho politického a hospodářského života.

První praktické zkušenosti s použitím televizního signálu z letadla na našem státním území získám v příštím roce, kdy bude uskutečněn provozní výzkumný úkol PŘENOS.

E. Televize pro přenos informací o následcích jaderných úderů v systému teritoriálního velení v počátečním období války

Vzhledem k rozsáhlosti a speciálnosti problémů tohoto způsobu použití televize, která si vyžádá spolupráci Československé televize s Ústřední správou spoju, omezím se jen na dílčí poznatky, které byly zatím na tomto úseku získány.

Celková měření a výsledky získané na zkušebním cvičení s balóne jsou vesměs kladná a ukazují, že přenosy televizního signálu směrem vzduch—zem a zem—

vzduch—zem jsou reálná a mohou přinést kvalitativní zlepšení v přenosech informací ze soudobé bojové činnosti vojsk.

Na základě získaných zkušeností s přenosem televizního signálu z balónu přikročí se ke zkouškám z vrtulníku a letounu.

Podrobněji o tomto systému pojednám v některém z příštích čísel časopisu.

F. Televize při bojové a politické přípravě vojsk a při výuce na vojenských školách

Kromě operačně taktického použití televize při bojové činnosti vojsk začala se televize v posledních letech používat také pro výcvik vojsk a při výuce na školách. Televize umožňuje:

- zkrátit čas v bojové a politické přípravě vojáka, hlavně tam, kde jde o hromadnou účast při výcviku;

- rychlý přechod z jednoho druhu výcviku na druhý;

- podstatně nižší počet instruktorů, pomocníků a technického personálu;

- snížit počet pomůcek, jako maket, moderní výzbroje, což má z ekonomického hlediska značný význam.

Z uvedeného je zřejmé, že televize podstatně zefektivní výcvik vojsk a usnadní práci instruktorů, neboť voják—posluchač má dojem, že učitel učí jen jeho.

Při výcviku (výuce) televizí možno v široké míře používat filmů a snímků,

což mnohým umožňuje, aby již během výkladu si osvojili často obtížný materiál.

Je také nutno si všimnout řady dalších výhod televizního zařízení, které vyplývá z jeho konstrukce, neboť umožňuje:

- pozorovat procesy, které jsou škodlivé, nebezpečné nebo pro člověka nedostupné;

- mixáž obrazů, to znamená, změnu obrazů, vzájemné překrývání a vytváření pomocí triků optické iluze;

- zachycení i drobných prvků a detailů.

Výcvik a výuka pomocí televize má ovšem i své nevýhody. Mezi instruktorem a posluchačem existuje převážně jednostranný kontakt. Posluchač, který poslouchá výklad a opakuje podle něho jisté úkony, nemá možnost se tázat a ani instruktor nemůže doplnit výklad podle pří-

padných dotazů. Proto se od přednášejícího vyžaduje, aby měl přesně vypracovaný výklad, který by byl stručný a obsažný a sám měl jasnou a srozumitelnou řeč. To může splnit jen nejlepší pedagog a inštruktor.

K televizním přednáškám se převážně používá průmyslová televize. Požaduje se od ní, aby byla jednoduchá v obsluze, spolehlivá v činnosti a dávala ostrý obraz s velkými kontrasty. Soudobá československá průmyslová televize, polotranzistorová nebo plně tranzistorová těmto podmínkám v podstatě vyhovuje.

Použití televize tímto způsobem je v těsné souvislosti s řešením použití naší programové televize pro výuku na civilních školách a pro mimoškolní vzdělání pracujících.

Jaká je současná situace ve výuce televizi u nás?

1. V armádě

Výuku vojenskou televizí zatím provádí v naší armádě jedině Vyšší vojenské učiliště ve Vyškově na své tankové střelnici. Podrobnosti, hlavně po stránce technické, jsem uveřejnil v článku „Televize v Československé lidové armádě“, uveřejněném ve sborníku Spojář číslo 1/1963.

Od 1. 1. 1964 je připravováno a plánováno v rámci Československé televize školení v marxismu-leninismu pro celou armádu nejlepšími našimi pedagogy a odborníky v pravidelných relacích (pravděpodobně zvlášť pro příslušníky základní služby a pro vojáky z povolání).

2. V občanském životě

První použití zaznamenala, kromě ojedinělých případů na vysokých školách, Československá televize vysíláním jazykových kursů, kursů fyziky a matematiky.

V roce 1962 k tomu přibyl kurs „technologie sváření“ (z Bratislavy) a „Na pomoc hutní výrobě“ (z Prahy).

Uvedené případy svědčí o tom, že ve výuce televizi máme, proti světové úrovni, co dohánět. Nápravu v tomto směru řeší již Ústřední komise pro vzdělání pracujících. Předsednictvo komise na svém zasedání 31. 7. 1963 projednávalo zásady dalšího rozvoje mimoškolního vzdělání pra-

cujících a navrhlo, aby televize vysílala cyklus učebních pořadů vysokoškolské úrovně, zajistila přípravu nových jazykových kursů a využila připravovaných dvouletých kursů středoškolské matematiky a fyziky k přípravě na vysokoškolské studium.

Důsledná realizace tohoto usnesení naráží, podle mého názoru, na jeden vážný nedostatek, kterým jsou v současné době hluché prostory. Prozatím pokrývá naše státní území:

- 10 základních velkých televizních vysílačů s výkonem v obraze (A 5) od 8 do 30 kW;

- 5 středních televizních vysílačů s výkonem v obraze od 1 do 10 kW;

- 4 televizní přenášedle s výkonem v obraze od 0,003 do 0,1 kW. Dalších 6 televizních přenášedlů je toho času ve výstavbě;

- několik desítek amatérských vysílačů (přenášedlů) Svazarmu.

Těmito televizními vysílači a přenášedli je naše státní území v současné době pokryto asi na 90 %. K zabezpečení plného vykrytí je třeba vybudovat ještě asi dalších 150 televizních přenášedlů, každý v hodnotě asi 90 000 Kčs. Teprve potom bude každému občanu našeho státu zaručen příjem televizního signálu prakticky na kterémkoli místě a možnost zapojit se do připravované výuky pomocí televize.

Dosavadní nedostatek by bylo možné řešit vysíláním televizních výukových relací 1 — 2hodinových z letounů, zatím z filmových pásov, natočených telerecordingem, později z magnetického záznamu (dokonalejší způsob).

Bude-li tento problém vyřešen, bude možné použít televize i pro bojovou a politickou propagandu apod.

Bude pokryto státní území televizním signálem i v případě, že by byly vyřazeny sítě televizních vysílačů a dálkových přenosových spojů jadernými údery nepřitele.

V obou případech je třeba těsné spolupráce Československé televize, Ústřední správy spojů a armády.

Použití televize pro vojenské účely vyžaduje zakódování televizního signálu, což je v současné době po stránce materiální i technické řešitelné.

Několik slov na adresu našich techniků a pracovníků na úseku materiálně technického zabezpečování použití televize v naší armádě. Každá nová myšlenka má své stoupence a odpůrce. Je třeba si znovu uvědomit, že televize, jak jsem uvedl vpředu, si zákonitě a objektivně vynutí v armádě své místo a použití. Jde jen o čas a ekonomické možnosti našeho státu.

**NORMY ÚKOLŮ VZDUŠNÉHO PRŮZKUMU OD OKAMŽIKU OBDRŽENÍ ÚKOLU ŠTÁBEM PRŮZKUMNÉHO
LETECKÉHO PLUKU PO DODÁNÍ VÝSLEDKŮ ZAINTERESOVANÝM ZADAVATELŮM**

ÚKOL	Stupeň pohotovosti pro plnění úkolu						
	DEN					NOC	
	Pohotovost čís. 1	Pohotovost čís. 2		Pohotovost čís. 3			
	pz ZHN	fotografie				fotografie	
		řadou	prostor	řadou	prostor	Mig-15bR	Il-28R
1. Vzlet na výzvu z pohotovosti čís. 1 a upřesnění úkolu ve vzduchu	do 5'						
2. Příprava úkolu ve štábu pzlp, vydání úkolu osádce, příprava osádky na úkol	—	do 30'	do 30'	90—120'	120—150'	do 30'	120—150'
3. Pojiždění, vzlet, let do prostoru průzkumu (100—120 km od letiště) a provedení průzkumu	15—20'	20—25'	20—30'	20—25'	20—30'	35—40'	35—40'
4. Předání zjištěné zprávy, její vyhodnocení při odposlechu na síti vzdušného průzkumu	5—7'	5—7'	5—7'	5—7'	5—7'	5—7'	5—7'
5. Celková doba od vydání úkolu a rozkazu ke vzletu na průzkum ZHN do přijetí zprávy o výsledku průzkumu na síti vzdušného průzkumu	25—32'	—	—	—	—	—	—
6. Let od cíle, přistání, pojiždění, vyjmutí kazet a odvoz ke zpracování	20—30'	20—30'	30—40'	20—30'	30—40'	35—45'	35—45'
7. Výslech osádky, rychlé zpracování a vyhodnocení filmu	8—10'	8—10'		8—10'			
8. Předání zprávy štábem pzlp štábu LA	5—10'	5—10'		5—10'			
Celková doba od vydání rozkazu do doručení zprávy, výslechu osádek a vyhodnocení negativů a předání zprávy štábu letecké armády	53—75'						

ÚKOL	Stupeň pohotovosti pro plnění úkolu						
	DEN					NOC	
	Pohotovost č. 1	Pohotovost čis. 2		Pohotovost čis. 3			
	pz ZHN	fotografie				fotografie	
		řadou	prostor	řadou	prostor	Mig-15bR	Il-28R
9. Vyvolání, ustálení a sušení (rychlosušení) černobílého negativního materiálu		20—30'	20—30'	20—30'	20—30'	20—30'	20—30'
10. Pozitivní zpracování až do usušení: 10—20 kusů 9—12 kusů = *)		20—30'	20—30'	20—30'	20—30'	20—30'	20—30'
11. Taktické a topografické vyhodnocení pozitivu		30'	30'	30'	30'	20—30'	20—30'
12. Příprava, slepení, překreslení, vyhodnocení situace, úprava prostorového snímku z prostoru do 40 km pořízeného v měřítku 1 : 10 000	—	—	30—40'	—	30—40'	—	—
Celková doba od zadání úkolu štábu pzlp až do zhotovení snímků		Při zprac. Rapid 128—150' i více Norma: 140—170' i více	3 hod. i více	Při zprac. Rapid 128—150' i více Norma: 140—170' i více	3 hod. i více	+ 2,40 hod. i více	2,40 hod. i více
13. Doprava fotografických výsledků vzdušného průzkumu vrtulníkem do vzdálenosti 70 km	—	30'	30'	30'	30'		

Poznámka: *) = při zpracování 9—12 kusů

= řadový snímek pořízen letounem Mig-15 bis R

= prostorový snímek pořizovaný letounem IL-28R

= při laboratorním zpracování barevného, barevného inverzního a spektrozónálního materiálu se časy prodlužují o 2—3 hod.

(Údaje převzaty z přednášky mjr. Jiřího Stuchlého, VAAZ)

Domnívám se však, že v žádném případě nelze se k ní stavět zásadně odmítavě s tím, že především je třeba materiální a finanční prostředky věnovat jen na ta místa, kde to vyžaduje momentální zabezpečení bojové pohotovosti armády. Rovněž není, podle mého názoru, správné, odvolávat se na to, že řešením otázek televize ve vojenském prostředí se zabývá v rámci Rady vzájemné hospodářské pomoci jen Polská lidová republika a všechny další práce a prostředky, vynakládané na tyto úkoly jsou neekonomické, neboť odporují usnesení Ústředního výboru KSČ z 29. a 30. května 1963.

Při řešení televize v naší armádě nejde v žádném případě o základní výzkum a vývoj vojenské televizní techniky, svěřený Polské lidové republice. Dělbá práce v rámci RVHP nezbavuje žádný z členských států povinnosti provádět vlastní provozní výzkum s cílem ověřovat možnosti nové techniky, jejího lepšího využití, získávat s ní zkušenosti do doby, než bude vojskům dána v potřebném počtu péči jiného státu. Pasivní vyčkávání a čekání, „až ten druhý to všechno vyřeší“, by nesvědčilo o správném přístupu k řešení nových, progresivních otázek.

Podle mého názoru je správnější se novým úkolům nevyhýbat a v rámci ekonomických možností je řešit souběžně s úkoly zabezpečujícími bojovou pohotovost armády. Jedině tak je možné udržet krok s rychlým rozvojem soudobé techniky ve světě a nedat se překvapit novou technikou, až bude dána vojskům k použití, neboť dodatečné seznamování, ověřování a získávání zkušeností s ní je mnohdy zdlouhavé, naráží na nepochopení velitelů a štábů; může dojít i k ohrožení bojové pohotovosti armády.

Ve všech moderních armádách jde televizní výzkum vpřed milovými kroky. Televize se stala důležitým prostředkem průzkumu, pozorování, přenášení informací, pomocníkem vizuálního a auditivního dorozumívání, dokonce i při dobývání kosmického prostoru. Na tomto úseku použití jsou výsledky skvělé a vzbuzují všeobecný obdiv.

I naše armáda má všechny předpoklady, aby se vojenská televize stala jedním ze základních prostředků elektronických přenosů informací a zaujala rovnocenné místo vedle rádia a telefonu při řízení bojové činnosti vojsk v systému polního i teritoriálního velení.

STRATEGICKÉ ÚDERNÉ VELITELSTVÍ AMERICKÝCH OZBROJENÝCH SIL A MOŽNOSTI JEHO ZASAZENÍ NA EVROPSKÉM VÁLČIŠTI

Major Miroslav Merhaut

Jedním z praktických opatření posledních let v amerických ozbrojených silách bylo vytvoření Strategického úderného velitelství (US STRATEGIC STRIKE COMMAND), které má nejbojeschopnější útvary a svazky pozemních sil a taktického letectva na území Spojených států amerických. Vytvoření Strategického úderného velitelství vyplynulo z potřeby amerického velení mít na území USA pohotové síly a prostředky, které by mohlo bez dlouhých příprav přemístit na kterékoli zámořské válčičtí a zasadit do boje. Vzhledem k tomu, že jedním z hlavních úkolů tohoto velitelství je posílení stávajících amerických vojsk v Evropě, je třeba reálně počítat s tím, že by část nebo všechny útvary a svazky Strategického úderného velitelství byly přemístěny v počátečním období války jako první do Evropy a zasazeny na nejdůležitějším, středoevropském válčičtí. Proto je dobré znát nejenom současné uskupení ozbrojených sil našeho pravděpodobného protivníka na středoevropském válčičtí, ale i možnosti dalšího narůstání sil po zahájení války.

Vytvoření Strategického úderného velitelství jako projev změny ve strategické koncepci USA

Strategické úderné velitelství bylo vytvořeno na podzim roku 1961 ze sil a prostředků tehdejšího tzv. „strategického sboru“ a z útvarů Taktického leteckého velitelství. Do této doby byl na území USA od března 1958 tzv. „strategický sbor“, který měl dvě pěší (1. a 4.) a dvě vzdušné výsadkové divize (82. a 101.), jakož i celou řadu dalších samostatných útvarů a jednotek zálohy hlavního velitelství. Tvořil strategickou zálohu amerického velení pro případ rychlého zásahu v ozbrojených konfliktech omezeného charakteru v různých částech světa, zejména pak v jihovýchodní Asii, Latinské Americe a Africe.

Současně s tím byla u Taktického leteckého velitelství na území USA určena část leteckých útvarů (stíhacích, stíhacích bombardovacích a průzkumných), která měla v případě zasazení vojsk „strategického sboru“ zabezpečovat jejich leteckou podporu. Součinnost mezi určenými leteckými útvary a podporovacími svazky měla probíhat před zahájením nebo až v průběhu bojové činnosti.

Zkušenosti z četných manévrů a cvičení s vojsky v letech 1959 až 1961

za účasti vojsk „strategického sboru“ a taktického letectva však ukázaly, že takovýto způsob součinnosti dostatečně nezabezpečuje jejich vzájemnou sladěnost a úspěch bojové činnosti. Proto americké velení rozhodlo vytvořit trvalý jednotný velitelský orgán „strategického sboru“ a taktického leteckého velitelství, který by zabezpečil vysoký stupeň bojové pohotovosti vojsk, těsnou součinnost mezi nimi, pružnost a účinnost jejich použití. Tak vznikl nový operační svaz — Strategické úderné velitelství, který byl vzhledem k svému poslání podřízen nejvyššímu vojenskému velitelskému orgánu — Společnému štábu náčelníků.

Vytvoření Strategického úderného velitelství znamenalo novou kvalitativní změnu ve složení amerických ozbrojených sil a bylo jedním z nejdůležitějších praktických projevů nové strategické koncepce tzv. „pružné reakce“. Tato koncepce byla rozpracována v posledních letech Eisenhowerovy vlády a po příchodu Kennedyho na úřad prezidenta se stala základní vojenskou koncepcí USA. Tato koncepce má umožnit Spojeným státům americkým pružně reagovat podle

situace a potřebu na jakýkoli ozbrojený konflikt, počínaje globální nukleární válkou a konče omezenou válkou s použitím jaderných zbraní. popřípadě i bez nich.

Koncepce „pružné reakce“ se zásadně liší od dříve hlášené a Eisenhowerovou vládou prakticky uskutečňované strategické koncepce „zastrašování“ nebo také jinak nazývané „hromadné odvety“, která vycházela z domnělé převahy USA nad Sovětským svazem v jaderných zbraních a v prostředcích jejich dopravy na cíl a která se v důsledku toho orientovala pouze na globální nukleární válku.

Tato koncepce se však ukázala v důsledku úspěchů Sovětského svazu v oblasti raketové a jaderné techniky málo účinná. Proto politické a vojenské velení USA uznalo za nutné změnit dosavadní strategii a přizpůsobit ji podmínkám.

Složení Strategického úderného velitelství

V prvním období své existence bylo Strategické úderné velitelství složeno pouze z útvarů a svazků strategického sboru a taktického letectva na území USA. Na podzim roku 1962 bylo složení Strategického úderného velitelství podstatně rozšířeno o další americké svazky a útvary pozemních sil a taktického le-

Proto byla přijata koncepce, která má umožnit americké vládě a velení volit při sporných mezinárodních otázkách prostředky, které bude považovat v dané situaci za nejvýhodnější. Tím, že se orientuje na možnost vedení i omezených válek, slouží současně tato koncepce také k zastření příprav na jadernou válku proti zemím socialistického tábora, kterou americké vládnoucí kruhy zamýšlejí rozpoutat za situace pro ně nejpříhodnější.

Kromě vytvoření Strategického úderného velitelství se strategie „pružné reakce“ projevila ve zvýšení početního stavu pozemních sil, změnách v jejich organizační struktuře a modernizaci výzbroje a bojové techniky. Kromě toho byly zvýšeny možnosti vzdušné a námořní přepravy vojsk z USA na zámořská válčiště.

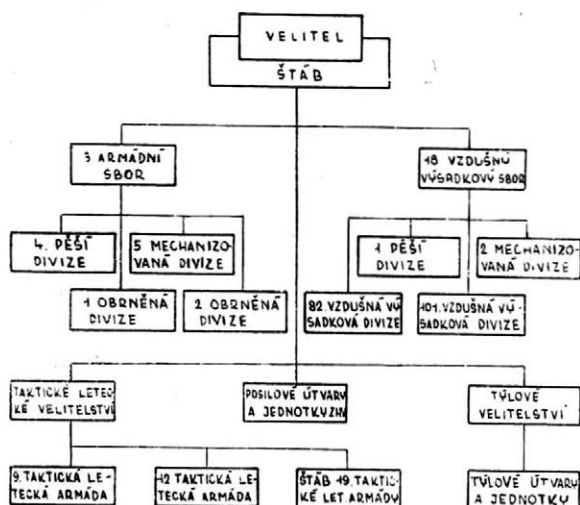
tectva, takže bylo nutné pozemní vojska Strategického úderného velitelství reorganizovat a znovu uskupit, tentokrát do dvou armádních sborů.

Nyní jsou Strategickému údernému velitelství podřízeny dva sbory (3. a 18.) a Taktické letecké velitelství (schéma 1).

3. armádní sbor (VS Fort Hood, stát

SCHEMA 1

SLOŽENÍ STRATEGICKÉHO ÚDERNÉHO VELITELSTVÍ

7 VČETNĚ 2 ODDĚLŮ ŘS CORPORAŁ, 5 ODDĚLŮ ŘS LACROSSE, 5 ODDĚLŮ DÉLO - STŘELECKÝCH RAKET HONEST JOHN A 2 ODDĚLŮ DÉLOSTŘELECKÝCH RAKET LITTLE JOHN

Texas) má ve složení čtyři divize (4. pd — VS Fort Lewis, stát Washington; 1. od — VS Fort Hood; 2. od — VS Fort Hood; 5. md — VS Fort Carson, stát Colorado).

18. vzdušný výsadkový sbor (VS Fort Bragg, stát Severní Karolína) má ve složení rovněž čtyři divize (1. pd — VS Fort Riley, stát Kansas; 2. md — VS Fort Benning, stát Georgie; 82. vvd — Fort Bragg, stát Severní Karolína; 101. vvd — VS Fort Campbell, stát Kentucky).

Kromě toho má Strategické úderní velitelství řadu dalších samostatných útvarů a jednotek ZHV, jako např. jeden lehký obrněný pluk (2.), tankové prapory, dělostřelecké oddíly apod., dále pak útvary jaderného napadení taktického a operačně taktického dosahu všech stávajících typů (dělostřeleckých raket HONEST JOHN, LITTLE JOHN, řízených střel LACROSSE a CORPORAL, houfnic ráže 203,2 mm), které jsou oběma sborům přidělovány.

Celkem má každý sbor i s přidělenými útvary ZHV kolem 50 000 až 60 000 osob.

Za materiálně technické zabezpečení pozemních vojsk Strategického úderního velitelství odpovídá Velitelství týlu, kterému je podřízeno kolem 400 týlových útvarů a jednotek nejrůznějšího druhu.

Leteckou podporu pozemních vojsk Strategického úderního velitelství při je-

jích zasazení mají zabezpečovat letecké útvary Taktického leteckého velitelství, které má ve svém složení v současné době dvě taktické letecké armády (9. a 12.) a štáb 19. TLA. Celkem má Taktické letecké velitelství 12 taktických stíhacích leteckých křidel, 2 průzkumná letecká křídla, 4 dopravní letecká křídla a 1 křídlo cisternových letounů s celkovým počtem asi 830 stíhacích bombardovacích letounů, 144 průzkumných letounů, 224 dopravních letounů a 80 cisternových letounů. Ve výzbroji těchto leteckých útvarů jsou soudobé bojové letouny typu F-100, F-104, F-105, průzkumné letouny RF-101, RB-66, dopravní letouny C-123, C-130 a cisternové letouny KB-50.

Celkový početní stav Taktického leteckého velitelství činí více než 50 000 osob a celého Strategického úderního velitelství kolem 165 000 osob.

Při určování složení Strategického úderního velitelství se přihlíželo k tomu, aby mohl provádět rozsáhlé vzdušné a námořní výsadkové operace, pozemní operace, a to jak samostatně, tak v součinnosti s ostatními silami na válčišti. Organizační struktura jednotlivých sborů tohoto velitelství je přizpůsobena tak, že mohou působit i samostatně buď celým sborem, nebo i jen jednotlivými divizemi.

Bojová připravenost vojsk Strategického úderního velitelství

K pohotovému zásahu Strategického úderního velitelství ať již jako celku nebo jeho části jsou jeho vojska udržována na vysokém stupni bojové připravenosti. Svazky a útvary Strategického úderního velitelství jsou udržovány na vysokých početních stavech, vyzbrojovány moderní bojovou technikou a procházejí náročnou bojovou a operační přípravou.

Za nejbojeschopnější svazky Strategického úderního velitelství jsou považovány vzdušné výsadkové divize, kterých se jako prvních předpokládá použití k zásahu mimo území USA. U jedné vzdušné výsadkové divize (101.) je přitom v trvalé pohotovosti udržováno vždy jedno zesílené vzdušné výsadkové bojové uskupení, které může být během 48 hodin použito k zásahu v kterékoli části světa.

Rovněž u ostatních svazků a útvarů jsou činěna opatření ke zvýšení jejich

bojové použitelnosti. Svazky Strategického úderního velitelství se plánuje přednostně a urychleně reorganizovat na brigádní systém a vyzbrojit moderní bojovou technikou. Některé divize, jako 2., 5. md a 1. od byly již na brigádní systém reorganizovány, zbývající divize budou reorganizovány do konce r. 1964. Modernizace výzbroje spočívá v začlenění do divizí nově vyvinutých taktických atomových zbraní DAVY CROCKETT s malým tritiovým ekvivalentem, nových protitankových řízených střel ENTAC, nových samohybných houfnic ráže 105 a 155 mm, nových obrněných transportérů M 113 apod.

Vojska strategického úderního velitelství jsou také systematicky a intenzivně procvičovány při četných rozsáhlých manévrech a cvičeních jak na území USA, tak na zámořských válčištích. Počet těchto cvičení a manévrů každým rokem vzrůstá; ve výcvikovém roce

1962/1963 bylo např. 11 velkých cvičení s vojsky Strategického úderného velitelství.

Manévry a cvičení s vojsky Strategického úderného velitelství nabývají také stále většího rozsahu a zúčastňuje se jich stále větší počet příslušníků pozemních a vojenských vzdušných sil. Tak například zatímco koncem padesátých let se manévry tehdejšího strategického sboru zpravidla účastnila vojska v hodnotě útvaru až svazku, v posledních letech se těchto cvičení a manévru účastnila již většina sil Strategického úderného velitelství. Cvičení a manévry probíhají každoročně v různých částech Spojených států amerických s odlišnými klimatickými podmínkami, jako např. na Aljašce, v americkém pásmu Panamského průplavu, v horských oblastech a pouštích USA apod.

Velkých cvičení („SWIFT STRIKE 2“ v roce 1962 a „SWIFT STRIKE 3“ v roce 1963), se zúčastnily desítky tisíc osob a stovky letadel Strategického úderného velitelství. Byly procvičovány otázky

hromadné vzdušné přepravy vojsk, vysazování velkých vzdušných výsadků a zabezpečení bojové činnosti vysazených jednotek na bojišti.

Některá cvičení Strategického úderného velitelství jsou mimo vlastní území USA. Jsou často americkou vládou a velením využívána k různým provokačním akcím namířeným proti Sovětskému svazu a ostatním územím socialistického tábora. Doba a prostor takovýchto cvičení je zpravidla určována americkým velením na základě doporučení amerického ministerstva zahraničních věcí. To potvrzuje např. účast jednoho zesíleného vzdušného výsadkového bojového skupení od 101. vvd na cvičení vojsk Severoatlantického paktu v Turecku v roce 1961, vzdušný přesun části jednotek 4. pd a později i 1. pd z USA na území NSR v roce 1962 apod.

Při cvičeních na zámořských válčištích jsou mimo jiné prověřovány i možnosti vzdušné přepravy na velké vzdálenosti, která zatím neodpovídá požadavkům na ně kladeným.

Možnosti přepravy vojsk Strategického úderného velitelství

Zasazení vojsk Strategického úderného velitelství se předpokládá především na zámořských válčištích. Proto věnuje americké velení zvýšenou pozornost otázkám mezikontinentální přepravy vojsk a to jak s bojovou technikou, tak i bez ní. Protože námořní přeprava je příliš zdlouhavá, hlavní úsilí zaměřuje především na vzdušnou přepravu.

Pro mezikontinentální vzdušnou přepravu vojsk Strategického úderného velitelství se předpokládá použití dopravní výsadkové letouny Taktického leteckého velitelství, které tvoří součást Strategického úderného velitelství, dále pak dopravní výsadkové letouny Vojenské letecké dopravní služby (Military Air Transport Service), leteckých záloh a v případě potřeby i dopravní letouny civilních leteckých společností.

Z vojsk Strategického úderného velitelství se plánuje přepravit vzdušnou cestou na evropské válčiště především svazky, jejichž těžká výzbroj a bojová technika byla do Evropy předsunuta již v roce 1961 a uložena ve skladech 7. americké armády. Jde o materiál pro jednu pěší (nebo mechanizovanou) a jednu obrněnou divizi se složením Strategického úderného velitelství, který byl na území Německé spolkové republiky dopraven jako součást opatření k pří-

padnému rychlému posílení spojeneckých vojsk na středoevropském válčišti. Jako další mají být vzdušnou cestou přepraveny vzdušné výsadkové divize a některé útvary Zálohy hlavního velitelství, zejména pak prostředky jaderného napadení.

Ostatní svazky a útvary Strategického úderného velitelství, hlavně obrněné a mechanizované divize, lehký obrněný pluk, samostatné tankové prapory, polní dělostřelecké oddíly velkých ráží, jakož i většinu předmětů materiálně technického zabezpečení se předpokládá přepravit námořní cestou po zahájení války (asi 7 dní je třeba na soustředění vojsk a materiálu v přístavech a v jejich blízkosti, 3 dny na nakládání, 8 až 10 dní trvá cesta po moři, 2 až 3 dny je třeba na vyložení). Uvedená doba může být částečně zkrácena za předpokladu předchozího soustředění vojsk a materiálu v přístavech a popřípadě jejich naložení ještě do zahájení války.

Vzdušnou cestou mohou být přepraveny do Evropy první dva svazky, jejichž materiál je v Evropě uskladněn, za 3 až 4 dny po zahájení války za předpokladu maximálního využití všech použitelných dopravních výsadkových letounů. Má se za to, že okamžitě použitelné s momentem rozpoutání války mohou být pouze

Závěr

Vytvoření Strategického úderného velitelství v amerických ozbrojených silách je jedním z praktických opatření v současné době americkým velením hlášené koncepcí „pružné reakce“. Existence tohoto velitelství umožňuje americkému velení pohotově zasahovat v ozbrojených silách omezeného charakteru v kterékoli části světa a rychle posílit uskupení svých vojsk na zámořských válčištích v případě rozpoutání jaderné války.

Vyčleněním většiny pozemních vojsk a taktického letectva na území USA do složení Strategického úderného velitelství se podstatně zvýšila jejich bojová použitelnost vzhledem k tomu, že jsou intenzivně procvičovány a přednostně vyzbrojovány moderní bojovou technikou.

Z vytvoření Strategického úderného velitelství a z plánů jeho zasazení v evropském prostoru vyplývá, že americké velení a velení NATO počítají v případě války s přisunem amerických vojsk do Evropy, jakožto s jedním z hlavních zdrojů dalšího narůstání spojeneckých sil na tomto válčišti.

Skutečnost, že se s použitím převážné části vojsk Strategického úderného velitelství počítá hlavně na středoevropském válčišti, ukazuje na velký strategický význam tohoto válčiště v rámci celého evropského prostoru. Důležitost středoevropského válčiště spočívá především v tom, že zahrnuje hospodářsky nejvyspělejší evropské kapitalistické státy s mohutným potenciálem, že jsou zde nejpříhodnější podmínky pro rozsáhlé pozemní a vzdušné operace a že jsou zde proti sobě uskupení hlavních sil Severoatlantického paktu a států Varšavské smlouvy.

Vzhledem k požadavku rychlého posílení spojeneckých pozemních vojsk v Evropě bude část sil Strategického úderného velitelství přepravována vzduchem, zejména v prvních dnech války. V důsledku nedostatečného počtu dopravních letounů novějších typů a vzhledem k nemožnosti soustředit všechny dopravní letouny výlučně na přepravu vojsk z USA do Evropy, bude vzdušná přeprava vyčleněných sil Strategického úderného velitelství probíhat v několika etapách.

V první etapě (v D3 a D4) budou na evropské válčiště přepraveny obě divize, jejichž materiál je uskladněn v západním Německu, v další etapě (v D3 až D8) jedna vzdušná výsadková divize a ještě později (do D12 až D14) další vzdušná výsadková divize.

Přepravu svazků a útvarů Strategického úderného velitelství po moři je možné očekávat nejpozději za 20 až 25 dnů po zahájení války.

Uvedené časové normy vzdušné a námořní přepravy budou moci být zkráceny přípravnými opatřeními ještě do zahájení války, jakož i další modernizací námořních a hlavně pak leteckých dopravních prostředků.

U dopravního letectva tato modernizace spočívá v zavádění proudových dopravních letounů s větší rychlostí, dostupem, únosností a doletem.

Vzhledem k tomu, že útvary a svazky Strategického úderného velitelství, přisunuté na evropské válčiště, budou většinou zasazeny na středoevropském válčišti, je možné počítat s tím, že část z nich bude působit proti našim vojskům. Přisunuté síly Strategického úderného velitelství budou začleněny do složení buď některé ze skupin armád nebo operačních záloh ozbrojených sil na válčišti. V každém případě lze se zasazením částí sil Strategického úderného velitelství v pásmu činnosti našich vojsk počítat až v průběhu operace, kdy protivník bude zasazovat své operační zálohy.

K organizaci velení a výcviku vojsk

Podplukovník Miroslav Nedvěd

Některé problémy organizace velení u svazku

V poslední době se často diskutuje o organizaci jednotlivých míst velení, jejich obsazení, materiálním vybavení a metodice práce velitele a štábu. Důležitost velení byla podtržena i rozkazem MNO pro letošní výcvikový rok, kde bylo mimo jiné stanoveno — rozhodně zlepšit praktické velení vojskům, metody a styl práce velitelů a štábů při řízení boje, omezit zpracování dokumentace, hlavní pozornost věnovat osobnímu styku velitelů všech stupňů s podřízenými a hledat nové způsoby velení vojskům.

Zkušenosti a poznatky z divizních taktických a velitelsko-štabních cvičení ukazují, že v porovnání s předcházejícími léty jsme zlepšili ve štábech řízení bojové činnosti vojsk. Přesto však se v některých směrech opakují některé jevy, které nepřispívají k urychlení naší práce ve štábech.

Vyskytují se různé názory na úlohu jednotlivých míst velení. Řadu let zdůrazňujeme, že hlavním místem velení je v každé situaci velitelské stanoviště, ze kterého velitel divize řídí vojska. Zkušenosti dokazují, že v některých případech velitel velí z předstunutého velitelského stanoviště, čímž se zákonitě z předstunutého velitelského stanoviště stává hlavní místo velení.

Uvážíme-li účelnost výjezdu velitele s operační skupinou na předstunuté velitelské stanoviště, vidíme, že v zásadě velitel svým výjezdem na toto místo velení zpravidla neplní jed-

nu z podmínek, která je vyžadována i RMNO na letošní rok, tj. mít osobní styk velitele s podřízenými veliteli. Prakticky velitel vyjede na předstunuté velitelské stanoviště, aby měl zabezpečeno neselhávající spojení s pluky prvního sledu, které nelze z velitelského stanoviště vzhledem k omezeným možnostem spojovacích prostředků zabezpečit.

V soudobých podmínkách však není nutné, aby velitel divize osobně pozoval bojiště, jelikož osobní poznatky mu nemohou nijak podstatně pomoci v jeho rozhodování. Hlavní důvod výjezdu na předstunuté velitelské stanoviště je tedy zabezpečit dokonalé spojení. Budeme-li mít dokonalejší spojovací prostředky, které nám zabezpečí spolehlivé spojení štábu divize s jednotlivými veliteli a štáby podřízených útvarů, nebude další důvod, proč vytvářet předstunuté velitelské stanoviště jako zvláštní místo velení.

Počítáme s tím, že po vyřazení velitelského stanoviště svazku převezme velení předstunuté velitelské stanoviště. Toto však není schopno trvale převzít velení jako plnohodnotný orgán, poněvadž je obsazeno minimálním počtem důstojníků štábu (zpravidla 1 až 2 důstojníky operačního oddělení, 1 až 2 důstojníky štábu dělostřelectva, jedním důstojníkem oddělení průzkumu, chemického oddělení a popřípadě dalších). Tito pochopitelně mohou velet divizi jen velmi omezenou dobu, dokud štáb armády nezasáhne ve prospěch štábu divize a nenahradí vyřa-

zený štáb (buď zasazením záložního štábu divize nebo vyčleněním určitého počtu důstojníků ze štábu armády).

V dřívějších letech se při hledání možných způsobů nahrazování vyřazených štábů uvažovalo i o využívání podřízených štábů k nahrazování vyšších štábů, zasažených jadernými údery nepříteli. Domnívám se, že tento způsob bychom měli též procvičovat.

Velení při vyřazení VS divize může dočasně převzít i týlové velitelské stanoviště, které je v nynější organizaci dostatečně zabezpečeno spojevacími i dopravními prostředky, umožňujícími spojení jak s podřízenými útvary, tak i se štábem armády. K zabezpečení tohoto úkolu je možno na TVS uložit jeden výtisk veškeré plánovací dokumentace a organizovat trvalý odposlech rádiových sítí, aby TVS bylo podrobně informováno o situaci. Kromě toho můžeme střídavě odesílat na TVS část důstojníků z velitelského stanoviště na odpočinek, kde by byli současně k dispozici při případném převzetí velení.

Proto zvažme, zda nebude vhodné u svazku a popřípadě i u armády vytvářet jen dvě místa velení — velitelské stanoviště a týlové velitelské stanoviště a případné výjezdy velitele svazku s operační skupinou plánovat jen na omezenou dobu, zpravidla na VS podřízeného pluku s cílem zabezpečit osobní styk velitelů (jen v důležitých situacích).

Domnívám se, že tímto způsobem vytvoříme výhodnější podmínky pro organizovanou a klidnou práci našich štábů.

Při přehodnocování nynější metodiky práce velitele a štábu sledujeme i případné organizační změny u našich štábů, které se dnes jeví jako těžkopádné pro značný počet dopravních prostředků. Na plánování a řízení vojsk se však zpravidla bezprostředně podílí jen 20—30 % příslušníků štábů a většina dopravních prostředků není plně využívána, i když na druhé straně je nedostatek štábních autobusů jako vhodných pracovišť, zabezpečujících vysokou mobilnost štábů. Určitou nápravu v lepším využití důstojníků štábů by umožnilo získávání druhých odborností. Např. odborníci — specialisté byli by schopni podle potřeby plnit některé úkoly za důstojníky operačního oddělení a naopak (úkoly směrových a styčných důstojníků, pořádkových orgánů a podobně). Tak zabezpečíme jednak hladký průběh práce štábu i při častém vyřazení části štábu z boje a dále umožníme pravidelné střídání a odpočinek uvnitř štábu.

V posledním období můžeme sledovat zvýšené požadavky na zlepšování technického vybavení štábů s cílem zkvalitnit a urychlit práci. U některých štábů, které již byly vybaveny moderní spojevací technikou, se však začíná projevovat určitý „strach“ z této techniky. V praxi to někdy při cvičeních vypadá tak, že pracoviště štábu, dispečink a další spojevací prostředky nejsou téměř využity a důstojníci pracují vžitým zastaralým způsobem ve snaze udržet osobní styk uvnitř štábu.

*

Dále se zmíním o některých teoretických otázkách velení

I na stránkách VM se setkáváme s různými názory, které se snaží upravit dosavadní metodiku práce velitele a štábu svazku a zavést nové formy

práce s cílem zkvalitnit celý systém vedení. Tuto snahu je nutné jistě hodnotit velmi kladně. Na druhé straně však musíme pečlivě zvažovat účel-

nost některých návrhů. Tak např. nemá podle mého názoru podstatný vliv na zlepšení práce štábu vytvoření průzkumového střediska (viz VM č. 6/1963, strana 56), které je tvořeno v podstatě nynějším oddělením průzkumu divize. Toto oddělení podle vžitých zásad úzce spolupracuje v otázkách řízení průzkumu s průzkumnými orgány štábu dělostřelectva divize a náčelník oddělení průzkumu divize usměrňuje všechny průzkumové prvky v rámci celé divize a plní totéž, co má plnit navrhované středisko, takže se v podstatě jedná jen o změnu názvu.

V uvedeném článku se dále navrhuje rozdělit štáb svazku do jednotlivých skupin: velitelská, informační a plánovací. Tato myšlenka — aplikovat rozdělení operačního oddělení u štábu divize do jednotlivých skupin obdobně, jak je tomu u štábu armády a frontu, vychází ze správné snahy usměrnit celou práci štábu podle hlavních úkolů (na řídicí a plánovací činnost a na soustřeďování a hodnocení informací).

Nelze však souhlasit s pojetím některých úkolů jednotlivých skupin. Tak např. plánovací skupina má „komplexně vyhodnocovat situaci a předkládat komplexní návrh veliteli divize nebo náčelníkovi štábu k rozhodnutí“. Domnívám se, že přijetím této metodiky práce štábu svazku bychom vyřadili velitele a náčelníka štábu z úlohy hlavních organizátorů bojové činnosti vojsk, kteří pak ve své řídicí práci jen využívají podkladů zpracovaných štábem svazku. Obdobně se hovoří o úloze plánovací skupiny: „plánovací skupina nese plnou odpovědnost za kvalitní, reálné a včasné plánování bojové činnosti divize“. Tímto opět zcela vyloučíme náčelníka štábu, který má být hlavním plánovacím orgánem ve štábu divize.

V metodice práce štábu při plánování bojové činnosti divize autor uvádí, že komplexně zpracovaný zámysl, který zpracovává náčelník štábu s náčelníkem operačního oddělení a náčelníky druhů vojsk, schvaluje velitel a o něm jsou pak informováni náčelníci oddělení, kteří dostávají pokyny pro svoji práci při informačních zprávách.

V dalším je uveden obsah informační zprávy náčelníka štábu, která má být přednesena veliteli divize a obsahuje všechny známé prvky počínaje ujasněním úkolů divize a konče návrhem na rozhodnutí (přestože již předtím byl zpracován komplexní zámysl velitele divize a jím též schválen).

Domnívám se, že s návrhem na přednášení informačních zpráv, které byly již v dřívější době zamítnuty, protože to neodpovídá soudobým požadavkům, nelze souhlasit a zejména ne se samostatnou informační zprávou náčelníka štábu. Vždyť náčelník štábu se podle dosavadní praxe u většiny svazků spolu s velitelem divize osobně podílí na přípravě rozhodnutí. V navrhované metodice je tudíž autorem zcela potlačena vedoucí úloha velitele divize, který má jen pasivně vyslyšet informační zprávy a schvalovat předložený zámysl a jednotlivé návrhy funkcionářů štábu, což nelze v soudobých podmínkách připustit, neboť velitel musí být rozhodující osobou při přípravě celého rozhodnutí. Kromě toho tato metodika práce štábu při plánování bojové činnosti neodpovídá do určité míry uvedeným úkolům jednotlivých skupin štábu, neboť plánovací skupina, ve které podle autora nepracuje náčelník štábu ani náčelník operačního oddělení, má však „plnou odpovědnost za plánování bojové činnosti divize“.

K organizaci výcviku vojsk

a) *Jak se nové operačně taktické zásady odrážejí v organizaci bojové přípravy vojsk.*

Podle soudobých názorů bude mít boj vysoce manévrový charakter s častou změnou situací. Útok bude veden ve vysokých tempech, do značné hloubky a na jednotlivých směrech. To předpokládá, aby vojska byla schopna se rychle přesunovat, překonávat překážky, zátarasy, zamořené prostory a široce manévrovat na bojišti.

Podíváme-li se, jak těmto požadavkům odpovídá u některých svazků a útvarů současný stav výcviku našich vojsk, vidíme, že v některých případech není plně v souladu s teoretickými názory na soudobý boj a operaci. Tak např. útočný boj není vždy důsledně procvičován podle soudobých požadavků, kladoucích důraz na rychlé tempo, poněvadž motostřelecké jednotky a útvary cvičí většinou pěšky, bez vozidel, nebo naopak se jen „vozí“ na autech a prakticky nebojují. Ve střelecké přípravě učíme podle osnov střelby vést palbu z ručních zbraní pěšky, přestože teoreticky předpokládáme, že vojska budou v útoku bojovat převážně na vozidlech.

Polní výcvik je podle známých zásad hlavní přípravou vojsk, přitom taktická příprava tvoří jeho základ. V praxi taktická příprava probíhá převážně formou takticko-pořadových zaměstnání a taktických cvičení.

Podívejme se na způsob organizace těchto zaměstnání a cvičení.

Takticko-pořadová zaměstnání probíhají zpravidla bez materiálu a jejich cílem je procvičit způsoby a techniku taktických cviků a činnosti v pochodo- vých, předbojových a bojových sestavách (viz Vševojsk-7-2, str. 10).

Způsob výcviku „pěšky jako s tanky“ nemůže plně naučit vojska základům jejich činnosti na bojišti. Vždyť takto cvičíme vesměs bez materiálu, ale při taktických cvičeních na komplexní témata chceme, aby jednotky a útvary s materiálem splnily již náročné úkoly ve složité situaci.

Nechci nijak podceňovat takticko-pořadová zaměstnání, naopak pro úspěšný výcvik vojsk je jejich význam prvořadý. Je žádoucí zvýšit jejich počet a cvičit postupně metodicky i s materiálem (třeba i na úkor celkového počtu taktických cvičení). Zpravidla totiž při taktických cvičeních zjišťujeme, že vojska nejsou plně vycvičena (což má odraz i v rozboru). Má-li být taktické cvičení skutečným vyvrcholením výcviku, neměli bychom až při nich zjišťovat, že vojska dosud nezvládla základní úkoly ve výcviku jednotlivce a malých jednotek. To někdy vede k tomu, že při zjištění závažných nedostatků dokonce přerušíme taktické cvičení a pokračujeme až po odstranění zjištěných chyb. Domnívám se, že tento způsob, který je typický pro takticko-pořadová zaměstnání, by již při taktických cvičeních neměl být praktikován. To ovšem vyžaduje též důkladnou přípravu vojsk na tato cvičení.

Při taktických cvičeních nevyvádíme zpravidla předepsaný počet bojové techniky, což zdůvodňujeme úsporou materiálu a PHM a omezenými možnostmi prostoru cvičení. Tím se velitelé ani při taktickém cvičení většinou nenaučí velet své jednotce vcelku.

Vojska někdy vyvádíme na cvičení jen částečně, např. v rámci plukovního cvičení vyvádíme jeden prapor a část plukovních jednotek a od ostatních praporů jen velitelská vozidla. Tento způsob však nezabezpečuje důkladné zvládnutí všech učebních otázek při cvičení, poněvadž cvičící velitelé nejsou nuceni v celém rozsahu řešit otázky bojové činnosti svých útvarů a jednotek, ale zaměřují svoji pozornost jen na skutečně vyvedenou jednotku. Někdy dokonce dochází k tomu, že v rámci pluku je vyveden motostřelecký prapor bez tanků, takže nelze prakticky procvičit součinnost jednotlivých druhů vojsk, nehledě na to, že soudobý boj si nelze bez tanků vůbec představit.

Při organizaci taktických cvičení by bylo proto vhodné určovat jejich počet na jednotlivých stupních skutečně podle známé zásady „raději méně, ale lépe“, tj. omezit jejich počet, ale na druhé straně zabezpečit je plným předepsaným počtem materiálu a osob. Nepomůže nám, provedeme-li 3—4 praporeční cvičení v roce s minimálním počtem vyvedených tanků nebo vozidel, takže cvičící velitelé si nemohou udělat jasný obraz o charakteru bojové činnosti své jednotky nebo útvaru. Nelze totiž předpokládat, že např. velitel tankového praporu se naučí dobře velet praporu, velí-li jen 13 místo plánovaným 30 tankům.

V taktické přípravě měli bychom jasně rozlišit, kdy chceme cvičit velitele a štáby a kdy vyvedená vojska. Je vhodnější organizovat i u praporů velitelská cvičení s vyvedením velitelů s vozidly a pojitky, kde je možno plně prověřit činnost velitelů, rychlost pronikání rozkazů a předávání hlášení. Praktickou činnost vojsk si můžeme lépe procvičit v četě nebo v rotě při taktických cvičeních. V rámci divize je vhodné organizovat velitelsko-štábní cvičení do velitelů čet bez částečného vyvádění vojsk.

V každém případě bychom neměli centrálně určovat přesný počet rotních a praporečních cvičení ve výcvikovém roce.

Jejich počet by měl určovat velitel svazku podle konkrétní situace, možnosti a podmínek výcviku.

Taktická cvičení s vojsky jsou podle mého názoru účelná maximálně v rámci pluku, kdy můžeme procvičit veškerou bojovou činnost a součinnost jednotlivých druhů vojsk. Dosud plánovaná divizní cvičení v zimním období totiž podstatně narušují celkový metodický systém přípravy vojsk, která se pak od zahájení výcvikového roku připravují jen na plánované divizní cvičení. Bude proto vhodné divizní taktická cvičení spojovat jen s prověrkami bojové pohotovosti. Naše výcvikové prostory nám umožňují solidní výcvik maximálně v rámci pluku a postačí na tomto stupni zakončovat výcvik vojsk. V žádném případě však nebude ekonomické divizní cvičení organizovat s vyvedením jednoho nebo dvou pluků, při nichž se neprocvičí divize jako celek a cvičící velitelé a štáby soustřeďují pak své úsilí jen na vyvedené jednotky.

Při výcviku vojsk věnujeme malou pozornost i otázkám pobytu v přírodě, zvláště v zimních podmínkách, kdy je možné vhodné procvičovat ubytování vojsk ve sněhu, přípravu stravy, organizovat lyžařský výcvik apod. Vždyť např. letošní zimní podmínky dávaly ideální možnosti pro tvrdý výcvik vojsk a umožňovaly vyšším štábům uskutečnit taktická cvičení ve větším měřítku i mimo vojenské výcvikové prostory. V těchto zimních podmínkách bylo možné procvičit zvláště činnost tanků a vozidel při vysoké sněhové pokrývce. Toho jsme

však dostatečně nevyužili a při cvičeních jsme viděli, že jednotky zůstávaly jen na komunikacích a nesnažily se o žádný manévr ve volném terénu.

Při taktických cvičeních bude vhodné věnovat větší pozornost i *značkování bojiště* a snažit se přiblížit cvičicím vojskům možný charakter bojiště, jako jsou výbuchy, výkřiky, hluk motorů, nálety letadel apod. s využitím rozhlasových vozů pomocí magnetofonových pásek, více znázorňovat charakter bojiště pomocí dýmů, požárů, vyznačování zamořených prostorů i otravnými látkami apod.

Ve *střelecké přípravě* bychom měli vzhledem k soudobým názorům na útočný boj zaměřit větší pozornost na střelby z obrněných transportérů za jízdy a na místě. Podle nynějších osnov střelby se totiž střílí z obrněných transportérů za jízdy pouze jednotlivcem, což neodpovídá nynějším názorům na boj.

Nyní se podívejme na účelnost *ukázkových cvičení*. Je vžita praxe, že každoročně při různých metodických a velitelských shromážděních organizujeme ukázková cvičení od nejnižších stupňů až po svazek. Uvědomíme-li si, že příprava těchto cvičení vyžaduje mimořádné úsilí a energii od velitelů, štábů i vojsk a značné materiální hodnoty, zvláště při opotřebení bojové techniky a spotřebě PHM, vidíme, že výsledný efekt těchto cvičení neodpovídá vynaloženému úsilí.

Vždyť v současné době máme vesměs velitele všech stupňů s dlouholetou velitelskou praxí, kterým nemusíme každoročně ukazovat, jak organizovat např. praporní taktické cvičení s bojovou střelbou, pokud ovšem při tomto cvičení neukazujeme zásadně nové prvky bojové činnosti vojsk.

Kromě toho ukázková cvičení na stupni pluk a výše nemají žádný význam, poněvadž „diváci“ vidí v terénu maximálně jeden prapor.

Přihlédneme-li z hlediska plnění usnesení ÚV KSČ z 30. 5. 1963 k účelnosti a dosahovaným výsledkům při ukázkových cvičeních, bude vhodné tento problém zásadně zrevidovat, plánovat v rámci svazu maximálně jedno ukázkové cvičení v roce do praporu v to jen na skutečně nové otázky a problémy bojové činnosti vojsk. Na druhé straně bude však vhodné více organizovat *zkušební taktická cvičení* k přezkoušení některých nových učebních otázek, které nejsou plně jasné, jako např. nové formy boje.

Nyní chci ukázat na jeden problém, který do značné míry narušuje hladký průběh plnění úkolů přípravy vojsk. Všem je nám jasná potřeba pomoci naší armády národnímu hospodářství, která je prakticky každoročně, zejména v letním období. Kromě toho různá odvelení, budování materiální výcvikové základny, ubytovacích a skladovacích objektů narušují plynulý výcvik vojsk. Všechny tyto okolnosti vedou v praxi k tomu, že úkoly ve výcviku jsou zpravidla poměrně dobře splněny jen v zimním období. V letním období, kdy výcvik vojsk vrcholí praporními a plukovními cvičeními, se však vytvářejí podmínky pro tato zaměstnání jen se značnými obtížemi, vzhledem k různým odvelením, výpomocem a brigádám.

Bylo by proto vhodné zvážit, zda bychom neměli výcvik vojsk zakončit již v květnu (praporními a plukovními cvičeními) a další měsíce, tj. červen až září, vyhradit na budování materiální výcvikové základny, na výpomoc národnímu hospodářství, přípravu příchodu prvního ročníku apod. Dále by bylo možné v tomto období pokračovat v přípravě velitelů a štábů (velitelsko-štábní cvičení, štábní nácviky a válečné hry) a v přípravě vojsk zdokonalovat zvláště střeleckou

přípravu a řízení vozidel. Všechny tyto úkoly bychom ovšem museli plánovat tak, aby nebyla v zásadě narušena bojová pohotovost útvarů.

Domnívám se, že tato úprava by částečně přispěla k rovnoměrnému plnění výcvikových i jiných úkolů.

b) *Jak nynější způsob organizaci bojové přípravy vojsk odpovídá požadavku na udržování nepřetržité bojové pohotovosti naší armády.*

Současná mezinárodní situace vyžaduje udržovat stálou bojovou pohotovost naší armády. Rozebereme-li nynější organizaci a metodiku výcviku vojsk, vidíme, že je v podstatě stejná jako v dřívějších letech, kdy se výcvik plánoval a prováděl postupně metodicky od jednotlivce až po stmelení pluku a divize v průběhu celého výcvikového roku bez ohledu na požadavky nepřetržité bojové pohotovosti.

Nynější způsob výcviku do určité míry odporuje současným požadavkům na stálou bojovou pohotovost armády, který nemůže být splněn jen tím, že při nástupu nováčků provádíme v prvním měsíci určitá opatření v jejich přípravě a že v průběhu celého roku organizujeme taktická cvičení.

Dosavadní praxe totiž ukazuje, že např. divizní taktická cvičení v zimě narušují posloupnost výcviku malých jednotek a vojska ve snaze dobře se připravit na plánovaná plukovní a divizní cvičení zaměří svoji přípravu jednostranně jen k těmto cvičením. V letním období pak zjišťujeme, že výcvik jednotlivce a malých jednotek a zvláště střelecká příprava je na nízké úrovni, což je právě způsobeno těmito okolnostmi, které nepřispívají k podstatnému zvýšení celkové úrovně bojové přípravy vojsk.

Pokud jde o výcvik nováčků, má být s nimi podle předpisu Vševojsk-7-1 čl. 7 prováděn základní výcvik, při němž zvládnou základní povinnosti vyplývající z úkolů bojové pohotovosti, aby „po svém zařazení k jednotce byli schopni při uvedení útvaru do bojové pohotovosti plnit úkoly podle svého zařazení“.

Podíváme-li se však na rozpočet výcvikových hodin, který je v uvedeném předpise, vidíme, že z celkového počtu 148 hodin určených pro první měsíc jejich výcviku je na taktickou přípravu vyhrazeno 34 hodin, na střeleckou přípravu 26 hodin, zatím co na řady a pořadovou přípravu je celkem 42 hodin. Toto je značný nepoměr, který neumožňuje podstatně urychlit výcvik nováčků k zabezpečení bojové pohotovosti vojsk. Vždyť vzpomeňme si na urychlený výcvik vojsk v podzimních měsících 1961 v období tak zvané „berlínské krize“, kdy jsme cvičili vojska intenzivně podle zásady „jen co budou potřebovat v boji“. Tento systém bychom měli trvale zanechat v prvních týdnech přípravy vojáků 1. ročníku v celé armádě.

Jakým způsobem lze tyto problémy výcviku vojsk konkrétně řešit, nelze odpovědět v jednom článku, ale hlavní slovo v tomto směru musí mít velitelé a štáby, kteří bezprostředně organizují a řídí výcvik vojsk. Bylo by proto vhodné, aby se v diskusi k těmto otázkám vyjádřili a na základě jejich názorů a poznatků bylo nutné popřípadě upravit celou strukturu výcvikového roku a programy bojové přípravy vojsk.

Zásady ochrany proti zbraním hromadného ničení

(VM čís. 2/1963)

Podplukovník František Veselý, podplukovník František Skopeček

Major Pavel Styk uvádí některé problémy z ochrany proti zbraním hromadného ničení použitých nepřítelem v horském a zalesněném terénu. Ukazuje dále na některé ničivé účinky zbraní hromadného ničení a současně uvádí, jak horský nebo zalesněný terén účinky ovlivňuje, což dokládá potřebnými údaji z dosažitelných předpisů. Článek však chybí hlubší poukázání na některé momenty z ochranných vlastností horského a zalesněného terénu pro živou sílu a bojovou techniku a na nebezpečí napadení nepřítelem nebo na případ, kdy použije zápalných prostředků.

Považujeme proto za vhodné doplnit aspoň z části problematiku materiálního zabezpečení časovými a materiálními kalkulacemi pro odstraňování lesních závalů po jaderném napadení a otázkami lokalizace lesních požárů.

Výbuch jaderné náplně nad členitým horským terénem má kontrastnější ničivé účinky, než jak uvádí autor (zvýšení tlaku na přivrácených a snížení tlaku na odvrácených svazích). Uvedené údaje platí vlastně pro vzdušný výbuch nad rovinou, kde teprve tlaková vlna ve vzdálenější oblasti (tj. v okruhu kolem epicentra výbuchu o poloměru větším nežli je výška výbuchu) nabíhá na přivrácený svah nebo sestupuje po odvráceném svahu. Přitom násobek zvyšování tlaku je závislý na sklonu svahu a přetlaku v čele tlakové vlny. Například přetlak v čele tlakové vlny $0,15 \text{ kg/cm}^2$ nárazem na svah se sklonem pouze 10° se zvýší 1,95krát. Naproti tomu přetlak 1 kg/cm^2 narážející na tentýž svah 1,35krát a přetlak 3 kg/cm^2 pouze 1,24krát. Přetlak $0,3 \text{ kg/cm}^2$ nárazem na svah 30° se zvýší 2,4krát, přetlak 1 kg/cm^2 nárazem na tentýž svah se zvýší 2,05krát, přetlak 3 kg/cm^2 se zvýší 1,76krát. Při nárazu na stěnu o sklonu asi 50° přestává závislost zvyšování přetlaku na sklonu svahu a počítáme, jako by tlaková vlna narazila na kolmou stěnu; závislost zvyšování přetla-

ku závisí podstatně jen na jeho hodnotě v čele vlny. Potom přirozeně autorem uváděná hranice maximálního zvýšení $2,5$ je nízká, neboť pro přetlak např. 3 kg/cm^2 nárazem na stěnu 50° , je zvýšení více než trojnásobné a pro větší přetlaky velmi prudce stoupá.

Také snižování přetlaku „sestupem“ po odvrácených svazích má daleko širší škálu a opět závisí na přetlaku v čele tlakové vlny a na sklonu svahu. Např. pro svah se sklonem 20° a přetlaky $0,2$, $0,1$ a $2,0 \text{ kg/cm}^2$ se sniží o 50% , 32% a 7% . pro sklon svahu se 40° tyto přetlaky se sniží o 50% , 42% a 25% . To vše by platilo ideálně pro členitý terén, který je mimo bližší oblast výbuchu. Pro výbuchy nad členitým terénem vzniknou poměry s velkými rozdíly. Vzdušný výbuch nad horským údolím způsobí v údolí několika-násobné zvýšení tlaku, zatím co v sousedních údolích na svazích přivrácených k výbuchu nastanou poměry podobné v epicentru, a na svazích odvrácených poměry shodné s předešlým výkladem. Jiná bude situace při výbuchu nad horským hřebem, jiná nad horským vrcholem atd.

Docházíme k závěru, že vzdušný výbuch nad horským terénem působením tlakové vlny v širokém okruhu kolem epicentra má mohutnější účinek než výbuch na rovině, avšak ve vzdálenějším okruhu, jehož rozměr je závislý na relativních výškách terénních útvarů a výšce výbuchu, nastávají poměry příznivější než v rovině. Se zmenšující se výškou narůstá mohutnost ničení kolem epicentra, avšak zužuje se okruh ničivého působení, až při pezemním výbuchu, bude omezen nejbližším horizontem. Zdá se, že nejnebezpečnější pro vojska je výbuch — jak pozemní tak vzdušný — s epicentrem na hřebu nebo dominujících vrcholech.

Ze zkoušek a cvičení za použití ostrých jaderných náplní je známo, že vojáci byli zraněni řeznými ranami na obličej, krku,

rukách a odkrytých částech těla listím, jehličím a větvemi stromů metenými tlakovou vlnou velkou rychlostí ve vzdálenostech, které byly určeny jako bezpečnostní. Proto je nutné chránit živou sílu i v lese a v horách v okopecích a úkrytech.

Vojska zpravidla využívají les při jeho okrajích. Děje se tak pro možné lesní závaly, které by vojskům a jejich technice znemožnily rychle opouštění lesa. Přitom považujeme za účinný okraj lesa i silnice, sjízdné průseky, paseky apod. o takových šířkách, které povalené stromy nezatarasí. Okruhy zavalených lesních prostorů v rovinatém terénu mají poloměry, které se dají zjistit výrazem $0,7 \sqrt{Q}$ až

$1,1 \sqrt{Q}$, kde Q je tritologový ekvivalent (v kt). Rozpětí hodnot je sice značně široké, ale je to pochopitelné. Okruh lesních závalů závisí na stáří lesa, druhu porostů, vegetační době atd. a výšce výbuchu, tedy na činitelích, jejichž hodnota je těžko vystižitelná. Mluvíme tedy o tomto mezikruží dané poloměry $0,7 \sqrt{Q}$ až

$1,1 \sqrt{Q}$, jako o zóně částečných závalů a máme za to, že na poloměru $0,7 \sqrt{Q}$ a menším budeme mít co dělat s úplnými závaly. Ovšem to platí pro rovinu. V horském terénu se setkáváme s anomáliemi danými terénem a uvedené zásady uplatňovat nemůžeme, stejně jako autor v článku. Lesy v údolí, nad kterým nastal výbuch, budou pravděpodobně poraženy a zatarasí celý údolní celek, zatímco lesy

v sousedních údolích na svazích odvrácených, tedy i blíže k epicentru — budou uchráněny a na přivrácených svazích — tedy dále od epicentra — vytvoří závaly. Ničivé účinky pozemního výbuchu se omezí jen na terénní celek, ve kterém výbuch nastal.

Jakým nebezpečím jsou pro vojska lesní závaly, které mohou jadernými výbuchy vzniknout, ukazuje tabulka poloměrů okruhu (viz tabulku 1):

Velmi zajímavý je názor autora na působení pronikavé radiace v horském terénu. Zdrojem pronikavé radiace je ohnivá koule a po jejím uhasnutí střed radioaktivního mraku výbuchu po dobu 10 až 12 vteřin po výbuchu. Při výbuchu jaderné náplně zhruba 100 kt se asi vyzáří 20 % pronikavé radiace za první vteřinu, 35 % za první dvě vteřiny, 50 % za první tři vteřiny, již přes 60 % za čtyři vteřiny a za šest vteřin od začátku výbuchu, tj. zhruba za polovinu doby záření pronikavé radiace, asi 80 % celkové energie. U vzdušného a pozemního výbuchu ohnivá koule spolu s radioaktivním spadem stoupají se zvětšující se rychlostí, která po několika vteřinách dosáhne limitní výstupní rychlosti kolem 90 M/vt. Pokud je tento zdroj pronikavé radiace nejbližším horizontem, je živá síla (nepřehlídíme-li k rozptylu) před pronikavou radiací chráněna. Právě horský terén je typický vysokými horizonty. Pokud proběhne výbuch za horizontem, je živá síla chráněna úplně. Vynořili se nad obzor radioaktivní mrak v době kratší než 12 sekund po výbuchu, je živá síla chráněna částečně. Horské hřebeny,

Obr. 1

Ráže jaderné náplně kt (Mt)	Lesní závaly	
0,1 kt	0,32 km	0,32 až 0,51 km
0,5 kt	0,55 km	0,55 až 0,8 km
1 kt	0,7 km	0,7 až 1,1 km
10 kt	1,5 km	1,5 až 2,4 km
100 kt	3,25 km	3,25 až 4,65 km
500 kt	5,5 km	5,5 až 8 km
1 Mt	7 km	7 až 11 km
5 Mt	12 km	12 až 19 km
10 Mt	15 km	15 až 24 km

kteří tvoří nejbližší horizont, jsou totiž masivními stínícími prostředky. Podle nejnovějších názorů z posledních zkoušek s megatonovými náložemi je možno uchránit se proti působení pronikavé radiace i v tom případě, že je živá síla zastížena přímým výbuchem a to, stačí-li se člověk neprodleně schovat v úkrytu (do 4 vteřin). Při výbuchu jaderné náplně 5 Mt se za 4 vteřiny po záblesku uvolní pouze asi 43 % energie na rozdíl od náplně 20 kt, kdy se uvolní za stejnou dobu asi 88 %.

Jsem názoru, na rozdíl od autora, že ani odvrácené a přivrácené svahy a lesní porosty naprosto neovlivní působení pronikavé radiace i když je to uvedeno v předpisu Vševojsk-51-1, str. 26 a 27.

Podle tvrzení autora a ve shodě s Vševojsk-51-1 mohou být v lese dávky pronikavé radiace nižší o 10 až 20 %. Toto tvrzení vede k mylné představě kvalitní ochrany proti pronikavé radiaci. Výbuch jaderné náplně dává gama záření o energii do 2,5 megaelektron voltu. Záření o energii 2,5 MeV snižuje o 10 % dřevěná deska o síle 3,9 cm, o 20 % dřevěná deska o síle 8,3 cm. Záření o energii 1 MeV snižuje o 10 % dřevěná deska o síle 3,2 cm, o 20 % dřevěná deska o síle 6,8 cm. Na první pohled je vidět, že takovou komplexní ochranu, jakou poskytují uvedené dřevěné štíty les nám nedává — to za prvé — a za druhé, snížení pronikavé radiace o 10 — 20 % jest tak nepatrné a zanedbatelné, že je v tom případě podtrhnout jiné ustanovení v předpisu Vše-

vojsk-51-1, kde se říká „Tvar terénu a lesní masivy nemají podstatný vliv na úroveň a dávku pronikavé radiace“, Vševojsk-21-1 strana 26, článek 28.

Pro snížení úrovně radiace o N % lze použít výrazu:

$$I = I_0 e^{-\mu \cdot x}$$

kde:

I je intenzita záření za překážkou;

I_0 je intenzita záření překážkou (100 %);

x je tloušťka polovrstvy v centimetrech;

μ je koeficient zeslabení a pro široký svazek paprsků (včetně rozptylu) se bere μ efektivní, které je pro dřevo a pro energii 1 MeV 0,033, a pro energii 2,5 MeV 0,027; potom pro 10 % zeslabení dřevěnou překážkou a pro energii 2,5 MeV platí

$$\frac{I}{I_0} = e^{-\mu \cdot x}; \quad \frac{100 - 10}{100} = e^{-0,027 x};$$

$$0,9 = e^{-0,027 x}$$

a výsledek $x = 3,9$ cm.

Pro dřevo a energii 1 až 2,5 MeV a pro zeslabení o 10 — 60 % (viz tabulku 2):

Autor na straně 37 (třetí bod) pojednává o světelném záření, vznikajícím na základě jaderné reakce a jeho šíření vlivem některých vlastností pokrytého terénu a meteorologických podmínek. Autor i předpis Vševojsk-51-1 na straně 24 až 25 uvádí údaje vztahující se k listnatým lesům a křovinám. Naprosto byly opome-

Obr. 2

Zeslabení v %	Potřebná tloušťka dřeva k zeslabení záření o energii		Poznámka
	1 MeV	2,5 MeV	
10 %	3,19 cm	3,9 cm	Zeslabení o 50 % znamená tloušťku polovrstvy
15 %	4,92 cm	6 cm	
20 %	6,76 cm	8,27 cm	
30 %	10,8 cm	13,21 cm	
40 %	15,48 cm	18,9 cm	
50 %	21 cm	25,7 cm	
60 %	27,25 cm	33,95 cm	

nuty údaje pro jehličnaté lesy, které jsou po stránce možnosti vzniku závalů a požárů mnohem nebezpečnější pro vojska, nežli je tomu u listnatých lesů.

Statistika ukazuje, že horské hřbety Šumavy, Smrčín, Schwarzwald, Voges atd. jsou asi z 80 % pokryty lesy a z toho je asi 10 — 20 % listnatých a asi 80 až 90 % jehličnatých porostů.

Z uvedeného rozboru lze předpokládat, že se vojska budou ve většině případů při boji v horských masivech pohybovat v porostech zalesněných jak listnatými, tak převážně jehličnatými stromy.

Obdobně též, co o pronikavé radiaci, platí o světelném záření s tím rozdílem, že přibližně za jednu třetinu doby záření ohnivé koule se vyzáří asi 85 % světelné energie, a že ochraně proti světelnému záření postačí každý předmět poskytující kompaktní stín. Výbuch pod obzorem, při němž se ohnivé koule vynoří nad obzor po době delší než jednu třetinu doby záření je pro živou sílu, která by při plném osvětlení byla usmrcena, prakticky neškodný. Čím nižší výbuchu, tím jeho dosah bude více omezen. Při pozemním výbuchu v údolí se omezí vliv světelného záření na nejbližší horizont.

Dále na vznik lesních požárů nemá — jak se autor domnívá — svahový terén podstatný vliv. Rozhodující je totiž naklonění osvětlené plochy hořlavého předmětu k centru výbuchu, nikoli naklonění nehořlavého terénu k centru výbuchu. Závazná je však jiná věc. K zapálení lesních prostorů je potřeba světelného záření v kalorických hodnotách nejméně 10 účinných kalorií na cm^2 . To se vznítí jen ojedinelá místa lesního porostu jako jsou vyschlá křoviska, jehličí, vyschlé seno, větve s pryskyřicí a to jen za suchého počasí. Aby hořel celý les, k tomu je třeba, aby byl v dosahu hodnoty kolem 50 účinných kalorií na cm^2 . Při vzdušném výbuchu nad lesním prostorem vzplane les v širokém okruhu kolem epicentra. Poloměr tohoto okruhu je závislý na ráži jaderné náplně, výšce výbuchu, průzračnosti vzduchu, roční době, počasí a lese samém. V zápětí po tomto vyzáření světelné energie následuje tlaková vlna, která na hořící les působí se zpožděním, které se vzdáleností od epicentra narůstá. Účinkem tlakové vlny nastává uhašení požárů v okruhu o poloměru, který se dá vyjádřit vý-

razem $45 \cdot \sqrt{Q}$. Je to okruh ničivého boření, v němž s poveláním a drcením les-

ních stromů i lesní požáry zanikají. V dalším okruhu v pásnu úplných závalů a v pásnu přechodném (v pásnu částečných závalů) se požáry mohou udržet. Avšak jen ve výjimečných případech by mohlo dojít k lesním požárům v lese nedotčeném tlakovou vlnou.

Při slabé viditelnosti je vznik lesních požárů velmi nepravděpodobný.

Z toho plynou pro lesní požáry v normálním terénu tyto závěry:

- pásmo lesních požárů je za optimálních podmínek pro vznik požárů v pásnu úplných nebo částečných závalů a přístup k nim bude velmi obtížný;

- při zhoršené viditelnosti budou lesní požáry s velkou pravděpodobností utlumeny tlakovou vlnou;

- vznik lesních požárů je závislý na mnoha okolnostech a lze proto mluvit jen o pravděpodobných požárech;

- požáry v terénu mimo les (křoví, vyschlá úroda, seno atd.), mohou vzniknout v širokém okruhu, větším než lesní požáry (ke vznícení suché trávy dostačuje 6 účinných kalorií na cm^2).

V horském terénu:

- velmi pravděpodobně pásmo závalů přesáhne dosah požárů a tlaková vlna požáry utlumí;

- čím nižší výbuch, tím je nebezpečí požárů nižší. Nejbližší horizont omezí dosah světelné energie na terénní celek.

K vyvedení vojsk z pásma závalů je třeba vytvořit průchody v závalech. Jejich vytvoření není snadné. Uvádíme pro názor jednu takovou normu:

- ženijní četa uvolní lesní cestu do šíře 6 m (v šířce 6 m jsou počítány i příkopy) v lese starším 60 let s tvrdou listnatou dřevinou ve vegetační době, za hodinu v délce 50 m. Se šířkou cesty stoupá výkon;

- vysekání průseku 8 m širokého v 10letém lese v délce 100 m provede jedna ženijní četa (asi 20 pracovníků) bez mechanizace, pilami a hlavně sekerami za 45 až 60 minut včetně odtahování stromů z průseku.

V době není započteno vyčištění průseku proti pozemním požárům. Průsek je třeba ještě projet buldozerem, k čemuž je třeba dalších 15 minut, nebo vytvořit protipožární rýhu v průseku odpálením alespoň dvou pramenů bleskovice. Nehlídaný průsek dává 80 % pravděpodobnosti zastavení šíření požárů.

Tentýž průsek vytvořený buldozerem si vyžádá též 45 — 60 minut práce buldozeru. Vymýtí průsek ve 20letém lese (síla kmenu u kořene do 7 cm) v délce 100 m, 12 m širokého si vyžádá práce 1 buldozeru po dobu 70 — 75 minut včetně obnažení zeminy proti šíření pozemního požáru.

Dále autor na straně 38 ve stati o „Zápalných prostředcích“ poukazuje, jakým nebezpečím pro vojska a bojovou techniku budou požáry v horských, zalesněných masivech, které mohou vzniknout po použití zápalných prostředků nepřitelem.

Znalost šíření lesních požárů je pro vševojskové velitele a šetáby nutná, neboť na celém západoevropském válečisti se budou jednotky střetávat s lesními masivy a tudíž i s možnostmi vzniku požárů. Znalost je nutná ke kalkulaci potřeby množství živé síly a techniky k hašení požárů a k jejich lokalizaci.

Rychlost šíření požárů charakterizujeme těmito veličinami:

— lineární rychlostí — tj. rychlost, jakou se oheň šíří v jednom směru, udává se v metrech (hod.) nebo v km/hod.;

— rychlostí rozšiřování prostoru požářiště (do všech stran).

Lineární rychlost pohybu požáru charakterizuje stupeň nebezpečí pro jednotky, bojovou techniku, pro sklady atd. Toto nebezpečí z hlediska směrovosti přízemního větru v horách a omezenost manévru jednotek v uvedeném prostoru (pro nedostatek cest) mohou být pro jednotky značným nebezpečím.

Velitelé jednotek si musí být stále vědomi, že rychlost šíření lesního požáru podle denní doby nabude větší rychlosti šíření mezi 11. a 16. hodinou, s příchodem večera rychlost šíření klesá, během noci skoro úplně zaniká a s příchodem rána opět narůstá.

Všimněme si šíření rychlosti lesního požáru podle druhu porostu (s důrazem na porost jehličnatý). Jako příklad uvedeme les střední hustoty (tj., že se koruny stromů nedotýkají) rychlost přízemního větru je 8 — 9 m/vt, relativní vlhkost vzduchu je 40 %.

Vezmeme-li v úvahu, že horské lesy Šumavy, Smrčin atd. nebudou tak očištěny od suchých větví, chvojí atd., jako je tomu v hustě osídlených prostorech, pak možnost vzniku a mohutnost požárů bude mnohem větší. To je jeden z důvodů, že jednotka, která bude využívat obdobný les, musí vyčistit alespoň nejnútnejší plochy jako jedno z protipožárních opatření, které je součástí OPZHN. Při vzniku lesního požáru velitel okamžitě organizuje lokalizaci a hašení požáru. To znamená, musí předejít požáru a postupovat pracemi proti němu, nebo přehradit směr šíření.

Jak terén může ovlivňovat šíření lesních požárů? Na svazích ve směru větru postupuje požár velmi rychle, přízemní požár se snadno změní v korunní požár a to tím snáze, čím svah je strmější. Na druhé straně požár s vrcholů do údolí postupuje velmi pomalu. Rovněž polohy svahů proti světovým stranám mají velký význam, svahy k severu jsou vlhčí, než je tomu u svahů odvrácených k jihu.

V průběhu boje k úplnému hašení požárů v horách nebude dostatek sil a prostředků, proto se forma boje s požárem omezí na lokalizaci, při níž mají velký význam nově, popř. rozšířené průseky.

Příklad možných kalkulačních údajů: K rozšíření 1 kilometru průseku z 10 m na 30 m je třeba při hustotě lesa 4 stromy/1 ar pokácet a odtažit asi 800 stromů. Ke kácení jednoho stromu motorovou pilou je třeba čas asi 2 minuty; s 10 motorovými pilami, které by velitel jednotky mohl nasadit do daného prostoru, by po-

Obr. 3

Druh lesa	Rychlost šíření požáru v m/hod.		
	ve dne	ráno a večer	v noci
Borový les rašelinový	80	2	0
Smrkový les se zeleným mechem	250	30	0
Borový les se zeleným mechem a borůvkám	850	80	7
Borový les s bílým mechem a vřesem	1080	180	160

kácení trvalo 2,45 hodin. Při využití trhaviny by se tato doba zkrátila více než na polovic. Při tom 1 strom pomocí trhaviny skácíme za 1 minutu (ke skácení stromu Ø 35 cm je potřeba 1 kg trhaviny).

Rozcházíme se s autorem i v otázce vzniku radioaktivní stopy po pozemním úderu v horách a lesních porostech. Vypadávání zplodin výbuchu z radioaktivního mraku je založeno na zákonu výškového větru. Nemá-li autor na mysli jen vysoké horské masivy, jako jsou Alpy atd., potom výšky hřbetů jako je Šumava, Smrčiny, Schwarzwald, Spesart a další na západním válcíšti (s relativním převýšením několik set metrů) jsou proti výšce, kterou dosahuje radioaktivní mrak po zemního výbuchu, celkem zanedbatelné.

Vypadávání radioaktivních částic z radioaktivního mraku, nepůjde-li o extrémní případy, nebude se nijak ostře odlišovat od teoretických předpokladů, které uvádějí naše předpisy. Předběžné teoretické vyhodnocení nemůže tedy ztrácet na významu. Je základem rozvoje činnosti chemických průzkumných jednotek, která má přinést konkrétní výsledky radiálního průzkumu. Velitelé musí předběžně teoreticky vyhodnotit stopu. Jinak kdyby čekali na výsledky radiálního průzkumu, přišli by se svými rozkazy pozdě.

Myšlenka a požadavek autora přisunout radiální průzkum co nejbližší do bojových sestav jednotek je naprosto správná. Domníváme se však, že radiální průzkum pěšky na smerech nebude stačit tempu postupujících jednotek, jelikož zkušenosti z druhé světové války ukazují, jak těžko se vedl průzkum na směru, neboť i nepřítel bude soustřeďovat těžiště sil ke komunikacím a soutěskám. Pronikání průzkumu musí být řešeno po horských hřebtech, svazích atd. a to bude dost pomalý způsob a velmi náročný na fyzickou odolnost jednotek. Zde by se velmi dobře uplatnil technický prostředek k získávání zpráv o radiální situaci ze zájmového prostoru, který by po dopadu automaticky hlásil jednotlivé úrovně radiace. Domníváme se, že uvedený úkol by jistě velmi dobře mohla plnit „radiorentgensonda“, která by do zájmového prostoru mohla být dopravena proudovým letounem nebo dělostřeleckým granátem. Její odposlech by se uskutečňoval rádiovým přijímačem.

Může vzniknout námitka, že uvedený úkol může splnit dobře vrtulník nebo kuryrní letoun. Nutno počítat, že se stanou pro nepřítele cílem, který se bude pohy-

bovat ve výši 50 — 200 m nad terénem při minimální rychlosti, což v horském terénu bude činit do určité míry potíže.

Domníváme se, že v takových situacích, tj. při boji v horském terénu by „radiorentgensonda“ měla velmi široké a výhodné uplatnění, neboť stanovený úkol může splnit ve velmi krátkém čase, což bude pro rozhodování velitele a pro řízení vojsk velmi složité.

Horské terény jsou většinou zalesněny. Lesy ustupovaly orné půdě a dnes jsou horské masivy Šumavy, Smrčiny, Schwarzwaldu aj. z 80 % zalesněné. Zpravidla vojska využívají lesních masivů a horských terénů ke skrytí, neboť v případě napadení jadernými náplněmi nejsou tak vystavena ničivým účinkům v plné míře. Boj v horském a zalesněném terénu má však své zvláštnosti i negativní stránky jako např. vojska jsou ohrožena sekundárními účinky: pohybem listů jehličí a úlomky větví, lesními závaly a lesními požáry aj.

To vše nás vede k poněkud odlišným závěrům, než ke kterým dospěl autor:

— horské a lesní masivy zůstávají vyhledávaným prostorem pro pobyt vojsk, poskytují jim možnosti utajení a výhodnější podmínky pro hospodářskou činnost a materiální přípravu než volný terén;

— v horském a zalesněném terénu musí vojska přistoupit neprodluženě k úpravě terénu v tomto smyslu, aby byla dosažena ochrana živé síly před případnými i sekundárními účinky jaderného výbuchu. Bojovou techniku, vyžadující rozsáhlé výkopové práce, je třeba zavádět do výhodných místních terénních útvarů (zářezy, strže) s možností nezatarasitelných výjezdů a nespokojovat se jen s umístěním pod stromy;

— vyhodnocovat les a terén z hlediska jejich účinných krajů;

— vzhledem k tomu, že nebude vždy možné opustit neprodluženě terén po dopadu radioaktivního mraku po pozemním výbuchu, přistupovat podle času a možnosti k budování úkrytů typu pohotovostních úkrytů a lehkých povrchových úkrytů, kde vojska mohou přečkat údobí vysoké úrovně radiace;

— při zájímání lesních prostorů důsledně vybírat a odstranit lehce zápalné předměty a odstranit tak hnízda lesních požárů;

— předem důkladně zrekognoskovat veškeré výjezdové cesty pro každé vozidlo a připravit se na odtarasování kri-

tických míst na komunikacích, vhodným výběrem a koncentrací materiálu.

Vcelku ochranné vlastnosti lesních a horských prostorů převyšují jejich negativní vlastnosti, zvláště u nízkých vzdušných a pozemních výbuchů. Ničivé účinky

se vyznačují kontrastností. Hranice mezi ničivými a chráněnými prostory jsou dány konfigurací terénu a nelze proto na horský terén uplatnit některé ustanovení předpisu Vševojsk-51-1, jak se o to pokouší autor.

Použití dělostřelectva tankové divize druhého sledu armády

(VM č. 1/63)

Podplukovník Josef Bláha

Pplk. Václav Kynčl, mjr. Josef Velen a kpt. Vladimír Svoboda rozebírají důležitou tematiku o dělostřelectvém zabezpečení tankové divize druhého sledu armády, a tankové divize zálohy frontu. V práci je dosti podrobně rozebírána na podkladě zkušeností ze cvičení řada problémů souvisejících především s úkoly dělostřelectva tankové divize. Jen okrajově jsou rozebírány úkoly a bojové použití oddílů vojskových raket, který je hlavním palčivým prostředkem divize. K hlubšímu pochopení a všestrannějšímu posouzení se chce vyjádřit k některým názorům autorů, které jsou často příliš jednoznačné a ne vždy správné.

Tak již při rozdělování organického a přiděleného dělostřelectva autoři počítají jen s dvěma tankovými pluky v prvním sledu a každému z nich přidělují po dvou bateriích organického dělostřelectvého oddílu. Tyto přidělené prostředky ponechávají u tankového pluku trvale a berou mu je jen v případě, kdy po atomových úderech není schopen boje a je zachována bojeschopnost baterií. Podle jejich zkušeností ze cvičení je výhodné, neměnit uskupení dělostřelectva, vyjma předání oddílu DDS druhosledovému pluku při jeho zasazení. Domnívám se, že toto rovnocenné a neměnné posilování tankových pluků plně neodpovídá možným různorodým a různé důležitým úkolům prvosledových pluků. Také není správné počítat jen vždy se dvěma tankovými pluky

v prvním sledu, opomíjet možné použití motostřeleckého pluku a plánovat vždy s dvěma posilovými dělostřeleckými oddíly. Rovněž není správný macešský přístup k motostřeleckému pluku, který podle názoru autora nemá být zpravidla posilován. To může podstatně ztížit plnění důležitých úkolů motostřeleckým plukem, který může být při zasazení i v prvním sledu divize. Při navrhovaném šablonovitěm rozdělení dělostřeleckého oddílu je v podstatě vyřazován ze své činnosti štáb dělostřeleckého oddílu, neboť se dělí na dvě části a podle autorů má za úkol: „Přirozeně, že roli velitele oddílu ani jeho zástupce nelze při tom chápat jako zesílení štábu tankového pluku, nýbrž jako hodnotný součinnostní orgán, který svými zkušenostmi a návrhy může být platnou silou při rozhodování velitele pluku, soustavným informováním v síti velitele dělostřelectva divize může pomoci i při rozhodování a řešení situací na stupni divize“. I když nepodceňuji význam součinnosti a soustavně informovanosti, přece jenom se mně zdá, že velitel oddílu se všemi svými velitelskými orgány není v daném případě dobře využitý a jeho úkol podmíněného součinnostního orgánu mu znemožňuje plnění jeho hlavního úkolu — tj. řízení palby. Z tohoto hlediska je třeba také posuzovat navrhované rádiové spojení rozděleného oddílu tankové divize. Zdá se tedy mnohem výhodnější nepřidělovat oběma prvosledovým plukům po dvou bate-

řích, nýbrž volit nejrůznější varianty v soulase s úkoly pluků, s možností jejich podpory DDS a štáb oddílu využívat jako celek. Tak například pluku na podružném směru přidělit před zasazením jen jednu děl. baterii a druhý pluk podporovat hlavními silami děl. oddílu pod velením velitele oddílu. Tato varianta má své přednosti i při organizaci dělostřeleckého průzkumu. Jinak se zdá účelnější, začlenit dvě dělostřelecké baterie do organických počtů tankových pluků a dělostřelecký oddíl zrušit. To by bylo přirozené neúčelné. V dané situaci, kdy autoři počítají, že tanková divize bude zasazována v pásmu o šířce 15 — 20 km a v průběhu útočné operace se toto pásmo má rozšířit až na 30 km i více je účelné počítat s větší decentralizací dělostřelectva, popřípadě i se zrušením DDS a s větším posílením prvosledových pluků. V řešení navrhovaném autory by byl štáb dělostřeleckého oddílu dlouhodobě nevyužitý. O této skutečnosti se zmiňují proto, že právě charakter bojové činnosti tankové divize v operační hloubce vyžaduje, aby dělostřelectvo mělo nejvýhodnější podmínky pro včasné plnění náročných úkolů.

Dále je v článku uváděno, že **úkolem tankové divize bude dlouhý přesun**. Ten má být uskutečněn ve dvou variantách. Buď **do místa velké zastávky** se znalostí dalšího úkolu, nebo do tohoto místa (popř. dalšího místa soustředění), **bez znalosti úkolu**. Podle mého názoru bude přesun tankové divize druhého sledu armády bez znalosti plánovaného úkolu výjimkou. Je přirozené, že to bude úkol plánovaný podle několika možných variant, ale vždy s ním velitel divize bude aspoň v hlavních rysech seznámen.

Podle předvídaného úkolu bude velitel tankové divize volit pochodovou sestavu, předem vydá své rozhodnutí, které přirozeně upřesní podle konkrétní situace. Počítat s tím, že by tanková divize uskutečnila plánování v prostoru velké zastávky bez předchozí znalosti úkolu bude jistě případem zcela výjimečným. I když autoři podrobněji nerozvádějí pojem „dlouhý přesun“, přesto se zdá, že by velká zastávka byla příliš krátká pro provedení všech potřebných opatření před zasazením tankové divize. Je to příliš krátká doba jak pro rozhodnutí, tak i pro doplnění materiálu, ošetření techniky a v neposlední řadě i pro nejnnutnější odpočinek osob, zejména po dlouhém přesunu, o němž se autoři zmiňují.

V článku je na jedné straně kladen po-

žadavek během dlouhé zastávky plánovat zasazení tankové divize a současně se vyžaduje „Čelní odřad a dělostřelectvo musí mít náskok před hlavními silami až dvě a půl hodiny“. Zdá se, že autoři použili nesporně pojmu velká zastávka, která, jak je všeobecně známo, se určuje na začátku druhé poloviny celodenního pochodového výkonu v trvání 2 až 4 hodin. Ještě obtížnější a ve velké časové tísní by plnily úkoly průzkumné dělostřelecké jednotky pro zjištění cílů, které se mají rozvinout alespoň 2,5 až 3 hodiny před časem „C“. Z uvedených rozporů vyplývá, že tanková divize ve druhém sledu musí znát svůj úkol předem a že jí nestačí pro rozhodnutí a pro všestranné zabezpečení po dlouhém přesunu délka pobytu při velké zastávce.

Zvláštní pozornost zasluhuje požadavek uvedený v článku, aby **dělostřelectvo tankové divize zaujalo palebná postavení až dvě a půl hodiny před příchodem hlavních sil divize**. První **přepad k umlčení nepřátelských baterií** a protiletadlových prostředků **má být zahajován především DDS** chemickým střelivem typu R-35 asi v **C-90 minut**. Domnívám se, že palbu chtějí zahájit autoři příliš předčasně a tím dávají nepříteli podklady o připravovaném zasazení naší tankové divize a tím přirozeně i možnost provést včas mohutnou protipřípravu s použitím jaderné munice a způsobit naší divizi vysoké ztráty ještě před zasazením. Tankovou divizi budeme často rozvíjet s využitím noci a zejména v tomto případě autoři navrhované dělostřelecké zabezpečení s předčasným zahájením paleb by bylo neúnosné, neboť se tím zbavujeme důležitého činitele — překvapení. Podle článku má být další dělostřelecký protibaterijní přepad proveden asi v **C — 40** a konečně v době **C — 12** až **C — 2** má být uskutečněn desetiminutový (osmiminutový) popřípadě i kratší přepad prvního postavení nepřítelů a na ty odpory, které nebyly zničeny atomovým úderem. Spotřeba střeliva nemá překročit 0,3 pp. u dělostřeleckých baterií a 2 salvy u raketometů. I s tímto dělostřeleckým zabezpečením, bez pomoci sousedů i v daných snížených počtech bude prý dělostřelectvo tankové divize s to splnit úkoly. Domnívám se, že by bylo jednodušší a také účelnější úkoly dělostřeleckého zabezpečení zasazení tankové divize řešit především s plným využitím paleb sousedů, zejména k protibaterijní činnosti. Prvosledové útvary k tomu budou mít nesporně mnohem výhodnější podmínky a také pak nemůže dojít k zbytečnému

předčasněmu prozrazení zasazení tankové divize. Pak také nebude potřeba rozvinovat dělostřelecké divize až 3 hodiny před časem „Č“ a využít je především k zničení protitankových prostředků a odporu před čarou zasazení v rámci mohutného palebného přepadu. Jeho délku je třeba určovat případ od případu podle konkrétních podmínek.

Podle článku je možné při dokonalé organizaci doplnit baterie eventuálně i tanky na čáře zasazení střelivem a uvolnit tak částečně vozidla divizních skladů pro další odběr. Škoda, že možnost této dokonalé organizace není v článku podrobněji rozebrána, neboť jinak si lze jen obtížně představit, jak bude možné uvolnit vozidla divizních skladů doplňováním přímo na čáře rozvinutí, kde bude bojová činnost charakterizována rozhodným a energickým postupem vpřed s cílem maximálně využít účinků palebné přípravy zejména účinků jaderných úderů.

Autoři řeší tedy otázky dělostřeleckého zabezpečení zasazení tankové divize bez součinnosti s prvosledovými svazky. O tom také svědčí jimi navrhovaná organizace dělostřeleckého průzkumu. Tak dělostřelecké průzkumné skupiny, které mají působit v hloubce obrany nepřítele, se mají začlenit do průzkumných oddílů (skupin) divize nebo za ně, budou-li působit samostatně. Průzkumné prostředky pro zjišťování cílů se mají rozvinout 2,5 až 3 hodiny před časem „Č“. Nikde se tedy autoři ani nezmiňují o tom, jak lze využít zpráv od svazků prvního sledu, kdo a kdy s nimi naváže součinnost, a čím se budou předávat zprávy apod. Rovněž by se zdálo výhodnější nezačleňovat průzkumné dělostřelecké prostředky až do pochodové sestavy průzkumných skupin, ale vyslat je předem na plánovanou čáru zasazení a tam plnit úkoly především v součinnosti s průzkumnými orgány prvosledových svazků, které budou mít mnohem přesnější a úplnější podklady o nepříteli.

Velmi jednoduše je v článku vyřešena otázka ničení ZHN nepřítele. To vyplývá z doslovného textu: „...objevení podobného cíle (miněno ZHN) musí rychle proniknout k veliteli divize, který má rozhodnout, jak jej zničit, není ani tankový pluk posílený dělostřelctvem (2 baterie) bez možnosti. Naopak vhodnou součinností lze velmi dobře tento úkol řešit. Určí-li velitel pluku tankovou jednotku k rychlému proniknutí a zničení zjištěné ZHN, pak tento úkol, v součinnosti s palbou třeba

jedné baterie, je reálný. Vždyť na stupni pluk může jít o vzdálenost do 10 km od vlastní sestavy. Zdolání této vzdálenosti nemůže trvat více než 30 minut, takže stačí provést baterii 122 mm H jeden palebný přepad a palebné střežení na ZHN do příjezdu tankové jednotky. Tím úkol do 45 minut od zjištění cíle může být reálně dělostřeleckou palbou v součinnosti s manévrem tanků splněn.“ Zdá se tedy, že problém ničení nepřátelských ZHN je vyřešen a plně zabezpečen. Přesto je nutné uvážit, že při vzdálenosti nepřátelských ZHN do 10 km od linie fronty, bude možné k umlčování použít baterie 122 mm H s maximálním dostřelem 11,8 km jen v některých případech, při čemž je nutné velmi pečlivě zvážit možnosti pozorování cíle. Autoři však nevzali v úvahu zásady takticko-operačního použití dělostřeleckých raket naším pravděpodobným nepřítelem a mylně se domnívají, že nepřátelské taktické ZHN budou dlouhodobě setrvávat na jednom místě a že je nepřinutí k manévru ani prozrazení citelně projevené naším dělostřeleckým přepadem, o jehož účinnosti osobně velmi pochybuji, zejména u cílů větších rozměrů. Lze snad počítat s tím, že palebné střežení jednou baterií donutí nepřítele pasivně vyčkávat na místě až do příchodu našich tanků? Kromě toho ZHN jsou důkladně chráněny bojovou sestavou nepřítele a mají velmi silné přímé bojové zabezpečení. Nelze tedy počítat s tím, že by naše tanková jednotka zdolala vzdálenost do 10 i více km během 30 minut. To by proti sobě nesměla mít nepřítele! Otázka ničení ZHN nepřítele je však bohužel mnohem složitější a obtížnější, neboť nepřítel si chrání svou hlavní palebnou sílu, provádí svými nosiči na bojišti velmi často manévry, neponechává tedy odpalovací zařízení dlouho na místě a nevyčkává pasivně na své zničení. Domnívám se, že nelze z jednotlivých případů dělat povšechný závěr, jak je tomu v uvedeném článku. Přirozeně nelze podrobněji tuto problematiku rozebrat, neboť z textu není jasné, jaký cíl měli autoři na mysli. Přes to lze souhlasit se snahou využívat pro ničení nepřátelských ZHN i tankových jednotek a dělostřelctva.

*

Zvláštní pozornost si zaslouží i názory autorů na organizaci a použití protitankové zálohy tankové divize. Podle jejich názoru bude tanková divize posilována

protitankovými prostředky armády výjimečně a proto vytvářejí protitankovou zálohu divize v síle jedné až dvou tankových rot, a to prý nejlépe z tanků tankového praporu motostřeleckého pluku. Z článku v podstatě vyplývá, že **motostřelecký pluk tankové divize je podle zkušenosti ze cvičení rozdělován k plnění různých úkolů**, např. k posílení oddílů vojskových raket jedna rota, jedna až dvě roty v pořádkové službě divize, jedna rota připravena jako ZUO a jeden prapor připraven jako vrtulníkový výsadek. Proto autoři doporučují úplné rozdělení pluku a berou mu i tankový prapor nebo aspoň jeho dvě roty s velitelem do protitankové zálohy divize. Není tedy motostřelecký pluk, jeho velitelské orgány i složky zbytečným přívěskem divize? Vždyť podle článku plní jeho součástí různorodé úkoly, v nichž velitel se štábem nejsou v podstatě vůbec využiti. Kdyby tyto zásady měly platit všeobecně, pak by bylo lépe změnit organizační strukturu tankové divize, zrušit motostřelecký pluk a místo něj organizovat zvláštní jednotky pro plnění jednotlivých úkolů. Autoři vůbec nepočítají např. s možným využitím střeleckých rot tankových pluků a vše kladou na bedra motostřeleckého pluku. Domnívám se však, že motostřelecký pluk tankové divize bude v útočném boji plnit řadu důležitých bojových úkolů jako celek. Nelze tedy připustit jeho zbytečné oslabování o jeho hlavní údernou sílu, o tankový prapor, nepočítat vůbec s jeho posílením dělostřelectvem a počítat s jeho dělením a přidělováním. I když přirozeně v některých případech může motostřelecký pluk plnit úkoly, jak uvádějí autoři, přes to nejde udělat z jednoho případu všeobecný závěr. Souhlasím s názorem autorů, že by bylo vhodné mít u tankové divize organicky začleněné prostředky pro vytváření protitankové zálohy. Pokud tomu tak není, bude nutné vytvářet tuto zálohu i z tankových rot nebo z tankového praporu; tuto zálohu nelze však vyčleňovat jen z motostřeleckého pluku, ale i z tankových pluků podle konkrétní situace a plánovaných úkolů. Charakter bojové činnosti tankové divize v hloubce nepřátelské sestavy bude často vyvolávat nutnost změn v určování protitankové zálohy jak pokud jde o její sílu, tak organickou příslušnost.

Nesouhlasím dále s názorem autorů, že **by protitanková záloha divize v síle dvou tankových rot od motostřeleckého pluku měla zabezpečovat čáru rozvinutí pro tankový pluk na směru hlavního úderu**. Tento

úkol bude moci mnohem lépe splnit tankový pluk vlastním předvojem. Pak nedojde k zbytečnému hromadění vojsk s různou velitelskou podřízeností na jedné čáře. Kromě toho bude podstatně zkvalitněna součinnost a tím vytvořeny i lepší předpoklady pro úspěšné zahájení boje tankovým plukem prvního sledu. Zdá se také neúčelné předčasně se zbavovat manévru protitankovou zálohou tím, že bude rozvinuta na čáře zasazení. Vždyť např. nepřítel může skutečně mít k dispozici protipřipravu, pro kterou bude mít při zahájení bojové činnosti tankové divize, podle požadavků autorů, dostatek podkladů. Této protipřipravě pak může využít k úderu před svůj vlastní okraj obrany a velitel divize nebude mít k dispozici žádnou protitankovou zálohu. Je proto účelnější mít divizní protitankovou zálohu za pluky prvního sledu, tedy v hloubce sestavy a uskutečňovat s ní manévry k přehrazení rozhodujících směrů až podle vývoje situace.

V článku je dále uvedeno, že při rozvíjení útočného boje tankovou divizí **bude nepřítel organizovat protizteče v šířce 8 až 10 i více km**. Autoři se rozhodují přehradit alespoň polovinu této šířky protitankovou zálohou v síle dvou tankových rot. Bohužel neuvádějí, proč postačí přehradit jen polovinu šířky pásma, ve kterém nepřítel provádí protizteč. Nezmiňují se, čím přehrazují anebo jak zabezpečují zbytek a ani o součinnosti divizní protitankové zálohy s prvosledovými pluky, s jejich zálohami a s divizním pohyblivým odřadem zatarasovacím. Proto u čtenáře nutně vzniká dojem, že divizní protitanková záloha odráží sama mohutnou nepřátelskou protizteč a přehrazuje jen polovinu pásma protizteče. Pro úplnost je nutno dodat, že podle operačně taktických norem, např. západoněmecké armády, bude na dané šířce 8 — 10 km provádět protizteč asi jedna mechanizovaná nebo tanková brigáda s 54 nebo u tankové brigády dokonce se 108 středními tanky. Tedy poměr sil je při řešení podle textu článku pro naši protitankovou zálohu v síle dvou tankových rot zcela beznadějný. Ve skutečnosti bude naše tanková divize odrážet obdobné protizteče v průběhu bojové činnosti dosti často. Má-li být dosaženo úspěchu, je pak nutné cílevědomě použít jak palebných prostředků a letectva, tak i prvosledových pluků, jejich záloh, divizního pohyblivého odřadu zatarasovacího a přirozeně i divizní protitankové zálohy. Tuto budeme rozvíjet k přehrazení

rozhodujících směrů a vytvářejí hloubku protitankové obrany. Nebudou vzácné případy, že k odrazení protizteče anebo ke zničení tohoto uskupení nepřítele bude zasazen i celý druhosledový pluk zejména k úderu do boku a týlu protiztečného uskupení.

Divizní protitankovou zálohu plánují autoři i na přehrazování mezer po atomovém úderu nepřítele. I když se zdá, že tento úkol bude typický především v obranném boji, neboť manévrový charakter útočného boje umožňuje vlastním vojskům zabránit nepříтели využít účinky jaderného úderu především aktivní bojovou činností. Přes to i s tímto úkolem protitankové zálohy je možno počítat. Autoři počítají s tím, že protitanková divizní záloha bude muset přehrazovat mezeru v důsledku atomového úderu o šířce 4 — 5 km. Tato šířka je také pro ně vodítkem při určování síly protitankové zálohy. Zdá se, že tak veliké mezery budou v průběhu útočného boje vznikat u tankové divize, zejména jejich tanko-

vých pluků zcela výjimečně. K vyřazení živé síly v tancích, v prostoru o průměru 4 km, by musel nepřítel použít nálože o tritolovém ekvivalentu 300 kt. Musel by tedy použít řízené střely typu REDSTONE, kterou může být proveden úder o tritolovém ekvivalentu 350 kt. Dělostřelecké řízené a neřízené střely, kterých bude nepřítel na bojišti především používat, mají nálože o mnohem menším tritolovém ekvivalentu 2, 2,5, 9, 10, 28 a 47 kt. Při použití maximální ráže 47 kt bude živá síla v tancích vyřazována na ploše o průměru menším než 2,6 km. Obdobně také možné tritolové ekvivalenty leteckých jaderných pum, které mohou být použity na prvosledová vojska na bojišti, nepřesahují ráži 47 kt. Proto při vytváření kalkulačních podkladů je nutné vycházet také z reálných možností nepřítele. Například atomové letecké pumy na bojující vojska tankové divize budou na letounech s odpovídajícím předurčením, tedy na stíhačích letounech, např. typu F-84, F-100, F-101 apod.

Násilný přechod vodních překážek v útočné operaci

(VM č. 5/1963)

Podplukovník Zdeněk Šulc

Při organizaci ženíjního zabezpečení násilného přechodu vodních toků klade se velký důraz na rychlou přepravu tanků, především brodovými přepravišti. Je-li řeka hluboká, je nutné uvažovat o zřízení podvodních přepravišť, kde se bez nároků na přepravní prostředky přepravuje bojová technika, přizpůsobená pro pohyb po dně vodního toku.

Jízda tanků pod vodou do hloubky 5 — 7 m je zvlášť důležitá v podmínkách, kdy pěchota se přepravuje z chodu na plovoucích transportérech. Běžné nebo hluboké brodění je poměrně nejrychlejším způsobem přepravy tanků přes vodní překážku a zabezpečení palebné podpory vojsk na předmostí. Použití i nejlepších a nejúnosnějších přepravních prostředků k převozu tanků bude vždy znamenat určité zdržení a tím i odtržení tanků od pěchoty. Rovněž i jiná těžká břemena než tanky budou vyžadovat únosné ženíjní přepravní prostředky, jichž nebude nikdy dostatek a jejichž uvolnění pro další účely bude vítané. Proto je

nutné běžně počítat nejen s brodovými, plavidlovými, přívozovými a mostovými přepravišti, ale i s podvodními.

Zavedení obojživelných dopravních prostředků snižuje význam plavidlových přepravišť. Jednotky, které nejsou zcela nebo vůbec vybaveny plovacími transportéry, budou ovšem překračovat vodní překážku (než-li již použit jiný druh přepravy), na plavidlových přepravištích. Je zcela v duchu soudobého způsobu vedení boje, že se nebude v široké míře nebo zpravidla používat různých loděk, člunů s motorvesly, vorů a jiných výpomocných prostředků, ale hlavně obojživelných ženíjních kolových i pásových transportérů potřebné únosnosti.

Nesouhlasím se všeobecným tvrzením, že přívozová přepraviště zřizujeme jen tehdy, není-li výhodné zřizovat u svazku mosty. Samozřejmě, závisí to na šířce řeky a na použitém mostním materiálu. Na nižších tocích se potřebný čas pro zřízení mostu přibližuje době ke zřízení přívozů a proto nebude výhodné zřizovat přívozovou přepravu z materiálu mostových souprav. Ovšem na tocích středních a u širokých řek bude podle časového propočtu rychlejší a často i jediné možná přívozová přeprava. To všechno podporuje správnost autorova tvrzení. Domnívám se však, že na stupni svazků, zvláště na hlavním směru, je třeba počítat s organickými nebo posilovými samohybnými prámy, tedy s přívozovou přepravou, která bude zvláště důležitá v podmínkách, nepříznivých pro jízdu tanků pod vodou i při menších šířkách vodní překážky. Samochodné prámy přepraví alespoň část tanků rychleji, než trvá postavení mostu, zvláště z prostředků SMS.

Manévr přepravními prostředky je základní otázkou řešení překonávání vodních překážek v průběhu operace. Vševojsková armáda může v prostoru možného válčiště překonávat v útočné operaci řadu řek úzkých 10–30 m, průměrně 3 – 4 řeky široké 50 – 70 m a jednu řeku asi 200 – 250 m šířky.

Přes úzké řeky bude možné se přepravit pomocí mostových souprav SMS, mostních tanků, krátkých kolejových mostů, nebo připravených výpomocných konstrukcí, popřípadě broděním s úpravou břehů. Tyto a další menší brodné řeky není tedy třeba uvažovat pro manévr mostových souprav SMS (JMS). V průběhu útočné operace svazky po přechodu jedné řeky budou muset v hloubce 50 až 60 km přecházet další vodní tok. Při průměrném tempu 5 – 8 km/hod. je to asi za 7 – 10 hodin. S manévrem mostovou soupravou SMS se správně počítá až za 12 – 15 hodin. Při použití soupravy JMS se tato doba zkracuje zhruba asi na 10 hodin, což je časově stejně nepostačující.

Je proto výhodné přidělit prvosledovým svazkům na hlavním směru – podle konkrétní vzdálenosti jednotlivých vodních toků – posilové mostové soupravy včetně stavebních oddílů. Tak by svazky měly své organické soupravy na druhé řeku. Po přechodu, asi za 3 – 5 hodin, by bylo možná pro armádu nepotřebné mostové soupravy rozebrat, podle možností ponechat v záloze a použít opět na další, třetí řeku.

Skutečné vzdálenosti jednotlivých vodních překážek, jejichž šířka, posílení armády i možnosti úhrady ztrát ze zásob, ovlivní i způsob manévru těmito prostředky. Použití vrtulníků umožní značně rychlejší využití moderních mostových souprav, z nichž některé jsou již přizpůsobeny k přepravě vzduchem po blocích (JMS).

Při použití tohoto způsobu je možné počítat v rámci svazku na stavbu a rozebrání mostu z ¼ JMS asi 1½ hod., provoz 3 – 4 hod., přepravu vzduchem cca

1½ – 2 hod., celkem 6 – 7½ hodiny, což by urychlilo manévry mostovými soupravami asi o polovinu času.

Tento způsob zabezpečuje včasny přísun přepravních prostředků k řece, odstraňuje těžkosti přesunu dlouhých pochodových proudů s mostovým materiálem na čele útočících vojsk a umožňuje podle potřeby i změnu plánovaných přepravišť. Účelnost tohoto způsobu vyniká zvláště v případech, kdy nebude možno pro nedostatek mostových souprav včas tyto uvolnit z předcházející vodní překážky, nebo při nedostatku komunikací k provedení rychlého manévru mostovkami.

Moderní mostové soupravy jsou již přizpůsobeny k přepravě vzduchem, zbývá proto pro tyto úkoly zabezpečit i dopravní prostředky střední únosnosti.

Útočný boj v horském a zalesněném terénu

(VM čís. 2/1963)

Podplukovník Jaroslav Šebek

Autor se v článku zabývá některými problémy útočného boje v horském zalesněném terénu. Zvláštní pozornost věnuje použití zbraní hromadného ničení k zabezpečení úspěchu útočného boje, z nich pak zvláště zbraní atomových. Každý úder atomovými zbraněmi, má-li být efektivně využit jejich účinků, musí být pečlivě vyhodnocen. Při útočném boji v horském a zalesněném terénu musí se pečlivě uvážit, jak vlastní údery atomových zbraní umožní rychlý postup vlastních vojsk. Atomových zbraní se bude používat tam, kde nepůsobí rozsáhlé zátarasy, které by postup vlastních vojsk podstatně ztížily a zpomalily, nebo do takových prostorů, které přes rozsáhlé závaly umožní široký manévry. Vzhledem k tomu, že strukturu obranného systému budou tvořit jednotlivá ohniska odporu přehrazující důležité přechody a průsmyky, bude se používat většinou atomových zbraní o malé kilotonáži a klasických zbraní (dělostřelectva a letectva).

Při plánování útočného boje v horském a zalesněném terénu musí být věnována proto zvýšená pozornost dovednému sla-

dění atomových úderů s prostředky klasickými.

S jakými potížemi se mohou útočící vojska setkat při odstraňování stromových závalů vzniklých účinky atomových zbraní? Příklad ze cvičení:

Skupina ve složení 1 + 7 odstraňovala stromový zával vytvořený ze vzrostlých smrků o profilu v průměru 30 – 35 cm a hloubce kolem 30 m. Byla zesílena tažným vozidlem k odstraňování uvolněných kmenů z vozovky.

Zával byl odstraněn během 30 minut (což představuje přibližnou normu 60 bm stromového závalu za jednu hodinu), za mrazu –20° při výšce sněhové přikrývky na uvolňované cestě 30 – 40 cm.

Při účincích atomových zbraní bereme v úvahu i charakter porostů. Zvláště obtížné závaly bude představovat les vzrostlý, zatím co závaly v mladých porostech budeme překonávat nepoměrně rychleji. Jaké závaly mohou být vytvořeny na směrech postupu vojsk, bude záviset i na kilotonáži.

Tak např. při vzdušném výbuchu ato-

movou náloží 2 kt vzniknou stromové závaly v tomto rozsahu:

Pásmo úplného ničení: $R = 6 \times 100 = 600$ m; pásmo souvislých závalů $R = 10,9 \times 100 = 1090$ m; pásmo částečných závalů: $R = 14,0 \times 100 = 1400$ m.

Zanedbáme-li pásmo částečných závalů a z pásma úplného ničení počítáme pouze poloviční hodnotu, pak po vzdušném výbuchu atomové zbraně 2 kt budou postupující vojska muset uvolnit stromový zával o celkové hloubce kolem 1600 m, jehož odstranění, nebude-li možno jej obejít, si vyžádá zhruba až 26 hodin.

Budou-li jednotky při odstraňování lesního závalu muset s ohledem na radioaktivní zamoření terénu pracovat v maskách, pak se doba pro uvolnění průchodu v lesním závalu úměrně zvýší, a to nejen vlivem ochranné masky, ale i nutností organizovat směny na pracovištích. Tempo odtařovací práce ztíží i skutečnost, že většina cest v horském terénu vede ve výkopu nebo odkopu, což ztěžuje manévr tažného vozidla.

K ražení průchodu v lesním závalu, vytvořeném účinkem výbuchu atomové zbraně, se bude proto přistupovat v nejkrajnějším případě, nebude-li možno za žádných okolností zataras obejít.

V útočném boji v horském a zalesněném terénu bude hrát proto významnou úlohu cílevědomý a organizovaný průzkum, pečlivě koordinovaný se všemi spolupůsobícími složkami. Rozhodující význam si zde podrží letecký průzkum, který s potřebným časovým předstihem musí získat potřebné podklady nejen o charakteru obrany nepřítele, rozmístění jeho prostředků atomového napadení a záloh, ale i potřebné údaje o podmínkách nejrychlejšího pronikání vpřed. Hustota cest v horském a zalesněném terénu bude zpravidla o $\frac{1}{3}$ až $\frac{1}{2}$ nižší, než tomu je v rovinném terénu, nehledě k tomu, že tyto cesty, pokud jde o jejich propustnost, budou i kvalitativně značně horší. Proto, i když útvary a svazky budou útočit na samostatných, navzájem od sebe oddělených směrech, bude nutné pro každý svazek vyhradit potřebný počet přechodů, odpovídající jeho útočné sestavě, a záložní přechody k zabezpečení

manévru pro případ zatarasení hlavních. Úkolem průzkumu bude získat s potřebným časovým předstihem přehled o všech skutečnostech, které by umožnily obejít vyhrazený přechod v nejkrajším směru. Důkladný a všestranný průzkum je nutný i z toho důvodu, že právě zalesněný terén umožňuje rychle a dobře zamaskovat bojové prostředky s využitím přirozené maskovací kapacity a bez vynaložení značné pracovní síly a velkého množství materiálních prostředků. Rozhodně výhodnější bude útočit podél jednotlivých horských pásem a na náhorních rovinách, než zdolávat jednotlivé hřebeny, přetínající napříč směry postupu útočících vojsk. Útočící vojska se zde setkají s poměrně menším počtem i jiných přirozených překážek, hlavně vodních toků.

K zabezpečení rychlého postupu vojsk přispěje i rychlé a včasné zřizování mostních nebo brodových přepravišť. I když v horském terénu nepůjde zpravidla o zřizování větších přepravišť, přece jen zde jsou některé zvláštnosti. Poněvadž převážná část mostních objektů bude mít snižovanou únosnost, bude nutné je zesílit.

Silniční síť, budeme-li útočit kolmo na směr jednotlivých horských hřebenů, bude se vyznačovat četnými úseky, probíhajícími ve výkopu a v zářezech a přes značně hluboké strže, s poměrně strmými břehy, kde bude mnohdy velmi obtížné zřizovat nízkovodní dřevěné mosty. Zvýší se význam mostů z normovaného materiálu (rozevratelných mostů kovových, které umožní zřizovat přepraviště s velkým rozpětím mostních polí a požadovanou únosností).

Bude nutné se velmi vážně zabývat zabezpečením pohybu bojové a dopravní techniky ve volném terénu. Tento problém nebude obtížný na náhorních planinách, svou roli bude však hrát v horských údolích, která ve většině případů se vyznačují nejen vysokými hladinami spodních vod, ale zvláště rozsáhlými rašelinisti a rozbahněnými úseky. V takových případech bude nutné včas vybavit bojovou a dopravní techniku prostředky pro pohyb v málo únosném a rozbahněném terénu, prostředky pro samovyprošťování a vyprošťovací techniku zařadit i do bojových sestav.

СОДЕРЖАНИЕ

ОПЕРАТИВНОЕ ИСКУССТВО И ТАКТИКА

Майор Йиржи Брус:	
Встречное сражение в начальном периоде войны	3
Полковник Ольдржих Квацил:	
Общие вопросы встречного боя и встречного сражения	10
Полковник Карел Русов:	
Встречное сражение общевойсковой армии в наступательной операции начального периода войны	12
Майор Зденек Крпата:	
Радиопротиводействия в рамках общевойсковой армии	40
Полковник Православ Калицки:	
Применение современных и перспективных космических средств в военных целях	47

ОПЕРАТИВНАЯ И ТАКТИЧЕСКАЯ ПОДГОТОВКА

Подполковник Эвжен Коцмх:	
Методика работы штаба армии в динамике встречного сражения	54
Подполковник Франтишек Непожитек:	
Опыт разведывательного обеспечения дивизии	60
Майор Томаш Вахалек:	
Некоторый опыт дивизионного тактического учения	64
Подполковник Франтишек Миколашек:	
Боевые действия частей артиллерии в атаке танковой дивизии в горно-лесистой местности	69
Майор Ярослав Новотны:	
Комплексная штабная тренировка полкового и батальонного тактического учения	73
Генерал-майор Ян Кнотек:	
К вопросу штабных документов	80
Полковник Рихард Пекарж:	
Использование телевидения в военном деле	89

ИЗ КАПИТАЛИСТИЧЕСКИХ АРМИЙ

Майор Мирослав Мергаут:	
Стратегическое ударное командование вооруженных сил США и возможности его применения на европейском театре военных действий	105

ДИСКУССИЯ

Подполковник Мирослав Недвед:	
К вопросу организации управления и обучения войск	111
Подполковник Франтишек Веселы, подполковник Франтишек Скопец:	
Принципы защиты от оружия массового поражения	118
Подполковник Йосиф Блага:	
Применение артиллерии танковой дивизии второго эшелона армии	124
Подполковник Зденек Шульц:	
Форсирование водных преград в наступательной операции	128
Подполковник Ярослав Шебек:	
Наступательный бой в горно-лесистой местности	130